

ГОРЕ ПЕРЕМОЖЕНИМ

VAE VICTIS

Галузевий державний архів
Служби безпеки України

Центральний державний
архів вищих органів влади
і управління України

Інститут історії України
Національної академії наук
України

Центр досліджень
визвольного руху

Український інститут
національної пам'яті

Центральний державний
архів громадських об'єднань
України

ГОРЕ
ПЕРЕ-
МОЖЕ-
НИМ

СТАРОВИТІ

Передмова

6

Йосип Безпалко

23

Микола Василенко

33

Всеволод Голубович

41

Олександр Греків

53

Сергій Єфремов

67

Петро Климович

75

Дмитро Коліух

81

Пінхас Красний

87

Антін Крушельницький

97

Іван Лизанівський

107

Микола Любинський

117

СТАРІ ДІЛІ

Василь Мазуренко

125

Володимир Науменко

131

Андрій Ніковський

139

Сергій Остапенко

149

Валентин Садовський

159

Григорій Сиротенко

171

Максим Славінський

179

Микола Стасюк

191

Іван Фещенко-Чопівський

201

Павло Христюк

213

Теофан Черкаський

221

Володимир Чехівський

229

Передмова

“*Vae victis*”

(горе переможеним, — лат.)

Сто років тому, в часи Української революції 1917–1921 років, українці проголосили незалежність та почали творити власну державу. Цей процес виявився складним. За три роки було пройдено значний шлях — створено всі необхідні державні інституції: парламент, уряд, державний апарат, податкову систему, власну валюту, військо, школи, університети, Академію наук тощо. Сторіччя цих інституцій і державних символів є для нас сьогодні важливими етапом української державотворчої традиції.

Геополітична ситуація не була сприятливою для появи нової української держави. Нереалістичні, подекуди навіть наївні, ідеї української еліти, оманливі сподівання на те, що інтереси України будуть братися до уваги іншими державами, віра в непорушність укладених міжнародних угод, пріоритет політичної боротьби над потребою консолідації в умовах кількох фронтів — це далеко неповний перелік проблем, які призвели врешті-решт до поразки.

Перипетії становлення української держави сто років тому викликають чимало аналогій з моментом сучасним. Створення нових державних інституцій, гібридна російська агресія, реформи та дискусії про

оптимальний шлях розвитку потребують вивчення історії Української революції, щоб не повторити помилок минулого. Адже ціна втрати власної національної державності для України була надто дорогою — мільйони вбитих та репресованих тоталітарним режимом.

Особливо пізнавальними є долі тих, хто в період Української революції 1917–1921 років стали будівничими нової держави. Життєві траєкторії учасників визвольних змагань склалися по-різному. Кожен пройшов свій унікальний та неповторний шлях. Хтось вирушив на еміграцію та продовжив свою боротьбу далеко від Батьківщини. Хтось опинився на українських, але зайнятих західними сусідами територіях та продовжив визвольну боротьбу. Чимало залишилися в уярмленій більшовиками Україні. Долі останніх склалися типово. Їх усіх об'єднала надмірна та жорстока ціна — вигнання або репресії.

У пропонованій читачу книзі ми зібрали документи, що розповідають про репресії проти двадцяти трьох міністрів періоду Української революції. Їхня робота в урядах незалежної України була підставою або однією з вагомих причин політичних переслідувань з боку комуністичного режиму.

СПИСОК Обвинувачених по делу правительства УНР (Общ. арх. № 229803).			
№ п/п	Фамилия, имя и отчество	К. Р. года и места рождения	Решение по делу
1.	АНДРЕЙСКИЙ Дмитрий Владимирович	Т. К. 2 (объ.наш.) следств. матер. в деле нет.	Решена в деле нет.
2.	АПОСТОЛ Анатоль Александрович	Т. К. 22, место 15 - 27.	- " -
3.	АНСТРАТОВИЧ Иван Константинович	Т. К. 20, место 15 - 100	Особ.
4.	АРХИПОВ Платон	Т. К. 2 (объ.наш.) следств. матер. в деле нет.	Решена в деле нет.
5.	АХИСИ-САУКРАНИЧ Вера Степановна - жена Ахисина	Т. К. 21, место 21 - 30	- " -
6.	БАБИЧ Михаил Иванович	Т. К. 2 (объ.наш.) следств. матер. в деле нет.	- " -
7.	БЕЛОУЧ Михаил	Т. К. 2 (объ.наш.) следств. матер. в деле нет.	- " -
8.	БЕЛОС Александр Владимирович	Т. К. 22, место 22 - 28	Особ. под подписку.
9.	БЕРДИН Саватий Павлович	Т. К. 19.	Дело об. следств. матер. в деле нет.

- 2 -			
10.	БЕШЕВ Петр Андреевич	Т. К. 15.	Особ.
11.	БЕШЕВ Осип	Т. К. 2 (объ.наш.) следств. матер. в деле нет.	Решена в деле нет.
12.	БЕШЕВ-КОШЕВ-КОШЕВ Александр Александрович Иван Иванович	Т. К. 5.	- " -
13.	БЕШЕВ Александр Семенович	Т. К. 20	- " -
14.	БЕШЕВ Федор Григорьевич	Т. К. 22, место 10 - 34.	Особ.
15.	БЕШЕВ Павел Григорьевич	Т. К. 2 (объ.наш.) следств. матер. в деле нет.	Решена в деле нет.
16.	БОГДАНОВ Николай Александрович	Т. К. 2, место 1-6.	И/а 5 лет.
17.	БОГДАНОВ-ПРИВАЛИЦКИЙ Татяна Михайловна	Т. К. 21, место 1-20	Особ.
18.	БОГДАНОВ Марья Ивановна	Т. К. 22, место 10-17.	Особ. под подписку.
19.	БОГДАНОВ Василий	Т. К. 2 (объ.наш.) следств. матер. в деле нет.	- " -
20.	БОГДАНОВ О.	Т. К. 2 (объ.наш.) следств. матер. в деле нет.	- " -
21.	БОГДАНОВ Василий	Т. К. 2 (объ.наш.) следств. матер. в деле нет.	- " -
22.	БОГДАНОВ Василий	Т. К. 2 (объ.наш.) следств. матер. в деле нет.	- " -
23.	БОГДАНОВ Василий	Т. К. 2 (объ.наш.) следств. матер. в деле нет.	- " -

- 3 -			
24.	БОГДАНОВ Михаил	Т. К. 2 (объ.наш.) следств. матер. в деле нет.	Решена в деле нет.
25.	БОГДАНОВ-ПРИВАЛИЦКИЙ Александр	Т. К. 2 (объ.наш.) следств. матер. в деле нет.	- " -
26.	БОГДАНОВ Александр	Т. К. 2 (объ.наш.) следств. матер. в деле нет.	- " -
27.	БОГДАНОВ Павел	Т. К. 2 (объ.наш.) следств. матер. в деле нет.	- " -
28.	БОГДАНОВ Михаил	Т. К. 2 (объ.наш.) следств. матер. в деле нет.	- " -
29.	БОГДАНОВ Павел	Т. К. 2 (объ.наш.) следств. матер. в деле нет.	- " -
30.	БОГДАНОВ Павел Павлович	Т. К. 21, место 20-25.	- " -
31.	БОГДАНОВ Андрей Павлович	Т. К. 2 (объ.наш.) следств. матер. в деле нет.	- " -
32.	БОГДАНОВ Иван Павлович	Т. К. 2 (объ.наш.) следств. матер. в деле нет.	- " -
33.	БОГДАНОВ Павел	Т. К. 2 (объ.наш.) следств. матер. в деле нет.	- " -
34.	БОГДАНОВ Иван Павлович	Т. К. 15.	И/а на 5 л.
35.	БОГДАНОВ Иван	Т. К. 2 (объ.наш.) следств. матер. в деле нет.	- " -
36.	БОГДАНОВ Василий Петрович	Т. К. 2 (объ.наш.) следств. матер. в деле нет.	- " -

Обкладинка першого тому справи № 69270-фп «Дело правительства УНР» ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 1, обкл.

Список обвинувачених у «справі уряду УНР». 8 серпня 1936 р. (початок)

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 1, арк. 4-10.

Та це далеко не всі, хто потерпів від більшовицьких репресій. Урядовців, що зазнали переслідувань, було набагато більше. Готуючи видання, ми вирішили обмежитися передусім долями тих, хто займав високі міністерські або рівнозначні посади. Та навіть з таким фокусом життєві історії всіх постраждалих від комуністичного тоталітаризму не змогли увійти до даного видання.

Про вбивства чи переслідування декого ми, на жаль, не маємо достовірної інформації. Як наприклад, про генерального секретаря та міністра освіти Івана Стешенка. Про деяких не збереглося жодних документів комуністичних репресивних органів. Як приміром, про генерального секретаря (міністра) земельних справ Богдана-Олександра Зарудного чи військового міністра генерала Олександра Рогозу. Ще хтось був репресований поза межами України, як правило в Росії чи Казахстані, а документи про їх політичні переслідування відсутні або невиявлені в українських архівах, зокрема, про міністра пошт і телеграфу Івана Штефана. Про когось є суперечлива інформація щодо посад в урядах часів першої незалежності.

Поза фокусом видання залишилися урядовці Західноукраїнської Народної Республіки та члени кримськотатарської Директорії. Практично всім міністрам ЗУНР, окрім очільника першого уряду, поталанило більше, ніж їхнім наддніпрянським колегам. Частина емігрувала, частина померла ще до першої більшовицької окупації Західної України у 1939 році. Голова Державного секретаріату ЗУНР Кость Левицький був затриманий НКВД у Львові восени 1939 року та просидів півтора роки в тюрмі у Москві. Був звільнений весною 1941 року та повернувся до Львова. Долі членів кримськотатарського Мусульманського виконавчого комі-

тету та Директорії (уряду) були більш трагічними. Голову кримськотатарського уряду Номана Челебіджіхана було заарештовано та розстріляно 23 лютого 1918 року під час першої більшовицької окупації Криму.

Кожен зі згаданих у книзі високопосадовців сплатив свою ціну поразки за втрачений шанс у розбудові незалежної України. Ті, хто залишилися на окупованій більшовиками території, за мізерним винятком, потрапили під комуністичні репресії. Хтось одразу ж став жертвою червоного терору та був розстріляний вже під час першої хвилі політичних репресій у 1919–1920 роках.

Багато із тих, хто залишилися в Україні, пішли на співпрацю з комуністичним керівництвом маріонеткової Української радянської республіки. Сподівання, що таким чином вони зможуть продовжити розбудову України чи, принаймні, запевнити більшовиків у своїй лояльності, виявилися марними. Їм усім довелося пройти через ув'язнення, а більшості — загинути від репресій.

Понад половина колишніх високопосадовців Української революції потрапили в другу хвилю репресій, яка розпочалася з 1929 року та тривала до середини 30-х років минулого століття. Сфальсифіковані, масштабні за кількістю засуджених, справи «Спілки визволення України» та «Українського національного центру» є яскравими свідченнями цього етапу.

Еміграція не завжди була порятунком від комуністичного терору. Куля від «захисників пролетаріату» могла наздогнати українського міністра не тільки на одній із паризьких вулиць.

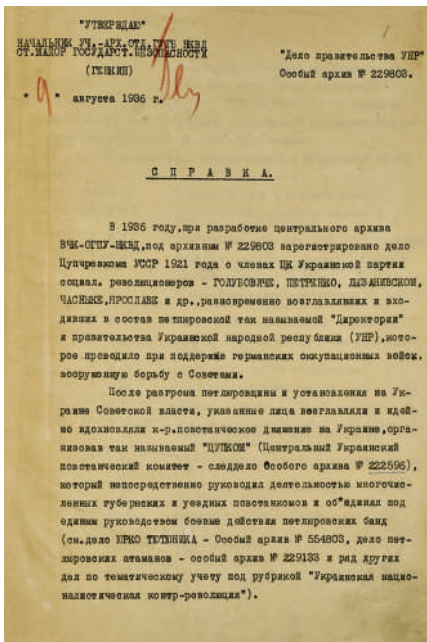
Більшовицька пропаганда працювала наполегливо. Їй вірили, поверталися, переїжджали до Радянського Союзу — потрапляли під другу

хвилю репресій. Наївність коштувала від п'яти до десяти років ув'язнення у виправно-трудових таборах, або як їх скорочено називали — ІТЛ (*исправительно-трудовые лагеря, — рос.*). Серед п'яти осіб, що добровільно повернулися до Радянської України, друга хвиля репресій оминула лише колишнього міністра з єврейських справ Пінхаса Красного. Та це був лише тимчасовий виняток.

Наступний, третій етап репресій, пройшов у період Великого терору та став найкривавішим серед усіх хвиль політичних переслідувань. Для жертв тоталітарного режиму це був другий або й третій арешт. Переважна більшість засуджених його не пережила, їх було розстріляно у 1937–1938 роках.

Остання хвиля репресій — четверта — припала на 1945–1948 роки. Червона армія опанувала Центральну Європу. Розпочалися викрадення та арешти усіх, хто з 1917 року боровся проти російських комуністів, без огляду на підсудність чи громадянство. П'ятьох міністрів періоду Української революції було арештовано співробітниками військової контррозвідки «СМЕРШ» та вивезено до Радянського Союзу.

Чільних діячів Української революції, зазвичай, репресували без огляду на тривалість міністерської кар'єри та особливості діяльності. Серед двадцяти трьох високопосадовців є экс-прем'єр-міністри, а є ті, хто пробув міністром всього лиш місяць.

Витяг з довідки про «справу уряду УНР». 9 серпня 1936 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 1, арк. 1.

Українські уряди 1917–1921 років

З початком революції 1917 року нації, що населяли Російську імперію, взяли до самоорганізації. Українці були у цьому процесі одними з найперших. Спочатку виникла Українська Центральна Рада як революційний орган самоврядування українців. 15 червня (*тут і далі дати подано за новим стилем*) створено Генеральний Секретаріат Української Центральної Ради. Це був зародок українського уряду.

Спершу Генеральний Секретаріат мав лише моральну владу. Абсолютна більшість українського суспільства безумовно визнавали його авторитет та право бути національним урядом. Утім, з точки зору права, він мав статус, подібний до сучасних громадських організацій. Сама Українська Центральна Рада визначила Генеральний Секретаріат як «вищий революційний орган українського народу». Однак у цілому і серед російських політиків Генеральний Секретаріат був сприйнятий як український уряд.

Формальний юридичний статус Генеральний Секретаріат отримав

після схвалення урядом Росії Тимчасовою інструкцією Генеральному Секретаріатові від 4 серпня 1917 року.

Згідно з цим документом Генеральний Секретаріат ставав «у справах місцевого управління Україною вищим органом Тимчасового уряду». Його повноваження поширювалися на «чотири з половиною» губернії: Київську, Волинську, Подільську, Полтавську та Чернігівську без чотирьох північних повітів.

Відтепер Генеральний Секретаріат складався з генеральних секретарів внутрішніх справ, фінансів, землеробства, освіти, торгівлі та промисловості, праці, національних справ, генерального писаря та генерального контролера. При Тимчасовому уряді у Петрограді була створена посада комісара у справах України.

Засновані ще у червні 1917 року генеральні секретаріати військових справ, продовольчих справ, юстиції, шляхів, пошти і телеграфу залишились поза правовим полем. Однак свою діяльність вони продовжили як генеральні комісари без права голосу на урядових засіданнях.

Повноцінним урядом Генеральний Секретаріат став з проголошенням Української Народної Республіки 7 листопада 1917 року. Генеральні

Список обвинувачених у «справі уряду УНР». 8 серпня 1936 р. (закінчення)

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 1, арк. 4–10.

37.	МАКРЕНКО	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	Решена в даш. шт.
38.	МАРЧЕНКО Дмитро	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
39.	МІТРИШКО-СЕНКО Іванна Іванівна	Том 21, лист 37-38	- "
40.	МІТРИШКО Іванна	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
41.	МАРЦІС Юзеф Іванович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
42.	МАКШИШКО Іван Іванович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
43.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
44.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
45.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
46.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
47.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
48.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
49.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
50.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
51.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
52.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
53.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
54.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
55.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "

56.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
57.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
58.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
59.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
60.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
61.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
62.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
63.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
64.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
65.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
66.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
67.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
68.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
69.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
70.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
71.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
72.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
73.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
74.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "

74.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
75.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
76.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
77.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
78.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
79.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
80.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
81.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
82.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
83.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
84.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
85.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
86.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
87.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
88.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
89.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
90.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "

91.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
92.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
93.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
94.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
95.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
96.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
97.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
98.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "
99.	МАКШИНСЬКИЙ Дмитро Дмитрович	Том 2, (об'єдн.) ісл.-матр., в даш. шт.	- "

секретарі та комісари були зрівняні у повноваженнях.

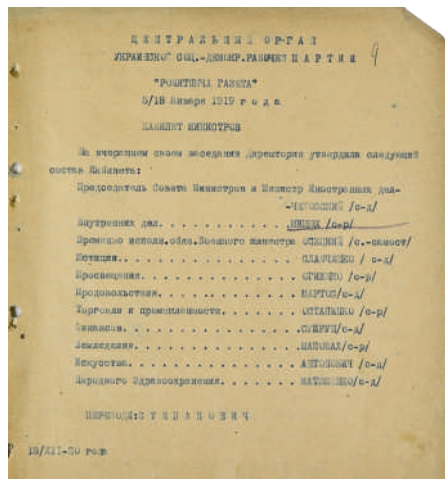
9 січня 1918 року уряд отримав нову назву — Рада Народних Міністрів.

Цей уряд отримав часткове міжнародне визнання — з боку Німеччини, Австро-Угорщини, Болгарії та Османської імперії. Він укладав перший мирний договір, що завершував Велику війну 1914–1918 років. Цьому ж урядові довелося відбудовувати Україну після першого більшовицького погрому.

Гетьманський переворот 29 квітня 1918 року кардинально змінив Україну. Українська Народна Республіка змінила назву на Українську Державу. Уряд отримав назву Рада Міністрів. У «Законах про тимчасовий державний устрій України», ухвалених Гетьманом Павлом Скоропадським, посада голови уряду називалась Отаман або ж Отаман-міністр. Однак надалі в офіційному та повсякденному вжитку були терміни Прем'єр-міністр та Голова Ради Міністрів. За сім з половиною місяців правління Гетьмана змінилось три склади уряду.

Витяг російською мовою про склад кабінету міністрів Директорії з «Робітничої газети» підготовлений чекістами. 18 грудня 1920 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 41, арк. 9.

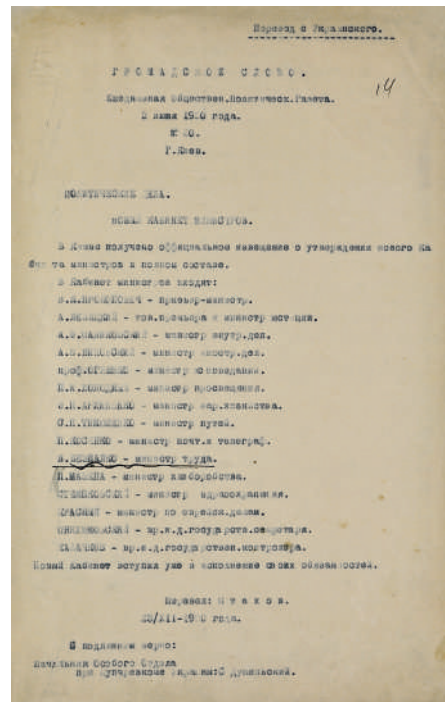
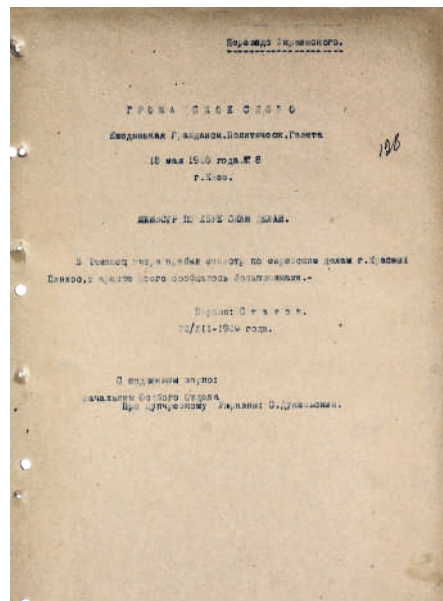
У грудні 1918 року, після зречення Гетьманом влади, відновлено Українську Народну Республіку. Короткий час при старих міністерствах діяли комісари і Рада комісарів як центральний орган управління державою. Впродовж 10 днів ця Рада комісарів була фактичним урядом УНР. 24 грудня 1918 року розпочала діяти Рада Народних Міністрів. Очільника уряду називали Головою або Прем'єр-міністром.

Раді Народних Міністрів доводилось працювати у складних умовах. Тривала більшовицько-українська війна, над Україною намагалися встановити контроль Збройні сили Півдня Росії, на заході палав польсько-український конфлікт за кордони. Сам уряд неодноразово переїздив із Києва до Вінниці, Кам'янця-Подільського.

За два роки змінилося п'ять складів уряду. Врешті, наприкінці 1920 року уряду довелося виїхати на територію Польщі. Відтоді розпочинається історія українських урядів в екзилі.

Виписка з газети «Громадське слово» про приїзд в Кам'янець-Подільський міністра П. Красного. Переклад з української. 22 грудня 1920 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 41, арк. 128.

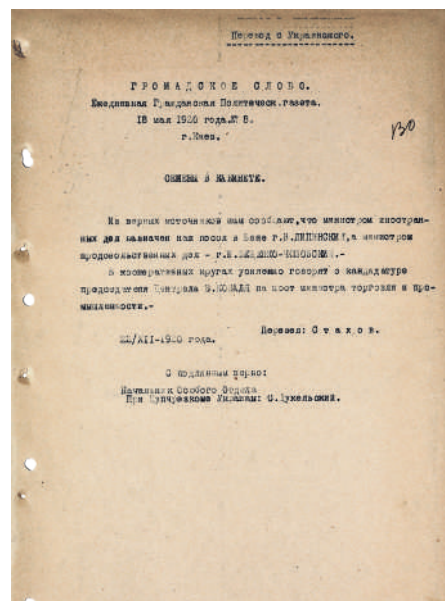

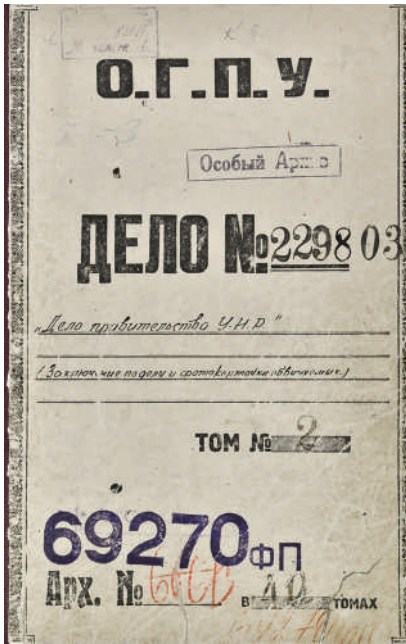
Виписка з газети «Громадське слово» про новий кабінет міністрів. Переклад з української. 23 грудня 1920 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 41, арк. 14.

Виписка з газети «Громадське слово» про зміни в уряді. Переклад з української. 22 грудня 1920 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 41, арк. 130.

Обкладинка другого тому справи № 69270-фп «Дело правительства УНР» з висновком у справі та світлинами обвинувачених
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 2, обкл.

Військовий міністр Української Держави генерал Олександр Рогоза. Фото 1916–1917 р.

Перша хвиля репресій — 1919–1920-ті роки

Репресії українських урядовців розпочалися ще до повної окупації УНР. Першою жертвою став Богдан-Олександр Зарудний, призначений в грудні 1917 р. генеральним секретарем земельних справ Генерального Секретаріату УНР. Його розстріляли більшовицькі війська Муравйова у Маріїнському парку відразу після захоплення Києва 26 січня 1918 р. разом з товаришами — членами Центральної Ради Леонардом Бочковським та Ісаком Пугачем.

Однією з наступних жертв став генерал Олександр Рогоза, військовий міністр часів Української держави. Він був захоплений більшовиками весною 1919 р. в Одесі та розстріляний за відмову перейти на службу до Червоної армії.

Про цих перших двох жертв більшовиків серед міністрів Української революції жодних архівних документів комуністичних репресивних органів поки що не виявлено.

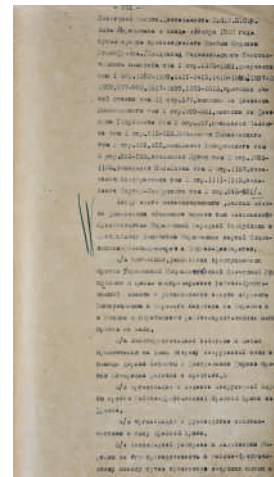
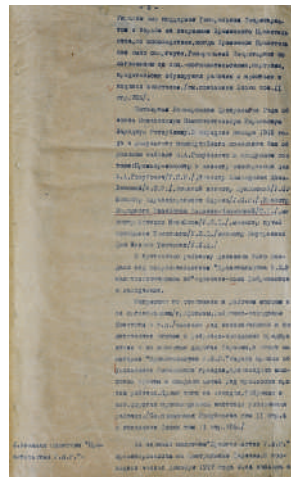
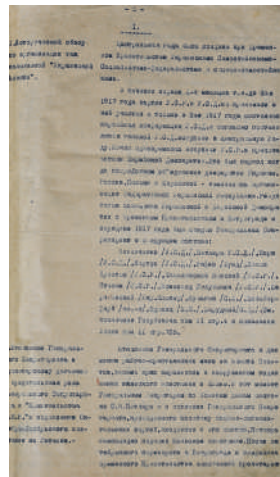
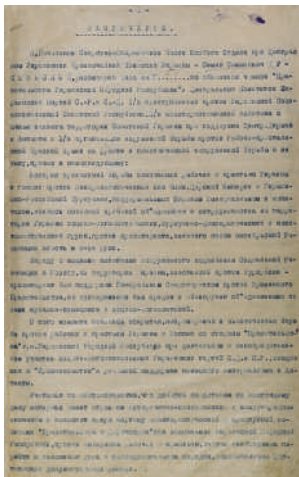
Найраніше збережені чекістські архівно-кримінальні справи, що завершилися розстрілами заарештованих, вражають легкістю та швидкістю, з якою більшовики карали лише

за сам факт перебування на урядовій посаді. Показовою є, наприклад, справа Володимира Науменка. Від його арешту до розстрілу пройшла лише одна доба. 7 липня 1919 року його було заарештовано, а наступного дня, 8-го липня, уже страчено. Єдиним звинуваченням, зазначеним у протоколі колегії ВУЧК, є «колишній міністр гетьманський» (*бывший министр гетманский, — рос.*). Посаду міністра народної освіти Української Держави В. Науменко обіймав менше місяця.

30 травня 1920 року в Одесі заарештували міністра фінансів Петра Климовича. Його провина — участь у «контрреволюції». Так, він упродовж декількох тижнів, з 5 до 30 квітня 1918 року, обіймав урядову посаду. В подальшому участі в українських урядових установах не брав.

Архівно-кримінальна справа П. Климовича, так само як і справа В. Науменка, зовсім невелика і заповнена переважно особистими документами. Через два тижні після арешту, 14 червня 1920 р., Одеська ГубЧК ухвалила П. Климовича за обвинуваченням «в контрреволюції» розстріляти, а його майно конфіскувати.

Такою ж невеликою за обсягом є й перша справа на міністра єврей-

Витяг з висновку по справі по «справі уряду УНР». 20 січня 1921 р. (початок)
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 2, арк. 1–3, 101–104.

ських справ Директорії УНР Пінхаса Красного, якого було заарештовано 20 грудня 1919 року в Бердичеві. Та ініціатору створення надзвичайної державної комісії для розслідування погромів і притягнення винних до кримінальної відповідальності першого разу пощастило. Після допитів та клопотань від місцевих комуністів 11 січня 1920 року П. Красного звільнили з-під варти за відсутністю підстав для притягнення до відповідальності.

Переслідування недавнього Голови уряду Директорії УНР Сергія Остапенка проходило за двома справами. Речовим доказом щодо причетності до діяльності ЦУПКОМу (Центральний український повстанський комітет) і стосунків з повстанцями, зокрема з отаманом Орликом, слугував лист, вилучений під час обшуку. Однак основною справою, за якою С. Остапенко, будучи спочатку свідком, врешті-решт був заарештований 13 травня 1921 р. та засуджений до п'яти років ув'язнення (пізніше покарання замінили п'ятьма роками примусових робіт без позбавлення свободи на роботі за спеціальністю), стала «справа уряду УНР».

«Справа уряду УНР» є однією з перших масштабних групових

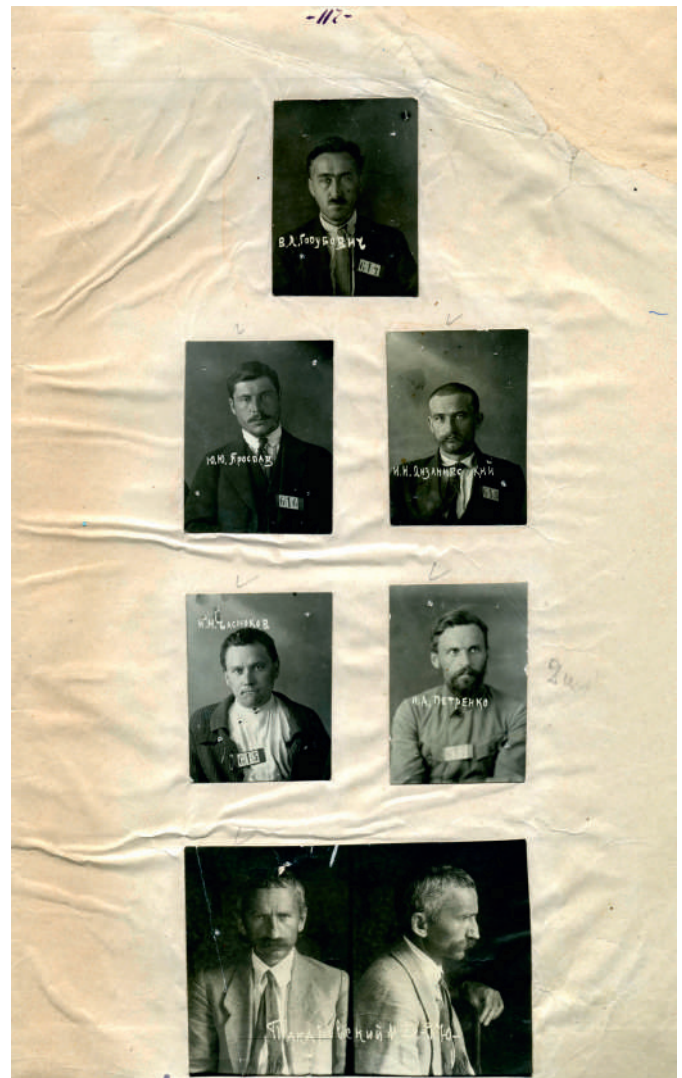
справ початку 1920-х років. На завершальному судовому етапі вона була відомою під назвою «справа ЦК УПСР» (Центрального комітету Української партії соціалістів-революціонерів). Та попри зміну кодової назви, переважна більшість обкладинок 42-томної справи означені як «Дело правительства УНР».

Загалом у «справі уряду УНР» обвинувачувалося 99 осіб. З них — 13 міністрів, героїв даної книги. Переважну більшість обвинувачених — 75 осіб — було оголошено поза законом. Заочно у справі проходили більшість українських політичних

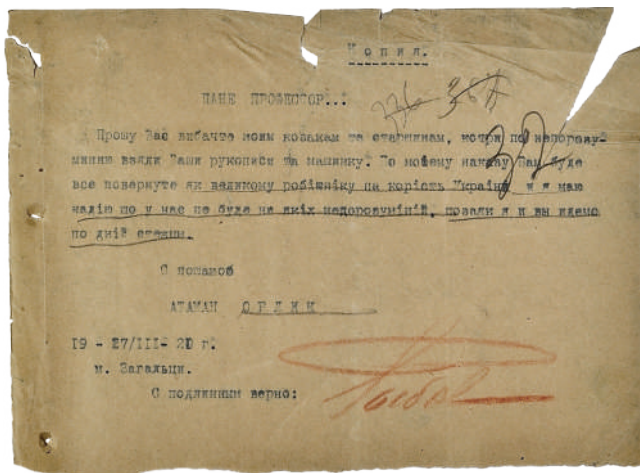
діячів Української революції, зокрема Михайло Грушевський, Володимир Винниченко та Симон Петлюра.

Серед заочно визнаних поза законом були й 9 міністрів, котрі в майбутньому зазнали цілком реальних покарань від комуністичного режиму: Йосип Безпалко, Пінхас Красний (друга справа, за якою його було обвинувачено), Антін Крушельницький, Василь Мазуренко, Андрій Ніковський, Іван Фещенко-Чопівський, Павло Христюк, Теофан Черкаський та Володимир Чехівський. Більшість із них на той момент перебувала в еміграції, і для них це,

Арештантські фото обвинувачених за «справою уряду УНР»
ГДА СБУ, ф. 6, стр. 69270-фп,
т. 2, арк. 117.

Копія листа отамана Орлика до С. Остапенка.
27 березня 1920 р.
ГДА СБУ, ф. 5, стр. 118450, т. 2,
арк. 32.

на жаль, не стало застереженням перед майбутнім поверненням на підрадянську Україну. Показове судове засідання Верховного надзвичайного революційного трибуналу проходило 22–30 травня 1921 року у Києві в приміщенні великої зали «Пролетарського будинку мистецтв» (нині — Національна філармонія України).

Відповідати ж за інкриміновані «злочини» довелося тим, хто нещодавно ішов в авангарді українського державотворення, але встиг змиритися із втратою незалежності та визнати більшовицьку владу.

Основним фігурантом справи став Прем'єр-міністр Всеволод Голубович. Він, як і державний секретар уряду Іван Лизанівський, отримав 10 років ув'язнення в концтаборі. Майже відразу термін було зменшено до п'яти років. Міністра юстиції та пізніше міністра військових справ Григорія Сиротенка засудили до п'яти років концтабору. Наприкінці 1921 року усіх чотирьох засуджених міністрів (включно з вищезгаданим С. Остапенком) амністували та звільнили.

Голова Ради Народних Міністрів Володимир Чехівський, на арешті та розстрілі якого наполягав чекіст Семен Дукельський, в обвинувальному висновку у «справі

уряду УНР», на лаву підсудних через прорадянські погляди не потрапив. Але 19 серпня 1922 року він знову був заарештований та згідно з рішенням Київського губвідділу ГПУ мав виїхати поза «межі РСФСР за кордон» до 1 вересня того ж року. Однак у грудні 1922 року висилку скасували, а в березні 1923 року навіть дозволили йому проживати в Києві. Разом з тим, у постанові про відміну примусового виїзду за кордон було зазначено про обов'язковий нагляд ГПУ за В. Чехівським.

Останнім репресованим українським високопосадовцем під час першої хвилі репресій став Микола Василенко — міністр освіти та мистецтв, виконуючий обов'язки Прем'єр-міністра Української Держави, а також очільник Державного Сенату. Він також був одним із творців українського університету в Кам'янці-Подільському.

М. Василенка заарештували 24 вересня 1923 року. Його звинуватили у приналежності до начебто контрреволюційного «Київського обласного центру дій». 8 квітня 1924 року, під час показового процесу, його засудили Київським губернським судом до 10 років позбавлення волі із суворою ізоляцією. Невдовзі,

16 травня, президія ВУЦВК ухвалила термін позбавлення волі скоротити удвічі і незабаром його було звільнено, але від подальшої участі в науковому та громадському житті він був усунутий.

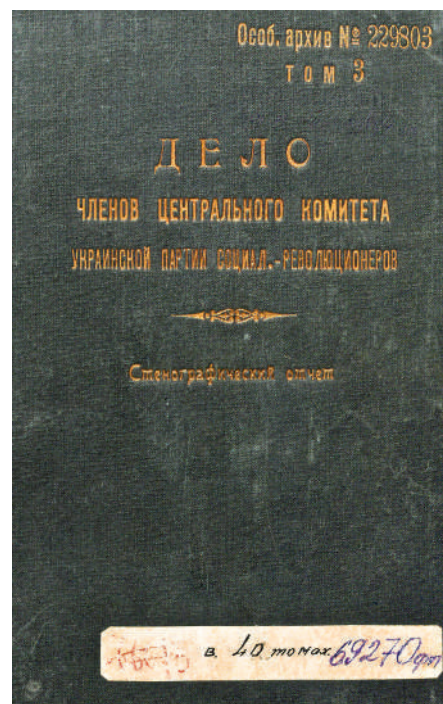
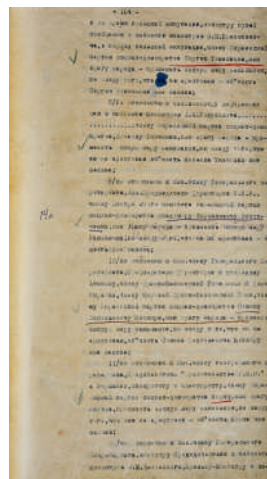
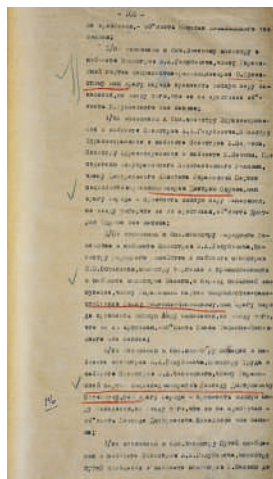
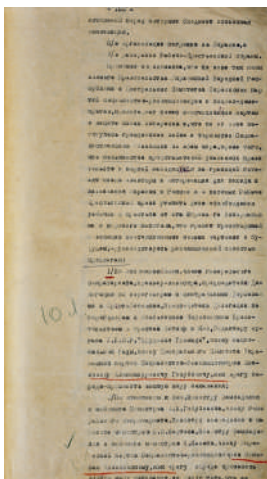
Загалом, під час першої хвилі репресій проти українських урядовців було заарештовано, чи проходило за політичними справами шістнадцять українських міністрів (троє із них двічі — П. Красний, С. Остапенко та В. Чехівський). Чотирьох міністрів розстріляли (архівно-кримінальні справи є лише стосовно двох із них), ще шестеро — отримали різні терміни ув'язнення. Частина з репресованих терміни ув'язнення зменшено та деяких навіть амністовано. Для майже усіх (окрім тих, хто був розстріляний чи загинув у 1920-х років) це була лише перша хвиля репресій.

зліва. Витяг з висновку по «справі уряду УНР». 20 січня 1921 р. (закінчення)

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 2, арк. 1–3, 101–104.

Обкладинка третього тому справи № 69270-фп «Дело правительства УНР». Стенографічний звіт судового процесу.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 3, обкл.

Розгром українізації — 1929–1935 роки

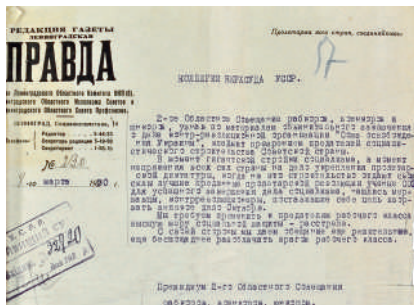
Друга хвиля репресій розпочалася у 1929 р. та тривала до середини 1930-х років. Її старт ознаменувався згортанням українізації та початком колективізації. Комуністичний режим розпочав ліквідацію ключових поступок, на які він був змушений піти на початку 1920-х задля втримання України в орбіті московських комуністів. Унаслідок цього етапу політичних переслідувань української еліти, а також Голодомору 1932–1933 років, більшовики практично зламали традицію українського громадського життя.

Штучно сфабриковані, багатомні групові справи «Спілки визволення України» (у 286-ти томах 1929–1930 років провадження) та «Українського національного центру» (у 122-х томах 1931–1932 років провадження) є, напевне, найбільш показовими та відомими прикладами для цього етапу репресій українських урядовців.

Для частини репресованих міністрів це вже був не перший арешт. Для багатьох він також став і не останнім. Усі, хто був репресований під час цього етапу, були в результаті засуджені до різних термінів ув'язнення в ІТЛ ГУЛАГ НКВД СРСР.

у центрі. Лист працівників механічного цеху фабрики ім. Дзержинського до суду з вимогою застосування найвищої міри покарання у «справі СВУ». 26 березня 1930 р. ГДА СБУ, ф. 6, стр. 67098-фп, т. 10, арк. 39.

Лист Другої ленінградської обласної наради кореспондентів (Росія) до суду з вимогою розстрілу обвинувачених за «справу СВУ». 8 березня 1930 р. ГДА СБУ, ф. 6, стр. 67098-фп, т. 10, арк. 57.

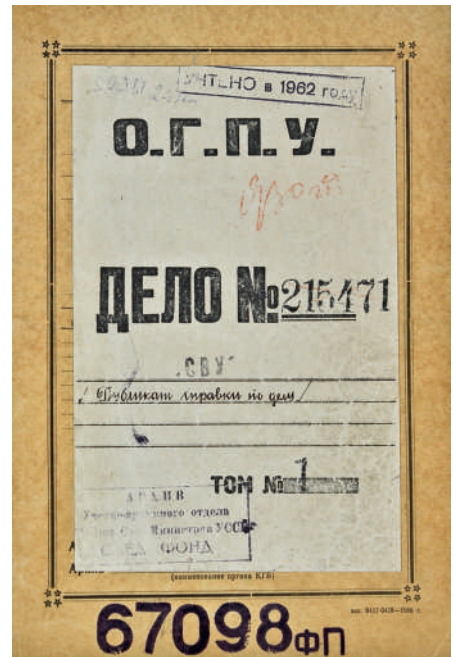
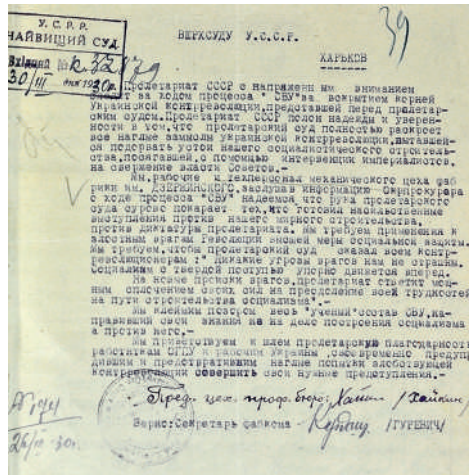

Із дванадцяти урядовців, репресованих під час другого етапу політичних переслідувань, дев'ятеро проходили саме за двома зазначеними справами.

Серед 45-ти обвинувачених за «справу СВУ» троє обіймали міністерські посади в час Української революції: Сергій Єфремов, Андрій Ніковський та Володимир Чехівський.

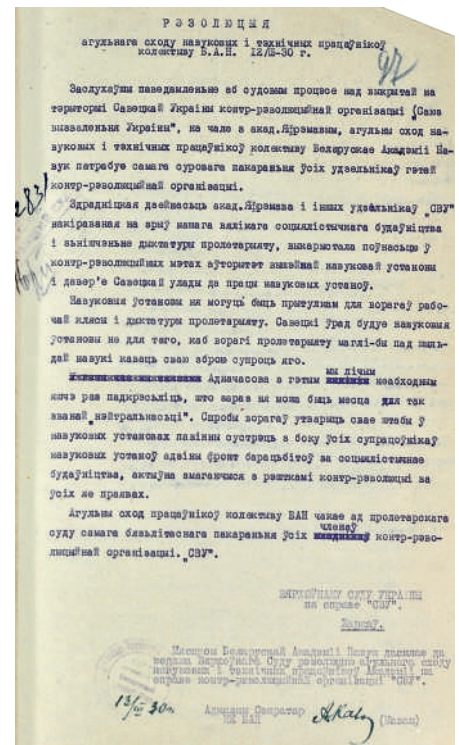
Судовий процес, за згадками сучасників, справив гнітюче враження на українську спільноту. Заарештованих звинувачували у приналежності до «контрреволюційної націоналістичної організації», яка планувала терористичні акти проти комуністичних лідерів та загальне повстання для відновлення самостійної української республіки. На адресу колегії Найвищого суду Радянської України надходили численні листи від «трудящих» усього СРСР з вимогою застосувати до обвинувачених «вищу міру соціального захисту — розстріл».

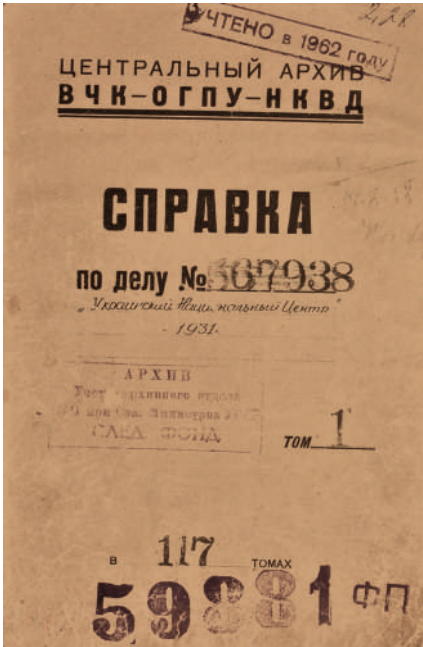
Попри це, всі засуджені отримали різні терміни ув'язнення та заслання. Зокрема, «голови президії» вигаданої чекістами Спілки, С. Єфремову, його «заступникові» В. Чехівському та одному з «членів президії» А. Ніковському розстріл було замінене на десять років позбавлення волі

Обкладинка першого тому справи № 67098-фп «СВУ» ГДА СБУ, ф. 6, стр. 67098-фп, т. 1, обкл.

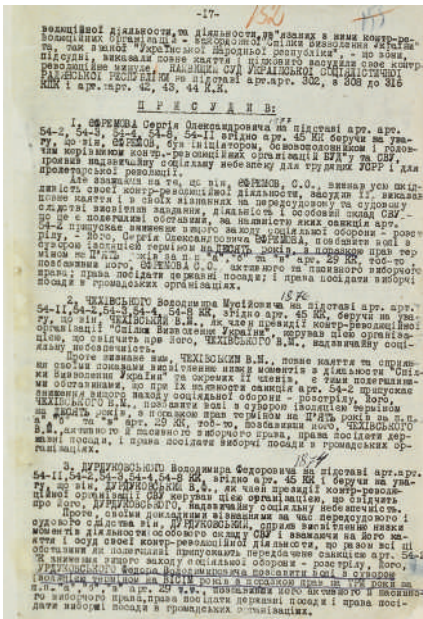
Резолюція загальних зборів Білоруської Академії Наук з вимогою суворого покарання членів «СВУ». 13 березня 1930 р. ГДА СБУ, ф. 6, стр. 67098-фп, т. 10, арк. 97.

Обкладинка першого тому справи № 59881-фп «Український Національний Центр». 1931 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 1, обкл.

Витяг з вироків засуджених за «справу СВУ». 19 квітня 1930 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 4, арк. 152.

із суворою ізоляцією і подальшою поразкою в правах на п'ять років.

З усіх трьох лише С. Єфремов був засуджений уперше. Та для нього цей арешт став фатальним. Відбуваючи покарання, він помер в ув'язненні у березні 1939 року.

А. Ніковський відбував покарання на Соловках, звільнився у квітні 1940 року і невдовзі, у 1942 році, помер у блокадному Ленінграді (нині — м. Санкт-Петербург, Росія). Похований у братській могилі на Пескарьовському кладовищі.

За наступною «справою УНЦ» проти учасників неіснуючої «контрреволюційної» організації було обвинувачено 50 осіб. Із них шестеро обіймали міністерські посади в українських урядах: Всеволод Голубович, Дмитро Коліух, Іван Лизанівський, Василь Мазуренко, Павло Христюк та Теофан Черкаський. Фігуранти справи «Українського національного центру», так само як і їхні «колеги» по «справі СВУ», начебто планували збройне повстання з метою скинути більшовицьку владу та відновити УНР.

7 лютого 1932 року колегія ОГПУ ССРСР оголосила вирок, за яким В. Голубовича, І. Лизанівського та В. Мазуренка було засуджено до 6 років,

П. Христюка — до п'яти років, Т. Черкаського — до трьох років ув'язнення в ІТЛ, а Д. Коліуха — до трьох років заслання до Казахстану. Лише останній не був обвинувачуваний раніше за «справою уряду УНР».

14 жовтня 1930 року в Києві за обвинуваченням у приналежності до «контрреволюційної» організації вперше було заарештовано міністра закордонних справ Миколу Любинського. Попри те, що його заарештували у «справі УНЦ», слідство проводилося за окремо виділеною справою. 21 березня 1932 року ухвалою судової трійки при колегії ГПУ УССР М. Любинського засудили до трьох років ув'язнення в таборі. Ще через вісім днів М. Любинського направлено спецконвоям до Біломорсько-Балтійських виправно-трудова таборів.

Генерального секретаря харчових справ Миколу Стасюка, який не виїхав на еміграцію, а залишився на зайнятій більшовиками Україні, заарештували 20 вересня 1930 року як одного з членів «галузевої контрреволюційної шкідницької організації в Укркооптаху» — за черговою фальсифікованою групою справою.

3 березня 1931 року судова трійка при колегії ГПУ УССР ухвалила М. Стасюку смертний вирок із одно-

С П И С О К			
Список обвинувачених по делу «УНЦ» (сост. арк. 1-214/1).			
№ п/п	Фамилия, имя и отчество	З. И. П.	Решение по делу.
1.	Голубович Всеволод	14-04-1888	6 лет лишения свободы
2.	Лизанівський Іван	14-04-1888	6 лет лишения свободы
3.	Мазуренко Василь	14-04-1888	6 лет лишения свободы
4.	Христюк Павло	14-04-1888	5 лет лишения свободы
5.	Черкаський Теофан	14-04-1888	3 года лишения свободы
6.	Коліух Дмитро	14-04-1888	3 года лишения свободы
7.	Любинський Микола	14-04-1888	3 года лишения свободы
8.	Стасюк Микола	14-04-1888	смертная казнь
9.	Єфремов Семен	14-04-1888	5 лет лишения свободы
10.	Ніковський А. А.	14-04-1888	смертная казнь
11.	Степанович Іван	14-04-1888	3 года лишения свободы
12.	Трохимович Іван	14-04-1888	3 года лишения свободы
13.	Григорьевич Іван	14-04-1888	3 года лишения свободы
14.	Петрович Іван	14-04-1888	3 года лишения свободы
15.	Сидорович Іван	14-04-1888	3 года лишения свободы
16.	Смирнов Іван	14-04-1888	3 года лишения свободы
17.	Михайлов Іван	14-04-1888	3 года лишения свободы
18.	Попов Іван	14-04-1888	3 года лишения свободы
19.	Соколов Іван	14-04-1888	3 года лишения свободы
20.	Васильев Іван	14-04-1888	3 года лишения свободы
21.	Кузнецов Іван	14-04-1888	3 года лишения свободы

С П И С О К			
Список обвинувачених за «справою СВУ»			
№ п/п	Фамилия, имя и отчество	З. И. П.	Решение по делу.
1.	Христюк Павло	14-04-1888	5 лет лишения свободы
2.	Черкаський Теофан	14-04-1888	3 года лишения свободы
3.	Коліух Дмитро	14-04-1888	3 года лишения свободы
4.	Любинський Микола	14-04-1888	3 года лишения свободы
5.	Стасюк Микола	14-04-1888	смертная казнь
6.	Єфремов Семен	14-04-1888	5 лет лишения свободы
7.	Ніковський А. А.	14-04-1888	смертная казнь
8.	Степанович Іван	14-04-1888	3 года лишения свободы
9.	Трохимович Іван	14-04-1888	3 года лишения свободы
10.	Григорьевич Іван	14-04-1888	3 года лишения свободы
11.	Петрович Іван	14-04-1888	3 года лишения свободы
12.	Сидорович Іван	14-04-1888	3 года лишения свободы
13.	Смирнов Іван	14-04-1888	3 года лишения свободы
14.	Михайлов Іван	14-04-1888	3 года лишения свободы
15.	Попов Іван	14-04-1888	3 года лишения свободы
16.	Соколов Іван	14-04-1888	3 года лишения свободы
17.	Васильев Іван	14-04-1888	3 года лишения свободы
18.	Кузнецов Іван	14-04-1888	3 года лишения свободы

Список обвинувачених за «справою СВУ» ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 1, арк. 13-14

часною його заміною на десять років ув'язнення в таборі. Останньою задокументованою у справі згадкою про нього стала довідка від 30 квітня 1938 року про його повторний арешт за причетність до «української національної контрреволюції в Білomorсько-Балтійському таборі».

Незадовго до початку німецько-радянської війни М. Стасюк начебто відбув визначений термін покарання і був звільнений. Він оселився у Маріуполі, а за німецької окупації працював редактором «Маріупольської газети», був одним із керівників місцевої «Просвіти» та надрайонного проводу ОУН. За спогадами, загинув улітку 1943 року внаслідок арешту співробітниками СД.

Троє переслідуваних у 1929–1935 роках, напередодні репресій, зробили трагічну помилку — повірили комуністичній пропаганді та повернулися на початку 1920-х з еміграції до підрадянської України: В. Мазуренко, А. Ніковський та П. Христюк. Четвертим, хто сам переїхав назустріч політичним переслідуванням, був Антін Крушельницький.

У липні 1934 року міністр освіти А. Крушельницький переїжджає зі Львова, де він неодноразово зазнавав переслідувань з боку польської влади та навіть був арештований на три місяці, до Харкова. Вже через три місяці, 6 листопада того ж року А. Крушельницького заарештовано органами НКВД УССР у Харкові як «емісара закордонного центру ОУН» та «одного з керівників щойно створеного в Україні центру ОУН, який ставив за мету повалення радянської влади в УСРР і готував терористичні акти проти представників партії та уряду». 28 березня 1935 року А. Крушельницького засудили до десяти років позбавлення волі з конфіскацією майна. Покарання він відбував у Соловецькій тюрмі.

Переїзд А. Крушельницького в підрадянську Україну закінчився трагічно не тільки для нього самого, але й для цілої родини. Його п'ятеро дітей були репресовані та розстріляні комуністичними репресивними органами у 1934–1935 та 1937 роках, дружина померла у лікарні. Рішення А. Крушельницького дивує ще й тому, що він не міг не знати про хвилю більшовицьких репресій. Львівська щоденна газета «Діло» періодично публікувала матеріали про судові процеси, зокрема й про знакову «справу СВУ».

Усі дванадцятьоро репресованих урядовців, які потрапили під

більшовицькі переслідування 1929–1935 років, отримали різні терміни ув'язнення в ІТЛ НКВД ССРСР. Для трьох репресованих це були останні репресії, при цьому один помер в ув'язненні, а інші двоє загинули під час Другої світової війни. Дев'ятеро із зазначених міністрів незабаром знову потрапили у фатальний фокус комуністичних політичних переслідувань наступної хвилі — Великого терору.

Фотографії членів «президіуму СВУ»
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп,
т. 3, арк. 1.

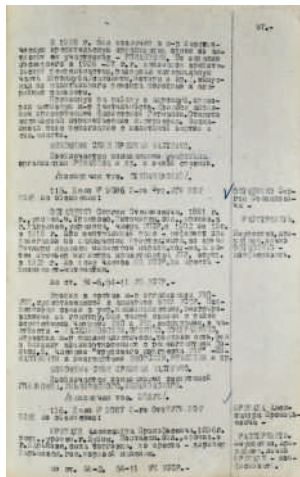
Однак вже 30 грудня особлива трійка при УНКВД по Харківській області ухвалила його розстріляти. Смертний вирок виконано 21 січня 1938 року.

22 вересня 1938 року виїзна сесія військової колегії Верховного суду СРСР засудила до розстрілу «одного з керівників антирадянської націоналістичної терористичної організації есерів» Т. Черкаського. Вирок було виконано у Києві того ж дня.

У Казахстані рішенням трійки при УНКВД по Алма-Атинській області 21 листопада 1937 року було ухвалено смертний вирок «члену контрреволюційної фашистської організації» В. Мазуренку, а 13 лютого 1938 року — «активному учаснику націоналістичної повстанської групи» в заслання Д. Коліуху. Дати розстрілів поки що не встановлено.

Трьох колишніх міністрів було вбито в урочищі Сандармох (нині Карелія, Росія). А. Крушельницького та В. Чехівського розстріляли 3 листопада 1937 року згідно з ухвалою трійки при УНКВД по Ленінградській області (Росія) від 9 жовтня 1937 року.

8 січня 1938 року в урочищі Сандармох згідно з ухвалою трійки УНКВД по Ленінградській області від 15 грудня 1938 року розстріляли М. Любинського.

22 грудня 1937 року трійка при УНКВД по Іванівській області (Росія) ухвалила вищу міру покарання за «контрреволюційну діяльність» І. Лизанівському. Дату розстрілу поки не встановлено.

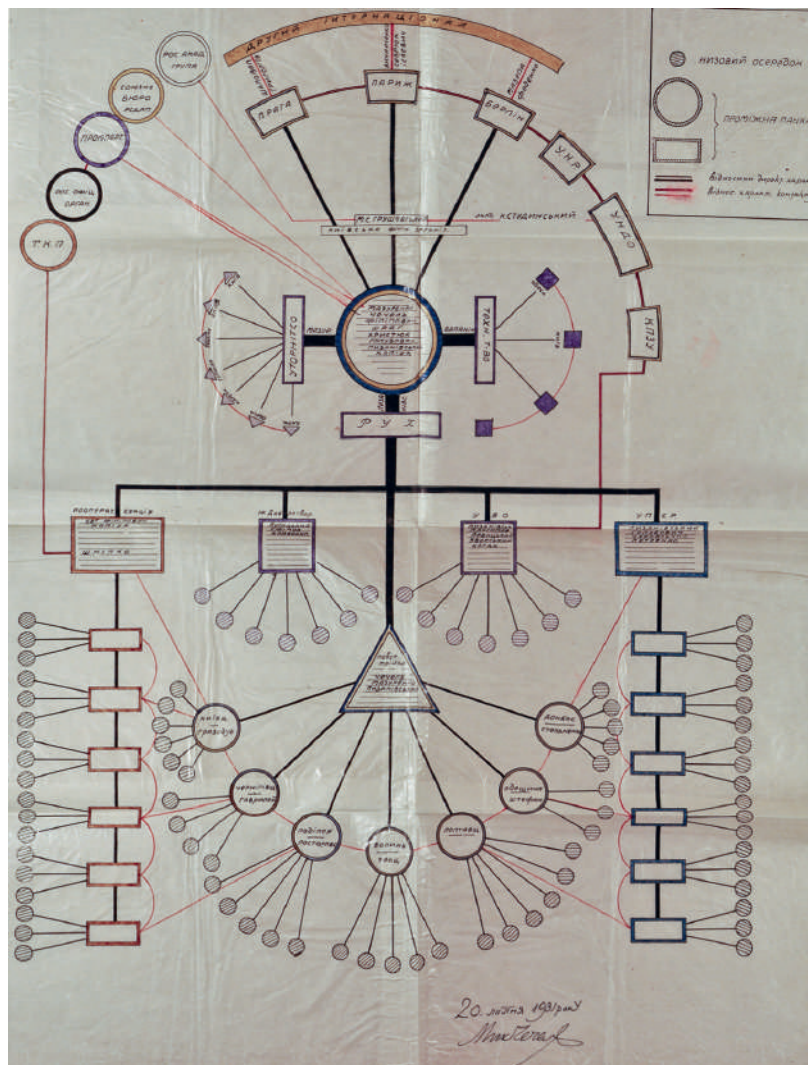
Рецидивісти — «контрреволюціонери» В. Голубович та П. Христюк — померли в Росії, відповідно, 16 квітня 1939 року у Ярославській в'язниці та 29 вересня 1941 року в одному із виправно-трудових таборів Хабаровського краю.

У результаті третьої хвилі комуністичних репресій з одинадцяти осіб уцілів лише один П. Красний. Проте

на початку німецько-радянської війни й він був розстріляний.

Долі ще п'яťох урядовців Української революції було вирішено в результаті переділу сфер впливу в Центрально-Східній Європі. Вони потрапили в зону досяжності комуністичних спецслужб, а отже стали фігурантами останньої, четвертої хвилі репресій проти українських міністрів.

Схема неіснуючої організації УНЦ, підготована чекістами. 20 липня 1931 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фл, т. 2, арк. 313 (конверт)

Квиток члена «Академічного дому» в Празі Й. Безпалка
ЦДАВОУ, ф. 4453, оп. 1, стр. 1, арк. 51.

Повідчення особи
Й. Безпалка, видане
Чехословацьким Міністерством
закордонних справ. 1925 р.
ГДА СБУ, ф. 6, стр. 62447-фп (КСС),
(конверт, арк. 3).

Зачистка Центрально-Східної Європи — 1945–1948 роки

Найзначнішим осередком української діаспори у Центрально-Східній Європі була Прага міжвоєнної доби та часів Другої світової війни. Тут проживали провідні діячі українського національно-визвольного руху.

Не усі з них вирішили емігрувати далі на захід з приходом армії СРСР у 1945 р. Але радянські спецслужби їх шукали — «совети» не забули і не пробачили людям уже поважного віку їхньої боротьби за незалежну Україну в 1917–1921 рр. Їх викрадали та силою вивозили до СРСР. Така доля спіткала у 1945 році Йосипа Безпалка, Валентина Садовського, Максима Славінського та Івана Феценка-Чопівського, а в 1948 році — Олександра Грекова.

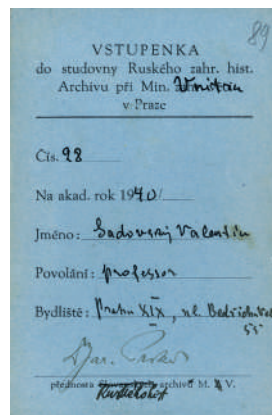
У кримінальних справах на усіх п'яťох можна віднайти довідки та інформаційні матеріали, які чекісти акумулювали на основі архівних документів, діаспорної преси та спогадів діячів Української революції. Тож комуністичні репресивні органи доволі непогано уявляли, кого і де варто шукати. Так само, як і під час попередніх хвиль репресій, сам факт перебування на високій урядовій посаді в українських

кабінетах міністрів був достатньою підставою для арешту та репресій.

Місце проживання та громадянство не мало значення. До уваги бралися «провини» перед московським комуністичним режимом, а передусім боротьба проти нього. Наукова та громадська діяльність, що її провадили на еміграції майже всі викрадені радянськими спецслужбами, була обтяжуючою обставиною.

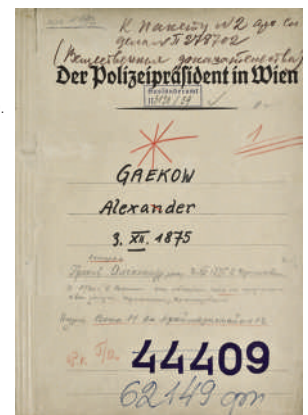
Першим, кого затримали ще до завершення Другої світової війни у Європі, став І. Феценко-Чопівський (міністр торгівлі і промислу в кабінеті В. Голубовича та міністр народного господарства в кабінеті С. Остапенка). Його затримали співробітники військової контррозвідки «СМЕРШ» у м. Катовіце (Польща) 14 березня 1945 року «для встановлення його ворожої діяльності проти СРСР».

Після опанування Червоною армією Чехословаччини, СМЕРШем було арештовано відразу трьох українських экс-міністрів праці. У Празі — генерального секретаря судових справ і міністра праці Валентина Садовського (12 травня) та міністра праці Української Держави Максима Славінського (27 травня), а в Подєбрадах — міністра праці УНР Йосипа Безпалка (17 червня).

Речовий доказ в архівно-кримінальній справі
О. Грекова — обкладинка
справи австрійської поліції
ГДА СБУ, ф. 6, стр. 62149-фп (КСС).

Перупстка В. Садовського
на 1940 академічний рік
до Російського закордонного
історичного архіву при Міністерстві
внутрішніх справ в Празі
ГДА СБУ, ф. 6, стр. 71179-фп (КСС), арк. 89.

На розгляд Військового трибуналу військ НКВД Київської області було винесено справи трьох арештованих міністрів: І. Феценка-Чопівського (громадянин Польщі), В. Садовського (особа без громадянства) та М. Славінського (особа без громадянства).

І. Феценка-Чопівського «як одного із найзліших ворогів совєцької влади» засудили 2 жовтня 1945 р. до десяти років ув'язнення у виправно-трудових таборах, де він і помер 2 вересня 1952 року.

77-річний М. Славінський не дожив до вироку, померши відразу по завершенню слідства 23 листопада 1945 року в Лук'янівській в'язниці м. Києва. У його архівно-кримінальній справі зберігається лист начальника тюрми № 1 УНКВД по Київській області на адресу голови Військового трибуналу, в якому йдеться про неможливість доставити заарештованого на судові засідання у зв'язку зі смертю. Проведення кримінальної справи стосовно М. Славінського було офіційно припинено 4 грудня 1945 року.

В. Садовський був звинувачений у тому, що обіймав «керівні посади в контрреволюційній Центральній раді та петлюрівському уряді», а також публікував «антисовєцькі

наклепницькі статті». Засуджений 30 березня 1946 року до десяти років ув'язнення у виправно-трудових таборах. Помер 24 листопада 1947 року в Лук'янівській в'язниці у Києві.

На момент арешту Й. Безпалко був професором Українського технічно-господарського інституту. Його звинуватили в тому, що в 1918–1920 роках «проводив активну боротьбу проти Совєцької влади», був українським міністром, а в Чехословаччині «проводив активну антисовєцьку діяльність». 2 липня 1946 року Особлива нарада при міністрі внутрішніх справ ССРСР ухвалила заслати Й. Безпалку на п'ять років до Казахстану. За інформацією УМГБ по Дзямбульській області Казахської ССР від 17 червня 1950 року його було звільнено із заслання у зв'язку з відбуттям визначеного терміну покарання. Подальша його доля невідома.

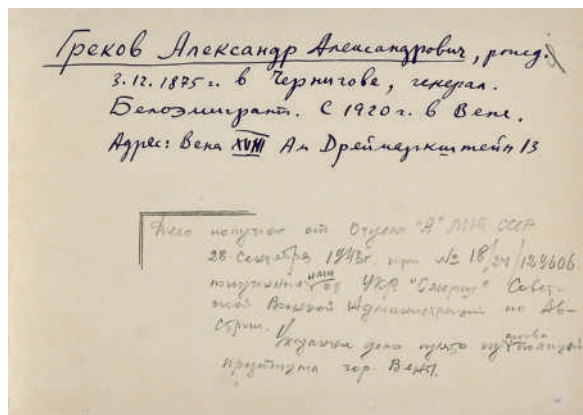
Останнім арештом, який скоріше був справжнім викраденням, стало затримання міністра військових справ, генерала Олександра Грекова у Відні. 20 вересня 1948 року його викрали співробітники радянської контррозвідки і оформили затримання як захід з метою встановлення особи. Офіційно його арештували лише через 10 днів, 30 вересня. Впродовж

десяти днів О. Грекова допитували, щоб отримати необхідні для арешту та обвинувачення відомості.

У результаті, генерала О. Грекова було звинувачено в тому, що він «входив до складу контрреволюційних “урядів” “Центральної ради” “Петлюрівської директорії”, займав посаду військового міністра і керував збройною боротьбою ... проти Совєцької влади». За це був засуджений 6 липня 1949 року Особливою нарадою при МГБ ССРСР до 25 років ГТЛ. Ув'язнення відбував в «Озерлагу».

Після смерті Сталіна та початку перегляду справ політично-репресованих, О. Греків був звільнений від подальшого відбування покарання 20 серпня 1956 року (але при цьому він не був реабілітований). Завдяки старанням доньки та Австрійського посольства як австрійський громадянин повернувся в грудні 1956 року до Відня.

Примітно, що для осіб, репресованих в останній, четвертій хвилі політичних переслідувань, репресивна радянська система вже не намагалася

Реєстраційні дані відділу іноземців поліції Відня на О. Грекова. 25 вересня 1939 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 62149-фп (КСС), арк. 11.

Довідка про справу австрійської поліції на О. Грекова, отриману МГБ ССРСР від Радянської воєнної адміністрації по Австрії

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 62149-фп (КСС), арк. 1.

вигадати чи сфальсифікувати бодай якісь обвинувачення, а прямо зазначала, що підставою репресій є діяльність в урядах незалежної України.

Згадуючи сьогодні про здобутки Української революції 1917–1921 років та відзначаючи чергові важливі столітні ювілеї, варто також пам'ятати ціну поразки. На жаль, сьогодні чимало подій сторічної давнини повторюються. На щастя, — далеко не в такому масштабі, як на початку минулого століття. Та ж сама країна-агресор, що й тоді, викрадає українських громадян з Криму та з тимчасово окупованих українських територій. Військовополонених намагаються судити як звичайних злочинців. Їм усім висувують абсурдні, сфальшовані звинувачення.

У цій книзі зібрано історії діяльності двадцяти трьох українських міністрів періоду першої незалежності. Кожен із них сплатив свою важку ціну поразки. Переважну більшість неодноразово, двічі та тричі заарештовували та засуджували під час чотирьох хвиль політичних переслідувань в УССР. «Лідером» за кількістю заведених справ та арештів став Володимир Чехівський — голова Ради Народних Міністрів, міністр закордон-

них справ уряду УНР та активний діяч Української автокефальної церкви.

Сімнадцять із двадцяти трьох репресованих міністрів Української революції були вбиті або загинули внаслідок репресій окупаційного комуністичного режиму. Всі вони були в'язнями тюрми, концтабору чи таборів ГУЛАГу.

Більшість українських міністрів 1917–1921 років були соціалістами або симпатизували лівим ідеям. Після утвердження комуністичного маріонеткового режиму в Україні частина з них вирішила спробувати розбудувати Україну робітників і селян в декларованих більшовиками рамках. Та вони жорстоко помилилися, все українське було для російського комуністичного керівництва не тільки чужим, але й небезпечно ворожим. Для комуністичного режиму всі колишні українські урядовці назавжди залишилися ворогами, єдиним інструментом роботи з якими міг бути державний терор у тій чи іншій формі.

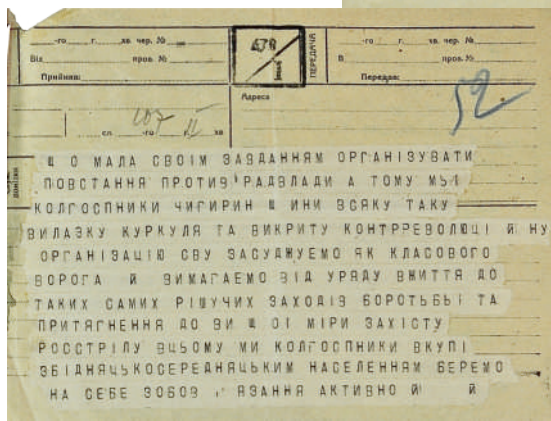
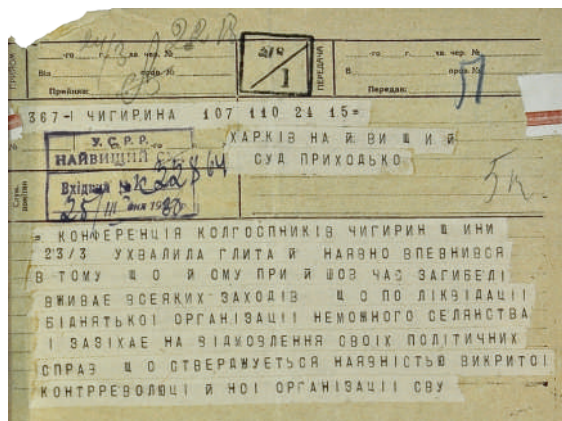
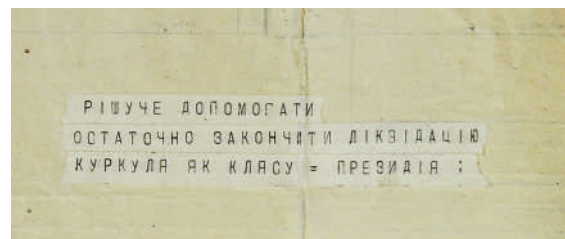
П'ятеро колишніх міністрів, повіривши комуністичній пропаганді, навіть повернулися з еміграції або переїхали на територію підрадянської України. Це була фатальна помилка. Всі обіцянки керованого з Москви комуністичного режиму виявилися

оманою і кожен із них заплатив за це своєю свободою та життям.

Ще п'ятьох колишніх міністрів, які залишилися на еміграції, та надто легковажили «довгою пам'яттю» російських більшовиків, було силою повернуто в підрадянську Україну та репресовано.

Усі репресовані міністри були реабілітовані. Декільком жертвам Великого терору вироки скасували під час першого масштабного перегляду справ репресованих після смерті Сталіна у 1957–1960 роках. Повноцінний процес реабілітації українських урядовців розпочався лише 1989 року та завершився вже в незалежній Україні у 1994 році.

«Горе переможеним» (*vae victis*, — лат.) — так звучить українською крилатий латинський вислів. За версією історика Тіта Лівія, його сказав гальський вождь Бренн, коли отримував викуп від Риму. Матеріали цієї книги засвідчують, що ця, начебто очевидна істина, зафіксована древніми римлянами, залишається актуальною і сьогодні.

Телеграма колгоспників Чигиринщини до суду з вимогою розстрілу обвинувачених за «справою СВУ». 24 березня 1930 р. ГДА СБУ, ф. 6, стр. 67098-фн, т. 10, арк. 51–52.

Історії репресій проти українських високоурядовців Української Народної Республіки та Української Держави є добрим приводом ще раз спробувати скласти іспит незалежності та розбудови ефективної держави. При цьому ми вже не маємо права на помилку.

Автори та упорядники цієї книги сподіваються, що оприлюдненими архівні матеріали не тільки сприятимуть подальшим науковим студіям про українські уряди першої незалежності 1917–1921 років, але й будуть затребувані серед громадських активістів, державних службовців, політиків та усіх громадян.

* * *

Науково-документальне видання про репресованих міністрів Української революції є документальною спробою розповісти про політичні переслідування урядовців національних кабінетів міністрів комуністичним тоталітарним режимом.

Для кожного із ідентифікованих репресованих міністрів, чії архівно-кримінальні справи зберігаються сьогодні в Україні, було обрано комплексну форму подачі матеріалу. В окремому розділі представлено коротку біографію, підготовану науковцями Інституту історії України НАН України, яку доповнюють документи репресивних органів Радянського Союзу. Кожен розділ проілюстрований факсимільними копіями архівних документів про діяльність особи на міністерській посаді, а також документів комуністичних спецслужб.

Автори також намагалися подати фото українських міністрів. При цьому, передусім, прагнули використовувати для публікації світлини періоду Української революції, хоча це не завжди було можливим з огляду на брак збережених фотоматеріалів. Жодної світлини одного з урядовців (Д. Колі-

уха) поки що не виявлено. Втім автори сподіваються, що в майбутньому цю прогалину буде заповнено.

Ознайомитися з повними версіями всіх опублікованих у виданні документів можна онлайн. На відповідну тематичну колекцію Електронного архіву українського визвольного руху (<http://avr.org.ua>) допоможе перейти qr-код, розміщений на останній сторінці кожного розділу.

Абревіатури та скорочення в біографіях урядовців та підписах до ілюстрацій для всіх репресивних органів Радянського Союзу подано за російськомовною назвою, наприклад: Державне політичне управління Радянської України — ГПУ УССР (*Главное политическое управление Украинской Социалистической Советской Республики, — рос.*), Губернська надзвичайна комісія — ГубЧК (*Губернская чрезвычайная комиссия, — рос.*).

Абревіатури для назв радянських державних утворень також подано за російською назвою: ССРСР (*Союз Советских Социалистических Республик, — рос.*), РСФСР (*Российская Советская Федеративная Социалистическая Республика, — рос.*), Казахська ССР (*Казахская Советская Социалистическая Республика, — рос.*). В останньому випадку, унікальна назва квазіреспубліки подається українською мовою, а означення — в похідній з російської абревіатури.

Для означення Радянської України та її інституцій використано скорочення за українською назвою: УСРР (*Українська Соціалістична Радянська Республіка*), УРСР (*Українська Радянська Соціалістична Республіка*), ВУЦВК (*Всеукраїнський центральний виконавчий комітет*), ЦК КП(б)У (*Центральний комітет Комуністичної партії (більшовиків) України*) тощо.

Усі архівні документи комуністичних спецслужб та витяги з них подаються мовою оригіналу, зі збереженням правопису, скорочень,

інших елементів та реквізитів. Дрібні хибодруки виправлено. Рукописний текст посеред друку чи машинопису передано курсивом, в тому числі й для відтворення заповнених бланків. Підписи передано взятим в квадратні дужки словом «підпис» для осіб, що розшифровані в документі, та прізвищем з ініціалами у випадку відсутності деталізації в оригінальному документі. Абревіатури, що в оригінальних документах були написані через крапки (наприклад У.Н.Р.), передавалися в сучасному форматі.

Видання книги було би неможливим без участі та допомоги колега-архівістів та істориків з Галузевого державного архіву СБУ, архівних підрозділів регіональних управлінь СБУ в Житомирській, Одеській, Полтавській та Харківській областях, Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, Центрального державного архіву громадських об'єднань України, Державного архіву Харківської області, Архіву Центру досліджень визвольного руху, Музею Української революції 1917–1921 років, Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному, Інституту історії України НАН України та Українського інституту національної пам'яті. Окрім архівних матеріалів при підготовці книги використано дослідження істориків Сергія Білоконя, Тамари Вронської, Олександра Кучерука, Тетяни Осташко, Ярослава Тинченка, Юрія Шаповала та інших. Авторський колектив книги висловлює щирю вдячність усім, хто допоміг появі цього видання.

Список скорочень

- АП УСБУ — архівний підрозділ Управління Служби безпеки України.
- ВУАН — Всеукраїнська академія наук.
- ВУЦВК — Всеукраїнський центральний виконавчий комітет.
- ВУЧК — Всеукраїнська надзвичайна комісія для боротьби з контрреволюцією, спекуляцією, саботажем та службовими злочинами (філія Всеросійської ЧК).
- ГДА СБУ — Галузевий державний архів Служби безпеки України.
- ГПУ — Державне політичне управління (*Государственное политическое управление*, — рос.).
- ГубЧК — Губернська надзвичайна комісія (*Губернская чрезвычайная комиссия*, — рос.).
- ГУЛАГ — Головне управління виправно-трудових таборів (*Главное управление исправительно-трудовых лагерей, трудовых поселений и мест заключения*, — рос.).
- ДАХО — Державний архів Харківської області.
- ЗУНР — Західноукраїнська Народна Республіка.
- ІТЛ — виправно-трудові табори (*исправительно-трудовые лагеря* — рос.).
- КП(б)У — Комуністична партія (більшовиків) України.
- МГБ — Міністерство державної безпеки (*Министерство государственной безопасности*, — рос.).
- НКВД — Народний комісаріат внутрішніх справ (*Народный комиссариат внутренних дел*, — рос.).
- НКГБ — Народний комісаріат державної безпеки (*Народный комиссариат государственной безопасности*, — рос.).
- ОГПУ — Об'єднане державне політичне управління (*Объединённое государственное политическое управление*, — рос.).
- ОУН — Організація українських націоналістів.
- РККА — Робітничо-селянська Червона армія (*Рабоче-крестьянская Красная армия*, — рос.).
- РСФСР — Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка (*Российская Советская Федеративная Социалистическая Республика*, — рос.).
- СВУ — «Спілка визволення України».
- СД — нацистська секретна служба безпеки (*Sicherheitsdienst Reichsführer-SS (SD)*, — нім.).
- СМЕРШ — Головне управління контррозвідки Народного комісаріату оборони ССРСР (утворено від гасла «*Смерть шпионам!*», — рос.).
- СССР — Союз Радянських Соціалістичних Республік (*Союз Советских Социалистических Республик*, — рос.).
- УАПЦ — Українська автокефальна православна церква.
- УГБ НКВД — Управління державної безпеки (1-е управління) Народного комісаріату внутрішніх справ (*Управление государственной безопасности НКВД*, — рос.).
- УМГБ — Управління Міністерства державної безпеки (*управление Министерства государственной безопасности*, — рос.).
- УНКВД — Управління Народного комісаріату внутрішніх справ (*управление Народного комиссариата внутренних дел*, — рос.).
- УНР — Українська Народна Республіка.
- УНЦ — «Український національний центр».
- УПСР — Українська партія соціалістів-революціонерів.
- УПСФ — Українська партія соціалістів-федералістів.
- УРСР (УССР) — Українська Радянська Соціалістична Республіка (*Украинская Советская Социалистическая Республика*, — рос.).
- УСДРП — Українська соціал-демократична робітничка партія.
- УСРР (УССР) — Українська Соціалістична Радянська Республіка (*Украинская Социалистическая Советская Республика*, — рос.).
- ЦДАВОУ — Центральний державний архів вищих органів влади та управління України.
- ЦДАГОУ — Центральний державний архів громадських об'єднань України.
- ЦК — Центральний комітет (партії).
- ЧК (ВЧК) — Всеросійська надзвичайна комісія з боротьби з контрреволюцією і саботажем (*Всероссийская чрезвычайная комиссия по борьбе с контрреволюцией и саботажем*, — рос.).

СЛЕД. ОФИСА

ДЕЛО № 148113

По обвинению

**Йосип
Безпалко**

Начало

Окончено

После судебного рассмотре-
ния приговора в силу настоящего дела подлежит
немедленному возвращению в

(указать название органа МГБ)

К делу должна быть приобщена копия
приговора.

ОСНОВАНИЕ: Приказ НКВД, Прокуратуры и

1881-?

подлежащих в про-
данных дел, а также
взятых из дел в другие от-
делы или органы МГБ, хотя бы и
временно, производится исклю-
чительно через

(название учетного аппарата)

Міністр праці
Української
Народної
Республіки

ого дела,
м, утвер-
ветствующ-
или его

УЧЕТНО-АРХИВНЫМ ОТДЕЛ

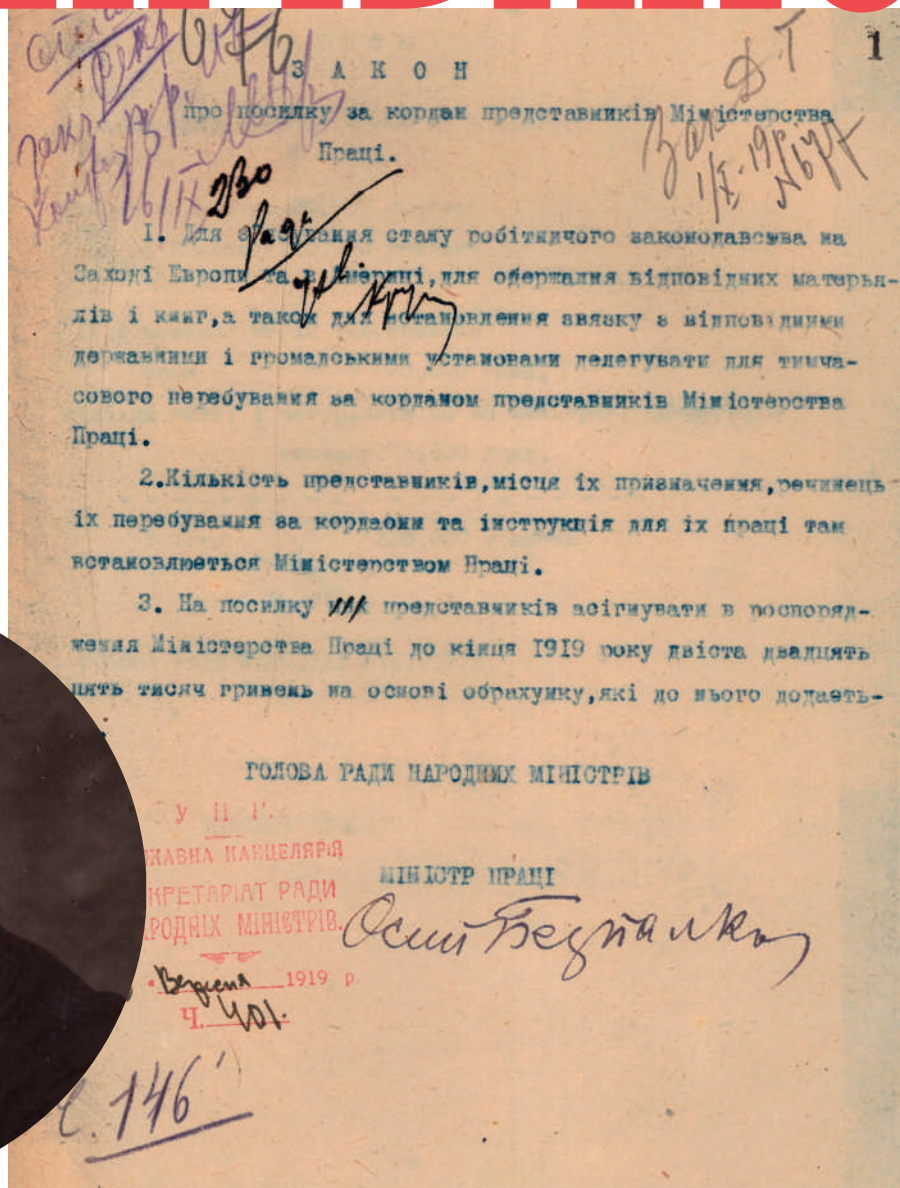
КГБ при СМ УССР

АРХ. №

430004

69407

ЙОСИП ІВАНОВИЧ БЕЗПАЛКО народився у м. Чернівці у міщанській родині. Навчався в Чернівецькій гімназії. Закінчив філософський факультет Празького університету. Студентом познайомився з соціалістичною літературою та став членом Української соціал-демократичної партії. Після завершення університету працював сільським учителем та продовжував політичну діяльність. Допомогав політичним емігрантам з Російської імперії.

У 1906–1907 (за іншими даними у 1907–1908) рр. був крайовим секретарем профспілок Буковини. Голова крайової організації Української соціал-демократичної партії, редактор її газети «Борба».

У 1911 р. балотувався на виборах до нижньої палати Державної Ради Австро-Угорської імперії, однак програв вибори представнику націонал-демократів Іллі Семаці. Впродовж 1911–1914 рр. працював журна-

лістом у Чернівцях, часто відвідував засідання Буковинського крайового сейму. Із початком Першої світової війни у 1914 р., побуючись арештів з боку російської окупаційної адміністрації, переїхав із сім'єю до Відня. Працював у Союзі визволення України, проводив роботу серед українців — військовополонених російської армії. У 1915 р. переїхав до м. Раштадт (Німеччина), де теж був табір військовополонених і продовжив культурно-просвітницьку роботу.

У 1917 р. виїхав до містечка Стара Виживка на Волині, яке було зайняте німецькими військами. Родина ж переїхала до Праги. У Старій Виживці працював учителем. Наприкінці 1917 р. був мобілізований до австро-угорської армії. Служив у Червоному Хресті у Відні. Невдовзі був переведений вчителем у табір евакуйованих з Волині українців поблизу Зальцбурга.

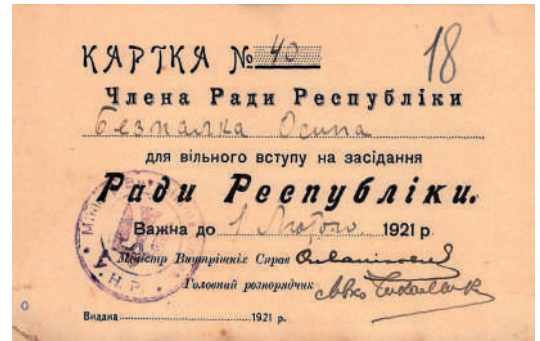
У травні 1918 р. повернувся до Чернівців. Після падіння Австро-Угорської

Протокол личного обшеса. 9-
 18-го дня июня м-ца 1945 года.
 Я ст. Окружнополномоченый УББ НКВД УССР
 ст. Лейтенант Я.Б. Омельченко сего
 шема произвел личный обшес арестованно
 Безпалко в осир Ивиновича пром. г. Почеброды ул. Садовая 2. у
 которого обнаружено и изъяти следующие вещи:

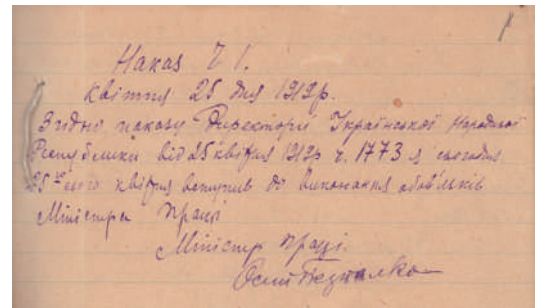
- ✓ 1. Два паспорта один ташикий и берманский.
- ✓ 2. Запас карманние один марки "рокоп" "
- ✓ 3. Удостоверение "Народногo Вибора"
- ✓ 4. Денег 1600 корон /тысячу шестисот корон/
- ✓ 5. Бумаг ташик старой оци.

Других ценностей и вещей не изъято.
 арештованный. Я.Б. Омельченко

Ст. Окружнополномоченый УББ НКВД УССР
 ст. Л-ин Я.Б.
 18.06.45
 Я.Б. Омельченко
 Я.Б. Омельченко

Картка — перепустка
 Й. Безпалка на засідання Ради Республіки. 1921 р.
 ЦДАВОУ, ф. 4453, оп. 1, стр. 1, арк. 18.

Наказ про початок виконання обов'язків міністра праці
 Й. Безпалком. 25 квітня 1919 р.
 ЦДАВОУ, ф. 3305, оп. 1, стр. 10, арк. 1.

Протокол особистого обшучу
 Й. Безпалка від 18 червня 1945 р.
 ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, стр. 62447-фп,
 арк. 9.

зліва. Примірник Закону
 «Про посилку за кордон
 представників Міністерства
 праці» 1919 року з автографом
 міністра праці Й. Безпалка.
 ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, стр. 168, арк. 1.

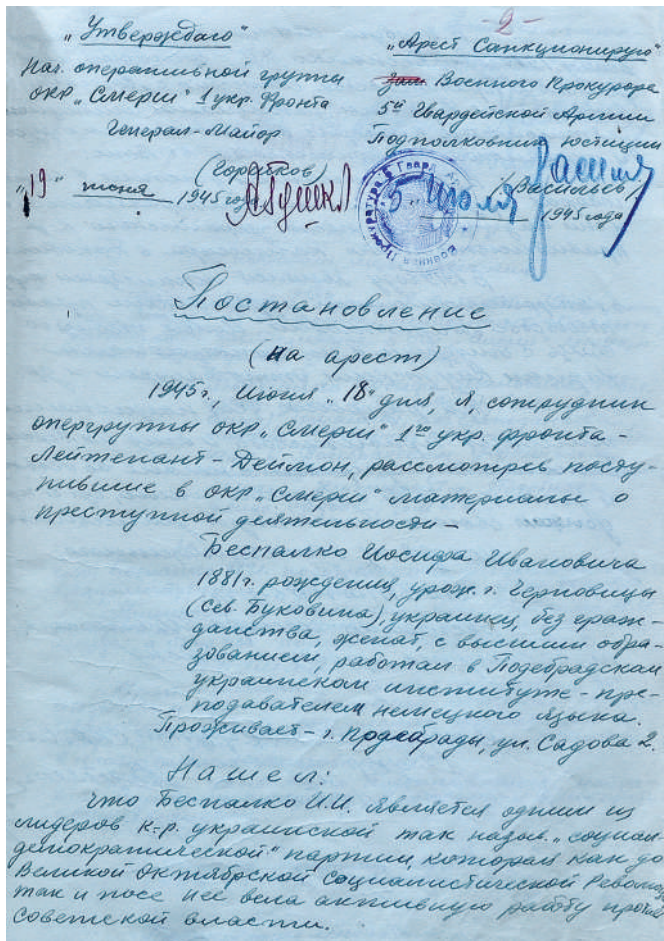
монархії, за погодженням з румунськими поміркованими політичними силами, 6 листопада 1918 р. призначений міським комісаром Чернівців від українського Тимчасового уряду Буковини та самопроголошеного румунського національного комісара Ончула. Після того, як румунські війська увійшли до Чернівців, спочатку виїхав до Львова, згодом до Києва. У грудні 1918 р. перебував у Будапешті, Відні, Празі та Берліні. У Відні зустрівся з тодішнім міністром за-

кордонних справ Угорщини Отто Бауером та поінформував його про становище в Україні. У Німеччині мав зустрічі з лідерами соціал-демократії Карлом Каутським, Отто Вельсом, Рудольфом Брайтшайдом, з якими теж обговорював «українське питання».

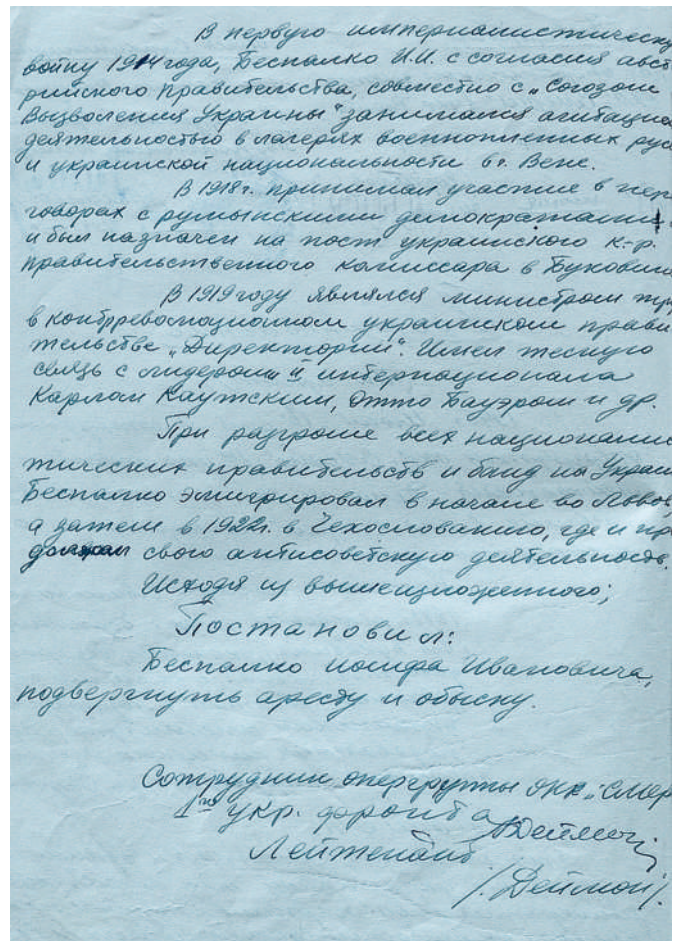
З грудня 1918 р. до травня 1919 р. — член Української національної ради Буковини, член Національної ради Західноукраїнської Народної Республіки.

9 квітня 1919 р. обійняв посаду міністра праці Української Народної Республіки в уряді Бориса Мартоса. Після відставки у червні 1920 р. оселився у Львові.

У 1921–1929 рр. — член виконавчого комітету Соціалістичного робітничого Інтернаціоналу. Делегат української соціал-демократії у конгресах 1923, 1925 та 1928 рр.

Постанова про арешт та проведення обшуку
 Й. Безпалка. 19 червня 1945 р.
 ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62447-фп,
 арк. 2.

Лист щодо етапування
 Й. Безпалка до Джамбульської області Казахської ССР.
 6 вересня 1946 р.
 ГДА СБУ, ф. 6, спр. 62447-фп (КСС),
 арк. 18.

Із 1922 р. проживав у Чехословаччині. Працював спочатку в Українській господарській академії в Подєбрадах, а згодом в Українському технічно-господарському інституті викладачем німецької мови.

У 1929 р. припинив політичну роботу та зайнявся виключно науковою діяльністю. Про це надрукував спеціальну заяву у львівській газеті «Вперед». У 1929–1939 рр. —

член Чехословацької соціал-демократичної партії. Також був вихователем в українському спортивному товаристві «Січ». 7 березня 1931 р. у Карлово-муніверситеті захистив дисертацію та отримав ступінь доктора філософії.

Заарештований управлінням контррозвідки СМЕРШ 1-го Українського фронту 17 червня 1945 р. Звинувачений за статтями 54-2, 54-11 Кримінального кодексу УРСР. Постановою

Особливої наради при Міністерстві держбезпеки СРСР від 2 липня 1946 р. відправлений на 5 років заслання. Звільнений 17 червня 1950 р. Подальша доля невідома.

Реабілітований Прокуратурою УРСР 15 серпня 1989 р.

Дружина — Федора Федорівна Трусович (1879–?), донька — Зофія Мелінська (1905–?).

Протокол Общ. 8-
 17го дню июля 1945 года
 в присутствии лейтенанта
 Омельченко И.И. сего дела
 произвел обыск на квартире у
Беспалко Еосифа Ивановича
 проживающего по адресу Подебради
 ул. Садовой №2 у которого при
 обыске были обнаружены:

- ✓ 1. Книга под названием
 "Борова" - 2 книги
- ✓ 2. Фотографии родина
 10 штук.
- ✓ 3. Обращений на чехо-
 миссии янки 3 книги.

Других вещей и ценностей
 не обнаружено.

Обыск проведен
 присутствием Красноармейца
 Яков Демидовича /
 обыск производил
 ст. 1-го класса / Омельченко
 О.И.

**Витяг з протоколу допиту Й. Беспалко
 про його політичну та урядову діяльність**

Стенограмма

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

Обвиняемого БЕСПАЛКО
 Иосифа Ивановича

26 октября, 1945 года, г. Киев. -

Допрос начат в 10 ч. 30 мин.

БЕСПАЛКО И.И., 1881 года рожде-
 ния, уроженец гор. Черновцы, УССР,
 украинец, беспартийный, бывший
 член РУП, УСДП и УСДРП, с высшим
 образованием, закончил философ-
 ский факультет Пражского универ-
 ситета, из служащих, женат, без
 гражданства, проживал в гор. Поде-
 брады /Чехословакия/.

[...]

ВОПРОС: Расскажите о своей практи-
 ческой работе в правительстве «Директо-
 рии»?

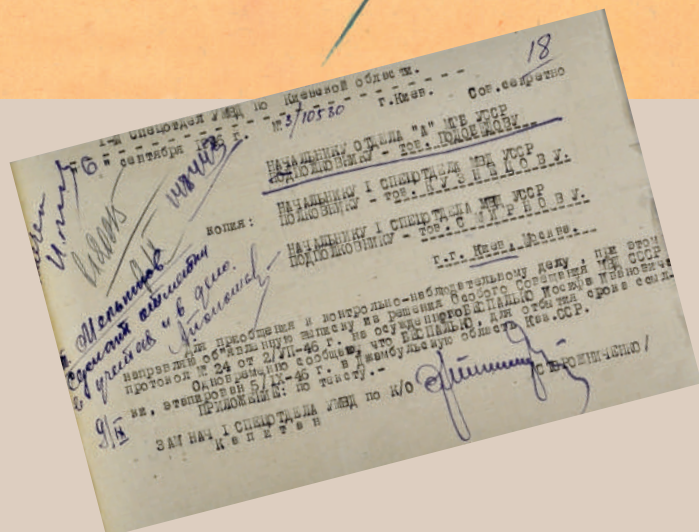
ОТВЕТ: По возвращении в Киев в ян-
 варе 1919 года я был введен в состав тру-
 дового конгресса, на котором принимал
 участие в выработке законов о труде, вво-
 димых правительством «Директории» на
 Украине.

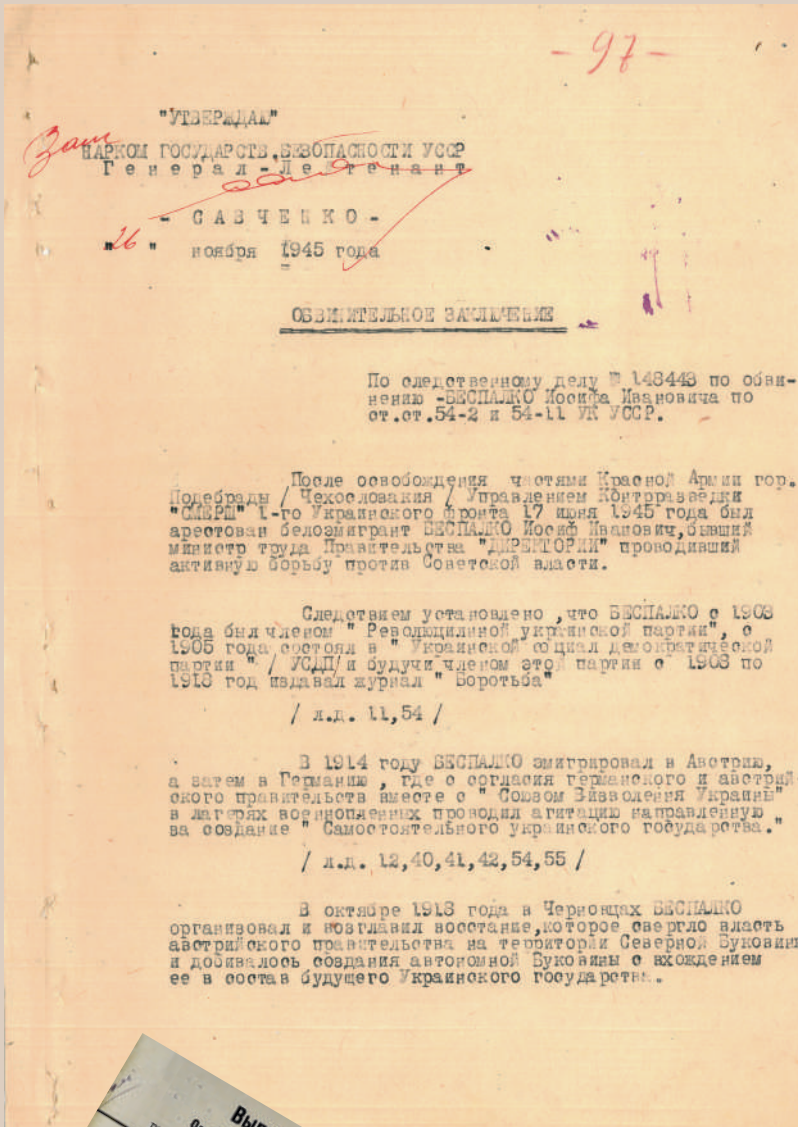
В феврале 1919 года по окончании
 трудового конгресса, вместе с другими
 членами «Национальной Рады» Галиции
 и Буковины я выехал в гор. Станислав, где
 находилось, так называемое «правитель-
 ство Западно-украинской народной респу-
 блики».

В этом правительстве я также принимал
 участие в выработке различных законов,
 вводимых в областях Западной Украи-
 ны.

В апреле 1919 года я был назначен
 министром труда правительства «Дирек-
 тории» и в этой должности был до июня
 1920 года.

В период моей работы министром
 труда, под нажимом войск Красной

Обвинувальний висновок щодо
Й. Безпалка. 26 листопада 1945 р.
(початок, продовження справа)
ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62447-фп,
арк. 97-100.

Витяг із протоколу № 24
Особливої наради від 2 липня
1946 р. з постановою про заслання
Й. Безпалка на 5 років. 27 серпня
1946 р. (зворот справа внизу)
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 62447-фп (КСС), арк. 19.

Армии правительство «Директории» переезжало из одного города в другой, ввиду чего мне приходилось выполнять работы не связанные с деятельностью министерства труда. Мне было поручено держать связь между правительством «Директории» и местными властями. Я выезжал в города, большие населенные пункты, где знакомился с работой городских управ, давал им указания по работе, а также выполнял разные другие поручения правительства «Директории».

В ноябре 1919 года правительство «Директории» на своем заседании, происходившем в гор. Каменец-Подольске, предложило мне выехать в Германию для переговоров с представителями Советского правительства о перемирии, чтобы не потерпеть полное поражение и сохранить свою власть; правительство «Директории» поручило мне заявить представителям Советского правительства, что оно согласно с тем, чтобы на Левобережной Украине была установлена Советская власть, а Правобережная Украина находилась под властью «Директории». С такой задачей я и выехал в Берлин.

ВОПРОС: Когда Вы уехали за границу и какой был результат Вашей поездки?

ОТВЕТ: Я выехал в Берлин в январе 1920 года. В то время в Берлине жил украинский коммунист МОРОЗ Василий, с которым я был в эмиграции в Германии.

Имея близкое знакомство с МОРОЗОМ, я намерен был через него вести переговоры с представителями Советского правительства в Берлине.

Прибыв в Берлин я встретился с МОРОЗОМ, которому рассказал о цели своего приезда и просил его устроить мне встречу с представителем Советского посольства в Берлине. МОРОЗ пообещал это сделать.

В апреле 1920 года от доктора МАТЮШЕНКО я узнал, что Петлюра подписал договор с Польшей, по которому Галиция и Волынь отходили Польше, а последняя должна была оказать «Директории» военную помощь в борьбе против Красной Армии.

Узнав об этом, я прекратил свою попытку вести переговоры с представителями Советского правительства и в мае 1920 года выехал в Ровно, где в то время находилось правительство «Директории».

-98-
3.-

В октябре 1918 года на съезде украинских буржуазных партий в гор. Львове БЕСПАЛКО был избран членом "Национальной Рады" Галиции и Буковины, в действительности которой принимал активное участие.

/ л.д. 12, 55 /

В ноябре 1918 года на заседании национальной Рады Галиции и Буковины БЕСПАЛКО был избран представителем от Буковины в правительстве гетмана СКОРОПАДСКОГО.

В декабре 1918 года по приезде в гор. Киев он установил связь с руководителями УСДРП ПЕЩОКИМ и др., по предложению которых выехал за границу с целью установления связей с социал-демократическими партиями Западной Европы и подготовки почвы для вступления УСДРП во II-й Интернационал.

Выполняя это задание БЕСПАЛКО в Австрии, Германии и Чехословакии встретился с видными деятелями II Интернационала Отто ВАУЭРОМ, Карлом КАУТСКИМ, Фридрихом АДЕРОМ ГОЛШЕИМ и другими, которых информировал о деятельности УСДРП и ее желании войти в состав II Интернационала. КАУТСКИЕ и другие одобрили деятельность ЦК УСДРП и согласились принять ее в состав II-го Интернационала.

/ л.д. 13, 24, 27, 43-50, 55 /

В апреле 1919 года БЕСПАЛКО вошел в состав контрреволюционного правительства "ДИРЕКТОРИИ" и был назначен министром труда.

По заданию этого правительства БЕСПАЛКО систематически выезжал в части петлюровской армии, где на митингах и парадах выступал с речами, в которых призывал солдат и офицеров повиноваться петлюровскому правительству и активно бороться против Советской власти и Красной Армии.

Кроме того БЕСПАЛКО неоднократно выступал на собраниях жителей городов Ровно и др., призывая население к активной помощи петлюровскому правительству в борьбе против Советской власти.

/ л.д. 13, 23, 24, 27-31, 62, 63, 69, 71, 76, 80 /

После разгрома петлюровской армии в 1920 году

ВОПРОС: Кто такой МАТЮШЕНКО?

ОТВЕТ: МАТЮШЕНКО Борис Павлович был членом дипломатической миссии, направленной правительством «Директории» в Париж, которая должна была принять участие в работе мирной конференции. Почему то он вышел из этой миссии и остался в Берлине.

МАТЮШЕНКО был в близких отношениях с ЛЕВИЦКИМ Андреем, который и сообщил ему о подписании договора с Польшей.

ВОПРОС: Какую работу Вы проводили, будучи министром труда в правительстве Петлюры?

ОТВЕТ: Из Берлина я был вызван Центральным Комитетом УСДРП. В Ровно состоялось заседание ЦК УСДРП, на котором я принимал участие в решении вопроса об отношении нашей партии к правительству Петлюры, после подписания им договора с Польшей.

На заседании ЦК УСДРП было решено продолжать поддержку петлюровского правительства и оставаться в нем.

Поляки в то время стремились к тому, чтобы в петлюровском правительстве насадить своих ставленников. Так, под их влиянием министром земледелия в правительстве Петлюры был назначен СТЕМПКОВСКИЙ.

Ряд членов правительства, в том числе и я, возражали против этого, после чего СТЕМПКОВСКИЙ был назначен министром здравоохранения.

Спустя два месяца, когда я увидел, что влияние поляков на правительство Петлюры усиливается, я вышел из этого правительства и выехал в гор. Львов. Во Львове я был до марта 1922 года, ничем не занимался и жил на средства, которые я заработал раньше.

Услыдав, что в Праге чехословацкое правительство разрешило открыть украинские и русские учебные заведения, я выехал с Чехословакию, где проживал в гор. Подебрады до 1945 года.

ВОПРОС: Расскажите конкретнее о своей антисоветской деятельности в контрреволюционном правительстве «Директории»?

ОТВЕТ: Являясь министром труда контрреволюционного украинского правительства «Директории», я полно-

99
8.-

БЕСПАЛКО эмигрировал за границу. В 1922 году в городе Прага /Чехословакия / он примкнул к "заграничной группе" УСДРП которая избрала его своим делегатом во II-м Интернационале. До 1929 года БЕСПАЛКО принимал участие в съездах и конгрессах II-го Интернационала на которых представлял УСДРП.

В 1927 году, в городе Прага на митинге бело-эмигрантов, посвященном смерти Петлюры БЕСПАЛКО выступил с речью в которой восхвалял Петлюру как главу правительства "ДИРЕКТОРИИ" и "борца за свободу украинского народа".

С 1929 года он, якобы, никакой антисоветской работы не проводил.

/ л.д. 13, 15, 16, 24, 33, 34, 37, 38, 43-44, 48, 50, 51, 57, 58, 64, 65, 72, 84 /

На основании изложенного, О В В И Н Ч Е Т С Я :

БЕСПАЛКО Иосиф Иванович, 1891 года рождения, уроженец города Черновцы, УССР, украинец, без гражданства, с высшим образованием, окончил философский факультет Пражского университета, работал преподавателем немецкого языка в разных учебных заведениях гор. Подебрады, беспартийный, бывш. член РУП, УСДП и УСДРП. До ареста проживал в гор. Подебрады /Чехословакия /,

в том, что:

Будучи лидером социал - демократической партии Буковины, вел активную борьбу против коммунистической партии и революционного движения, с 1919 по 1920 год был министром труда петлюровского правительства, систематически выступал на митингах и парадах в частях петлюровской армии, призывая солдат и офицеров вести активную борьбу против Советской власти в Красной Армии и к этому призывал население многих городов Украины.

Находясь в эмиграции и будучи членом "Заграничной группы" УСДРП проводил антисоветскую деятельность, представлял УСДРП на конгрессах II Интернационала, имел связь с лидерами II-го Интернационала КАРТОЗИИ, Отто БАУЭРОМ и другими,

т.е. в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

Обвинувальный висновок
щодо Й. Безпалка.
26 листопада 1945 р.
(продовження)

ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62447-фп,
арк. 97-100.

стью разделял контрреволюционную политику правительства и на практике проводил ее в жизнь, принимая активное участие в ведении войны против Советской власти в России и на Украине.

В апреле 1919 года в гор. Ровно на параде войск петлюровской армии я выступал с правительственной речью, в которой призывал солдат и офицеров армии служить своему атаману Петлюре и его правительству, выполнять все приказы командова-

ния, укреплять дисциплину и призывал их сражаться против Красной Армии.

Я так же выступал на параде перед солдатами и офицерами украинской галицкой армии /УГА/ в связи с тем, что среди них были недовольства правительством «Директории».

Солдаты и офицеры УГА требовали, чтобы вместо Петлюры армией командовал ОСКИЛКО. Я же, как представитель и член «Национальной Рады» Галиции и Буковины был уполномочен выступить на параде и призвать войска галицийской армии к послушанию и порядку.

Кроме этого по заданию премьер-министров правительства «Директории» МАРТОСА, а затем МАЗЕПЫ, я выезжал на фронт в части петлюровской армии, где были беспорядки, и выступал перед солдатами и офицерами.

В своих речах, как и на параде в гор. Ровно, я призывал солдат и офицеров верно служить правительству и атаману Петлюре.

На фронт мне приходилось выезжать довольно часто, но сейчас я не помню, в каких частях и где я выступал с речами.

ВОПРОС: Почему Вы не вернулись в Советский Союз, а выехали в Чехословакию?

ОТВЕТ: В Советский Союз я не вернулся потому, что боялся ответственности за мою деятельность в контрреволюционном правительстве «Директории». Это обстоятельство заставило меня выехать в Чехословакию.

[...]

ВОПРОС: В чем Вы себя признаете виновным?

ОТВЕТ: Я признаю себя виновным в том, что, будучи лидером украинской социал-демократической партии Буковины, проводил политическую работу в соответствии с программой УСДП, которая отрицала революционную борьбу против буржуазии и эксплуататорских классов. Я был противником социалистической революции и диктатуры пролетариата и сторонником создания на Украине буржуазного строя. С 1918 года был членом «Национальной Рады» Галиции и Буковины.

С апреля 1919 года по июнь 1920 г. был министром труда петлюровского правительства, принимал активное участие в борьбе

100
4.-

признал . В пред"явленном обвинении виновным себя
/ д.д. 22,52 /

Изобличаетя покаванними обвиняемех РОССИ-
НЕВИЧ В.В., СХЖОРУЧКО -ХАСЛАВСКОГО В.В. и ПАСЕЧНИК-ТАР-
НАВСКОГО Т.В. / д.д. 75,76,79,80,83,84/

Руководствуясь ст. 204 УПК УССР, следственное
дело № 148443 по обвинению ВЕСПАЛКО Иосифа Ивановича
направить на рассмотрение Особого Совета при НКВД СССР
в ходатайством применить к нему меру наказания 8 лет ИТЛ
без конфискации имущества за отсутствием такового .-

СТ СЛЕДОВАТЕЛЬ СЛЕДЧАСТИ НКГБ УССР
КАПИТАН

"СОГЛАСНЫ"
НАЧ 2 ОТДЕЛЕНИЯ СЛЕДЧАСТИ НКГБ УССР
КАПИТАН

НАЧ СЛЕДЧАСТИ НКГБ УССР
ПОЛКОВНИК

СПРАВКА : 1. Обвиняемый ВЕСПАЛКО И.И. содержится под
отражей в тюрьме № 1 УИИД Киевской области
2. Вещественных доказательств по делу нет
3. Личные документы при деле .-

Обв. заключение оставлено
18 ноября 1945 г.
в гор.К и е в е

СТ СЛЕДОВАТЕЛЬ СЛЕДЧАСТИ НКГБ УССР
КАПИТАН

Обвинувальний висновок
щодо Й. Безпалка.
26 листопада 1945 р.
(закінчення)
ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62447-фп,
арк. 97-100.

СПРАВА. Висновок
про реабілітацію
Й. Безпалка. 15 серпня 1989 р.
ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62447-фп,
арк. 106.

против установления Советской власти на
Украине. Систематически выступал перед
населением различных городов и петлю-
ровскими войсками, призывая их к под-
держке правительства «Директории» и к
активной борьбе против Красной Армии.
Руководил местными органами петлю-
ровских властей. Неоднократно выезжал
в западные страны Европы, устанавливал
связь с лидерами II-го Интернационала, до-
биваясь принятия в его состав УСДРП.

106-105

УТВЕРЖДАЮ
Заместитель Прокурора УССР
государственных советских юстиции
3 класса С.С. Антипенко
16 августа 1989 г.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

в отношении Беспалко И.И.
по материалу уголовного дела (арк. № 43004)
Фамилия, имя, отчество Беспалко Иосиф Иванович
Дата и год рождения 1881 г.р.
Место рождения г. Черновица
Сведения о партийности (в том числе № партийного билета)
беспартийный
Место работы и должность до ареста Украинский технический государствен-
ный институт - профессор (Чехословакия)
Место жительства до ареста г. Подбразды, ул. Садовая, 2 (Чехословакия)
Данные о родственниках принятыми мерами установить родственников
не представилось возможным
Дата ареста, предъявления обвинения, когда и каким государственным органом было
вынесено решение по делу арестован 19 июня 1945 года ЦКР "Смерть" 1 Ук-
раинского фронта. Решением особого совещания ИД СССР от
2 июля 1946 года на основании ст. 32-2, 38-11 УК РСФСР подтвер-
джен высылке на 8 лет. Обвинялся в том, что в 1918-1920 г.г.
" вел активную борьбу против революционного движения", в "1920 го-
ду бежал за границу, где занимался антисоветской деятельностью".
Данных с враждебной деятельности Беспалко в деле не имеется.
подлагае
марта 1989 г.
журта репр-е

Начальник отдела Прокуратуры УССР
по надзору за следствием в органах
госбезопасности
ст. советских юстиции В.И. Дасноя
Зам. начальника Следств. отд. УССР
подполковник В.И. Циряк
16 августа 1989 г. Исп. Владимиров
ок. 100-105 г.

Вошел в состав «Заграничной группы»
УСДРП, до 1929 года являлся ее представи-
телем на конгрессах II-го Интернационала
и принимал участие в работе конференций
УСДРП.

В 1927 году на митинге украинских
эмигрантов выступил с речью, в которой
всячески восхвалял Петлюру за его актив-
ную борьбу против Советской власти.

Допрос окончен в 23 час. с перерывом
на обед с 17 час. до 19 час. 30 мин.

Протокол записан с моих слов верно,
мною прочитан, в чем и расписываюсь
/подпись/ [И. Беспалко]

ДОПРОСИЛ: СТ[АРШИЙ] СЛЕДОВАТЕЛЬ
СЛЕДЧАСТИ НКГБ УССР
КАПИТАН [підпис] /УЛАСЕНКО/
Стенографировала: КУЛАГИНА
[підпис]

ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62447-фп, арк. 54-59.
Оригінал. Машинопис.

Довідка про закінчення 17 червня 1950 р.
терміну висилки Й. Безпалка

УПРАВЛЕНИЕ МГБ ПО ДЖАМБУЛСКОЙ
ОБЛАСТИ КАЗ. ССР

« 29 » VIII 1950 г. № 3/5 18343
гор. Джамбул

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО
Литер «А»

ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА ОТДЕЛА «А»
КГБ СОЮЗА ССР
ПОЛКОВНИКУ тов. СОСНИНУ
гор. Москва

НАЧАЛЬНИКУ ОТДЕЛА «А»
МГБ КАЗ. ССР
ПОЛКОВНИКУ тов. КАТКОВУ
гор. Алма-Ата

Сообщаем, что ссыльный Беспалко
Иосиф Иванович, 1881 г.р., ур. г. Черновцы
(Сев. Буковина) освобожден от высылки
по отбытии срока «17» июня 1950 г.

Просим Беспалко И.И. с нашего учета
снять.

ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА УМГБ
ПО ДЖАМБУЛСКОЙ ОБЛАСТИ
ПОЛКОВНИК [підпис] /ОСМАНОВ/

НАЧАЛЬНИК ОТД. «А» УМГБ
ПО ДЖАМБУЛСКОЙ ОБЛАСТИ
КАПИТАН [підпис] /МАРТЫНОВ/

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 62447-фп, арк. 34.
Оригінал. Рукопис на бланку.

Анкета заарештованого
Й. Безпалка. Червень 1945 р.
ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62447-фп,
арк. 7.

14. СОСТАВ СЕМЬИ - 7-

Степень родства	Фамилия, имя и отчество	Год рождения	Место рождения	Место жительства, работы и должность
Отец	Беспалко Иван Михайлович	1855	Бессарабия Буковина	Черновцы
Мать	Бондаренко Елена	1848	Буковина Б.Н.	Черновцы
Жена (муж)	Григорьев Федор Федорович	1879	Дачин	Хохомованы
Дети	Миланская Зорька Иосифовна	1905	Черновцы Буков.	Рудавра
Братья, сестры	Григорьев Федор Иванович Николай Иванович	1888 1887	Черновцы Герин	Хохомованы Рудавра

Место для фотокарточки

Беспалко И.И. 1881 г.р.

Отпечаток указательного пальца правой руки
(при отсутствии его последующего пальца — с соответствующей пометкой). Пальцевый узор должен быть ясным и полностью проватоленным (от одной крошки ногтя до другой)

Личная подпись (арестованного) *И. Беспалко*

Передать анкету для заполнения арестованному —
запрещается. Заполняется со слов арестованного и про-
веряется по документам.

АНКЕТА АРЕСТОВАННОГО

ВОПРОСЫ	ОТВЕТЫ
Фамилия	Беспалко
Имя и отчество	Иосиф Иванович
Год и место рождения	Родился в 1881 году, село Черновцы Буковинский край
1. Постоянное место жительства до ареста (подробный адрес)	село Хохомованы р-н Хохомованы
2. Профессия и специальность	Профессор
3. Последнее место работы или род занятий до ареста	а) учреждение Украинский Технический Институт б) должность Профессор Хохомованы в) звание Профессор г) если не работает когда и откуда уволен

АРХИВ
Учетно-архивного отдела
КГБ при Совете Министров СССР
СЛЕД. ОТСЛА

ДЕЛО № 35949

Микола
Василенко

1866–1935

ТОМ № 13

Арх. № 554

Виконуючий
обов'язки
Голови
Ради Міністрів
Української
Держави

Міністр освіти
та мистецтв
Української
Держави

32

ТОМАХ

Микола Прокопович Василенко народився у селі Есмань Есманської волості Глухівського повіту Чернігівської губернії (нині Глухівський район Сумської області).

Навчався у Глухівській прогімназії та Полтавській гімназії, у 1890 р. закінчив історико-філологічний факультет Юр'ївського (нині Тартуський) університету. Також отримав диплом юридичного факультету Новоросійського (нині Одеського) університету.

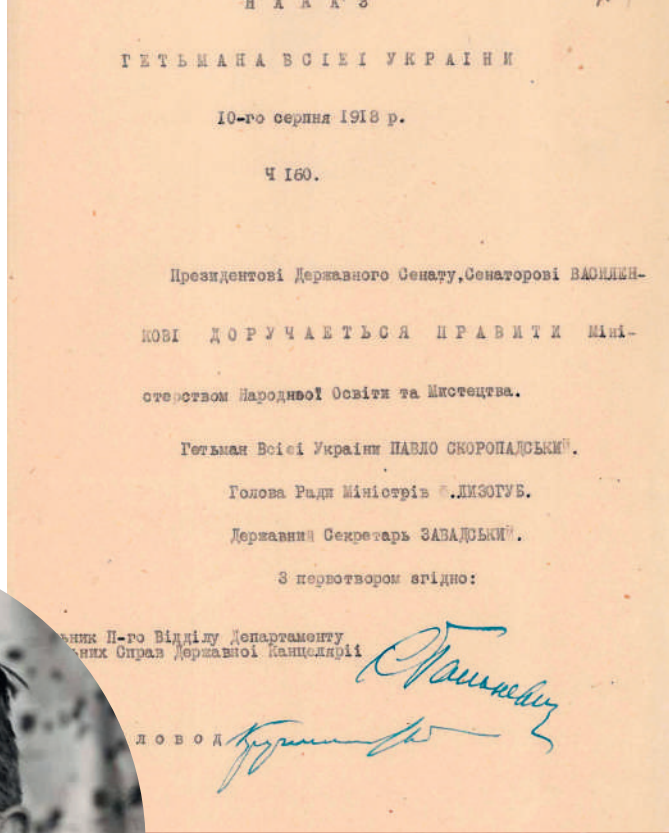

Працював у гімназіях Києва та Київському губернському статистичному комітеті.

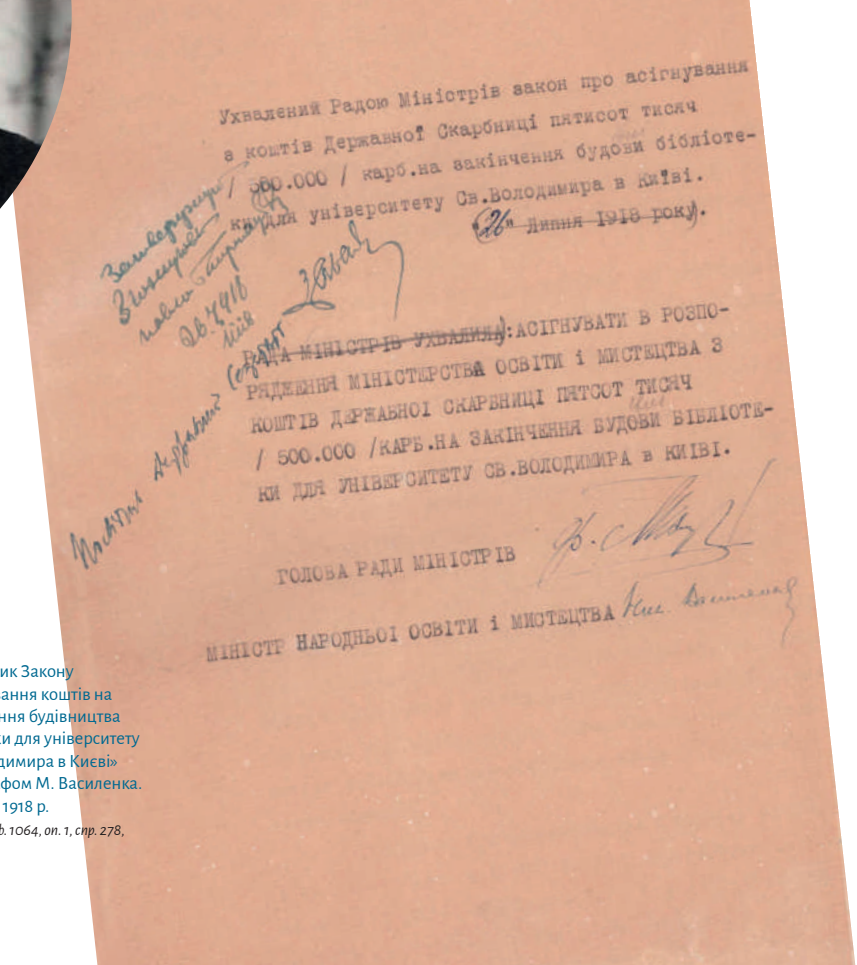
У 1905 р. був засуджений до року ув'язнення. Відтак працював помічником присяжного повіреного округу Одеської судової палати.

Член Конституційно-демократичної партії, кількох громадських організацій, зокрема, Товариства Нестора-літописця та Товариства українських поступовців.

Примірник Закону «Асигнування коштів на завершення будівництва бібліотеки для університету Св. Володимира в Києві» з автографом М. Василенка. 26 липня 1918 р. ЦДАВОУ, ф. 1064, оп. 1, стр. 278, арк. 1.

Копія наказу Гетьмана П. Скоропадського про призначення М. Василенка міністром освіти та мистецтва. 10 серпня 1918 р. ЦДАВОУ, ф. 3325, оп. 80, стр. 213, арк. 104.

Примірник Закону «Асигнування коштів на завершення будівництва бібліотеки для університету Св. Володимира в Києві» з автографом М. Василенка. 26 липня 1918 р. ЦДАВОУ, ф. 1064, оп. 1, стр. 278, арк. 1.

УХВАЛЕНИЙ РАДОЮ МІНІСТРІВ

ЗАКОН

ПРО ПРАВО ПИСАННЯ ТА ОБОРОНИ ДИСЕРТАЦІЇ НА
ВЧЕНІ СТУПЕНІ В УСІХ ВИЩИХ ШКОЛАХ УКРАЇНИ
(УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ)

Надати право особам, які бажають досягти учених ступінів магістра та доктора, а також звання ад'юнкта, подавати та обороняти в усіх вищих школах України свої дисертації як на російській, так і на українській мові, а також надати право взагалі як дисертантам, так і опонентам вести диспути як на російській, так і на українській мові.

ГОЛОВА РАДИ МІНІСТРІВ

МІНІСТР НАРОДНОЇ ОСВІТИ ТА МИСТЕЦТВА

Примірник Закону «Про право писання та оборони дисертацій на учені ступені в усіх вищих школах України українською мовою» з автографом М. Василенка. 28 вересня 1918 р.
ЦДАВОУ, ф. 1064, оп. 1, стр. 138, арк. 1.

Доповідь М. Василенка Гетьману П. Скоропадському про визволення з німецького табору українських вчителів. 4 жовтня 1918 р.
ЦДАВОУ, ф. 2201, оп. 80, стр. 278, арк. 6.

ТВА

До Ясновельможного Пана

Гетьмана Всієї України.

Один з повернених з німецького полону - Кирило Іванович АРНДТ - повідомляє, що в Германії, в українському таборі полонених офіцерів "Ган - Мюнден" перебуває тепер коло 100 вчителів. Між ними є вчителі і гімназій і вищих початкових і низчих шкіл, але найбільш цих останніх.

Ці вчителі прослухали курс лекцій по українській мові докторів Спаль-Стоцького і Василя Сіповича, а по літературі та історії - професорів Богдана Лепкого й Миколаєвича та інших. Після того вони утворили культурно-просвітний гурток і продовжують свою користну працю.

Як відомо Вашій Ясновельможности, багатьом з наших братів в полоні була дана можливість розвинути свою культурну самоосвіту на національному ґрунті і через те вони вертаються на батьківщину свідомими патріотами і культурними і дисциплінованими робітниками.

Коли вчитель рахується в головніших будівничих культури Держави, то ці 100 вчителів є дуже велике придбання для нашої школи.

Уважаючи на вище зазначене, маю честь просити Вашу Ясновельможність не відмовити допомогти повернутися цим 100 вчителям до праці в рідній школі, котра має певну потребу в таких працівниках.

Управляючий Міністерством Освіти
та Мистецтва Сенатор

Після Лютневої революції 1917 р. став попечителем Київської шкільної округи. Із 19 серпня 1917 р. — товариш (заступник) міністра освіти Росії. Після більшовицького перевороту у Петрограді повернувся в Україну.

2 квітня 1918 р. — обраний до складу Генерального суду УНР.

30 квітня 1918 р. Гетьман Павло Скоропадський призначив Миколу Василенка виконуючим обов'язки Голови Ради Міністрів Української Держави. Водночас обійняв посаду міністра освіти та мистецтв. Із серпня 1918 р. — президент Державного Сенату. Із 13 серпня по 25 вересня знову був виконуючим обов'язки Голови Ради Міністрів.

Доклад про повернення із полону 100 вчителів.

Звіт про повернення
11. 10. 1918 р.
Міністерство Освіти та Мистецтва
28. 9. 1918 р. М. Василенко
1918 р. 15 жовтня

Після перемоги антигетьманського повстання та вступу республіканців до Києва був змушений переховуватися. Утім, арешту вдалось уникнути. Викладав в Українському державному університеті.

У 1919–1920 рр. перебував у Ростові, де працював професором у місцевих вишах.

У липні 1920 р. обраний членом Української академії наук, у 1921 р. — президентом Всеукраїнської академії наук. Обрання на посаду президента ВУАН не було затверджене ЦК КП(б)У та Радою народних комісарів УСРР, тому М. Василенко продовжив викладацьку і наукову роботу. Зокрема, очолив Комісію для вивчення західноруського та українського права.

Постанова про обрання запобіжного заходу стосовно М. Василенка. 25 вересня 1923 р. ГДА СБУ, ф. 5, спр. 55435, т. 13, арк. 13.

Заарештований 24 вересня 1923 р. Київським обласним ГПУ. У жовтні був звільнений під підписку про невиїзд.

8 квітня 1924 р. засуджений Київським губернським судом у справі «Київського обласного центру дій» до 10 років позбавлення волі за статтями 60 та 62 Кримінального кодексу УСРР. Постановою Верховного суду УСРР від 10 травня 1924 р. касаційна скарга залишена без задоволення, а вирок без змін. Постановою ВУЦВК від 16 травня 1924 р. термін ув'язнення скорочений вдвічі.

Дружина — Наталія Дмитрівна Полонська-Василенко (1984–1973).

Прокуратура УСРР з березня 1989 р. відмовила Миколі Василенку у реабілітації. Постановою Верховного суду УСРР від 28 червня 1991 р. ухвала Київського губернського суду від 8 квітня 1924 р. була скасована, а кримінальну справу проти Миколи Василенка закрито у зв'язку з відсутністю складу злочину.

Підписка про невиїзд з Києва керівництву Київського губернського будинку примусових робіт. 15 жовтня 1923 р. ГДА СБУ, ф. 5, спр. 55435, т. 13, арк. 22.

The image shows two overlapping documents. The top document is a green 'Підписка про невиїзд' (Undertaking not to leave) from 1923, signed by M. Vasilenko. The bottom document is a yellow 'ПОСТАНОВЛЕНИЕ' (Order) regarding the arrest of M. Vasilenko, dated September 25, 1923, issued by the Kiev G.P.U. Both documents contain handwritten signatures and stamps.

This is a detailed view of the yellow 'ПОСТАНОВЛЕНИЕ' (Order) regarding the arrest of M. Vasilenko. It is dated September 25, 1923, and issued by the Kiev G.P.U. The order describes the arrest of M. Vasilenko and the appointment of a prosecutor. It includes the names of the arresting officers and the prosecutor, and is signed by the head of the G.P.U. The document is stamped with '500'.

This is a detailed view of the green 'ОРДЕР' (Order) for the search and arrest of M. Vasilenko. It is dated September 22, 1923, and issued by the Kiev G.P.U. The order instructs the search for M. Vasilenko and his arrest. It includes the name of the search party and the location where M. Vasilenko was found. The document is stamped with '500'.

Ордер на обшук та арешт М. Василенка. 22 вересня 1923 р. ГДА СБУ, ф. 5, спр. 55435, т. 13, арк. 1.

13012.
 Киевскому Губпрому. 382
 Наталии Дмитриевны Василенко.
 /г. Киев Тарасовская 20/.

24-го сентября по ордеру Г.П.У. арестован в г. Киеве мой муж Академик, профессор, член Украинской Подготовительной Комиссии по реализации Рижского Договора Николай Прокоплович Василенко.

Считаю необходимым сообщить, что с его арестом прервалось производство дел по реализации Рижского договора в г. Киеве. Дела эти являются спешными потому, что рассмотрение их специальной международной Комиссией в Москве назначено на 7 октября, а к 30 сего сентября предписано доставить в Москву все материалы для предварительной юридической обработки их.

Из прилагаемого удостоверения профессора Свенсона видно, что мой муж перенес тяжелую болезнь, после которой еще не оправился и нуждается в санаторном лечении под наблюдением специалиста; арест не может не отразиться губительно на его здоровье, последствия чего, в виду ценности его, как редкого специалиста в соответствующей научной области, для дела культуры ясны.

Этот арест, являющийся таким образом дважды вредным — с государственной и культурной точки зрения — не оправдывается ни в малейшей степени соображениями следственной и судебной целесообразности, ибо предписание об аресте, не выполненное вследствие болезни,

последовало еще два с половиной месяца тому назад. Эти два с половиной месяца воплне выявили необходимость в данном случае ареста, и как меры пресечения попыток уклониться от следствия и суда, и как меры следственной изоляции.

Ходатайствую по сему об освобождении моего мужа под ареста; в случае необходимости может быть представлено поручительство многих известных в городе лиц.

25/IX-1923 г.

М. Василенко.

Витяз з судового вироку про позбавлення волі М. Василенка на десять років із суворою ізоляцією

Приговор

Именем Украинской Социалистической Советской Республики

Час 6 мин. — апреля 8го дня 1924 года
 Киевский губернский суд в законном своем составе:

Председателя Мазура Ф.Т.
 Нарзаседателей Бокова А.А., Нестеровского Д.Я.
 при секретаре Ивановском,
 рассмотрев в открытом судебном заседании дело по обвинению гр. гр. [...] Василенко Николая [...] в участии в контрреволюционной организации — преступных действиях, предусмотренных ст. ст. 60, 62 и 66 уголовного кодекса УССР, нашел — что преступления вменяемые обвиняемым находятся в тесной связи со всей историей борьбы контрреволюционных сил с рабочими и крестьянами Сов[етских] республик и должны быть рассматриваемые как ее продолжение.

[...]

[...] Василенко Николай, [...] по инициативе члена Парижского ЦД — Вакара («Зело») организовали и вошли членами в Киевский областной центр действий, заслушали на своих собраниях 3 доклада Вакара о международном положении и задачах ЦД; обсуждая эти доклады, они по предложению Василенко Константина постановили издавать в Париже журнал центра действия в целях пропаганды идеи последнего, назвав этот журнал «Новь» они в последствии явились его редакцией. При наличии соредакции в Париже в отношении журнала указанная группа лиц должна собирать материал, давать темы и, получив журнал, посылать в Париж о нем оценку.

[...]

Форма № 1. 4
 За дачу неточных и несправильных сведений
 записывать несет ответственность.

Киевский Губернский Отдел Госуд. Полит. Управления
АНКЕТА № 116 309

Для арестованных. " " 192 г.

ВОПРОС	ОТВЕТ
Фамилия	Василенко
Имя, отчество	Николай Прокофьевич
Год рождения	1866 года пол. муж.
Место рождения	губ. Черниговский уезд Глуховский вол. Есмань село, деревня Есмань
Адрес	Тарасовщина № 30. № 5
Время ареста	1923 г. Сентябрь мес. 24 дня
Кем арестован	Коту № ордера 261
1. Национальность	Украинец
2. Подданство	У.С.С.Р.
3. Занятие, должность	Профессор
4. Место службы	Академия наук. Киев Киев
5. Социально-професс. принадлежность	Рабочий, крестьянин, капиталист (помещик, фабрик. купец), 6. офицер, интеллигент, специалист, врач. гражд. (красноармеец, духовный)
6. Образование	Высшее, среднее, низшее, без образования
7. Партийность	Безпартийный № билета какой организ. где находится билет

Анкета
 арестованного
 М. Василенка.
 24 вересня
 1925 р.
 ГДА СБУ, ф. 5, спр.
 55435, т. 13, арк. 4.

На основании изложенного губсуд при-
 знал, что обвиняемые по настоящему делу:

[...]

Василенко Николай Прокофьевич
 58 лет, из граждан с. Есмань Глуховского
 уезда Черниговской губ.; профессор КИНХа,
 беспартийный, состоявший с 1910 года
 по 1917 [год] членом партии Кадетов, об-
 винявшийся в 1905 году за политические
 преступления, бывший тов[арищ] Министра
 просвещения «временного правительства»,
 Министр просвещения Гетманского прави-
 тельства,

[...]

Губсуд руководствуясь социалистическим
 правосознанием и указанными ст. ст. Уголов-
 ного Кодекса [...] приговорил [...] Василенко
 Николая, [...] по ст. ст. 60 и 62 подвергнуть
 лишению свободы со строгой изоляцией
 сроком на десять лет по каждой из указанных
 статей, назначив по совокупности на основа-
 нии ст. ст. 29 и 30 УК то же наказание, считая
 срок наказания в отношении Василенко Ни-
 колая с 1 марта 1924 года [...].

[...] Приговор может быть обжалован
 в 48-часовой срок [прокурором] с момента
 его объявления и обвиняемыми с момента
 вручения им копии такового [...].

Председатель [Мазур Ф.Т.]

Нарзаседатели [Боков А.А., Несте-
 ровский Д.Я.]

Протокол
 допиту
 М. Василенка
 від 25 вересня
 1923 р.
 (початок)
 ГДА СБУ, ф. 5,
 спр. 55435, т. 13,
 арк. 16-17.

ГДА СБУ, ф. 5, спр. 55435, т. 4, арк. 1-22.
 Оригинал. Рукопис.

ВОПРОС	ОТВЕТ			
8. Что делал при белых	Профессорствовал			
9. Преступление (в чем обвиняется)	1) Контр.-рев., 2) шпионаж, 3) бандит., 4) тех.-н.-р., 5) уго- ловный, 6) немилос. (подозр.)			
10. Когда прибыл	1920 г. Сентябрь мес. 24 дня			
Состав семьи, возраст, занятие и адреса членов.				
Степень родства	Фамилия, имя, отчество	Возр.	Занятие и место службы	Адрес
1	Жена Василенко Н. П.	40	Учитель	Тарасовщина
2				
3				
4				
5				
6				
Подпись арестованного <i>Н. Василенко</i>				
Где содержится	Командатура			
За кем зачислен	Коту, № ордера 261.			
Основ. на зачисление				
Особые приметы аресто- ванного				
Примечание:				
(Нужное подчеркивать). Подпись деж. следов. <i>В. Куркин</i>				

16

У.С.С.Р.

Киевский Губернский Отдел Г. П. У.

Дело № _____

ПРОТОКОЛ.

1923 г. Сентябрь 25 дня, я. Упол. К-Р _____ отделения Киевского
 Губернского Отдела Г. П. У. АЛЕХИН

Сего числа допросил гр. ВАСИЛЕНКО Н. П., _____ в качестве
 обвиняемого и он показал:

Имя, отчество и фамилия ВАСИЛЕНКО Николай Прокофьевич

Время рождения 1866

Происхождение из гр. г. Глухова

Где учился В Глуховской гимназии и Полтавской гимназии, Дерптском
 и Новороссийском Университетах

Род занятий до империалистической войны Профессор

Во время войны _____

Адрес квартиры в настоящее время Тарасовская 20.

Средства к существованию личный заработок

Состоял членом Союзов, Обществ, Партии, Кружков политических член И-Д партии
1914 по 17 год.

В настоящее время Состоял членом Киевского Областного Центра Действий.

Сведения о судимости под судом и следствием не был.

Находился ли под стражей и где нет.

Отношение к воинской повинности

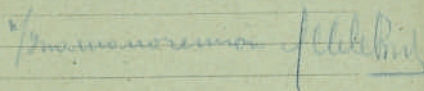
Поназание по делу:

Во время действия Центральной Рады и оккупации немцев, генералом СМ ПАНСКИМ был совершен переворот. По совершении переворота мне было предложено занять в кабинете ЛИЗОГУБА должность министра Народного Просвещения. Я его занял, руководствуясь тем соображением, что в области просвещения Украинского народа я смогу провести программу, которая удержит дальнейшее разложение школы, смягчит в школьном деле национальную борьбу между украинцами и русскими и даст мне возможность фактически осуществлять некоторые культурные начинания, полезные для украинской культуры. Мне удалось основать национальную библиотеку в Киеве, украинские Университеты в Киеве и Каменец-Подольске, Академию Наук, кроме того ряд украинских гимназий в Киеве и других городах. Было основано 50 сельских гимназий, большая часть которых, ввиду трудовых школ существует и теперь. В Одессе был основан Политико-научный Институт, а в Екатеринославе Университет с преподаванием на русском языке. Так как многие из этих учреждений существуют до сих пор, то полагаю, что мне удалось кое-что сделать для родного народа и его культуры в том виде, как это возможно было в 1918 г., когда политическая ситуация в России была нелепа. В начале сентября я был назначен Президентом

17 17
Сената и оставался управляющим М-вом Народного Просвещения до октября, чтобы закончить Устав Академии Наук. Председателем Совета Министров я никогда не был, но замещал Председателя в Совете один раз во время поездки ЛИЗОГУБА в Берлин. Никакой административной работы по этой должности я не вел, а только председательствовал и подписывал за Председателя бумаги. К Гетману я никогда близок не был и часто не видался с ним по неделям, будучи занят работой в министерстве. В то время велось в Киеве переговоры между Советской властью и Украинской за установление границ, и мое министерство народного просвещения соответствует как раз этому периоду. Украина и Советская Россия в то время выступали, как самостоятельные договаривающиеся державы.

Н. П. Василенко

Верно:

Протокол допиту М. Василенка від 25 вересня 1923 р. (початок) ГДА СБУ, ф. 5, спр. 55435, т. 13, арк. 16-17.

Витяг з протоколу допиту М. Василенка в кінці вересня — на початку жовтня 1923 р.

Киевский Губернский Отдел Г. П. У.

Дело №.....

ПРОТОКОЛ

ПРОДОЛЖЕНИЕ

[...]

Сего числа допросил гр. Василенко Н.П. [...] и он показал:

[...]

До приезда Николая Платоновича ВАКАРА в Киев, я с ним знаком не был. Когда мне сказали, что он приехал из Парижа, меня, естественно, заинтересовал он. На моей квартире собирались знакомые ВАКАРА — мой брат Константин, П.П. СМЕРНОВ и С.М. ЧЕБАКОВ. Это было маленькое случайное собрание. Н.П. ВАКАР целый вечер посвятил рассказу о политических соотношениях в Западной Европе после войны, о политических границах, изменениях в политическом состоянии и пр[очее]. Рассказ был необычайно интересен по новости для нас и богатству материалов. Мы решили продолжить наши беседы.

[...] Группу, которая вела с ним беседы он объявил «Киевским Областным Центром Действий». Это длинное название, придуманное им и пущенное им в ход, осталось затем в употреблении. Ни программы, ни платформы у этого Центра не было, они не обсуждались. Ближайшей задачей было издание газеты и поддержание связи с ВАКАРОМ, как фактическим издателем-редактором газеты. Других заданий у Центра не было. Никакой политической работы он не вел.

[...]

[М.П. Василенко]

Верно: *n/упоном[оченный]* [підпис нерозбірливий]

ГДА СБУ, ф. 5, спр. 55435, т. 13, арк. 18-20.

Оригінал. Машинопис.

153

ПОСТАНОВА № 16я91
ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ
УКРАЇНСЬКОЇ РСР

від 28 червня 1991 р.

Пленум Верховного Суду УРСР під головуванням
Голови Верховного Суду УРСР —

Якименко О.Н.

В.В.
з участю Прокурора УРСР —

Даниленко В.П.

при секретарі Пленуму,
члені Верховного Суду УРСР —

Маларенку В.Т.

розглянув протест Прокурора УРСР
по справі Василенка М.П.

Вироком Київського губерньського суду від 8 квітня 1924 р. —

Василенко Микола Прокопович, 1866р. народження, уродженець с.Соманів Ідухівського повіту Чернігівської губернії, українець, безпартійний, з вищою освітою, працював у Київському інституті народного господарства професором, а у 1921-1922 рр. був Президентом Всеукраїнської Академії наук, несудимий, —

засуджений за ст.ст.60 і 62 КК УРСР /в редакції 1922р./ на 10 років позбавлення волі з суворого ізоляцією.

Ухвалою касаційної колегії в кримінальних справах Верховного Суду УРСР від 10 травня 1924 р. вирок відносно Василенка М.П. залишений без змін.

Постановою Президії ВУЦКК від 16 травня 1924 р. міру покарання Василенку М.П. пом'якшено до 5 років позбавлення волі.

Цим вироком засуджені були також Калоцінська М.В., Чолганський Д.В., Толпига Б.М., Тартаковський П.С., Василенко К.П., Куцеловова Л.С., Оберучева Г.М., Куцеловова З.С., Калоцінська Г.К., Венгеров Д.М., Чебаков С.М., Смирнов П.П., Яковлев О.В., Ошідченко-Лалуж М.О., Виноградова В.В. і Єднаневський С.П. протест відносно яких не принесений.

Василенко за вироком суду визнаний винним у тому, що у 1920р. він увійшов до складу контрреволюційної організації під назвою "Київський обласний центр дій", створеної представником білої еміграції Вакаром, і яка підпорядковувалась закордонному центру в

2. 154

у Парижі. Ця організація, як вказано у вироку, ставила собі за мету "підготовку до вибуху зсередина та захвалення влади на території радянських республік. Участь Василенка Миколи у вчиненні контрреволюційних злочинів полягала в тому, що він разом із засудженими своїм братом Василенком Костянтином, Чебаковим, Чолганським готував матеріали для опублікування у емігрантському журналі "Новь", що видавався в Парижі.

В протесті ставиться питання про скасування судових рішень відносно Василенка М.П. із закриттям кримінальної справи за відсутністю в його діях складу злочину.

Заслухавши доповідь члена Верховного Суду УРСР Костюна Л.М., прокурора, який підтримує протест, обговоривши доводи протеста і перевірявши матеріали справи, Пленум Верховного Суду УРСР вважає, що протест підлягає задоволенню.

Ні під час попереднього слідства по справі, ні в судовому засіданні Василенко М.П. винним себе в контрреволюційній діяльності не визнавав.

З матеріалів справи видно, що Василенко М.П. двічі нападів своє квартиру у м.Києві для зустрічей Смирнова, Чебакова і ін. з прибулим із-за кордону Вакаром. Під час зустрічей він взяв участь в обговоренні доповіді Вакара про завдання паризького "Центру дій" і статті для закордонного видання "Новь".

Оригінали текстів доповіді і статті в кримінальній справі відсутні, їх зміст в судовому засіданні не досліджувався.

В ході попереднього слідства і в судовому засіданні Василенко М.П. показав, що з Вакаром не був знайомий, але під час його поїзду на Україну погодився на зустріч з ним у своїй квартирі в колі знайомих Вакара. Той в присутності його брата Василенка Костянтина, Смирнова і Чебакова розповідав про політичне становище в Європі, про сподівання російської еміграції щодо розвитку ситуації в Росії. Учасники зібрання про інформацію Вакара розкритикували.

Вакар під час зустрічей від мову про створення у Парижі емігрантського видання під назвою "Новь", хотів, щоб київські вчені готували статті для нього. З політичним спрямуванням цього журналу він, Василенко М.П., не був згодний.

Ці показання Василенка М.П. нічим не спростовані, отже підстав для оцінки його дій як контрреволюційних не давали.

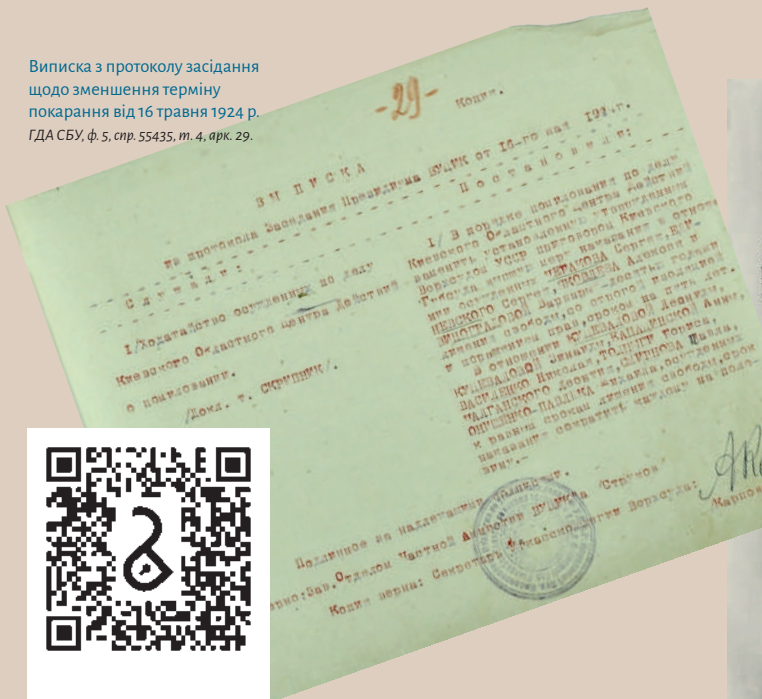
В показаннях решти засуджених дані про те, що Василенко М.П. скоїв дії, спрямовані проти Радянської влади, відсутні. Показання свідків щодо дій Василенка М.П. в справі відсутні зовсім.

За таких обставин склад злочину, передбачений ст.ст.60, 62 КК УРСР /в редакції 1922р./ відсутній.

На підставі наведеного, керуючись ст.ст.398,394 КПК УРСР, Пленум Верховного Суду УРСР, —

Постанова про реабілітацію
М. Василенка. 28 червня 1991 р.
ГДА СБУ, ф. 5, спр. 55435, т. 32,
арк. 153-155.

Виписка з протоколу засідання
щодо зменшення терміну
покарання від 16 травня 1924 р.
ГДА СБУ, ф. 5, спр. 55435, т. 4, арк. 29.

п о с т а н о в л я є :

Протест Прокурора Української РСР задоволювати.

3. 155

Вирок Київського губерньського суду від 8 квітня 1924 р. і ухвалу касаційної колегії в кримінальних справах Верховного Суду Української РСР від 10 травня 1924 р. відносно Василенка Миколи Прокоповича скасувати, а справу на підставі ст.6 п.2 КПК УРСР за відсутністю складу злочину в його діях закрити.

Голова
Верховного Суду УРСР

О.Н.Якименко

секретар Пленуму,
член Верховного Суду УРСР

В.Т.Маларенко

О.Г.П.У.

Учет
КГБ при С
С

Всеволод
Голубович

1885–1939

ДЕЛО

№ 67938

УКРАИНСК

НАЦ. ЦЕНТР

1931

Голубович Всеволод Александрович

(СЛЕДСТВЕН. МАТЕРИАЛ)

ТОМ

№ 1

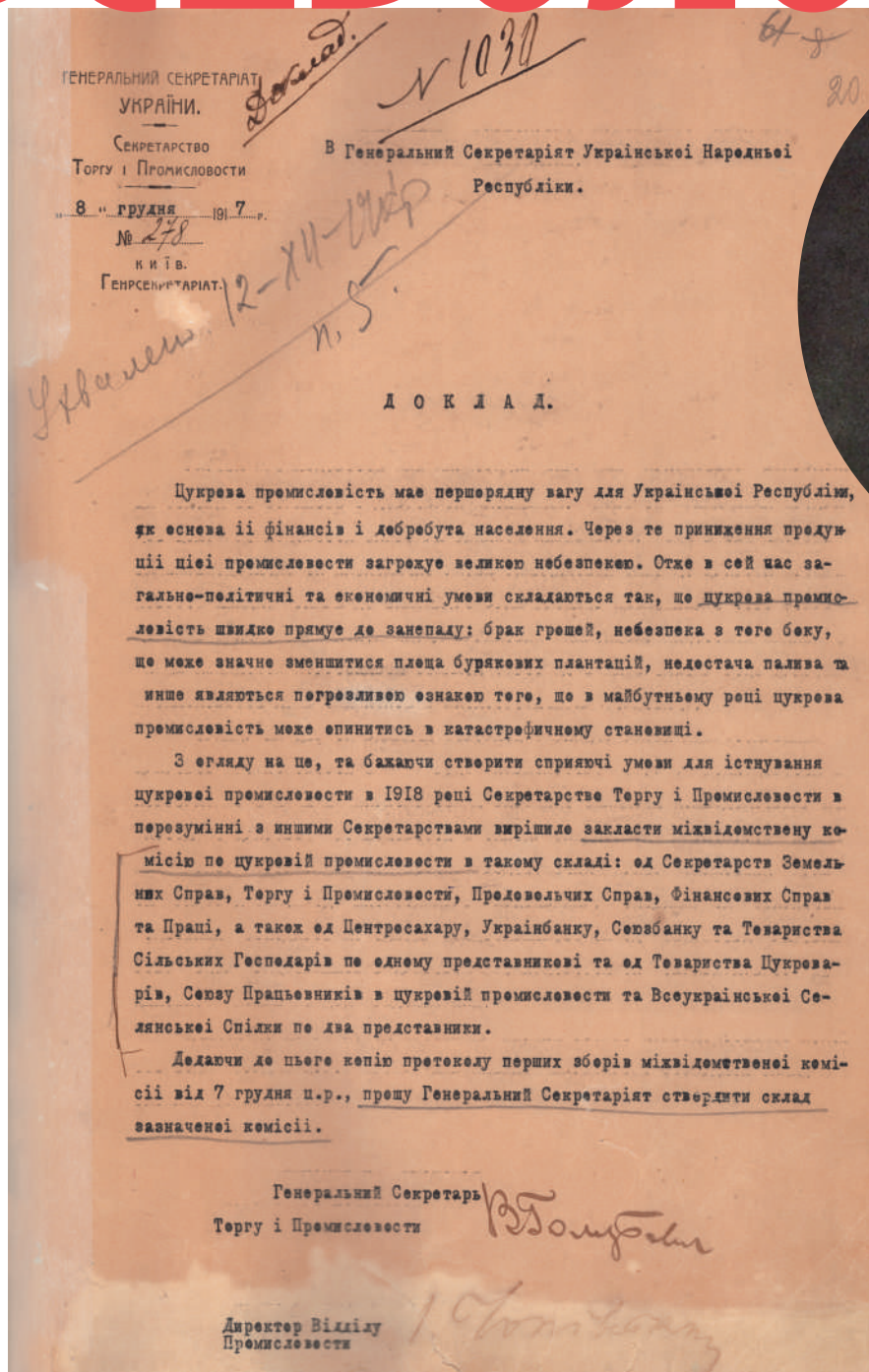
Генеральный секретар шляхів

Генеральный секретар торгу і промисловості

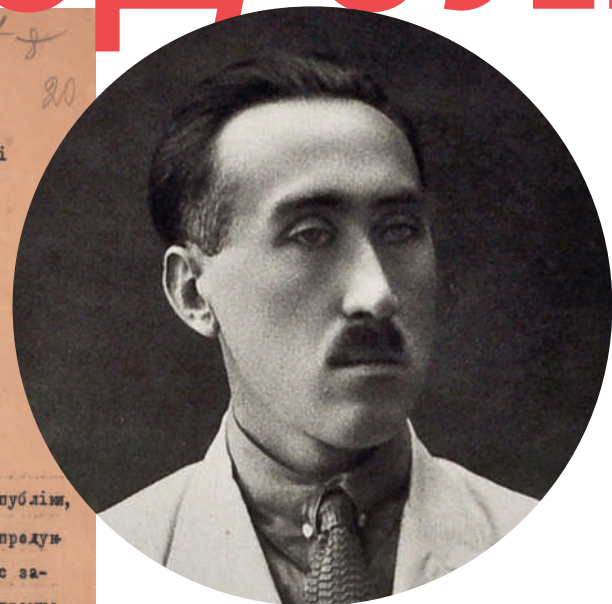
Голова Ради Народних Міністрів Української

Народної Республіки

Народний міністр закордонних справ Української Народної Республіки

Доповідь В. Голубовича
про створення міжвідомчої
комісії з цукрової промисловості.
8 грудня 1917 р.
ЦДАВОУ, ф. 1063, оп. 1, стр. 1, арк. 20.

ВСЕВОЛОД ОЛЕКСАНДРОВИЧ Голубович народився у селі Молдавка Балтського повіту Подільської губернії (нині село Молдовка Голованівського району Кіровоградської області).

Навчався у Тульчинському духовному училищі, Подільській духовній семінарії та Київському політехнічному інституті.

Із 1903 р. — член Революційної української партії, із 1912 р. — Української партії соціалістів-революціонерів (УПСР). Належав до Одеської української громади.

У 1905 р. за політичну діяльність притягнувся до адміністративної відповідальності.

Працював на Південній залізниці, Київській окрузі шляхів сполучень, впродовж 1916–1917 рр. — начальником відділу водних, шосейних та ґрунтових шляхів Румунського фронту.

засідання Ради Народніх Міністрів 24 квітня 1918 р.

Присутні: Голубович, Чопівський, Шелухин, Прокопович, Симонів, Христюк, Мірний, Сидоренко, жуковський, Ковалевський, Рудницький, Ткаченко, Холодний, Дубинський, Одинець, Хургін, Сценко, Михайлов.

1. СЛУХАЛИ: доложено п. Голубовичем прохання Головного Комітету Всеросійського Земського Союзу про організацію вільного пропуску санітарних посягів од Москви до Києва і назад.
ПОСТАНОВИЛИ: прохання Головного Комітету Всеросійського Земського Союзу одхилити.

2. СЛУХАЛИ: доложено п. Голубовичем прохання Народнього Міністерства Великоруських Справ асигнувати 500.000 карбованців на організацію повороту великоросів на Московщину.
ПОСТАНОВИЛИ: справу повороту великоросів передати по приналежності в Міністерство Внутрішніх Справ; дозволити Міністерству Внутрішніх Справ зробити по ст. 17 бюджетних правил на цю ціль потрібні видатки.

3. СЛУХАЛИ: повідомлення п. Яковського, що в Літинському повіті, коли селяне приступили до розділу землі, поміщики направили австрійське військо, котре арестовує земельні комітети і розганяє селян. Селяне постановили просити Раду Народніх Міністрів зобов'язувати в Літинському повіті 1916-19 р.р. для оружноі боротьби за Вільну Україну проти планів землевласників вернути землю од селян.

ПОСТАНОВИЛИ: доручити Міністру Військових Справ подати преси ці повідомлення і організувати охорону порядку на і доручити Міністерству Закордонних Справ вжити дипломатичні заходи в справі поводження австрійського війська.

4. СЛУХАЛИ: пропозицію п. Шелухина затвердити Товариша Міністра Судових Справ.
ПОСТАНОВИЛИ: затвердити Костянтина Товкача на Товариша Народнього Міністра Судових Справ.

Із липня 1917 р. — Генеральний секретар шляхів Генерального Секретаріату Української Центральної Ради, із листопада — генеральний секретар торгу і промисловості.

Влітку 1917 р. обраний гласним та товаришем голови Одеської міської думи, наприкінці 1917 р. депутатом Всеросійських Установчих Зборів від Херсонської губернії. Дещо пізніше — депутат Українських Установчих Зборів.

Із 21 грудня 1917 р. — голова української делегації на мирних переговорах у м. Берестя (сьогодні м. Брест, Білорусь).

Журнал засідання Ради Народніх Міністрів від 24 квітня 1918 р., завірений підписом В. Голубовича ЦДАВУ, ф. 1064, оп. 2, стр. 20, арк. 10-11.

5. СЛУХАЛИ: законопроект Міністерства Промисловості та Торговлі про фінансування цукрової промисловості в розмірі 210 мільйонів карбованців по рахунку в 700 карбованців на десятину.
Михайлов пропонує точно зазначити, що до незалежних причин, од яких може загинути культура буряків, після чого цукрозавідчики не несуть відповідальності, не може бути зарекований страйк робітників; крім того в законопроекті цілком не зазначені умови забезпечення попиток цукроварам.
ПОСТАНОВИЛИ: обміркування законопроекту одкласти на п'ятницю 26-го квітня.

6. СЛУХАЛИ: внесення п. Чопівського про затвердження складу торгової делегації, яка має виїхати з України за кордон для організації товарообміну і повідомлення про склад експертів, котрі їдуть в делегацію, як приватні люди, а також про асигнувку 60.000 карбованців на утримання цієї делегації.
ПОСТАНОВИЛИ: склад делегації затвердити /див. додаток/, склад експертів прийняти до відома; асигнувати авансом 60.000 карбованців /35.000 карбованців - на утримання і 25.000 карб. на „представительство“/ Міністерству Торгу і Промисловості на посылку делегації. Доручити Міністру Торгу і Промисловості видати делегації торгову інструкцію.
Детальний обрахунок видатків на утримання торгової делегації доручити скласти міжвідомствений комісії з представників заінтересованих міністерств.

7. СЛУХАЛИ: доложення п. Христюком: законопроект про Головного розгляду в Експедиції Радч. виробничий і асигнації на землях Центральної Ради.
10. СЛУХАЛИ: доложення п. Яковського про проект закону про Торгу і Промисловості шляхів і Шляхів; про задоволення прохання про утворити між дозволених потреб слова Ради Народніх проект закону про розгляд в Центральній Раді.

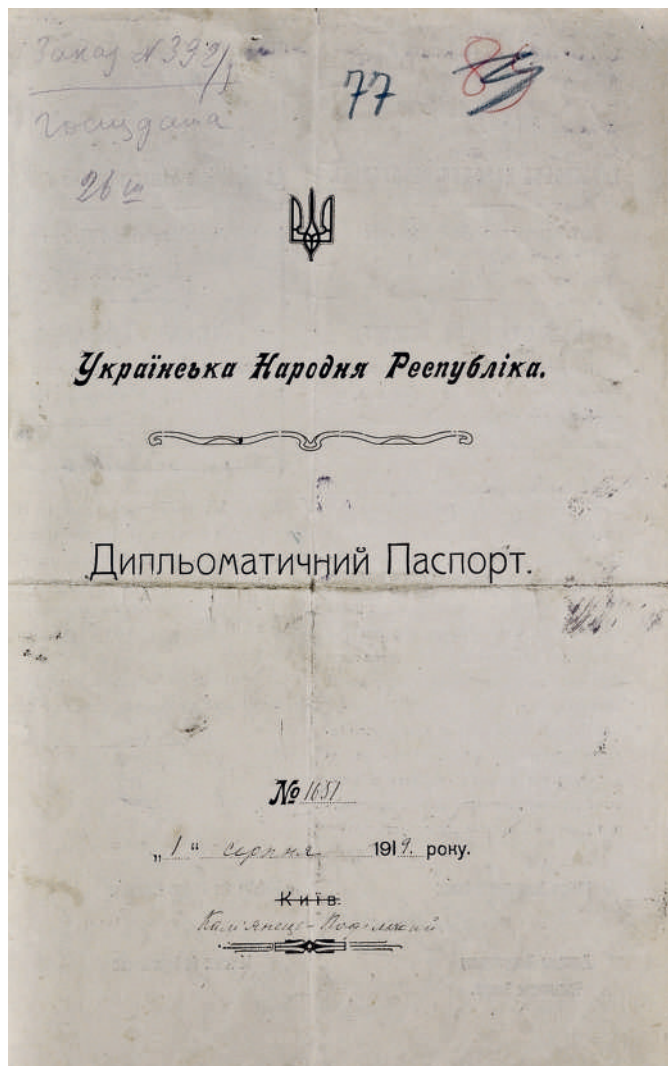
11. СЛУХАЛИ: законопроект Міністерства Освіти про тимчасові штати середніх шкіл.
ПОСТАНОВИЛИ: законопроект ухвалити і внести на розгляд Центральної Ради /див. додаток/.

12. СЛУХАЛИ: законопроект Міністерства Освіти про зміну штатів для вищих початкових шкіл.
ПОСТАНОВИЛИ: законопроект ухвалити і внести на розгляд Центральної Ради /див. додаток/.

13. СЛУХАЛИ: доклад Міністерства Освіти про статут і штати Київського Художньо-Промислового і Наукового Музею.
ПОСТАНОВИЛИ: статут і штати Київського Художньо-Промислового і Наукового Музею затвердити /див. додаток/.

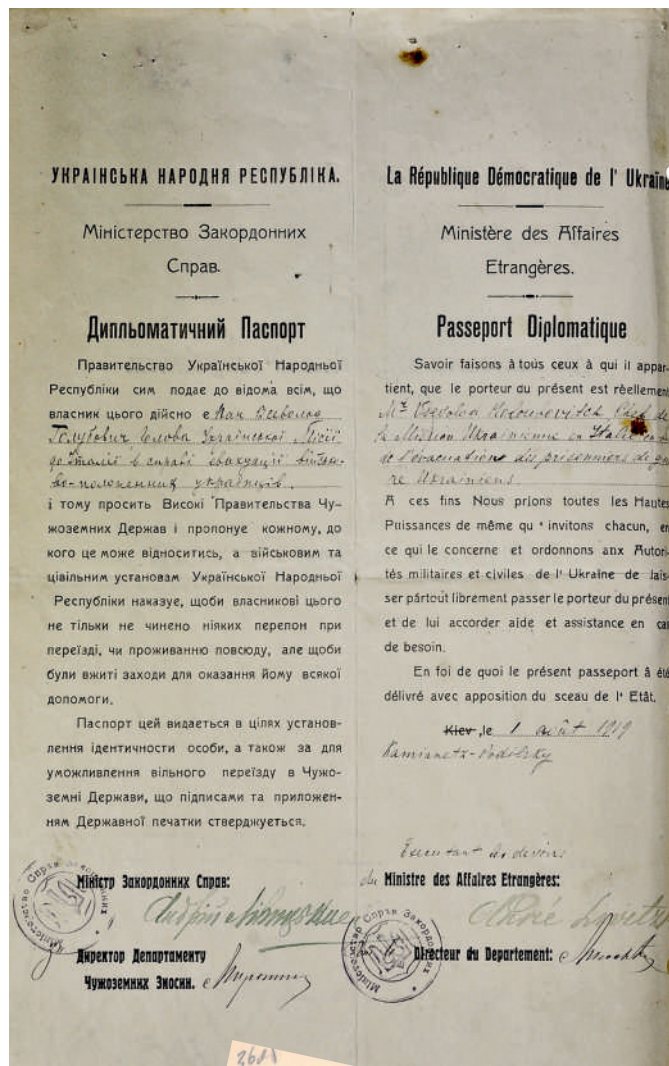
14. СЛУХАЛИ: внесення Міністерства Освіти про асигнувку 1000 карбованців на встановку шиб в соборі Св. Андрія в Києві.
ПОСТАНОВИЛИ: асигнувати Міністерству Освіти з 10 мільйонного фонду 1000 карбованців на встановку шиб в соборі Св. Андрія в Києві.

Голова Ради Народніх Міністрів *В. Голубович*
Народні Міністри: *Чопівський*, *Шелухин*, *Прокопович*
Генеральний Секретар *В. Голубович*

Дипломатичний паспорт УНР на ім'я В. Голубовича як голови Української місії до Італії. (початок)

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 6, арк. 77-78.

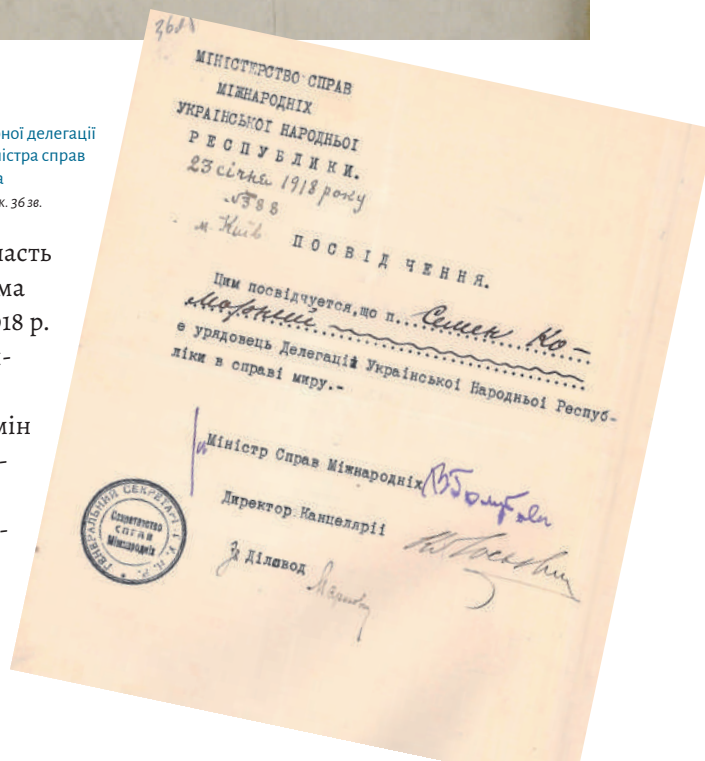

Посвідчення урядовця мирної делегації УНР, завірене підписом міністра справ міжнародних В. Голубовича ЦДАВОУ, ф. 2592, оп. 1, стр. 84, арк. 36 зб.

У січні 1918 р. став Головою Ради Народних Міністрів і міністром закордонних справ Української Народної Республіки. За його каденції на посаді Прем'єр-міністра укладено Берестейський мирний договір, звільнено Українську Народну Республіку від більшовиків та здійснено інші важливі політичні кроки.

1918 р. заарештований за участь у викраденні банкіра Абрама Доброго. 22 або 25 липня 1918 р. засуджений німецьким військово-польовим судом до двох років ув'язнення. Термін покарання повністю не відбув, оскільки після відречення Павла Скоропадського та приходу до влади Директорії був відпущений з в'язниці.

29 квітня (за іншими даними — 22 червня або 19 липня)

ГОЛОВНОУПВНОВАЖЕННЯ
по евакуації
УРАДУ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ
РЕСПУБЛІКИ

28
92

Посвідчення

Сим свідчу, що громадянин *М. М. Кам'янець* належить до осіб, які евакуюються з Урядом Української Народної Республіки.

На підставі не цього прохання відомою і цивільну владу не можуть перешкоди допомогати різними засобами в положенні

Означене посвідчення діє з 1 вересня 1920 року.

Головноуповноважений по евакуації
Ураду Української Народної Республіки
Міністр Народного Господарства

В. Голубович

83

У. Н. Р.
ДИРЕКТОРІЯ

19 Травня 1919 р.
№ 1618

УПВНОВАЖЕННЯ.

Пред'явник цього Інженер Всеволод ГОЛУБОВИЧ відряджається на чолі Української Торговельної Місії до Високого Королівського Італійського Уряду для встановлення товаро-обіжур між Італійським Королівством і Українським Народним Республікою.

Али переведення в життя поставлених завдань Місії В. Голубовича надається право проводити закупки, заключити плінарні торговельні акти в тил, щоб остаточно вони затверджувалися Українським Господарством в Відні до оснування Українського Посольства в Римі.

LE PLAIN - ROUVOIR.

Le teneur du present n. l'ingenieur Vsevolod GOULBOVITCH est envoi au Haut Gouvernement Royal de l'Italie en chef de la Mission Commerciale dans le but d'etablir l'echange marchandises du Royaume de l'Italie avec la Republique Democratique Ukrainienne.

Dans le but d'executer son mission la Mission du n. l'ingenieur Goulbovitch est chargee du droit de les achats de conclure les conditions limitaires, qui doivent etre approuves l'Ambassade de l'Ukraine a Vienne temps de la fondation de l'Ambassade.

Відомості
Отаман

Керуючи Справами Директорію

С. Міронюк

L'ADMINISTRATEUR DES AFFAIRES DU DIRECTOIRE.

зліва. Посвідчення від 8 липня 1920 р. про приналежність В. Голубовича до осіб, які мають евакуюватися з урядом УНР

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 6, арк. 92.

справа. Уповноваження голові Української торговельної місії УНР до Італії В. Голубовичу. 31 травня 1919 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 6, арк. 83.

В. Голубович

Державний особий і військовий міністр

Je j'affirme l'identité de la personne M. Goulbovitch et son sceing

Ministre du departement

Тосвігна

Зим свідчить, що на перелік за кореш зазначеного в цьому М. Голубовича встановити Італійський Мисій до Італії з боку Уряду, біля Армії перешкод не зробить.

3 Серпня 1919 року

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 6, арк. 77-78.

ГОЛОВНОУПВНОВАЖЕННЯ
УРАДУ УКРАЇНСЬКОЇ
НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ
МІНІСТР

19 Травня 1920 р.
ч. 1083

ПОСВІДЧЕННЯ

Сим свідчу, що пред'явник цього ГОЛУБОВИЧ Всеволод Олександрович має право переїзду у вагоні, призначеному для урядовців Української Народної Республіки зі ст. Кам'янець до ст. Київ, а зворотом назад.

Проходить військову і цивільну, а також залізничну адміністративну не чинити вищезазначеного жадних перешкод до його переїзду до згаданої станції.

Головноуповноважений

Міністр

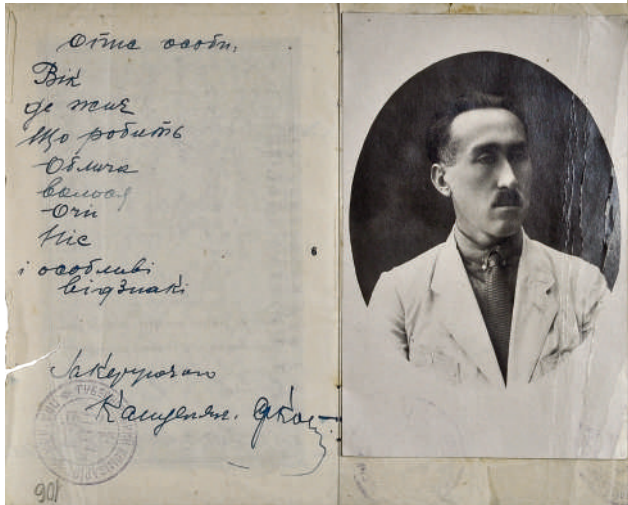
зліва. Дипломатичний паспорт УНР на ім'я В. Голубовича як голови Української місії до Італії. (закінчення)

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 6, арк. 77-78.

справа. Посвідчення на право переїзду В. Голубовича у вагоні для урядовців УНР зі ст. Кам'янець до ст. Київ та у зворотному напрямі

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 6, арк. 87.

Працював у газетах УПСР у Києві та Кам'янці-Подільському. 24 березня 1919 р. за наказом Директорії УНР мав бути заарештований за участь в «Комітеті охорони республіки» та спробу антидержавного заколоту. Однак, виїхав на Галичину. 31 травня 1919 р. отримав призначення на посаду голови української торговельної місії в Італії, отримав паспорт, гроші, проте виїхати не зміг. Потім проживав у Рівному та Кам'янці-Подільському, де працював у місцевому університеті.

Витяг із закордонного паспорта В. Голубовича
ГДА СБУ, ф. 6, стр. 69270-фн, т. 6, арк. 106.

У вересні 1919 р. виїхав на Полтавщину, щоб забрати дружину. Під час перетину лінії фронту на станції Фастів затриманий більшовиками, але через деякий час його звільнили.

11 серпня 1920 р. заарештований особливим відділом надзвичайної комісії при реввійськраді 14-ї армії Південно-Західного фронту Червоної армії. Під час слідства 3 травня 1920 р. разом із ще шістьма арештованими оголосив голодування на знак протесту проти затягування слідства.

29 травня 1921 р. Верховним Надзвичайним революційним трибуналом УСРР засуджений

у «справі уряду УНР» до 10 років концтаборів. За амністією ВУЦВК термін покарання скорочено вдвічі.

Наприкінці 1921 р. ще раз амністований та випущений на волю під підписку про невиїзд. → с. 51

1
Ч. К.

Анкета № 2/2

для арештованих и задержанных с зачислением за Ч. К.
Лица, давшие неверные показания в анкете, будут подвергнуты строжайшей ответственности.

В О П Р О С Ы: О Т В Е Т Ы:

I-я часть (заполняется арестованным).

1) **Фамилия** **Голубович**
Имя и отчество **Феликс Федорович**
Гражданство какого государства **У. С. С. Р. П.**
Национальность **Украинец**
Место рождения **Губ.: Подольская уезд: Балтский вол.: село Молдавка город**
Возраст (год рождения) **35 лет; родился в 1885 г.**
Образование: а) грамотный-ли а) **да**
 б) какую школу окончил б) окончил **Киевский политехн. школу.**
 в) если не окончил, то ск. **класс. курс** прошел в) **прошел** **школы.**

Состав семьи, место жительства и место работы каждого члена (отца, матери, детей, мужа, жены, братьев, сестер).	Степень родства.	ФАМИЛИЯ, ИМЯ И ОТЧЕСТВО.	Возраст.	Занятие или место работы и должность или профессия.	Место жительства. (Адрес)
	1.	Ана Мати	29	Кам'янець. Миліцер	Кам'янець
	2.	Ана Андраї		Тим Колісник при	Полг, Унів.
	3.	Міха		Унів. університету по	Синьківка
	4.			приміському Інст.	№60
	5.			Мілиця. Фракційний	

Партийная принадлежность: а) в какой партии состоит, б) с какой времени.
Укр. П. Соц. революц. 1913 года

10) **Профессия** **Миліцер**

НАЗВАНИЕ ПРЕДПРИЯТИЯ ИЛИ УЧРЕЖДЕНИЯ.	Профессия или должность.
а) Инт. д. киевского. Купальни.	Миліцер
Ю. Ю. ин. д. и ин. ст. г. Киев	
Скоро стр. инт. союзу.	
б) Тим Колісник при	
Ф. приміському Миліцер	
Фракційний Інст. №60	
Балт. вол. укр. работничества	

Форма № 1.

Витяг з протоколу допиту В. Голубовича
про його політичну та урядову діяльність

Оригинал

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

1920 года августа 24-го дня, я, военный следователь Особого Отдела ВЧК при Реввоенсовете 14-й армии опросил гр[ажданина] — Всеволода Александровича ГОЛУБОВИЧА, обвиняемого в организации снабжения петлюровской армии, в организации Центрального повстанческого комитета, в непосредственном участии в составе правительства У.Н.Р.

Обвиняемый сообщил, что его:

1. ИМЯ: Всеволод
 2. ОТЧЕСТВО: Александрович
 3. ФАМИЛИЯ: ГОЛУБОВИЧ
 4. ВОЗРАСТ: 35 лет
 5. БЫВШЕЕ СОСЛОВИЕ: разночинец
 6. СЕМЕЙНОЕ ПОЛОЖЕНИЕ: женат
 7. ПРОФЕССИЯ ИЛИ РОД ЗАНЯТИЙ: инженер
 8. ОБРАЗОВАНИЕ общее: среднее и высшее техническое
 9. СПЕЦИАЛЬНОСТЬ: Инженер Путей или инженер-строитель по специальности строительство ж[елезной] д[ороги]
 10. ИМУЩЕСТВЕННОЕ ПОЛОЖЕНИЕ: никакого
 11. ПОЛИТИЧЕСКИЕ УБЕЖДЕНИЯ: член Ц.К. партии У.П.С.Р.
 12. СВЕДЕНИЯ О СУДИМОСТИ: судился в 1918 году при бытности на Украине немцев.
 13. ЧЕМ ЗАНИМАЛСЯ И ГДЕ СЛУЖИЛ?
 - а) до войны 1914 года студент техник.
 - б) до Февральской революции 1917 года начальником дистанции в службе пути и начальником Отделения водных, шоссейных и грунтовых дорог Румфронта.
 - в) до Октябрьской революции 1917 года секретарем Центральной Рады по торговле и промышленности.
 - г) с Октябрьской революции до отступления с Украины в 1919 году.
- До 9-го января 1918 года по старому стилю членом комиссии

12) Если состоял на государственной службе, то в каком чине.	Тина на Кавказе
13) Если не служил и не работал по найму, то на какие средства жил.	Служба и журналистская работа
14) Владел ли недвижимым имуществом, каким и где.	Нет
15) Привлекался ли к ответственности по суду или в админ. порядке.	в 1905 в адм. порядке. В мае 1918 года судился в окружном суде Киев. при 14-й армии в Петлюровской
16) Отношение к военной повинности: а) воинское звание, род оружия или специальности; б) если освобожден, то в каком порядке.	М. К. ротмистр артиллерии 8-й Камышевской полковой. не выдвинуто, хотя из командира Камышевской артиллерии освобожден. Не подлежал призыву. 15-го августа месяца 1920 г.
19) Где арестован: а) губ., уезд, вол., село, гор., улица и № дома; б) при каких обстоятельствах арестован (на одной квартире, в вилле, на собрании и пр.).	Задаржанах из Ордера В городе Камышево. Во время вооруженной борьбы с немцами. Арестован в "Совнархозе" по распоряжению Якушевского
20) Когда и кем допрошен.	Никим.
21) Предъявлено ли обвинение и в чем именно.	Нет.
22) Место жительства, перед арестом.	Камышево Подольск
Примечания-арестованного: по заявлению прокурора М. Карпюковской т. Морозовки при высылке из района Подольск.	
Подпись арестованного: В. Голубович 15-го августа 1920 г.	
2-я часть (заполняется администрацией места заключения).	
23) Официальное название места заключения.	При Губкино
24) По чьему ордеру арестован и № ордера.	Н-Воем Ордера № 1000 от 24-го августа 1920 г.
25) За кем зачислен?	30-й Сводный отряд при штабе 14-й армии
26) Приметы заключенного.	Високое лобно. Волосы темные
Примечания: Подпись заведующего местом заключения: [подпись]	
Ответы на вопросы анкеты надо писать чернилами (в крайнем случае, химическим карандашом), четко, разборчиво, полностью выписывая слова, по возможности без поправок и поправок.	

Анкета заарестованного
В. Голубовича. 15 сентября 1920 г.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 6, арк. 1.

16

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

1. 1920 года августа 24-го дня, я, Военный Следователь Особого Отдела В.Ч.К. при Реввоенсовете 14-й армии опросил гр. Всеволода Александровича ГОЛУБОВИЧА, обвиняемого в организации снабжения петлюровской армии, в организации Центрального Повстанческого Комитета, в непосредственном участии в составе Правительства У.Н.Р.

Опрашиваемый сообщил, что его:

1. ИМЯ Всеволод
2. ОТЧЕСТВО Александрович
3. ФАМИЛИЯ ГОЛУБОВИЧ
4. ВОЗРАСТ 35 лет
5. БЫВШЕЕ СОСЛОВИЕ Разночинец
6. СЕМЕЙНОЕ ПОЛОЖЕНИЕ Женат
7. ПРОФЕССИЯ ИЛИ РОД ЗАНЯТИЙ Инженер
8. ОБРАЗОВАНИЕ Обще-среднее и высшее техническое
9. СПЕЦИАЛЬНОСТЬ Инженер Путей или Инженер строитель по специальности строительство ж.д.
10. ЛИЧНОСТНОЕ ПОЛОЖЕНИЕ никакого
11. ПОЛИТИЧЕСКИЕ УБЕЖДЕНИЯ Член Ц.К. партии У.Н.С.Р.
12. СВЕДЕНИЯ О СУДИМОСТИ судился в 1918 году при битности на Украине немцев.
13. ЧЕМ ЗАНИМАЛСЯ И РАД. СЛУЖИЛ?
 - а/до войны 1914 года студент техник
 - б/до Севральской революции 1917 года Начальником дистанции в службе пути и Начальником Отделения Водных, Мосейных и грунтовых дорог Румфронта.
 - в/до Октябрьской революции 1917 года Секретарем Центральной Рады по торговле и промышленности.
 - г/с Октябрьской революции до отступления с Украины в 1919 году до 9-го Января 1918 года по старому стилю членом комиссии Брест-Литовской мирной конференции, 16 Января 1918 года по ст. стилю до 16-29 Апреля 1918 года Премьер Министром Центральной Рады, с 29 по 19 Июля 1918 года скрывался после разгона Центральной Рады.
 - 20-го Июля 1918 года арестован немцами, сужденный подвергнут тюремному заключению по 16-е декабря 1919 года. С 16-го декабря по 3-е февраля 1919 года жил в Киеве.

д/Сначала вступления коммунистов на Украину 1919 года до ареста С 3-го февраля по 12-е февраля 1919 года был эвакуирован в Каменец где жил по 24-е Марта 1919 года, 24 Марта по приказу Директории был аресто-

Витяг із протоколу допиту В. Голубовича від 24 серпня 1920 р. із відомостями про участь в українському державотворенні. (початок)

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 6, арк. 16.

Брест-Литовской мирной конференции. [С] 16 января 1918 года по ст[арому] стилю до 16–29 апреля 1918 года Премьер-министром Центральной Рады. С 29 [апреля] по 19 июля 1918 года скрывался после разгона Центральной Рады. 20-го июля 1918 года арестован немцами, осужден, подвергнут тюремному заключению по 16-е декабря 1918 года. С 16-го декабря по 3-е февраля 1919 года жил в Киеве.

д) с начала вступления коммунистов на Украину 1919 года до ареста.

С 3-го февраля по 12-е февраля 1919 года был эвакуирован в Каменец, где жил по 24-е марта 1919 года, 24 марта по приказу Директории был арестован вместе с остальными членами Охраны Республики. 30-го марта 1919 года бежал в Галицию, где был до 30 апреля 1919 года, затем выехал в Ровно для издания газеты «Трудовая Громада». 4–6 июня 1919 года прибыл в Каменец, где издавал тоже газету и был до второй половины февраля 1920 года. До начала марта 1920 года был перерыв издания газеты в следствии закрытия таковой поляками и с первых чисел марта 1920 года мною была снова издаваема газета и 20 марта 1920 года таковая снова была закрыта. 20 марта 1920 года выехал в Варшаву вместе с тов[арищем] ЧЕРНЯВСКИМ и еще двумя товарищами — членами КПУ, т[о] е[сть] т[оварищем] ВАЛЯНСКИМ — членом Паркома, а другого товарища фамилии не помню, куда выехал для участия в конференции социалистических партий народов быв[шей] России. Но конференция была перенесена на 29-е марта в Ревель, куда нас, конечно, не пропустили. Почему 3-го апреля 1920 года возвратился вместе с т[оварищем] ЧЕРНЯВСКИМ в гор[од] Каменец и жил легально в таковом до 12 июля 1920 года. С 12-го июля по 11 августа жил легально, работая в Университетской миссии по организации Технического Отдела при математическом факультете и 11-го августа бы арестован и отправлен в гор[од] Винницу.

14. МЕСТОЖИТЕЛЬСТВО: гор[од] Каменец, Московская или Университетская ул[ица], д[ом] № 60.

[...]

В[опрос]. КОГДА ВЫ БЫЛИ ИЗБРАНЫ ЧЛЕНОМ УКРАИНСКОГО УЧРЕДИТЕЛЬНОГО СОБРАНИЯ?

ван вместе с остальными членами Охраны Республики, 30-го Марта 1919 года бежал в Галицию, где был до 30-го Апреля 1919 года, а затем выехал в Ровно для издания газеты "Трудовая Громада". 4-6-го Июня 1919 года прибыл в Каменец, где издавал тоже газету и был до второй половины Февраля 1920 года. До начала Марта 1920 года был перерыв в издании газеты вследствие закрытия таковой поляками и с первых марта 1920 года мною была снова издаваема газета и 20 Марта 1920 года таковая снова была закрыта. 20 Марта 1920 года выехал в Варшаву вместе с тов. ЧЕРНИВСКИМ и еще двумя товарищами-членами К.П.У., т. ВАЛИНСКИМ-Членом Наркома, а другого товарища фамилии не помню, куда выехал для участия в конференции социалистических партий народов бывш. России. Но конференция была перенесена на 29-е Марта в Ревель. Куда нас, конечно, не пропустили. Почему 3-го Апреля 1920 года возвратился вместе с т. ЧЕРНИВСКИМ в гор. Каменец и жил легально в таковом до 12-го Июля 1920 года. С 12-го Июля по 11 Августа жил легально работал в Университетской Комиссии по организации Технического дела при математическом факультете и 11-го Августа был арестован и отправлен в гор. Винницу.

14. МЕСТОЖИТЕЛЬСТВО: гор. Каменец Московская или Университетская ул. д. № 11. ПОКАЗАЛ:

В. КАКОМЫ И ГДЕ НАХОДЯТСЯ ВАШИ РОДСТВЕННИКИ?

О. Мать моя Ирина Евсе-вна ГОЛУБОВИЧ находится должна была в Курскé потому назвад, сестра моя замужняла Зинаида Александровна КОХАНОВСКАЯ со своим мужем Владимиром Ивановичем КОХАНОВСКИМ живет в гор. Полтаве, последний учителствует.

В. ГДЕ ПРОЖИВАЮ РОДСТВЕННИКИ ВАШЕИ СУПРУГИ?

О. Иван Филиппович ПЕМОЛОВСКИЙ - ОТИМ живет неизвестно где, но раньше жил в Ммеринке.

В. КАКОМ ЕГО СОЦИАЛЬНОМ ПОЛОЖЕНИИ В 1918 ГОДУ?

О. Он был до отхода украинцев из гор. Киева Военным Министром.

В. КУДА ОН В ПОВЛЕДНЬИ РАЗ УЕХАЛ?

О. До конца Марта 1918 года он находился в Москве.

В. КАКОЕ У НИГО В 1918 ГОДУ ЕГО ПОЛИТИЧЕСКОЕ УВЕРЖЕННИЕ?

О. Кажется эс-эр, а числился ли в партии не знаю.

В. КЕМ ОН БЫЛ ВИДВИНУТ НА ПОСТ ВОЕННОГО МИНИСТРА УКРАИНЫ?

О. Мною и партийными эс-эровскими группами.

В. КАКИМИ ИМЕННО СПЕЦИФИЧЕСКИМИ ПРИЧИНАМИ ОН БЫЛ ВИДВИНУТ?

О. Како боевой офицер в чине поручика, командующего во время германской

О[ответ]. Не помню о времени, когда происходили выборы, был между прочим также выбран по Херсонской губернии.

В[опрос]. БУДУЧИ ИЗБРАННЫМ В УКРАИНСКОЕ УЧРЕДИТЕЛЬНОЕ СОБРАНИЕ, КАКИЕ ФУНКЦИИ ВЫПОЛНЯЛИ В ФРАКЦИИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ РАДЫ?

Кажется, ничем.

В[опрос]. КОГДА ВЫ БЫЛИ И КЕМ, ПРИ КАКИХ ОБСТОЯТЕЛЬСТВАХ ВЫДВИНУТЫ НА ПОСТ МИНИСТРА ТОРГОВЛИ И ПРОМЫШЛЕННОСТИ (секретаря)?

О[ответ]. Вероятно, в конце июля или в начале августа партией, сам же я в то время был в гор. [оде] Одессе.

В[опрос]. СОСТАВ СЕКРЕТАРИАТА — ПАРТИЙНО?

О[ответ]. УПСР: ХРИСТЮК Павел, КОВАЛЕВСЬКИЙ Николай, СТАСЮК, Всеволод ГОЛУБОВИЧ; из эс-де[ков] ВИННИЧЕНКО, МАРТОС, СТЕШЕНКО, кажется, БАРАНОВСКИЙ, из эс-эфов ШУЛЬГИН, РАФЕС от Бунда, от сионистов ЗИЛЬБЕРФАРБ; по русским делам — ОДИНЕЦ, от поляков не помню, эс-дек ПОРШ и по военным делам ПЕТЛЮРА.

В[опрос]. КОГДА ВЫ ПРИБЫЛИ ДЛЯ ИСПОЛНЕНИЯ СВОИХ ОБЯЗАННОСТЕЙ МИНИСТРА ТОРГОВЛИ И ПРОМЫШЛЕННОСТИ?

Кажется в 20-х числах октября 1917 года.

[...]

Настоящий протокол мне прочитан все записанное в нем считаю доподлинно и правильно [...].

27.VIII [19]20 г. [В. Голубович] г. Винница

Допрашивал Временно исполн[яющий] обязанности военного следователя О.О.В.Ч.К. 14 Красной Сов[етской] Армии [И. БИРЮКОВ]

27 ав[густа] 1920 г.

Витяг із протоколу допиту В. Голубовича від 24 серпня 1920 р. із відомостями про участь в українському державотворенні. (закінчення)

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 6, арк. 16.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 6, арк. 2-15.
Оригінал. Машинопис.

Підписка В. Голубовича
зі зобов'язанням щотижня з'являтися
на реєстрацію до міської міліції.
6 жовтня 1921 р.
ГДА СБУ, ф. 6,
спр. 69270-фн, т. 6,
арк. 76.

*См. Гака в этом, что обещание
обязательно регистрироваться
в городской милиции один
раз в неделю.
6.10.1921г.
В. Голубович*

Фото заарештованого
В. Голубовича

Остання сторінка копії
протоколу допиту
В. Голубовича від 24 серпня
1920 р., після внесення ним
зауважень до тексту
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фн, т. 6,
арк. 15.

15 24

В. ПРИНИМАЛИ ЛИ УЧАСТИЕ МЕЖДУПАРТИЙНОМ ЗАСЕДАНИИ СОВЕЩЕНИИ ПО ВЫРАБОТКЕ ПРОЕКТА ГОСУДАРСТВЕННЫХ СТАТУТОВ УПРАВЛЕНИЯ РЕСПУБЛИКОЙ ?

О. Да принимал споредическое.

В. КТО ВАМ ДАЛ ПАСПОРТ ЯКОВА ПИНЧУКА. ?

О. Не знаю. Он был оставлен ~~им~~ кем то в редакции.

В. ПОЛУЧАЛИ ЛИ ВЫ ПИСЬМА ДЛЯ ПЕРЕДАЧИ ПО ЗА КРАСНЫЙ ФРОНТ?

О. ПОЛУЧАЛ.

В. ПРИНИМАЛИ ЛИ ВЫ УЧАСТИЕ В МАРТЕ М-ЦЕ В СОВЕЩЕНИИ УКРАИНСКОЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ РАТЫ ВЕСЬМА СЕКРЕТНОГО ХАРАКТЕРА ПО РЕОРГАНИЗАЦИИ ПРАВИТЕЛЬСТВ У.Н.Р.?

О. Вероятно принимал.

В. ОТКУДА ВАМИ ПОЛУЧЕНА КОНФИДЕНЦИАЛЬНАЯ МЕЖДУНАРОДНАЯ ПЕРЕПИСКА С.В. ПЕТЛЯРЫ.?

О. ОТ служащего канцелярии дериктории В: ЛОТОЦКОГО.

В. КТО ПЕРЕДАЛ ВАМ СЕКРЕТНУЮ ПЕПЕНИВКУ МЕЖДУНАРОДНОГО ХАРАКТЕРА ТРАК ТУЮЩЕЙ О ПОСТАНОВКЕ ШПИОНАЖА В МЕЖДУНАРОДНОМ МАСШТАБЕ ДОБРАРМИИ В ВАРШАВЕ Письмо КОПИЯ ГЕНЕРАЛА ТУМАНОВА ПОСЛУ ДОБРАРМИИ В ВАРША ВЕ П.А. КНЯЗЮ УРУСОВУ.

О. Кто то из Варшавских курьеров, но кто не знаю т.к. получил через редакцию. Копия была прислана в запечатанном конверте.

В. КЕМ БЫЛА ВЫДАНА ОРИГИНАЛЬНАЯ ПЕРЕПИСКА МЕЖДУ ГЕНЕРАЛЬНОЙ МОЖЕ МАСОНОВ ФРАНЦИИ В.М. МИРОВОГО ОРДЕНА ГАЛИПОМ и С.В. ПЕТЛЯРОЙ

О. Была взята тоже в В. ЛОТОЦКОГО.

В. ПРИНИМАЛИЛИ ВЫ УЧАСТИЕ В СЕКРЕТНОМ СОВЕЩЕНИИ ПАРТИИ ПО ВЫРАБОТ КЕ КОНСБИТУЦИИ У.Н.Р. 14 ФЕВРАЛЯ 1920года.

В. В обсуждении конституции и в принятии ~~да~~ ее принимал, но в состав лении ее нет, ибо проект был предложен со стороны У.С.Д.

БЫЛИ ЛИ ВАМ ВЫДАНЫ ДОКУМЕНТЫ ОТ ГЛАВНОУПОЛНОМОЧЕННОГО ПО ЭВАКУАЦИИ ПРАВИТЕЛЬСТВА У.Н.Р. ДЛЯ ОТ"ЕЗДА С ТАКОВЫМ В МОМЕНТ ОТСТ"ЯЛЕНИЯ СЕГО 1920 ГОДА 8-го ИЮЛЯ.

О. Были выданы.

*Настоящий протокол мне прочитан вс записанные
мне считало доподлинно и правильно за исключением не-
следующих поправок: в пункте д" в тексте "густы и были
о второй" вставлено лишнее слово "или" в пункте "о" не считал
было неосведомленности вливого слова было "должно быть", об "э
ило" В фразе "тоже был веном Тороцкого Кошица" пропущены бук-
" у. н. с. р." в том же отезде в фразе "в социалистическую и были"
пропущено "белую" В вопросе - в слове "Шраа" пропущены буквы "г"
отезде фразы "временами национализм" момент "поводом социали-
зм" надо читать "временами социализм" момент "поводом нацио-
альным" В том же вопросе пункт слово "выкрикнул" надо
"даже" не выкрикнул "зировавший". Фразу "были ли в эвакуацию"
или позднее несколько "надо читать" были ли в утвржден "шестнадцатой"
или позднее несколько "страница" "десять" отезд фразы "не для Кошица"
кере "надо читать" не для Кошица "и не" "страница" тринадцатой фразы
еще в первой части "декабрь 1920г." надо читать "еще в первой части де-
кабря 1919 года. Фразу "абсолютная принадлежность" "надо читать"
"абсолютная принадлежность" "членов партии"*

7.10.20г.
В. Голубович

Форма № 1 *Голубович* Под. *2*
 Фамилия *Васильович*
 Имя и отчество *Александрович*
 Кличка
 Соположення *Львівщина* адитіло
 Національність *Українська* формаула
 Професія *Машинер* Образование *Висоше*
 Год рождения *1885* Место рождения *с. Мародва*
 Подпись зареєстр. *Васильович*
 Т. им. Воробьєв. Н. 10721

№ п/п.	Число, месяц, год	Кем, за что арестован (задержан), осужден, выслан, оштрафован и т. д. Если проходит по делу его, № и год
1	16/IV/39	всуджений 1932. 5. марта на 6 лет

Карта составлена *16/IV/39*

КОМЕНД. ЧАСТЬ
 Подольск. Губерск. Презв. Комиссия по борьбе с контр-революцией, спекуляцией, саботажем, арест. по долж. и благодетелью.

Талон № *32*

В гражд. *Голубович*
 (имени) *Сергей*
Ульянов *Розы* *домовое*
дети *у* *Кашин*
на *переклад* *суд* *и* *К*
 Дежурн. Команда *Васильович*

Ф. № 90 орг.
 У. С. Р. Р.

ДЕРЖАВНЕ ПОЛІТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ

Ордер № *182*

По справі _____
 Дійсний на _____ доб.
 Дано *Марта* *1* " дня *1931* р.
 Співробітників: *Прозьдана*

на переведення
Світлана и Арсена
Голубович
 гр. *Васильович Александрович*
 на адресу *Чайковская 13 кв. 8*
3-й р-н Львів

Усім військовим і громадянським владам, а також громадянам Республіки надіється дати всяку законну допомогу пред'явлюючи ордер при виконанні покладених доручень.

Голова ДПУ УССР
 Секретар *Александрович*

«Ордер у військ. владах не виконувати, не виконувати (неповернути закресленим).»
 «Політбюро» № 37—651. 300-200.

Дело зарегистрировано под № _____

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(о напечат. следствия, избрании меры пресечения и пред'явлении обвинения)

Гор. *Харьков* *1 марта* 1931 г., я. уполномоченный. *С. О*
 Район/отделение Сектора ГПУ УССР *Шиньков*

рассмотрев материалы о преступной деятельности гр-на *Голубовича*
Васильович Александровича
 выразившейся в *участии в к.р. организации*
Спавидий себе членом старшим
Сов. власти

и, усматривая в означенных деяниях наличие признаков преступлений, предусмотренных ст. ст. *54-11*
 УК У. С. С. Р.

ПОСТАНОВИЛ:

- На основании ст. ст. 93 п. 2 и 108 УПК, настоящее дело принять к своему производству и начать предвар. следствие.
- На основании ст. 126 и, руководствуясь ст. 127 УПК, привлечь гр-на *Голубовича*
Васильовича Александровича по настоящему делу в качестве обвиняемого, пред'явив ему обвинение по ст. ст. *54-11* УК УССР.
- На основании ст. ст. 142 и 144 и, руководствуясь ст. ст. 145 и 156 УПК, мерой пресечения способ уклонения от суда и следствия в отношении обвиняемого *Голубовича В. А.* избрать *содержания по заключению в тюрьме*

НАГОРІ
 ЗЛІВА. Картка з даними та відомостями про засудження В. Голубовича, складена в день його смерті в ув'язненні. 16 квітня 1939 р.
 ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фл, т. 6, арк. 111 (конверт, арк. 2).

СПРАВА. Талон Подільської ГубЧК про вилучення цінних речей в заарештованого В. Голубовича
 ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фл, т. 6, арк. 111 (конверт, арк. 10).

ВНИЗУ
 ЗЛІВА. Ордер ГПУ УССР на обшук та арешт В. Голубовича. 1 березня 1931 р.
 ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фл, т. 11, арк. 1.

СПРАВА. Постанова секретного відділу ГПУ УССР про початок слідства щодо В. Голубовича. 1 березня 1931 р.
 ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фл, т. 11, арк. 3.

с. 46 → Працював в Українській раді народного господарства.
 2 березня 1931 р. заарештований у «Справі Українського національного центру». Ухвалою Колегії ОГПУ ССРСР від 7 лютого 1932 р. ув'язнений до шести років виправно-трудових таборів. Президія Центрального виконавчого комітету ССРСР 2 липня

1937 р. продовжила термін ув'язнення ще на 5 років.
 Помер у Ярославській в'язниці (м. Ярославль, Росія), ймовірно 16 травня 1939 р.
 Дружина — Тетяна Михайлівна Кардиналовська (1899—1993).

Реабілітований військовою прокуратурою Київського військового округу у справі «Українського національного центру» 28 лютого 1989 р., Генеральною прокуратурою України у «справі уряду УНР» 17 грудня 1991 р.

Приложение № 18
к Инструкции
Место для индексации
подразделения

4 ПН
Коржов

ГНИЦУИ МВД СССР
(наименование органа и подразделения,
куда направляется требование)

1. Фамилия ГОЛУБОВИЧ

2. Имя и отчество Всеволод Александрович

3. Год рождения 1985 4. Место рождения _____

5. Адрес _____

6. Место работы и должность
В 1982 г. тройкой ОПТУ СССР осужден на 6 л. л/с

7. Какая нужна справка сведения о других судимостях
и возможной реабилитации

Следственный отдел КГБ СССР
(наименование органа и подразделения)

ст. следователь _____ Корягин
(должность) (подпись)

« 4 » ноября . . . 19 88 года.

Исполнитель
(фамилия)

Телефон №

0349/2

Заполнять на машинке или чернилами, при этом фамилию, имя и отчество — печатными буквами

Еще 1885 ур с Полтавско
Тодарської губ.
Судим. Верх. рев. Триб Чер
22/1 1921 (за що не укажано)
с 102118
По амнезіям (какоб не укажано)
спож ескр до 52118.
Арх спер дело № 229803 мтб-8
Архив архив
КРБ СССР

Еще 1886, ур 1 Харків

Арешт по 58-2-11 члх РСФСР.
Судим Кош. ОЗРУ ФП 1932
с 62118
Особ Совещу. 2/11 1937 за к-р.
к 52118
Арх спер дело № 51692 КРБ Чер

Справку изгот за со-трудник
ОКД Г. П. / ВД СССР
15 1988 Р

Перевірка слідчого відділу
КГБ УССР стосовно долі
В. Голубовича. Листопад 1988 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 122,
арк. 80.

Документ № 6

Проткол-зізнання В. Голубовича про участь у неіснуючій «контрреволюційній організації»

Свідчення
арештованого Голубовича
Всеволода Олександровича
з 3 III 1931 року

подати відомості про нашу організацію,
я сказав, що тоді може бути або цілком
не говорити, або говорити як було. За
пропозицією Лизанівського погодилися, що
маємо освітлювати збори 1923 чи 1924 р.
як самоліквідацію, для чого тоді й збирали-
ся. На тому й погодилися.

Засуджую зараз свою поведінку
й товаришів і хочу дати одверті свідчення
про всю діяльність цієї організації.

Визнаю свою приналежність до
к-р організації, в складі якої були Петренка,
Лизанівського, Голубовича, Черкаського,
М. Грушевського.

В початку м[ісяця] лютого [19]31 р.
приїхав до Харкова Черкаський.
Лизанівський запросив мене й Петренка
зайти увечері перебалакати. Справу підніс
Черкаський: Любинського заарештовано,
тому він вважає, що Любинський може

[В. Голубович]
Допитували [підпис] (Южний)
[підпис] (Короленко)

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 11, арк. 4.
Оригінал. Рукопис.

165B

УЧЕТНО В 1962 ГОДУ
УССР

МИНИСТЕРСТВО ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Олександр
Греків

1875-1959

По обвинению Грекова Александра Петра
виза по ст. ст. 54-2, 54-11 УССР

Начато „30“ сент. 1948 г.
Окончено „6“ мая 1949 г.

В одних
Том №
Міністр
військових
справ

Української
Народної
Республіки

После судебного рассмотрения и вступи-
ления приговора в силу настоящее дело
предмет немедленному возвращению в
указать название органа МГБ

Передать, а также взятых в
других органах МГБ,
хотя бы и временно, произво-
дителя исключительно через

К делу должна быть приобщена копия
приговора.

СЛОН
Дозволено
Органа
УССР

УЧЕТНО-АРХИВНЫЙ ОТДЕЛ

ственного дела
званием, ут-
льником соот-
завления МГБ

У. Н. Р.
ВІЙСЬКОВОЇ МІНІСТР.

20/1
Д О К Л А Д.

" " Січня 1919 р.
Ч.
м. Київ.

З початку 1918 року, коли вироблялись підвалини формування Української армії, Генеральним Штабом спільно з Головним Військовим Юридичним Управлінням було вироблено дисциплінарний статут. Цей статут потім був переглянутий та ухвалений Радою Військового Міністра. Коли-ж він був готовий і вступив до Військового Міністра за для затвердження Верховною Владою, то в той час на чолі Військового Міністерства був настановлений Гетьманом пан Рогоза, котрий забравовав цей статут і особово виробив инший, який і було затверджено Гетьманом. Коли, за недовгий час після того, відбувся з'їзд командирів корпусів, то вони склали постанову про те, що такий статут неможливо уживати в армії. І справді він має великі хиби, наприклад: надає безконтрольне право начальникам звільняти зовсім з військової служби старшин, що суперечить загальним підвалинам права, згідно з якими, звільняти від відбування Державної повинности може тільки та Влада, котра встановляє цю повинність, себ-то законодавча, а не виконавча влада; вводяться примусові роботи, котрі дуже нагадують каторжні роботи старого режиму і т. инше. Через те цей статут необхідно негайно відмінити, а замість него ухвалити той, котрий був обговорений та ухвалений Радою Військового Міністра, ще за часів Центральної Ради. Цей останній статут має 7 розділів для мирного часу і один /восьмий/ розділ для

*Замовлено
20.1.1919
О. Греков*

Про необхідність відмінити дисциплінарного статуту, затвердженого Гетьманом, та про затвердження нового дисциплінарного статуту, ухваленого Радою Військового Міністра за часів Центральної Ради.

*Доповідь
про необхідність
затвердження нового дисциплінарного
статуту з резолюцією військового
міністра О. Грекова. 21 січня 1919 р.
(початок, закінчення праворуч вгорі)*

РАДІ МІНІСТРІВ.

ОЛЕКСАНДР ПЕТРОВИЧ ГРЕКІВ народився у селі Сопич Глухівського повіту Чернігівської губернії (нині — Глухівський район Сумської області).

Навчався на юридичному факультеті Московського університету (випуск 1897 року), в Олексіївському військовому училищі (випуск 1899 року) та Миколаївській військовій академії (випуск 1905 року).

З 1899 р. служить у різних військових частинах Російської імператорської армії. З 1912 р. — викладач Миколаївської військової академії.

З початком Першої світової війни отримує нові призначення у діючу армію, на Південно-Західний фронт. Нагороджений орденом Св. Георгія.

У грудні 1917 р. стає начальником 2-ї Сердюцької дивізії та начальником штабу Київської військової округи.

У березні 1918 р. отримує призначення на посаду товариша (заступника) військового міністра УНР.

Доповідь про необхідність затвердження нового дисциплінарного статуту з резолюцією військового міністра О. Грекова. 21 січня 1919 р. (початок, закінчення праворуч вгорі) ЦДАВОУ, ф. 1075, оп. 1, стр. 19, арк. 1.

1 ПОВИТІ ГЛІНІ

військового часу. Статут дуже поступовий, та демократичний.

105
Під час війни вводяться суворі кари для старшин і одна для козаків; - перевід у категорію штрафованих. Життя виявило, що без суворих кар збудувати армію неможливо, через те необхідно надати муштровим начальникам, під час війни, рішучу міру для боротьби з тим елементом, котрий забуває про свої обов'язки перед Вітчизною.

На підставі складеного прому Радю Міністрів ухвалити доданий до цього проект закону.

ДОДАТОК: Проект закону та проект дисциплінарного статуту.

ВІЙСЬКОВИЙ МІНІСТР.

НАКАЗ

ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ВІЙСЬКА УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ.

Ч. 10.

9-го січня 1919 року.

(По Канцелярії Військового Міністерства).

Згідно постанови Директорії Української Народної Республіки, я сього числа прийняв посаду Військового Міністра Української Народної Республіки. —

Підписав:

Військовий Міністр,

Отаман Греков.

Начальник Канцелярії Військового Міністерства,
Отаман Галкин.

З оригіналом згідно:

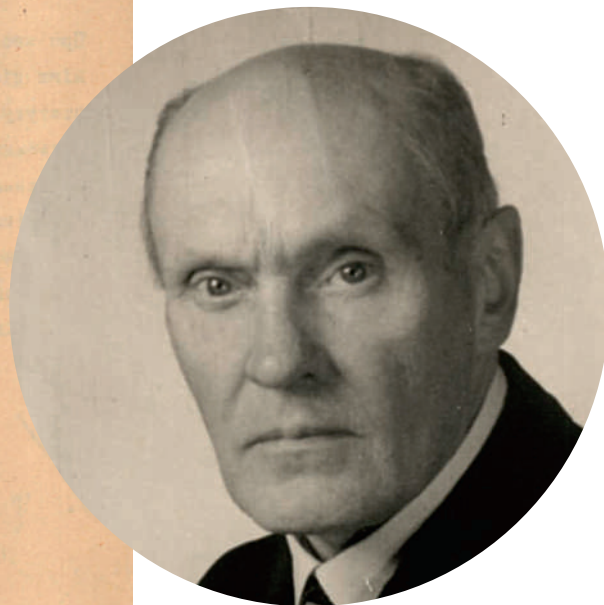
В. об. Начальник Загальної Управи,

Сотник Воденський.

Наказ Головної управи війська УНР про вступ на посаду військового міністра О. Грекова. 9 січня 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 1075, оп. 2, стр. 4, арк. 4.

Після гетьманського перевороту отримував запрошення від Павла Скоропадського очолити військове міністерство, однак відмовляється від посади. Натомість стає громадським діячем та очолює товариство «Батьківщина».

У жовтні 1918 р. стає начальником Головного штабу Української Держави. Під час антигетьманського повстання переходить на сторону Директорії. Невдовзі очолює Південну групу військ УНР.

З 1 січня 1919 р. стає Міністром військових справ УНР. У лютому-березні 1919 р. — Наказний Отаман Дієвої Армії УНР. У червні-липні 1919 року — головнокомандувач Української Галицької Армії.

Після відставки виїздить до Румунії, але на вимогу румунської влади полишає цю країну та опиняється у Відні.

На еміграції долучився до громадсько-політичного життя серед української діаспори. Був

— 14 —
НАКАЗ
Головної Управи Війська Української Народної Республіки.
Ч. 110.
2-го лютого 1919 року.
(По Управлінню Інспектора по національно-культурно-політичним
справам).

З огляду на те, що Україна зараз переживає важливий історичний час, який вимагає від кожного військового старшини і козака-українця самої напруженої праці не тільки бойової, але й культурно-просвітної. Цю працю зараз треба ставити на перше місце після спеціально військової. Життєвий опит і сучасна війна дали нам не один доказ і твердо переконання, що невідомий національно-козак-українець завжди був і плохим волюком, не вдатим по своїм моральним якостям боротьби України від її печалених верств. Коли-ж кожний козак буде переконаний в тому, що він перш над усе повинен бути українцем, а потім уже партійною людиною, то наші самостійні республіці не будуть страшити ніякі пороги.

Отже зв'язуючи на все це, пропоную всім командирам військових частин негайно звернути саму пильну увагу на організацію в своїх частинах різних національно-просвітних органів як-б підіймали серйозні засоби доцільності національної свідомості. Необхідно самим свідомим національно і розвиненим культурно-козаків і старшини. Віддати саму безшляху боротьбу з морально-пелеваним елементом серед військової старшини, нещадно гнати з армії роспуску, п'яцтво і другі лави нашої молоді армії, одержані в спадщину від буржоаскої російської армії.

Всі негативні сторони особистого життя української старшини найгірше впливають і деморалізують міцні ряди козаків республіканської армії, визнають незадоволення, обурення і навіть неслухняність, порождають критицизм і нарешті політиканство самого небажаного штибу.

Інспекція має тако-ж своїм завданням боротися всіма засобами і з цією гнилою болячкою в нашій національній армії. Надзвичайні часи вимагають надзвичайних мійр.

Нагадую тако-ж всім національно-свідомим старшинам про їх святий обов'язок ширити серед козакських верств української державності. На допомогу собі прошу закликаати всі спля всіх національно-культурних і політичних інституцій, як місцевих про-світ, інформаційних бюро і національних союзів.

Наказ Головної
управи війська УНР про
організацію у військових частинах
національно-просвітних органів.
2 лютого 1919 р.
ЦДАВОУ, ф. 1075, оп. 2, стр. 4, арк. 61-62.

одним із найсерйозніших опонентів Симона Петлюри. Проте, після кількох політичних скандалів відійшов від активної роботи. Працював у Відні викладачем російської мови та бухгалтером в готелі.

У 1934–1938 рр. співпрацював із російською емігрантською організацією «Союз молодоросів».

В роки Другої світової війни входив до складу однієї з двох українських організацій у Німеччині — «Української громади».

56

З відновленням незалежності Австрії отримав її громадянство.

20 вересня затриманий, а 30 вересня 1948 р. заарештований 2 відділом контррозвідки МГБ військової частини 32750. Інтернований до Києва, де утримувався у внутрішній тюрмі МГБ УССР. Постановою Особливої наради при МГБ ССРСР від 6 липня 1949 р. засуджений до 25 років ув'язнення за ст. ст. 54-2, 54-11 Кримінального кодексу УРСР.

Покарання відбував у таборі Озерний.

— 15 —
Нам треба в самий короткий срок перетворити нашу армію на твердо-національно-культурних підставах не тільки з зовнішнього виду, але й по внутрішньому змісту. В козачих рядах армії повинна дунати тільки Українська мова, Українська команда, Українська пісьня, одеського повпиво дхунти тільки суто-національним і рідним духом. А нам всім старшинам в цей слушний час треба бути морально вище, ніж в звичайні часи, відмовитися часом від тих прих буденного життя без яких тепер можна обійтись, якщо представникам тої чистої, великої святої ідеї, ідеї визволення своєї пації із доголітньої неволі. Бруд і запалюваність — це риси офіцерства самодержавних часів і всі їх ганебні звички українські старшини повинні залишити з першим кроком свого вступлення в козакі ряди.

Отже наказую всім Командирам, Комсорам, Командирам полків і окремих команд негайно приступити до цієї великої праці.

З свого боку Інспекція по Національно-Культурно-Політичним справам буде при безпосереднього контролю цієї праці в частинах доомогати інструктуванням, матеріально і т. д. для найбільшого здійснення нашої єдиної і самої великої тепер мети — зробити нашого козака свідомим українським патріотом, а потім останне все придождеться.

Підписали: Військовий Міністр,
Отаман Гренев.

Інспектор по Національно-Культурно-Політичним справам,
Отаман Пільневич.

З оригіналом згідно:
Начальник Канцелярії Військового Міністерства,
Отаман Галин.

20 серпня 1956 р. комісією президії Верховної ради ССРСР звільнений з ув'язнення. У грудні того ж року повернувся до Відня, де через декілька років помер.

Дружина — Наталя (1883–1953), донька — Єлизавета (1906–?), син — Олег (1914–1942).

Реабілітований Прокуратурою УРСР 27 липня 1989 р.

" УТВЕРЖДЕНО"
НАЧАЛЬНИК КОНТРАРАЗВЕДКИ ВОЙ-
СКОВОЙ ЧАСТИ - 32750
ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТ
/ВЫПОЛН/

"20" сентября 1948г.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
/о задержании/

"20" сентября 1948года.

Я, сотрудник войсковой части 32750 - майор ДАНИЛЬЕВ, се-
го числа, рассмотрел материалы на -

ГРЕКОВА Александра Петровича, 1875 года
рождения, уроженца Черниговской области, Глу-
ховского района, села Сапич, украинец, образова-
ние высшее, подданный Австрии с 1946 года. Про-
живает - Вена, 19 район, Сальмансдорф, Ал-Драй-
маршфейн 13.

НАШЕЛ:

В целях установления личности, руководствуясь ст. 100 УПК
РСФСР,

ПОСТАНОВИЛ:

ГРЕКОВА Александра Петровича подвергнуть задержанию и
обыску.

СОТРУДНИК ВОЙСКОВОЙ ЧАСТИ
П/ 32750 - ДАНИЛЬЕВ

Постанова про затримання
О. Грекова задля встановлення
особи. 20 вересня 1948 р.

ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62149-фп, арк. 4.

Витяг з протоколу допиту
О. Грекова про діяльність міністром
та головнокомандувачем УГА

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА

арестованного ГРЕКОВА Александра
Петровича

от 21 января 1949 года

допрос начат в 13-00

Вопрос: Где вас застала Великая
Октябрьская Социалистическая революция
1917 года?

Ответ: В то время я был на фронте на-
чальником штаба 6-го армейского корпуса
около Збаража в Галиции. Там я узнал об
организации Советского правительства.
Влияние революции сразу распространи-
лось и на наш корпус, и в одной из дивизий
корпуса уже существовали большевистские
комитеты, а вторая дивизия была украини-
зирована и имела свою раду.

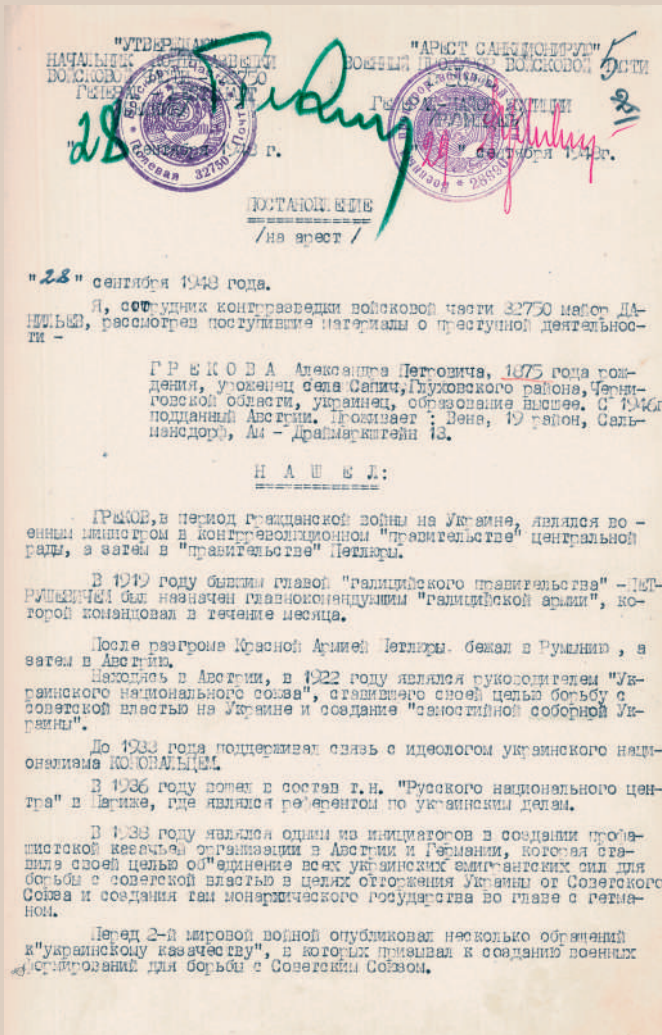
Тогда же я был назначен генерал-квар-
тирмейстером первой армии, находившей-
ся на Северном фронте, куда я должен был
выехать через Киев. При выезде к месту но-
вого назначения, голова рады украинизи-
рованной дивизии ТРОФИМЕНКО поручил
мне — при переезде через Киев посетить гла-
ву «Центральной рады» ГРУШЕВСКОГО и пе-
реговорить с ним по вопросу дальнейшего
использования украинизированной дивизии.

Прибыв в ноябре 1917 г. в г. Киев,
и выполняя поручение ТРОФИМЕНКО, я по-
сетил ГРУШЕВСКОГО, который мне предло-
жил перейти на военную службу на Украине.

Вопрос: И вы сразу перешли в лагерь
контрреволюции?

Ответ: Да, я признаю это. ГРУШЕВСКО-
МУ я тогда дал свое согласие перейти на
службу к контрреволюционному правитель-
ству «Центральной рады».

Причиной этому послужило распростра-
нение революции по всей России, успеш-
ная борьба большевиков, разгром помещи-
чьих усадеб, убийство царских генералов,
в частности, к тому времени я знал об убий-
стве генерала ДУХОНИНА. Тогда я не
имел надежды добраться к новому

Постанова про арешт О. Грекова у Відні. 28 вересня 1948 р.
ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62149-фл, арк. 5-6.

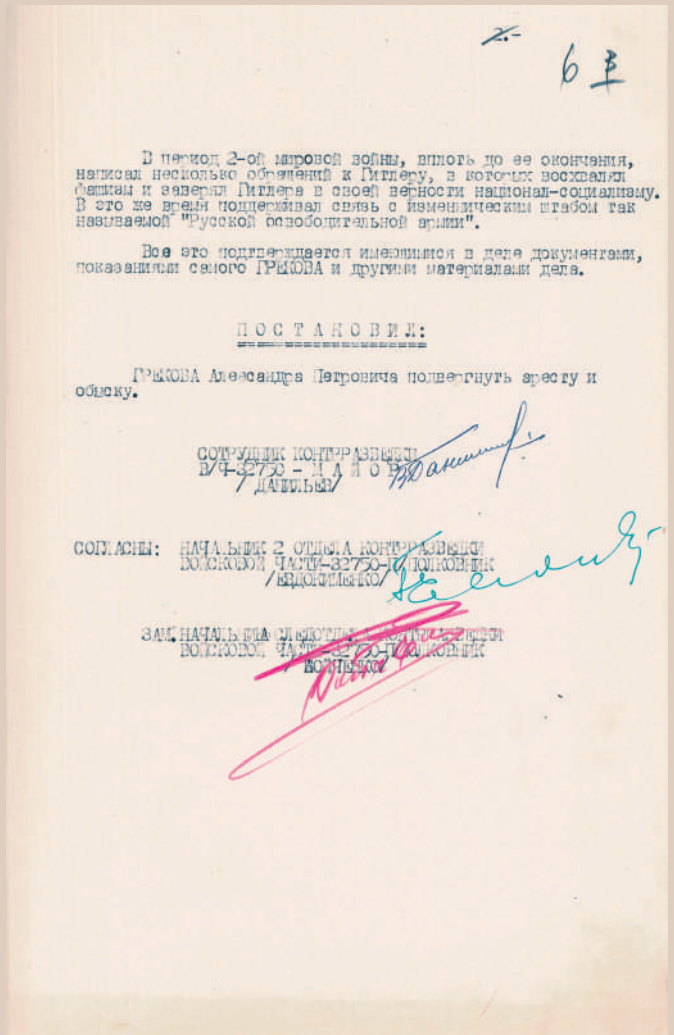
справа. Постанова про продовження розслідування у справі О. Грекова до 1 червня 1949 р. з резолюцією завершити слідство до 7 травня 1949 р.
ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62149-фл, арк. 224-225.

месту назначения. Кроме того, на Украине у меня были личные интересы, как выходца из семьи помещика Черниговской области, и я считал, что «Центральная рада» достаточно сильна для ведения борьбы с большевизмом, и что я смогу здесь приложить свои усилия как военный специалист.

Вопрос: Какое положение вы заняли в «Центральной раде»?

Ответ: ГРУШЕВСКИЙ направил меня к секретарю военных дел /военному министру/ «Центральной рады» ПЕТЛЮРЕ, которым при согласовании с ГРУШЕВСКИМ мне было поручено формирование 2-й Сердюкской дивизии в Киеве.

В конце ноября или декабре 1917 г. Грушевским я был назначен начальником штаба Киевского военного округа и состоял

в этой должности до занятия Киева советскими войсками МУРАВЬЕВА, что произошло в начале января 1918 г.

Вопрос: Покажите, какую вражескую деятельность вы проводили в этот период?

Ответ: Я формировал 2-ю Сердюкскую /гвардейскую/ дивизию. Тогда мне удалось сформировать один полк. Когда я был назначен начальником штаба КВО, то в это время фактически гарнизона еще не было, и я по поручению «Центральной рады» занимался ликвидацией царского штаба Киевского военного округа. Кроме того, по заданию командующего округа ШИНКАРЯ, я занимался учетом и снабжением всякого рода контрреволюционных националистических формирований, которые намеревались свести в сильную военную единицу, что

224

"УТВЕРЖДАЮ"
ЗАМ МИНИСТРА ГОСБЕЗОПАСНОСТИ УССР
Генерал-майор

/ **ЕСИШЕНКО** /

12 апреля 1949 года

П О С Т А Н О В Л Е Н И Е

/ О продлении срока следствия и содержания под стражей /

гор. Киев, 1949 года, апреля "12" дня.

Я, начальник отдела Следственной части МГБ УССР майор **ЧЕРНАСОВ**, рассмотрев материалы следственного дела № 149/176 по обвинению **ГРЕКОВА Александра Петровича**, 1875 года рождения, уроженца с. Сапич, Глуховского района, Черниговской области, украинца, с высшим образованием, с 1946 года австрийско-подданного, -

Н А Ш Е Й:

ГРЕКОВ арестован 30 сентября 1948 года Управлением контрразведки МГБ Центральной группы войск за антисоветскую националистическую деятельность.

Следствием установлено, что **ГРЕКОВ** в период гражданской войны на Украине входил в состав контрреволюционных правительств "Центральной рады" и "Украинской директории", занимал пост военного министра и руководил вооруженной борьбой украинской контрреволюции против Советской власти.

Летом 1919 года главой контрреволюционного правительства "ЗУНР" **ПЕТРУШЕВИЧЕМ ГРЕКОВ** был назначен главнокомандующим украинской галицийской армии. После разгрома петлюровских войск **ГРЕКОВ** бежал в Румынию, а в 1920 году в Австрию, где проживал до его ареста.

225

2.-

Находясь в эмиграции, **ГРЕКОВ** в 1922 году возглавлял антисоветскую организацию "Украинский национальный союз", поддерживал связь с идеологами украинского национализма **КОНОВАЛЬЦЕМ** и **ДОНЦОВЫМ**.

В 1938 году **ГРЕКОВ** вместе с бывш. руководителем "украинской гряды" в Вене - националистом **НАМИНСКИМ** являлся инициатором создания фашистской организации "Украинские назащето", которая ставила своей целью объединение украинских националистов, находившихся в эмиграции, для борьбы против СССР в целях отторжения Украины от Советского Союза и создания монархического государства во главе с гетманом.

Во время второй мировой войны **ГРЕКОВ** несколько раз обращался к Гитлеру с письмами, в которых восхвалял фашизм и заверял Гитлера в своей верности национал-социалистам. В этих письмах **ГРЕКОВ** призывал Гитлера помочь украинской контрреволюции в борьбе против Советского Союза.

20 декабря 1948 года следственное дело по обвинению **ГРЕКОВА** для дальнейшего следствия поступило в Следственный МГБ УССР. В связи с тем, что по делу необходимо вести дальнейшее расследование с целью выявления связей **ГРЕКОВА** с разведками иностранных государств, а также получить от него показания о событиях по его националистической деятельности, а срок следствия по делу истекает 1 мая 1949 года руководствуясь ст.ст. 113 и 157 УИК УССР, -

П О С Т А Н О В И Л:

Возбудить ходатайство через Военного Прокурора войск МВД Украинского округа перед Военным Прокурором войск МВД Союза ССР о продлении срока следствия и содержания под стражей арестованного **ГРЕКОВА Александра Петровича** на один месяц, т.е. до 1 мая 1949 года. -

НАЧАЛЬНИК 1 ОТДЕЛА СЛЕДСТВА МГБ УССР
М а й о р / **ЧЕРНАСОВ** /

СОГЛАСЕН: НАЧАЛЬНИК СЛЕДСТВЕННОЙ ЧАСТИ МГБ УССР
П о д л и о в н и к / **ЕШЕНКО** /

в.в.-5

176

Литер. А

МГБ-УССР
 Отдел "А"
 Март 1949 г.
 № -

Начальнику внутренней тюрьмы МГБ УССР
Сисенко

Срок ведения следствия по делу **Грекова** продлен до **22.10.49**

Здесь **Грекова** след.

Военным Прокурором войск МВД МВД **Сисенко** арр

1/12 1949 г.

Зам Начальника Отдела "А" МГБ УССР
Майер

Начальник 1 отделения
Войничковский

суд 22.10.49 (Бух)
 Кононаренко

Повідомлення начальнику внутрішньої тюрми МГБ УССР про продовження слідства у справі О. Грекова до 1 квітня 1949 р.
 ГДА СБУ, ф. 6, спр. 62149-фп (КСС), арк. 24.

мне не удалось, так как эти формирования превращались в разного рода банды, действовавшие самовольно.

В это время, по указанию **ГРУШЕВСКОГО**, началось формирование дивизии галицийских сичевых стрельцов из числа австрийских военнопленных. Этим формированием руководили в то время прапорщики **КОНОВАЛЕЦ** и **ДИДУШОК** Василий.

Вопрос: Покажите о вашей связи с **КОНОВАЛЬЦЕМ**?

Ответ: Когда **КОНОВАЛЕЦ** занимался формированием «сичевых стрельцов», я с ним познакомился как начальник штаба округа и давал ему технические указания по вопросам формирования.

Впоследствии с **Конвальцем** я встретился, когда уже был утвержд-

9

Орган МГБ _____

Передавать анкету для зачисления арестованному — запрещается. Заполняется со слов арестованного и проверяется по документам.

Анкета арестованного

1. Фамилия, имя и отчество. Греков Александр Иванович

2. Год и место рождения. 1875. Сергачев од. Вуховек

3. Постоянное место жительства до ареста (подробный адрес). Вена район 19 район
село, город, улица, дом №, кварт. №
район
область, край

4. Профессия и специальность. академик генерал-полковник

5. Последнее место работы или род занятий до ареста. Если не работал, когда и откуда уволен. свой преподавательский курс в ух. институте

6. Национальность. рус.

7. Гражданство (при отсутствии паспорта указать, какой документ удостоверяет гражданство или записано со слов).
а) гражд. (подл.) австрийского
б) паспорт: серия № _____
выдан _____

8. Партийность. шт. с _____ года

9. Образование общее и специальное (подчеркнуть) и указать что закончил.
высшее, среднее, низшее
специальное

10. Социальное и политическое прошлое. полковник

11. Судимость (состоял под судом и следствием, где когда, за что, приговор). не судимся

12. Участие в отечественной войне (где, когда, в качестве кого). не участвовал

13. Был ли на оккупированной территории противником (указать где, когда, что делал). Вена 1941-45 в качестве преподавателя

14. СОСТАВ СЕМЬИ

Степень родства	Фамилия, имя, отчество, год и место рождения	Место жительства, работы и должность
Отец		<u>Умер 1902</u>
Мать		<u>Умерла 1905</u>
Жена (жены)	<u>Квадрат Наталья Ивановна 1888</u>	<u>разведена 1929</u>
Дети	<u>Грекова Александровна 1906</u>	<u>Вена</u>
Братья, сестры	<u>Греков Александр 1883</u> <u>— Григорий 1887</u> <u>— Анна 1879</u>	<u>не знает ТШГ</u>

Анкета арестованного
О. Грекова. 28 grudnia 1948 р.
(початок)
ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62149-фл,
арк. 9-10.

ден военным министром. В частности, когда я был вызван из Раздельной и приглашен Винниченко к нему на обед, то там уже находился Коновалец, являвшийся в то время полковником и командиром корпуса «сичевых стрельцов». На обеде он вел себя вызывающе, полудиктаторски и выступал за ПЕТЛЮРУ. Там же КОНОВАЛЕЦ познакомил меня с МЕЛЬНИКОМ, который также был в чине полковника, состоял в сичевой раде и был ближайшим советником КОНОВАЛЬЦА.

Как военному министру, мне с ними особых дел иметь не пришлось, так как они были в Киеве полными хозяевами и поддерживали Петлюру, который на них опирался.

Находясь на посту военного министра «директории» и периодически приезжая в Киев из Одессы, где вел переговоры с французами, я также встречался с КОНОВАЛЬЦЕМ и МЕЛЬНИКОМ, которые жили в гостинице «Континенталь». Несколько

раз мне приходилось присутствовать на собраниях сичевой рады в качестве советника организационных вопросов по руководимыми ими войсками и формированию второго корпуса, что намеревался делать КОНОВАЛЕЦ.

Когда в феврале 1919 г. к Киеву подошли войска Красной армии, возникла необходимость эвакуации Киева, я, возвратившись из Одессы остался в Киеве, чтобы следить за обороной города корпусом «сичевых стрельцов» и эвакуацией. В это время я систематически встречался с КОНОВАЛЬЦЕМ и МЕЛЬНИКОМ.

Эвакуацию нам удалось провести в полной мере. Покидая Киев, я выезжал в своем поезде, а КОНОВАЛЕЦ в своем. Для связи с корпусом КОНОВАЛЬЦА я потребовал представительства в своем вагоне — полковника МЕЛЬНИКА, что и было сделано КОНОВАЛЬЦЕМ.

10

15. Славесный портрет (нужное подчеркнуть)

1. Рост: высокий (171—180 см.)
очень высокий (свыше 180 см.), низкий (153—161 см.), очень низкий (до 154 см.), средний (163—170 см.).

2. Фигура: толстая, полная, средняя, худощавая, тонкая.

3. Нос: приподнятые, опущенные, горизонтальные.

4. Шея: короткая, длинная, заметна зой, выступает кадык.

5. Цвет волос: беловолосые, светлорусые, русые темноволосые, черные, рыжие с проседью, седые.

6. Цвет глаз: голубые, серые, зеленоватые, светлокарие, карие, черные.

7. Лицо: круглое, овальное, прямоугольное, треугольное, пирамидальное, ромбовидное.

8. Лоб: высокий, низкий, прямой, скошенный, выступающий.

9. Брови: прямые, дугообразные, извилистые—широкие, узкие, средние.

10. Нос: мятый, большой, толстый, тонкий, широкий. Складка носа: волнистая, прямая, выкрученная, с горбинкой. Основание носа: приподнятое, горизонтальное, опущенное.

11. Рот: малый, большой. Угол рта: острый, приподнятый.

12. Губы: тонкие, толстые, отвисавшие нижней губы, приподнятость верхней.

13. Подбородок: скошенный, прямой, выступающий, раздвоенный, с ямкой, с поперечной бороздой.

14. Уши: малые, большие, овальные, треугольные, квадратные, круглые. Оттопыренность ушей: вершины, нижняя, общая. Мочка уха: срощенная, отдельная, наклонная, угловатая, овальная.

16. Особые приметы Не слышит.
физические недостатки: увечья, повреждения;
приматки, наросты, бородавки, лишние пальцы, пятка, рубцы, шрамы, болезненные
денежная теля, пелешивость, асимметрия лица, разноцветность глаз и другие
татуировки (описание)

17. Прочие особенности и привычки
картавит, заносится, грызет ногти,
различные пальцевые манипуляции, жестикулирует (указать как), автоматизм,
харкает, силеамывает и т. д. и т. и.

18. Когда арестован 30 сентября 1948 г. ордер № 8

19. Основание ареста По делу о ликвидации 100 км
указать наименование документа, орган и дату
Звание мери просветили

20. За кем зачислен с.б. М.б. Усер

28 XII 1948г

Анкета записана Вас М.б. Усер указать наименование тюрьмы или КПЗ

Город, село, ж.-д. ст. Киев

Кем фото-Дел. Вас. М.б. Усер
М. Мельников должность, звание, фамилия

Подпись Мельник

Место для фотокарточки (арестованного)

Зреков Александр Петрович
1875г.

Отпечаток указательного пальца
правой руки
(от одной кромки ногтя до другой)

Личная подпись Александр Зреков
(арестованного)

Анкета арестованого
О. Грекова. 28 грудня 1948 р.
(закінчення)
ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62149-фн,
арк. 9—10.

Так мы приехали в Казатин, откуда я выехал в Одессу, а КОНОВАЛЕЦ остался в Казатине, как командир фронта против занявших Киев советских войск.

ПЕТЛЮРА со штабом передислоцировался в г. Проскуров.

Впоследствии я встречал КОНОВАЛЬЦА в г. Вене в 1920 г. Другой связи с ним не имел.

Вопрос: Продолжайте показывать о пребывании вас на службе в «Центральной раде».

Ответ: В связи с предстоявшим в январе 1918 г. падением Киева, ПЕТЛЮРА ушел в отставку, на его место стал некто ПОРШ, с которым у меня произошли разногласия относительно возможности защищать Киев. В связи с этим, я также ушел в отставку и временно направился в Курскую область, где была моя семья, с которой я и пробыл до марта 1918 г.

За это время Киев был взят войсками МУРАВЬЕВА, а «Центральна рада» переехала в Житомир, откуда вступила в переговоры с немцами и пригласила их на Украину для борьбы с большевиками. В это же время был заключен Брестский мир.

Узнав о приходе на Украину немецких войск и заключении Брестского мира, об уходе из Киева войск МУРАВЬЕВА и возвращении «Центральной рады», я в марте 1918 г. вновь пробрался в Киев.

В Киеве я встретил полковника ЖУКОВСКОГО, который в это время являлся военным министром «Центральной рады». Ранее ЖУКОВСКИЙ был помощником ПЕТЛЮРЫ и я знал его еще тогда. Поэтому, когда я связался с ЖУКОВСКИМ, он предложил мне пост товарища военного министра, на что я дал свое согласие и был утвержден «Центральной радой».

150

вл.3

"УТВЕРЖДАЮ"

НАЧАЛЬНИК СЛЕДСТВЕННОЙ ЧАСТИ МГБ УССР
Полковник

/ ЦЕШКОВ /

"27" апреля 1949 года

ПО С Т А Н О В Л Е Н И Е

/ о перепредъявлении обвинения/
г. Киев, 1949 года апреля "27" дня

Я, начальник I отдела Следчасти МГБ УССР -
майор ЧЕРКАСОВ / рассмотрев материалы следственного дела
№ 149176 по обвинению ГРЕКОВА Александра Петровича, -

Н А Ш Е Л:

Ранее ГРЕКОВУ А.П. было предъявлено обвинение
по ст.ст. 58-2, 58-II УК РСФСР.

Материалами следствия ГРЕКОВ достаточно изобличается в том, что в период гражданской войны на Украине он входил в состав контрреволюционных "правительств" "Центральной рады", "Петлюровской директории", занимал пост военного министра и руководил вооруженной борьбой украинской контрреволюции против Советской власти.

В 1919 году ГРЕКОВ являлся главнокомандующим "Галицкой армии" контрреволюционного "правительства" ПЕТРУШЕВИЧА. После разгрома Красной армией петлюровских банд, бежал в Румынию, а затем в Австрию, где проживал в г. Вене до своего ареста.

Находясь за границей, ГРЕКОВ состоял в ряде контрреволюционных националистических формирований, сотрудничал с иноразведками и продолжал проводить организованную повстанческую деятельность против СССР.

На основании изложенного, -

- 2 -

151

П О С Т А Н О В И Л:

Перепредъявить ГРЕКОВУ Александру Петровичу обвинение по ст.ст. 54-2, 54-II УК УССР, о чем объявить арестованному под расписку в настоящем постановлении.

Копию постановления направить прокурору.

НАЧАЛЬНИК I ОТДЕЛА СЛЕДЧАСТИ МГБ УССР

М а й о р

/ ЧЕРКАСОВ /

Постановление мне объявлено "27" апреля 1949 года:

Подпись: Александр Урман

В мае 1918 г. немцы разогнали «Центральную раду», в связи с тем, что она не выполняла взятых на себя обязательств по снабжению немцев сырьем и продовольствием, и поставили гетманом Украины генерала СКОРОПАДСКОГО, которым я был уволен в отставку.

Вопрос: почему?

Ответ: Скоропадский не имел ко мне доверия и считал меня стоящим в оппозиции против него как украинского националиста-«самостийника», поэтому он и отстранил меня, а ЖУКОВСКИЙ был им арестован.

Вопрос: Что было дальше?

Ответ: С приходом к власти гетмана СКОРОПАДСКОГО, среди офицеров — сторонников ГРУШЕВСКОГО и ПЕТЛЮРЫ, возникла организация т. н. «Украинского офицерского союза — батькивщины», ставившая своей целью — сохранение националистических украинских офицерских кадров.

Все было рассчитано на то, что гетман СКОРОПАДСКИЙ без поддержки немцев долго удержаться во власти не сможет. Немские войска уже начали разлагаться, и было ясно, что они уйдут из Украины.

Вопрос: Указанный союз был организован вами?

Ответ: Да, организатором и руководителем «Украинского офицерского союза — батькивщины» был я, моим помощником являлся Иван АНДРУЩЕНКО.

Практическая деятельность «союза» в основном сводилась к учету офицерского состава, ведению пропаганды против СКОРОПАДСКОГО и уклонению офицеров от службы в армии СКОРОПАДСКОГО.

В связи с тем, что СКОРОПАДСКИЙ за участие в вышеуказанном союзе намечался меня арестовать, о чем я узнал от генерала СИНКЛЕРА, я из Киева бежал в Полтаву, где пробыл неделю и, узнав об организации нового украинского правительства — «директории» в Виннице, я выехал туда и предложил свои услуги «директории», в частности ее председателю — ВИННИЧЕНКО.

Проездом на Винницу через Казатин я встретился с ПЕТЛЮРОЙ, который в то время являлся уже головным атаманом украинского войска.

Протокол допиту

1949 года апреля шестидесяти шестого дня, Начальник следствия Следственного управления Генерального прокурора Военного округа Украины Округа покровительской помощи Кузнецов, допросили обвиняемого:

Грекова Александра Петровича
Допрос начался в 13 часа

Вопрос: Вам предъявлено обвинение по ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР, сутью которой разъяснена.

Признаете ли себя виновным в предъявленном вам обвинении?

Ответ: В предъявленном мне обвинении

Александр Греков

ниш, произошедшим в постинженерский отряд 24 апреля 1949 года с которыми я ознакомился, виновным себя признаю.

Будучи выходящим из помещика-дворянской семьи и генералом царской армии я враждебно встретил Октябрьскую революцию 1917 года и сразу же перешел на службу к контрреволюционным "правительством" "Центральной Рады", а затем "Пятиморовской директории" на Украине, на территории которой я находился перед революцией, будучи на русско-германском фронте.

В "Центральной Раде" я занимал посты Начальника штаба Киевского военного округа, а затем товарища Военного министра. В этот период проводил ликвидацию царского штаба КВО и как военный специалист занимался сортировкой новых военных частей, в частности 2 егерской дивизии. Кроме

Александр Греков

Австрией концобандитом по сформированно корпусу Сивельки егерской дивизии в Вену Кривошелец и Андришек.

В пятиморовской директории я первое время являлся командующим войсками директории на юге Украины, а затем был назначен военным министром и возглавлял вооруженную борьбу украинской контрреволюции против советской власти.

В 1919 году я выехал в Закарпатье где являлся "правительством" Пейтеревичем был назначен Главкомандующим Украинской Закарпатской армии и в этот период воевал с поляками.

С разгромом Красной армии пятиморовских войск, я бежал из Закарпатья в Австрию, а затем в Австрию, где и проживал с 1920 года в г. Вена, до своего ареста.

находясь за границей я вошел в состав ряда антикоммунистических нацио-

Александр Греков

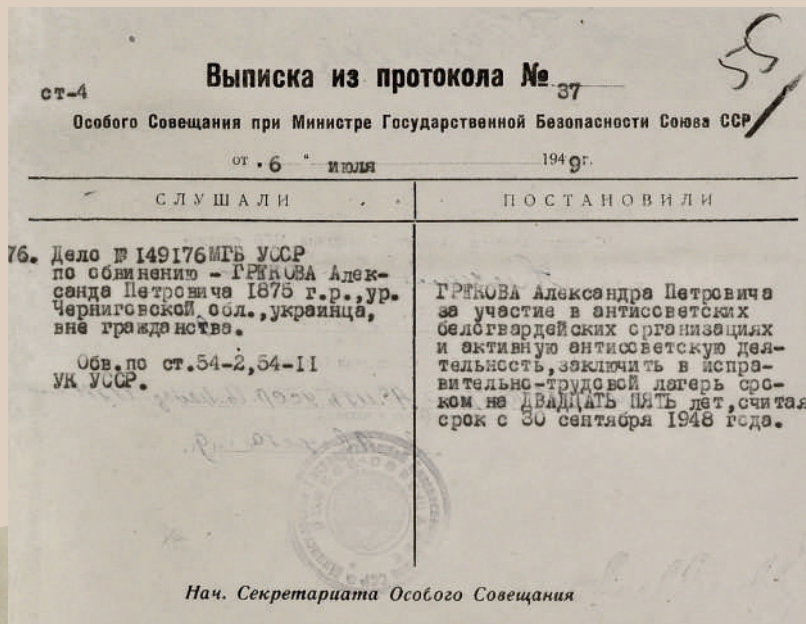
националистический сорганизованный и проводил враждебно отношение против СССР.

В 1921 году в г. Вена я руководил созданной партией антикоммунистической организации "Всеукраинский националистический союз".

В том же году партией Терзищенко-Сагайдакским я был привлечен для сотрудничества с польскими разведывательными органами, в связи с чем из "союза" выдался.

Партия Терзищенко-Сагайдакского я косвенно так же сотрудничал и с французской разведкой. Кроме того вместе с ними являлся членом "Украинка". В 1922 году впервые эту связь с Терзищенко-Сагайдакским поскользку он имел обманом выдале и контролировал меня как украинского деятеля перед широким украинским эмиграции.

Александр Греков

Одессу. В тот же день мне стало известно, что французские десантные войска захватили Одесский порт и по могли ГРИШИНУ-АЛМАЗОВУ занять Одессу.

В связи с этим, я решил связаться с французами для переговоров, и с группой сербских офицеров прибыл в Одессу. Однако, командующий французскими войсками генерал БОРИУС отказался вести со мной какие-либо переговоры. Я тогда вернулся в Раздельную, вызвал к себе ЛУЦЕНКО и, поскольку он не являлся военным человеком, принял на себя командование войсками, а его назначил гражданским губернатором.

После этого я начал наводить порядок в армии, организовал вывод войск «директории» из района Одессы и, занимаясь формированием новых частей, создал целую новую дивизию.

На юге Украины я находился до конца 1918 г.

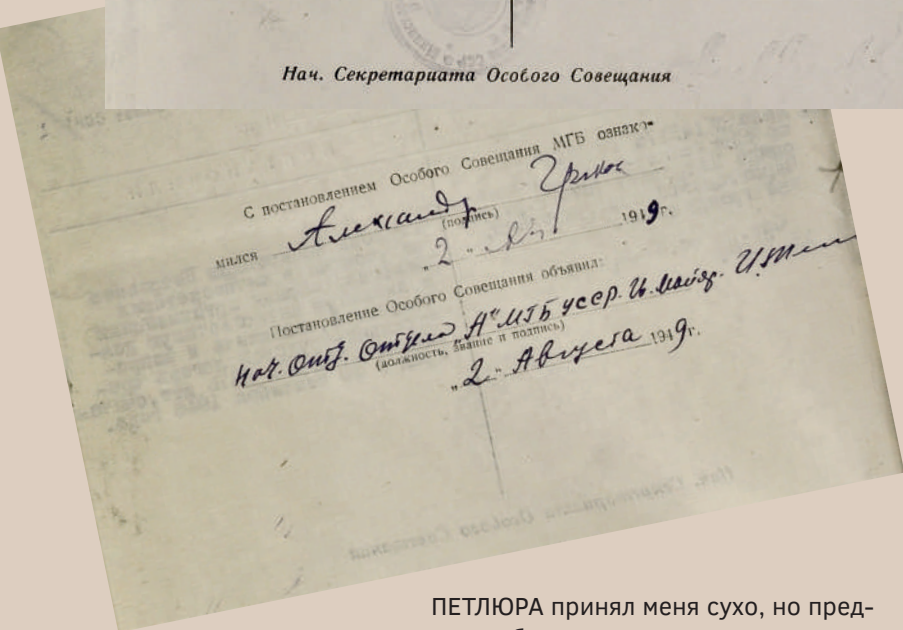
Вопрос: Впоследствии вы являлись военным министром петлюровской «директории». Покажите о проводившейся тогда вами контрреволюционной деятельности.

Ответ: Совершенно верно. Для этой цели я в конце 1918 г. и был вызван ВИННИЧЕНКО в г. Киев, где мне предложили принять военное министерство. На этом настаивал и ПЕТЛЮРА, который по непонятным для меня причинам в то же время стремился отстранить меня от формирования новых украинских частей на юге Украины.

Я дал свое согласие стать военным министром петлюровской «директории».

Будучи военным министром, я организовал военное министерство и, кроме того, лично по решению «директории» участвовал во всех делегациях в Одессу для переговоров с французским командованием. В этот период я встречался в Одессе с начальником штаба французского десантного корпуса — полковником ФРАЙДЕНБЕРГОМ, с которым вел переговоры, касающиеся помощи войскам «директории» оружием и боевыми припасами.

Однако переговоры с французами к положительным результатам не привели, несмотря на то, что по указанию ВИННИЧЕНКО им обещалось сельскохозяйственное сырье и, в конечном счете, Одессу, но

Визит з протоколу Особливої наради МГБ ССРС про ув'язнення О. Грекова у виправно-трудоу табір на 25 років. 6 липня 1949 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 62149-фл (КСС), арк. 55.

ПЕТЛЮРА принял меня сухо, но предложил, чтобы я принял участие в завоевании Киева и направил меня в Винницу. По прибытию в Винницу, я был сразу же принят на военную службу «директорией».

Вопрос: И возглавили контрреволюционные националистические войска на юге Украины?

Ответ: Да, я официально был назначен главнокомандующим войск на Херсонщине, Екатеринославщине и Таврии.

Выехав к месту нового назначения на ст. Раздельная, я там встретился со своим предшественником — командующим южной группой войск «директории» ЛУЦЕНКО и узнал, что он вел бои с русскими белогвардейцами под командованием ГРИШИНА-АЛМАЗОВА, который стремился занять

СССР
 МИНИСТЕРСТВО
 ГОСУДАРСТВЕННОЙ
 БЕЗОПАСНОСТИ

№ 18/11 114682
 1949 г.
 гор. МОСКВА

исп. Рассказов

СОВ. СЕКРЕТНО
 Литер. А

НАЧАЛЬНИКУ ОТДЕЛА "А" МГБ УКРАИНСКОЙ ССР
 Полковнику - тов. ПОДОВЕДОВУ
 гор. Киев

Препровождем для объявления и немедленного исполнения выписку из протокола № 37 Особого Совещания при МГБ СССР от 6/УП 1949 года по Вашему делу № 1491/76 на ГРЕКОВА Александра Петровича, которого для отбытия срока наказания, согласно персонального наряда ГУЛАГА МВД СССР № 9.00 37770 направьте в Озерный лагерь МВД. За направлением осужденного по назначению проследите, дату объявления выписки сообщите по "ВЧ".

ПРИЛОЖЕНИЕ. Выписка в 2 экземплярах и наряд.

Пом. начальника отдела "А" МГБ СССР (Заславский)
 ПОДПОЛКОВНИК
 Начальник 14 отделения (Бурный)
 ПОДПОЛКОВНИК

Справка

Греков Александр Петрович осужден 6/III-49 г. Особым Совещанием при МГБ СССР (пр. № 37) по ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР к 25 г. ИТЛ. без консп. и имущества. Подлежит направлению согласно наряду ГУЛАГА в Озерный лагерь МВД СССР ст. № 11 - Братск В.Сиб. пед. дер. Район Войск в составе К.Н. див. 9/III-49 г. Ст. № 41. Уд. № 11 МГБ СССР

Довідка про направлення О. Грекова в Озерний виправно-трудоий табір для відбукання ув'язнення. 23 липня 1949 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 62149-фп (КСС), арк. 54.

Довідка про засудження до 25 років таборів та направлення О. Грекова в Озерлаг на станцію Тайшет-Братськ. 9 серпня 1949 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 62149-фп (КСС), арк. 65.

французы на это не пошли, потребовали удаление ВИННИЧЕНКО, и когда последнему было доложено об этом, он ушел в отставку.

Несмотря на это, французы выдвинули второе требование — подчинение ПЕТЛЮРЫ руководству ДЕНИКИНА, но ПЕТЛЮРА это сделать отказался. Тогда французы потребовали его ухода из директории, и когда я об этом доложил ПЕТЛЮРЕ, то последний почему то решил, что это результат моих личных интриг против него. В результате ПЕТЛЮРА выразил недовольство мною и стал грозить мне судом за срыв переговоров.

Видя такое отношение ко мне ПЕТЛЮРЫ, который к тому времени прямо представлял из себя диктатора, я в начале марта 1919 г. покинул Украину и выехал в Галицию, в гор. Станислав. ПЕТЛЮРА со своим штабом находился в то время в Прокурове, т. к. значительная территория Украины, в том числе и Киев, были заняты войсками Красной Армии.

На этом закончился первый период моей контрреволюционной деятельности. [...]

Вопрос: И после этого вы стали главнокомандующим УГА. Покажите по существу.

Ответ: Да, ПЕТРУШЕВИЧЕМ я был назначен главнокомандующим УГА. Вскоре после этого я принял решение внезапным ударом по польским войскам отвоювать захваченную ими украинскую территорию в Галиции. В этот период мною было блестяще проведено несколько военных операций против поляков, в результате их войска были отброшены далеко на запад, и возглавляемыми мною войсками были заняты — Станислав, Тернополь, Коломыя, Буча[ч] и другие города.

В то же время я проводил активную деятельность по формированию и расширению галицийской армии, в результате чего довел ее количество до 100 тыс. человек. Однако достаточного количества оружия и боеприпасов не было, и я вынужден был прекратить наступление, и перевел войска в оборону.

В связи с этим ПЕТРУШЕВИЧ обратился к ПЕТЛЮРЕ за помощью оружием и боеприпасами для УГА. На это ПЕТЛЮРА поставил условие — что он даст боеприпасы и оружие, если от командования га-

Выписка из протокола № 118
 заседания Комиссии Президиума Верховного Совета СССР по рассмотрению дел на лиц, отбывавших наказание за политические, религиозные и диспачивные преступления
 от 20 августа 1956 г.

слушали / ПОСТАНОВИЛИ

30. ГРЕКОВ Александр Петрович 1875 года рождения, уроженец Черниговской области, осужденного 6 июля 1949 года особым совещанием при МГБ СССР по ст. 54-2, 54-11 УК УССР на 25 лет лишения свободы, в качестве антисоветских бело-гвардейских организаторов и активной антисоветской деятельности.

Принять приведенным осужденным по ст. 58-4 УК РСФСР и ст. Дальнейшего наказания

ОСВОБОДИТЬ.

ЧЛЕН КОМИССИИ / ДИРЖУРЪН /

отдел оперативного НКВД

67470452

Висновок про реабілітацію
 О. Грекова. 27 липня 1989 р.
 ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62149-фп,
 арк. 253.

Витязь протоколу комісії з перегляду справ репресованих з рішенням визнати засудження правильним і звільнити з ув'язнення.
 20 серпня 1956 р.
 ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62149-фп, арк. 239.

лицийской армии буду удален я — ГРЕКОВ, что и произошло для меня совершенно неожиданно. Не ожидая оружия и боеприпасов от ПЕТЛЮРЫ, ПЕТРУШЕВИЧ перевел войска УГА за Збруч на территорию Украины, чтобы поддержать ПЕТЛЮРУ в борьбе против Красной армии.

[...]

Протокол мною прочитан, записан с моих слов верно. /Греков/
 [Олександр Греків]

Допросил: НАЧАЛЬНИК ОТДЕЛА СЛЕДЧАСТИ МГБ УССР
 Майор

[підпис] /ЧЕРКАСОВ/

ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 62149-фп, арк. 88-98.
 Оригінал. Машинопис.

353-241

УТВЕРЖДАЮ

Сергей Григорьевич Трунов 20 мая 1989 года

Заведующий отделом оперативного НКВД

27-го июля 1989 года.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

в отношении ГРЕКОВА А.П.
 по материалам уголовного дела (арх. № 44403)

Фамилия, имя, отчество ГРЕКОВ Александр Петрович
 Дата и год рождения 1875 года
 Место рождения Суджовская область, Суражский район, с. Санин
 Сведения о партийности (в том числе № партийного билета) белогвардейский

Место работы и должность до ареста кассир в с. Вело (Авдуга), бухгалтер, казначей производственного объединения

Место жительства до ареста Авдуга, с. Вело, 18-й район, Сумской области, Украина

Данные о родственниках дети и родственники в массовых лагерях

Дата ареста, предъявленное обвинение, когда и каким несудебным органом было вынесено решение по делу арестован 30 октября 1949 года в отдел оперативного НКВД - ст. 3275 в с. Вело (Авдуга) и содержим в СССР. Обвинение в том, что, как белогвардейский сотрудник украинской армии, оказавший помощь в Советской Белоруссии в период гражданской войны. В 1920 году был

участвовал в Авдуге, где содерживал связь с различными антисоветскими организациями; во время гражданской войны воевал в рядах белогвардейской армии и принимал участие в организации сестры белогвардейского движения. В 1949 году на основании ст. ст. 54-2, 54-11 УК УССР заключен в МГБ сроком на 25 лет.

Греков Александр Петрович (ф. и. о.) подпадает под действие ст. 1 Указа Президиума Верховного Совета СССР от 16 января 1989 г. «О дополнительных мерах по восстановлению справедливости в отношении жертв репрессий, имевших место в период 30 — 40-х и начала 50-х годов».

Со. Сумской области Трунов Сергей Григорьевич заявляет о необходимости в отношении Грекова Александра Петровича рассмотреть вопрос о реабилитации.

В. Сидоренко В. Сидоренко

Иван, Начальник Следственного отдела КГБ Украинской ССР Сидоренко В. Сидоренко
 27-го июля 1989 года сен. Михайлович А.А.

410

200-1989 г.

УЧТЕНО в 1962 году

ДЕЛО № 15471

Сергій
Єфремов

609

1876-1939

АРХИВ

Учетно-архивного отдела

КГБ при Сов. Министров

СЛЕД. ФОНД

ТОМ №

12

Генеральный секретарь

международных
справ

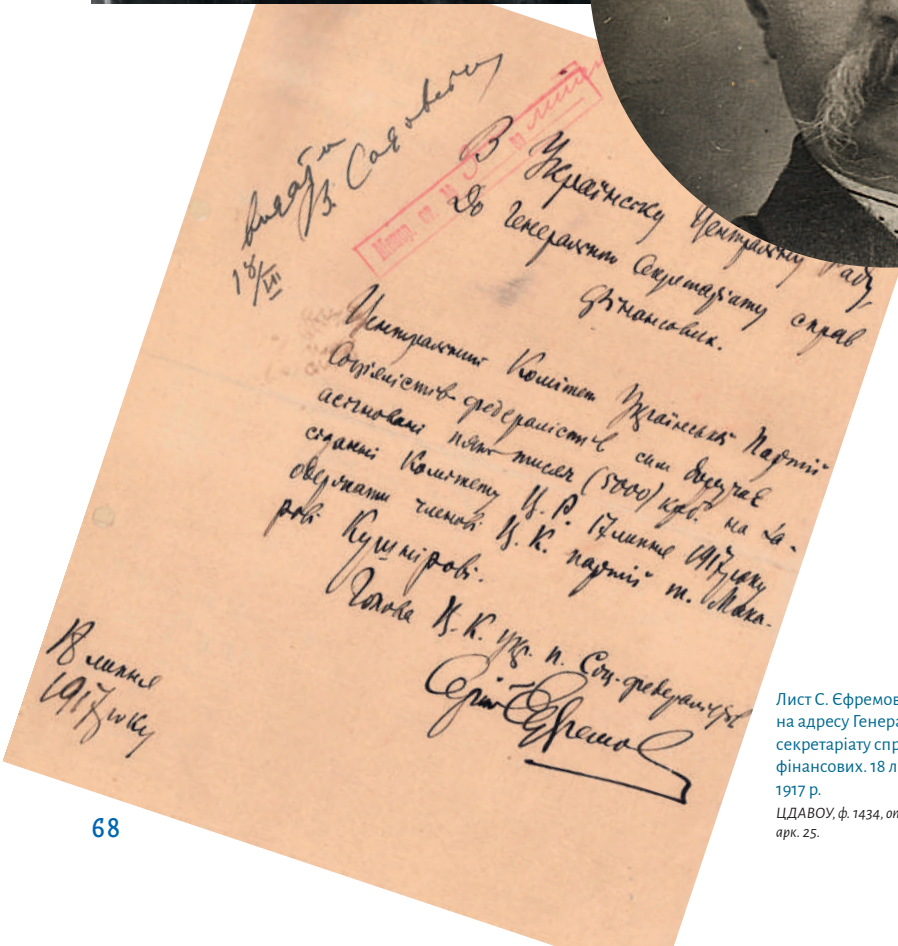
Арх. №

В 237 ТОМАХ

670ax-ф17

Судовий процес у «справі СВУ»,
крайній зліва С. Єфремов, за ним
М. Чехівський (м. Харків, 1930 р.)

Лист С. Єфремова
на адресу Генерального
секретаріату справ
фінансових. 18 липня
1917 р.
ЦДАВОУ, ф. 1434, оп. 1, стр. 1,
арк. 25.

СЕРГІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ ЄФРЕМОВ народився у селі Пальчик Звенигородського повіту Київської губернії (нині село Катеринопільського району Черкаської області).

У 1891 р. закінчив Уманське духовне училище, продовжив навчання у Київській духовній семінарії, але був виключений у 1896 р. У 1901 р. закінчив юридичний факультет Університету Святого Володимира у Києві.

Із середини 1890-х рр. займався літературно-публіцистичною діяльністю.

*Тимашевський
Саванкевичу*

Копія.

10. X. 22г.
Київ, Гоголівська 27.

Уважамий товарищу.

Вночі на 17 вересня я в третій раз со времени свого повернення по В'яземському листу на Україну, їжди обіски і во втій раз востановив з кримінальною історією об'єктом мною для научної роботи матеріалом до історії революції, в тавих часто научних нитях. После 9-ти днівного звільнення мене було об'явлено о вивільненні мене зв'язанцю.

Логічески я понимал подобную меру. Раз, хотя бы и без всякого с моей стороны породе, кому то мешает мое присутствие в Києве. Раз мой обрест мысли, которого я, впрочем публично не обнаруживал, по острей памяти считается предосудительной то, очевидно, наступает: приехавши из-за границы на основании обещания неприкосновенности, но оствившаяся неудобным человековозвращается в первобытное состояние, т.е. высвобождается в границу не. Власть дает разрешение приехать, она не и может вадать его обратно. Спорить против этого трудно и вав бы лично но был для меня тяжел этот шаг, ниче с моей стороны не званенный распрены, я ничего против него юридичеки возразить не могу. Одно, впрочем, мол назво земечания: может быть не мешало бы только предупредить меня, что данные мне гарантии неприкосновенности с того-то времени следовало считать аннулированными.

По 9-го октября, после всевозможных заявлениях в вагранном департаменту, председателем Киев. Отдела ГПУ мне было об'явлено, что невзначай мне высиди за границу - в результате того эти ходатайства, в виде особого ко м е списавши, и для удешевления в пределах ЮЗСР "ценного" научного работника" - заменятся оличностративной ссылкой на север с предосудительным не впрочем право избрать место ссылки.

Во набеждение недорозумений я должен прежде всего заявить что я не ходатайствовал и никому не поручал ходатайствовать об изменении моего статуса, мне неизвестно за что, веры; что ованнине мне списавши являлось при состоянии моего здоровья (заострелась болезненное осуждение на смерть, что наконец нилевой работы по своей специальности /история, укр. литературы / при полном отсутствии необходимых материалов и деле вакого и то ни было интереса в этому предмету в Великороссии я вести не могу. Об этом вместе с отзывом участвовать в кабарини месте ссылки мной было заявлено Киев. Отделу ГПУ.

Но дело не только в этой формальной стороне. Нам Вам, уважамий товарищу, известно я не направило, со своим возвращением на Украину и не исвел его хотя всегда и болно ощущал озорничность ст родины и невозможность работы здесь на месте. Я возвратился не по своей инициативе а по вказу Академии Наук и лишь тогда, когда получал за В'язь, из-за слез председателя, подписи охранный лист, горе недоразумий мне вадити ст этого подполчасею места и возном носью спонсорной научной работы на Украину и именно в Києве. При яких условиях - говорю прямо - я бы не возвратился. Я знав, что еду не тяжкий труд, не голодовку, но испытание - я я осознательно шел на это. Оказалось гордо хуже, чем могло нарисовать самое вдумчивое приращеждение. Теперь мне приходится покинуть плоды моей доверчивости и подогнать ея итоги. Опыт полугода годичного моего преб вания на сов.Украине при полном дене отяже от вакого бы то ни было политической деятельности дел следующие результаты: три обисне, 2 восте о пренебрежительном шарянке чинами ЦК, подписанной Вами, все glavой правительстве, охранный громоть и наконец восращеение применявшейся в укроянцем всеми прегиль

стемия, починаю с первых Романовых в лице Тимашевого Алексея Михайловича, системы оличностративной вваския в месте столь или не столь оделенные... Это те возможности "спокойной научной работы", которая являлась последствием моего доверия подписи председателя Совнаркому Украины. Согласитесь, что этот опыт говорит о многом... И прежде всего о том, - заслушивают ли вакого нибудь доверия те или иные вить правительства неволабранно поощряемые его агентами, т.е. именно теми же призван для охрания.

И уверяю, что Вам гависательно поведение этих агентов и, вообще, органов власти не местах, не неизвестно, конечно но, весьма и весьма много творящихся у нас под позро все советского дара под козлом проводился - увя - всяческая контрбанда подосылня час яной власти. Больше того я убежден, что если бы даже бы ваинтересовалась моим делом, только одним из вадя многих, то Вам бы представлено "непоощрительное довавававава" моей "виножности" хотя мне врое голововавава овиный в универсальной контр-революции или что хуже - подов рительных спдеен результаты ничего пред'явлено не было. И пишу я в Вам не потому, что очень забочусь о своей участи или намерен изменить ее каменение; также я не для того, чтобы напомнить, что это полтора года среди этих увасных условий я все таки буржально не повавава руи работав для укр. науки и литературы и, например, последние авилочения засылки меня за специальной работой по релевативизму предпри ятого Совнаркомом Укр. вадения оцаненый покойного В.Г. Кароленко, вакоую я вину чен тепер бросить. Я просто ставлю вопросы: Были ли в В. лице советского вваскью даны известные гарантии, ованнине ли они в чешу либо, и если ли да, то как я должен смотреть на все происшедшее вагда без всякого подобия хоть вакого нибудь суда и оспедства мене в часее протика подвававава ваепривным терз ваниями и, наконец, вадилой горе.

Повеяте уважамий товарищу, что я с тиделом и горьким чувством ставлю эти вопросы, вагда я рещал воспользоваться Ва охранным листом я во все в старин пидул предостережения сводящиеся в оному: не ваьр - не улоч. Действительность моя будто оправдывает эти авилочия предвававава: для мене поймаой дзве мой личной участи это действительность еще имеет особый смысл, ибо я вину до исторического опыта, что вакогда вероломство вваски не приносило п лезу ни ей самой ни гражданам, что еще меньше приносило ее, то, в лучшем случае усердие не по разуму, вакогого полны тепер действия агентов власти не местах. Ведь все это оидает вполне определенные настроения, которые несут ничего хорошего в будущем и последствия которых всем нам и правым и виноватым пиддется нести одинаково и мне вакается, что я исполнил только свой гражданский долг припадая хотябы по личному делу маленький восте той темной вавава, когоя ощущаюет и неше настоящее и неше будущее.

С тов. уважением. Сергей Эфремов.

10. X. 22г.
Київ, Гоголівська 27.

Копія листа С. Ефремова від 10 жовтня 1922 р. голові Ради народних комісарів Х. Раковському щодо переслідування зі сторони ГПУ ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фл, т. 116, арк. 3.

Публікувався у багатьох часописах. У 1895 р. став одним зі співзасновників видавництва «Вік».

Активний діяч Загальної української безпартійної демократичної організації, Української радикальної та Української радикально-демократичної партії, Всеукраїнської вчительської спілки, Товариства українських поступовців та ін.

У березні 1917 р. — член Української Центральної Ради, обраний заступником голови. Після проголошення

Першого Універсалу Української Центральної Ради став Генеральним секретарем міжнародних справ.

Водночас був редактором газети «Нова рада», майже у кожному її випуску були його аналітичні статті. Провідний діяч Української партії соціалістів-федералістів.

У 1919 р. — співробітник Української академії наук. Упродовж 1922–1928 рр. — віцепрезидент Всеукраїнської академії наук. Зазнавав тиску та переслідувань від комуністичного

режиму. У 1928 р. був звільнений з усіх посад у ВУАН.

21 липня 1929 р. заарештований у справі «Спілки визволення України».

Засуджений Верховним судом УСРР 19 квітня 1930 р. за статтями 54-2, 3, 4, 8, 11 та 45 Кримінального кодексу УСРР до 10 років ув'язнення, де й помер у березні 1931 р.

Реабілітований 11 серпня 1989 р. Верховним судом УРСР.

1

F

ПОСТАНОВА

про притягнення до відповідальності та про обрання заходів запобігнення.

м. Київ, 1929 року липень 21 дня, Уповноважений ДПУ Брук розглянувши матеріали передсудового слідства, по справі № 457 про обвин. М. Малишевського та інших.

З Н А Й Ш О В:

що в цих матеріалах маютьс я данні про участь гр. Єфремова С. С. у контр-революційній організації під назвою "Спілка Визволення України" /"СВУ"/, а тому, керуачись КПК УСРР і Постановою ВУЦВК д 10/Х-28 року " Про уточнення функцій органів ДПУ та Прокурорського нагляду"

У Х В А Д И В:

притягти гр-на Єфремова С. С. до цієї справи, як обвинуваченого внаках злочинку, що його передбачено арт. 54 п. 11 КК УСРР та міжобігнення обрати утримання гр. Єфремова С. С. під вартою. Копію цієї постанови надіслати Київському Округовому Прокуророві. Ця постанову оголошити обвинуваченому під розписку на цьому.

УПОВНОВАЖЕНИЙ:

СТВЕРДЖЕНО:

Постанову мені об'явлено липень 21 1929 року.

Обвинувачений: Єфремов С. С.

Витяг із додаткових свідчень С. Єфремова від 25 липня 1929 р.

Визнаю право радянської влади карати за проступки проти її законів. Але разом гадаю, що так звані політичні злочинства являються залежними виключно од позбавлення громадян політичних вольностей, що тягне за собою політичні злочинства; домагання політичних вольностей вважаю не за злочинство, а за громадський обов'язок, отже такі політичну роботу проти радянської влади не визнаю за гідну карі.

[...]

[С. Єфремов]

25.VII. Допросил [В. Іванов]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 11, арк. 38.
Оригінал. Рукопис.

Витяг зі свідчень С. Єфремова на допиті 25 липня 1929 р.

[...]

Считаєте ли Вы себя виновным перед советской властью, что ближайшие к Вам люди состоят в к-р организации, говорили вам об этом, говорили с Вами об организации?

Не вважаю, бо про існування к-р організації не знав і ні від кого про неї не чув.

25 липня 1929 р. [С. Єфремов]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 11, арк. 27 зв.
Оригінал. Рукопис.

281

824

ПРОТОКОЛ

ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ПЕРЕДСУДОВОГО СЛІДСТВА

архів Сітка "Д" для 1930 р. Я, УПОВНОВАЖЕНИЙ ДПУ УСРР Єфремов.....

..... Брук пред'явив обвинуваченому.....

Єфремов С. С...... згідно вимогами арт. 200 КПК

УСРР передсудове слідство в справі контр-революційної організації

"СВУ", по якій він притягнений, як обвинувачений.

Обвинувачений Єфремов С. С., ознайомившись з цим

слідством, заявив, що нічого додає до нього не має.

Брук

Єфремов

УПОВНОВАЖЕНИЙ ДПУ УСРР:

ОБВИНУВАЧЕНИЙ: Єфремов С. С.

282

ДО ЗАВ. КОМП'ЮСМ № 2.

ХАРКІВСЬКОЮ ВУПР'У ч. І.

Пропоную заарештованого Єфремова С. С......

Олександров..... перелічити в цього числа утримання за

Прокуратурою Республіки та повідомити його про це й про те, що

справу його переслано до Прокурора, під розписку на цьому ж.

7/II-30 р.

НАЧ СВ ДПУ УСРР: Трофимов

/ГОРОМАНІН/

ДОПИТОВИЙ ЛИСТ обвинуваченого

1. Прізвище . . . *Єфремов*

2. Ім'я, по батькові . . . *Сергій Андрійович*

3. Вік . . . *33*

4. Місце народження *с. Гаврилівка, Шевченківський аир.*

5. Постійне місце проживання *Київ, Гоголівська ст.*

6. Родинний стан . . . *одружений*

7. Освіта . . . *випуца*

8. Національність . . . *українець*

9. Чи змінювали своє прізвище й коли так, то на яке, де та з яких міркувань . . . *в 1920, 1921, змінив на Андрійович. Гавриленко - Кокошуб*

10. Партійність . . . *н/парт.* . . . *був у партії Соц.-демократ.*

11. Маєтковий стан батьків до Революції, де вони зараз . . . *були поміщи.*

12. Ваш маєтковий стан до Революції й зараз . . . *не були поміщи.*

13. Що робили до 1914 р./перелічит посади/ . . . *літературна робота*

14. Що робили під час війни . . . *теж*

15. Що робили з барака по жовтень 1917 року . . . *літературна робота*

16. Що робили з жовтня 1917 р. й по цей день /докладно/ . . . *літературна та маюча робота*

17. Остання посада . . . *зібраний член УАН.*

18. Відношення до військової повинності *служив, радомисль 1915-16*

19. Хто з обвинувачених ваш родич *Дурдучковський, Гаврилюк, Єфремов*

20. Чи пред'явлено звинувачення . . . *немає звинувачення*

21. З якого часу під вартою . . . *з 23/IV 1929р.*

22. Колишня судимість . . . *судили за часті крадіжки*

10/III 30р
м. Харків 1728/53/1577

Підпис *Єфремов*

«Допитовий лист» обвинуваченого С. Єфремова від 10 березня 1930 р. ГДА СБУ, ф. 6, стр. 67098-фл, т. 4, арк. 1.

ЗЛІВА.
Постанова ГПУ УССР про притягнення до кримінальної відповідальності С. Єфремова. 21 липня 1929 р. ГДА СБУ, ф. 6, стр. 67098-фл, т. 11, арк. 1.

Протокол ознайомлення С. Єфремова з результатами досудового слідства. 29 січня 1930 р. ГДА СБУ, ф. 6, стр. 67098-фл, т. 13, арк. 281.

Вказівка направити С. Єфремова в розпорядження прокуратури УСРР з розпискою арештованого про ознайомлення. 7 лютого 1930 р. ГДА СБУ, ф. 6, стр. 67098-фл, т. 13, арк. 282.

ІМЕНЕМ УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РАДЯНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ, 1930 року, квітня 19 дня, Найвищий Суд УСРР, в особливому складі, за головуванням тов. ПРИХОДЬКО А.Т., членів - т.т. ВОЛКОВА Г.І., КОРОВЕНКА Д.Ф., ОДИНЦЯ Г.М. та СОКОЛЯНСЬКОГО І.П., при секретарі т. ЛОЖИАНІ, за участю прокурорів т.т. МИХАЙЛИКА, АХМАТОВА, БИСТРОКОВА, ЯКІМІШІНА, громадських вимувачелів - т.т. ЛЮБЧЕНКА, ОЛІСАРЕНКО і СОКОЛОВСЬКОГО та оборонців - т.т. РАТНЕРА, ВІДЕНСЬКОГО, ПУХТИНСЬКОГО, ГРОДЗИНСЬКОГО, РИВЛІНА, ОБУХОВСЬКОГО, ПОТАПОВА, ВИНОГРАДСЬКОГО, ВОЛКОМИРСЬКОГО, ВОЗНЕСЕНСЬКОЇ, КОВАЛЕВСЬКОЇ, КРОВИЦЬКОГО, ІДЕЛЬОВИЧА й ШАЦА, розглянувши на публічному засіданні з 9-го березня до 19 квітня ц.р. справу контр-революційної організації "Спілка визволення України" / скорочено СВУ / за обвинуваченням:

1. **ЄФРЕМОВА** Сергія Олександровича в злочинах, що передбачені арт.арт.54-11, 54-2, 54-3, 54-4, 54-8 Крим.Код. УСРР.
2. **ЧЕХОВСЬКОГО** Володимира Мусієвича в злочинах, що передбачені арт.арт.54-11, 54-2, 54-3, 54-4, 54-8 Крим.Код. УСРР.
3. **ДУРДЖОВСЬКОГО** Володимира Федоровича в злочинах, що передбачені арт.арт.54-11, 54-2, 54-3, 54-4, 54-8 Крим.Код. УСРР.
4. **ГЕРМАЙЗЕ** Йосипа Юр'евича в злочинах, що передбачені арт. арт. 54-11, 54-2, 54-3, 54-4, 54-8 Крим.Код. УСРР.
5. **НІКОВСЬКОГО** Андрія Васильовича в злочинах, що передбачені арт.арт.54-11, 54-2, 54-3, 54-4, 54-8 Крим.Код. УСРР.
6. **СТАРИШКОЇ-ЧЕРНЯХІВСЬКОЇ** Людмили Михайлівни в злочинах, що передбачені арт.арт.54-11, 54-2, 54-3, 54-4, 54-8 Крим.Код. УСРР.
7. **ГРЕБЕНЕЦЬКОГО** Олександра Зінов'євича в злочинах, що передбачені арт.арт. 54-11, 54-2, 54-3, 54-4, 54-8 Крим.Код. УСРР.
8. **ЧЕРНЯХІВСЬКОГО** Олександра Григоровича в злочинах, що передбачені арт. арт.54-11, 54-2, 54-4 Крим.Код. УСРР.
9. **ГАНЦОВА** Всеволода Михайловича в злочинах, що передбачені арт.арт. 54-11, 54-2, 54-4 Крим.Код. УСРР.
10. **ПАВЛУШКОВА** Миколи Петровича в злочинах, що передбачені арт.арт.54-11, 54-2, 54-3, 54-8 Крим.Код. УСРР.
11. **МАТУШЕВСЬКОГО** Бориса Федоровича в злочинах, що передбачені арт.арт. 54-11, 54-2, 54-8 Кр.
12. **ТРЕЗВИНСЬКОГО** Юрія Константиновича в злочинах, що передбачені арт.арт. 54-11, 54-2 Кр.
13. **ТОКАРЕВСЬКОЇ** Ніни Сергіївни в злочинах, що їх передбачено арт.арт. 54-11, 54-2 Крим.Код. УСРР.
14. **ЗАЛІСЬКОГО** Андрія Петровича в злочинах, що передбачені арт. арт. 54-11, 54-2, Крим.Код. УСРР.
15. **ІВАНЦІ** Григорія Микитовича в злочинах, що передбачені арт.арт. 54-11, 54-2 Крим. Код. УСРР.
16. **ДОГІ** Василя Михайловича в злочинах, що передбачені арт. арт.54-11, 54-2 Крим. Код. УСРР.

Витяг із вироку Найвищого суду УСРР щодо засудження С. Єфремова як «голови президії СВУ». 19 квітня 1930 р. (початок)

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 4, арк. 144, 148, 152.

Документ № 10

Постанова про обвинувачення С. Єфремова по справі «СВУ»

ПОСТАНОВА

/ПРО ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ОБВИНУВАЧЕННЯ/

М. Харків, року 1930, січня «19» дня. Я, УПОВНОВАЖЕНИЙ ДПУ УСРР Брук, розглянувши матеріали передсудового слідства в справі № ... за звинуваченням гр. Єфремова Сергія Олександровича, 1876 р. народження, сина священика, по фаху літератора, академіка ВУАН, кол[ишнього]

керownika партії УПСР, що неодноразово притягувався до відповідальності за контрреволюційну діяльність, мешканця м. Києва, Гоголівська вул. д. 27 кв. 2.

ЗНАЙШОВ:

Слідством встановлено, що звинувачений С.О. Єфремов з 1920 р. до часу свого арешту проводив активну контрреволюційну роботу, скеровану на повалення Радянської влади на терені України і відновлення влади поміщиків та капіталістів: 1) з 1920 [р] до кінця 1924 р. С.О. Єфремов стояв на чолі контрреволюційної нелегальної організації, що називалася «Братство Української Державності», скорочено БУД, завданням якої було об'єднати українську контрреволюційну інтелігенцію та за допомогою її підняти повстання проти Рад. влади на Україні.

2) За дорученням БУДа С.О. Єфремов зв'язався з емігрантською частиною БУДа та виробив разом з ним плян повалення Рад. влади на Україні. За цим пляном було організовано диверсійний рейд Тютюнника на Україну. Місцевий БУД під керівництвом С.О. Єфремова повинен був організувати повстання селян-куркулів на Україні та з'єднатися з Тютюнником. З цією метою С.О. Єфремов зв'язався з отаманами банд, що тоді оперували на терені кол[ишньої] Київської губернії — Лозовиком, Орликом, Гайовим та іншими, з повстанкомісіями — Цупкомом, Козачою Радою. З санкції БУДа С.О. Єфремов в випадку перемоги повинен був прийняти на себе президентство майбутньої Української Народної Республіки.

Зазначені злочини передбачаються ст. 54 п. 2 Кр. Код. УССР.

3) На протязі 1920 [р.] і 1921 р. С.О. Єфремов переслідуваний Рад. владою ховався на терені України під чужим ім'ям і [нерозбірливо] легалізувався (добився легалізації).

4) Керував запальною кампанією «популяризації» імені Петлюри і «увічнення» пам'яті його, зокрема: а) брав участь в організації панахиди по Петлюрі в Софіївському соборі; б) готував до видання збірника, присвяченого пам'яті Петлюри; в) був головою «Комітету по увічненню пам'яті Петлюри», яким було організовано

12. Одним із ідеологічних знарядь агітації й пропаганди ідеї СВУ була література. Спеціально, складена за постановою центру СВУ літературна група на чолі з письменником СТАРИШКОЮ-ЧЕРНИХІВСЬКОЮ, завданням своїм мала гуртувати письменників, що в своїх творах мали негативно висвітлювати радянське будівництво, що одвертали од нього читача та ідеалізувати життя й світотгляд куркульської і взагалі буржуазної класи. Прикриті ідейні настановлення таких творів, відбіваючи програмні засади СВУ океровувались проти системи радянського устрою.

13. Прикривачи програмі знатання капіталістичної ратзрації на Україні націоналістичними гаслами "Україна для українців" т.інш. осередки і члени СВУ розпалювали національну ворожнечу, шарили антисемітизм (Медсвєція ВУАН, ІНАРАД, АКАДЕМІЧНА ГРУПА), і пиключили про інтереси української буржуазії, носли національне повенелення українським трудящим та окремилі до пригноблення національних меншостей на Україні

14. Утраховуючи величезну роль кооператції в соціалістичному будівництві, і її поширену периферію, а також зважаючи на залучення в кооператції старих петлєрівських кадрів, що свого часу розили кооператцію матеріальною базою петлєрівщини, СВУ дає надбання зв'язків в пільнійськом частиню села, створила спеціальній кооперативній осередок.

Кооперативній гурток мав вербувати на господарсько-кооперативному фронті кадри спеціалістів, що провадили б боротьбу з радянською кооператією і спрямовували б її роботи для обслуговування пільнійських шарів села. На гурток покладалось підбирати відповідній соціальній склад студентів в кооперативному інституті, що могли б бути агентами СВУ в кооператії.

15. Складали єдиний український антирадянський фронт від УСД і УСР до монархістів-гетманців включно, що ставали собі за завдання реставрацію капіталістичного ладу, української націоналісти, як довели судове слідство, зокрема керівник і ідеолог СВУ С. ЄФРЕМОВ вживав заходів до створення спільного фронту проти Республіки Рад з російським біло-емігранським контр-революціям.

Неприхована і виявлена орієнтація СВУ на інтервенції імперіалістичних держав за плату віддачі України під проєкторат капіталістичних держав, хочочо свідчить, що СВУ становить невід'ємний загли міжнародній контр-революції, а його агіт, виконавець його волі і найнебезпечніший ворог трудящих мас.

Без вищезазначена контрреволюційна діяльність СВУ здійснювалась її членами і стосовно до кожного з цих членів Найвищий суд встановив:

1. ЄФРЕМОВ СЕРГІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, 53 роки, син священника, член Воєукраїнської Академії Наук, колишній член голови Центральної Ради, колишній голова ЦК Партії соціалістів-федералістів, не судився; що він:

збирання грошей на пам'ятник Петлюрі, що були переслані С. Єфремовим закордон.

5) З 1926 року до часу свого арешту С.О. Єфремов був головою та керовником контрреволюційної організації під назвою «Спілка Визволення України» («СВУ»), що ставила собі на меті: повалення Рад. влади на Україні; насильством відірвати територію УСРР та відновити буржуазно-куркульський лад. В складі майбутнього Уряду УНР С.О. Єфремов повинен був зайняти посаду прем'єр-міністра.

6) За дорученням БУДа та «СВУ» С.О. Єфремов підтримував нелегальні зв'язки з українською УНРівською еміграцією через консульства чужоземних держав, зокрема С. Єфремов використовував закордонні командіровки членів «СВУ» — співробітників ВУАН, які за директивами С.О. Єфремова зв'язували «СВУ» з закор-

а/ в період 1920-1924 року керував контрреволюційною організацією БУД, що її мету, завдання і діяльність викладає вище; зокрема від С.О. ЄФРЕМОВ: провадив підготовку до збройного повстання для повалення радянської влади; брав участь у санкціонуванні польсько-петлєрівського Варшавського договору; тримав сталій зв'язок з польськими контррозвідчиками; з отаманами бандитських загонів /з Іайовим, Ангелом і іншими, даючи їм особисті керівничі завдання щодо їх бандитсько-повстанської діяльності чим полегшував законлення польським військом в 1920 році Правобережної України; санкціонував бойову контрреволюційну діяльність Цупкому, брав участь в організації рейду Тютюнника.

б/ В період 1926-1929 року, організував та керував /як голова/ контрреволюційною організацією СВУ, що її мету, завдання і діяльність зазначено було вище, зокрема:

состав програму і статут, що за ними провадилась діяльність СВУ, безпосередньо провадив організацію п'ятірок і гуртків СВУ в центрі і периферії, інструктував і координував їх діяльність для чого виїздив на місця; керував всією підготовчою діяльністю СВУ до збройного повстання для повалення радянської влади; здійснював зв'язок СВУ безпосередньо і через представників чужоземних капіталістичних держав з українськими к-р. емігранськими організаціями закордоном; вживав заходів до утворення єдиного антирадянського фронту з російським біло-емігранським контрреволюціям; організував і керував бойовою терористичною організацією молоді СВУ, що її мету, завдання і діяльність викладає вище зокрема підмовляв ПАВЛУШКОВА М.П., що стояв на чолі СВУ до запровадження терористичних актів проти видатних керівників Радлади та комуністичної партії.

Ці злочини передбачені арт. 54-II, 54-2, 54-3, 54-4, 54-8 КК УСРР.

2. ЧЕХІВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР МУСІЄВИЧ 54 роки, син священника, колишній член ЦК УСД, колишній прем'єр уряду УНР, з вищою освітою, колишній керівник автокефальної церкви, не судився, що він:

а/ в період 1925-1929 року був членом президії і заступником голови Президії СВУ та керував діяльністю цієї організації; з доручення Президії організував автокефальну п'ятірку СВУ провадив керівництво її діяльності в центрі і на периферії, здійснював завдання СВУ щодо збирання навколо церкви командних та організаційських кадрів для збройного повстання проти Радлади, вербував на волі керівників і служників кадри в петлєрівських старшин та отаманів повстанських банд, організував через них пільнійські ворожі Радладі елементи та терористичні церкви в повстанській штабі, а церковні амвоно використовував як трибуни для контрреволюційної агітації.

Злочини цей передбачено арт. арт. 54-II, 54-2, 54-3, 54-4, 54-8 КК.

б/ Належність В.М. ЧЕХІВСЬКОГО до к-р. організації БУД суд вважає за недоведену.

3. ДУРДУКОВСЬКИЙ Володимир Федорович 56 років, син священника, освіта вища духовна, колишній член партії У.с.-ф.в., завідувач першої трудової в Київї, не судився, що він:

а/ З року 1920 до 1924 був членом керівничого центру к.-р. організації БУД, виконував основні завдання цієї організації.

донними емігрантськими контрреволюційними організаціями.

7) Починаючи з 1925 року С.О. Єфремов керував нелегальною контрреволюційною організацією під назвою «СУМ» («Спілка Української молоді»), що з'являлась бойовою, терористичною організацією, що ввійшла потім до складу організації «СВУ» як «юнацька секція».

Під керівництвом С. Єфремова «СУМ» готував терористичні акти проти провідів радянського уряду та комуністичної партії.

Зазначені злочини передбачаються ст. ст. 54 п. 11 стосованно до ст. ст. 54², 54³, 54⁴ і 54⁸ Крим[інального] Кодексу УСРР.

На підставі вищезазначеного, керуючись арт. Кримінально-Процесуального Кодексу УСРР та постановою ВУЦВК'у з 10/Х-[19]28 року «Про

Витяг із вироку Найвищого суду УСРР щодо засудження С. Єфремова як «голови президії СВУ». 19 квітня 1930 р. (продовження)
ГДА СВУ, ф. 6, спр. 67098-фл, т. 4, арк. 144, 148, 152.

векційної діяльності, та діяльності за "азаних з ними контр-революційних організацій - Визвольної Спілки Визволення України" та, так званої "Української Народної республіки", - що вони, підсудні, виказали повне каяття і цілковито засудили своє контр-революційне минуле. НАЙВИЩИЙ СУД УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ РАДЯНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ на підставі арт.арт. 302, з 308 до 316 КПК і арт. арт. 42, 43, 44 К.Р.

П Р И С У Д И В:

1. **ЄФРЕМОВА Сергія Олександровича** на підставі арт. арт. 54-2, 54-3, 54-4, 54-8, 54-11 згідно арт. 45 КК беручи на увагу, що він, **ЄФРЕМОВ**, був ініціатором, основоположником і головним керівником контр-революційних організацій ВУД у та СВУ, проявив надзвичайну соціальну небезпеку для трудящих УСРР і для пролетарської революції.

Але зважаючи на те, що він, **ЄФРЕМОВ**, С.О., визнає усю шкідливість своєї контр-революційної діяльності, засудив її, виказав повне каяття і в своїх визнаннях на передсудовому та судовому слідстві вивітлив завдання, діяльність і особовий склад СВУ, що це є полегшувальні обставини, за наявності яких санкція арт. 54-2 припускає зниження вищого заходу соціальної оборони - розстрілу, - його, **Сергія Олександровича ЄФРЕМОВА**, позбавити волі з суворою ізоляцією терміном на **ДЕСЯТЬ** років, з поразкою прав терміном на **П'ЯТЬ** років за п.п. "а", "б" та "в" арт. 29 КК, тоб-то позбавити його, **ЄФРЕМОВА** С.О., активного та пасивного виборчого права; права посідати державні посади; і права посідати виборчі посади в громадських організаціях.

2. **ЧЕХІВСЬКОГО Володимира Мусійовича** на підставі арт. арт. 54-11, 54-2, 54-3, 54-4, 54-8 КК, згідно арт. 45 КК, беручи на увагу, що він, **ЧЕХІВСЬКИЙ В.М.**, як член президії контр-революційної організації "Спілки Визволення України", керував цією організацією, що свідчить про його, **ЧЕХІВСЬКОГО В.М.**, надзвичайну соціальну небезпечність.

Проте визнане ним, **ЧЕХІВСЬКИМ В.М.**, повне каяття та сприяння своїми показами висвітленню низки моментів з діяльності "Спілки Визволення України" та окремих її членів, є тими полегшувальними обставинами, що при їх наявності санкція арт. 54-2 припускає зниження вищого заходу соціальної оборони - розстрілу, його, **ЧЕХІВСЬКОГО В.М.**, позбавити волі з суворою ізоляцією терміном на **ДЕСЯТЬ** років, з поразкою прав терміном на **П'ЯТЬ** років за п.п. "а", "б" та "в" арт. 29 КК, тоб-то, позбавити його, **ЧЕХІВСЬКОГО В.М.**, активного й пасивного виборчого права, права посідати державні посади, і права посідати виборчі посади в громадських організаціях.

3. **ДУРДУКОВСЬКОГО Володимира Федоровича** на підставі арт. арт. 54-11, 54-2, 54-3, 54-4, 54-8 КК, згідно арт. 45 КК і беручи на увагу, що він, **ДУРДУКОВСЬКИЙ В.Ф.**, як член президії контр-революційної організації СВУ керував цією організацією, що свідчить про його, **ДУРДУКОВСЬКОГО**, надзвичайну соціальну небезпечність.

Проте, своїми докладними визнаннями за час передсудового і судового слідства він, **ДУРДУКОВСЬКИЙ**, сприяв висвітленню низки моментів діяльності особового складу СВУ і зважаючи на його каяття і осуд своєї контр-революційної діяльності, що разом всі ці обставини як полегшувальні примушують передбачене санкцією арт. 54-2 КК зниження вищого заходу соціальної оборони - розстрілу, його, **ДУРДУКОВСЬКОГО Федора Володимировича** позбавити волі з суворою ізоляцією терміном на **ВІСІМ** років з поразкою прав на **ТРИ** роки за п.п. "а", "б", "в" арт. 29 т.ч., позбавити його активного й пасивного виборчого права, права посідати державні посади і права посідати виборчі посади в громадських організаціях.

уточнення функцій органів ДПУ та Прокурорського догляду»,

У Х В А Л И В:

Пред'явити гр. **Єфремову Сергію Олександровичу** обвинувачення в заподіянні злочину, що його передбачено арт. арт. 54², 54¹¹ стосованно до ст. ст. 54², 54³, 54⁴ і 54⁸ Кримінального Кодексу УСРР.

Копію цієї постанови направляти Прокуророві по догляду за органами ДПУ УСРР.

Уповноважений ДПУ УСРР: [підпис] /Брук/
НАЧ СВ ДПУ УСРР: /ГОРОЖАНІН/

Вищезазначене обвинувачення мені пред'явлено; визнаю в обвинуваченнях свою вину, окрім п. 4 (про увічнення пам'яті Петлюри), останнього абзацу п. 5 (про прем'єр-міністерство), п. 7 (про «СУМ»), та визнаю «СУМ» взагалі організацією молоді «СВУ», а не спеціально бойовим органом і одкидаю цілком о ній абзац про керування терористичними актами проти лідерів радянського уряду та комуністичної партії.

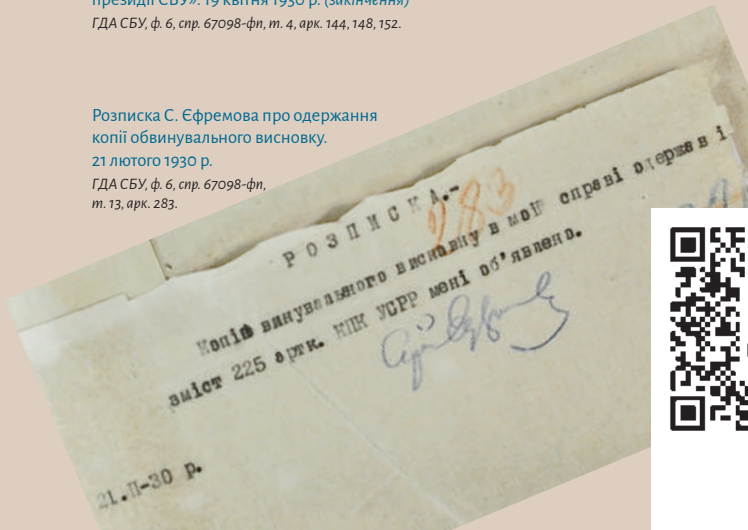
/підпис обвинуваченого/ [Сергій Єфремов]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 13, арк. 280.
Оригінал. Рукопис на бланку.

Службова записка Головного тюремного управління НКВД СССР про смерть 31 березня 1939 р. С. Єфремова у Володимирській тюрмі ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 116, арк. 8.

Витяг із вироку Найвищого суду УСРР щодо засудження С. Єфремова як «голови президії СВУ». 19 квітня 1930 р. (закінчення)
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 4, арк. 144, 148, 152.

Розписка С. Єфремова про одержання копії обвинувального висновку.
21 лютого 1930 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 13, арк. 283.

ГЛАВНОЕ ТЮРЕМНОЕ УПРАВЛЕНИЕ НКВД СОЮЗА ССР
№ 1157692
20 апреля 1939 г.
г. Москва
СОВ. СЕКРЕТНО.
СЛУЖЕБНАЯ ЗАПИСКА
ЗАМ НАЧ 1 СПЕЦИАЛЬНОГО ОТДЕЛА НКВД
КАПИТАНУ ГОС БЕЗОПАСНОСТИ тов. БАШТАКОВУ.
З-п-387 во Владимирской тюрьме ГУГБ умер заключенный ЕФРЕМОВ, Сергей Александрович, 1876 г. рождения, осужденный Веркудомом УССР 19.11.30г. по ст. 54-2-3-4-8-11 и 45 УК УССР на срок 10 лет.
Причина смерти: порок сердца.
НАЧ 2 ОТДЕЛА ГЛ. ТУР. УПР. НКВД
КАПИТАН ГОС БЕЗОПАСНОСТИ [підпис]
НАЧАЛЬНИК 1 ОТДЕЛЕНИЯ
ЛЕЙТЕНАНТ ГОС БЕЗОПАСНОСТИ [підпис]
МВД СССР
1 СПЕЦИАЛЬНЫЙ ОТД.
Имя: [підпис]
1939 г.

ХРАНИТЬ ВЕЧНО.

80072

У С С Р

РОЗКРЕЩЕНО

МИНИСТЕРСТВО ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

АРХИВ ВУЧК-ГПУ НКВД-МВД

Дит №65/36/543 від 30. 08.20
Заес. начальника РСР

уч

Петро
Климович

1855-1920

СЛЕДС

по обвинению

Климович П. П.

АРХИВ
Отдела „Л“ МИБ
СЛЕД. ФОНД

Виконуючий
обов'язки
міністра
фінансів
Української
Народної

Полученное из архива дело до
вращено через 10 дней с момента получения его.
Передача полученных из архива дел в другие
отделы или органы производится исключительно
через 1 Спецотдел МВД СССР.

~~2145~~

Арх. № ~~4340~~

Том №

Дело в / томах.

ДЕРЖАВНЕ УКРАЇНСЬКЕ
ТЕЛЕГРАФНЕ АГЕНТСТВО.

Київ, Хрещатик № 25.

пов. II телефони: 16/47

Солов'як

54

ГОЛОВІ РАДИ НАРОДНІХ МІНІСТРІВ.

Організатора Українського
Державного Телеграфного
Агентства С.І.СОКІЛОВСЬКОГО.

З А Н Я Т А.

Щиро дякую за допущення, яке мені дала Рада Міністрів, маю честь повідомити Раду Народних Міністрів, що Українське Державне Телеграфне Агентство розпочало свою діяльність, уже працює й чим далі буде розвивати його справ необхідно передати його догляд дирекції.

Згідно статуту Д.У.Т.А. Дирекція уже мала засідання й вибрала свого складу: директором-розпорядником П.А.Стебницького й головою дирекції С.І.Соколовського, яких і прохає затвердити.

Повідомляючи про це Раду Народних Міністрів, висловлюю їй мою щиру подяку за зроблену мені честь.

П. Солов'як

Київ.

3 квітня 1918 р.

П. Климів створюється Рада Міністрів на посаді Управляючого Міністерства в м. Орликів
В.Томашев

Резолюція голови Ради Народних Міністрів УНР про затвердження П. Климівича Управляючим Міністерством фінансів. 5 квітня 1918 р. (початок, закінчення праворуч згорі)

ЦДАВОУ, ф. 1064, оп. 1, спр. 4, арк. 54.

ПЕТРО ТИТОВИЧ КЛИМОВИЧ народився в Одесі (за іншими даними — у селі Орлик нині — Кобеляцького району Полтавської області).

Навчався у Полтавській духовній семінарії та Новоросійському (нині Одеському) університеті.

За непідтвердженими даними, наприкінці 1870-х рр. був заарештований. У 1880 р. виїхав до

Австро-Угорської імперії, а невдовзі — до Швейцарії. Згодом повернувся.

Працював у Земському банку. У 1899–1904 рр. — член Одеської міської управи. Із 1901 р. — гласний (виборний член) Одеської міської думи.

76

А У Р Н А Л № 47

засідання Ради Народних Міністрів 5-го квітня 1918 р.

62, 63

П р и с у т н і: В.Голубович, Чопівський, С.Шелухин, Прокопович, Красковський, В.Мазуренко, Д.Симонів, М.Льбінський, Е.Сокович, П.Христюк, М.Міцкевич, Д.Коліух, Л.Михайлов, М.Ковалевський, П.Ткаченко, Г.Сидоренко.

1/ СЛУХАЛИ: доложено Голубовичем внесення Соколовського про затвердження членів дирекції Телеграфного Агентства.

ПОСТАНОВИЛИ: затвердити П.А.Стебницького і С.І.Соколовського членами дирекції Українського Державного Телеграфного Агентства.

2/ СЛУХАЛИ: внесення Голубовича ухвалити кандидатуру Климівича на посаду Управляючого Міністерством Фінансів.

ПОСТАНОВИЛИ: затвердити Петра Климівича на посаді Управляючого Народним Міністерством Фінансів.

3/ СЛУХАЛИ: внесення Голубовича доповнити склад Фінансово-Економічної Ради.

ПОСТАНОВИЛИ: затвердити Л.І.Бродського і М.І.Зайцева членами Фінансово-Економічної Ради.

4/ СЛУХАЛИ: внесення п.Ковалевського затвердити на посаді Товаришів Народного Міністра Земельних Справ Аристарха Григоровича Терниченка, Якова Михайловича Стеньку і Архипенка.

ПОСТАНОВИЛИ: затвердити Аристарха Григоровича Терниченка і Якова Михайловича Стеньку на посаді Товаришів Народного Міністра Земельних Справ.

5/ СЛУХАЛИ: внесення Христюка затвердити Івана Івановича Мірного на посаді Товариша Генерального Писаря.

ПОСТАНОВИЛИ: затвердити І.І.Мірного на посаді Товариша

...внесення п.Льбінського призначити Румінію. ...Микола Галагана послом в Румінію. ...Мазуренка, що на 13 квітня ...треми в 50 карбованців, на 22 квітня

Журнал засідання Ради Народних Міністрів УНР із постановою про затвердження П. Климівича Управляючим Міністерством фінансів. 5 квітня 1918 р.

ЦДАВОУ, ф. 1064, оп. 1, спр. 4, арк. 63-64.

СПРАВА. Лист про відрядження експедиції на чолі з П. Климівичем за кордон для відкриття філії «Українбанку». 6 вересня 1919 р. АПУСБУ в Одеській обл., ф. 4, спр. 27008-п, арк. 35-36.

На початку 1904 р. — керівник Одеського водогону. Із 22 травня 1904 р. — голова Одеського товариства взаємного кредиту.

У квітні 1918 р. став виконуючим обов'язки міністра фінансів Укра-

6908
ще 22½ мільйонів; а загальної суми до 25 квітня може бути випущено до 100 мільйонів купюрми в 50 карбованців і менше.

В переговорах з німцями в справі авансу їм було заявлено, що Україна, бажаючи отримати курс марки на міжнародному ринку, згоджується встановити курс рубля в 1 м.33 пф. Що до цифри авансу, то німці згоджуються дати 50 і більше мільйонів; що до інших вимог то вони згоджуються в договорі про позичку про це не згадувати, але занотувати окремо.

Г о л о б о в и ч вказує на те, що з огляду на призначення К л і м о в и ч а, заключити угоду про аванс не можна.

ПОСТАНОВИЛИ: 1/ одкласти підписання повної згоди з німцями в справі авансу до приїзду Клімовича. 2/ Доручити В.об.Народного Міністра Фінансів М а з у р е н к у і Народному Міністру Торгу і Промисловости Ф е щ е н к о - Ч о п і в с ь к о м у установити курс рубля в 1,3/ марки, відповідно договору між Німеччиною і Австро-Угорщиною; прийняти курс крони і підписати цей договір з Центральними державами.

3/ СЛУХАЛИ: пропозицію Г о л у б о в и ч а обміркувати відповідно на інтерпелляції.

ПОСТАНОВИЛИ: 1/ доручити Управляючому Міністерством Закордонних Справ дати відповідь на інтерпелляції в справі Бесарабії і Румунії. 2/ Доручити Міністру Внутрішніх Справ відповідати по одній з своїх інтерпелляцій.

9/ СЛУХАЛИ: справу розподілення грошей.

ПОСТАНОВИЛИ: 1/ з суми першого випуску грошових знаків 6-го квітня 2½ мільйонів карбованців видати Міністерству Шляхів, а потім щодня видавати по 1½ мільйона карбованців.

2/ Міністерству Пошти і Телеграфу видавати щодня 500 тисяч карб.

3/ Міністерству Внутрішніх Справ видати для Біженського Департаменту 300 тисяч і на потреби міліції 500 тисяч.

4/ Міністерству С о в і т и видати 500 тисяч.

5/ Міністерству Промисловости - 40 тисяч і 10 тисяч Державній Комісії.

6/ Міністерству С о в і т и видати 500 тисяч.

10/ СЛУХАЛИ: про умови обміну грошів у Румунії і Україні.

11/ СЛУХАЛИ: про умови обміну грошів у Румунії і Україні.

12/ СЛУХАЛИ: про умови обміну грошів у Румунії і Україні.

13/ СЛУХАЛИ: про умови обміну грошів у Румунії і Україні.

14/ СЛУХАЛИ: про умови обміну грошів у Румунії і Україні.

15/ СЛУХАЛИ: про умови обміну грошів у Румунії і Україні.

16/ СЛУХАЛИ: про умови обміну грошів у Румунії і Україні.

17/ СЛУХАЛИ: про умови обміну грошів у Румунії і Україні.

18/ СЛУХАЛИ: про умови обміну грошів у Румунії і Україні.

19/ СЛУХАЛИ: про умови обміну грошів у Румунії і Україні.

20/ СЛУХАЛИ: про умови обміну грошів у Румунії і Україні.

21/ СЛУХАЛИ: про умови обміну грошів у Румунії і Україні.

22/ СЛУХАЛИ: про умови обміну грошів у Румунії і Україні.

23/ СЛУХАЛИ: про умови обміну грошів у Румунії і Україні.

24/ СЛУХАЛИ: про умови обміну грошів у Румунії і Україні.

25/ СЛУХАЛИ: про умови обміну грошів у Румунії і Україні.

ПОСТАНОВИЛИ: Статут і штати Департаменту громадських работ принципіально ухвалити для внесення в Центральну Раду /див. додаток/.

Доручити Управляючим Міністерствами М и х а й л о в у і С и д о р е н к у остаточно зредагувати статут, згідно внесеним поправкам.

12/ СЛУХАЛИ: внесення Ш е л у х и н а про бувшого адвоката Колесникова.

ПОСТАНОВИЛИ: доручити Міністерству Судових Справ внести в Центральну Раду справу К о л е с н и к о в а на помилування.

13/ СЛУХАЛИ: доложення Ш е л у х и н и м проект зміни ст.1-ї Закону про Генеральний Суд д.

ПОСТАНОВИЛИ: проект зміни 1-ї ст.Закону про Генеральний Суд затвердити і внести в Центральну Раду /див. додаток/.

Г о л о в а Р а д и
Н а р о д н і М і н і с т р и

В.Бомбард

Н а р о д н і М і н і с т р и:

Михайло
Сидоренко
Александров
Турин
Слобожан
Д.Михайлович
М.Міхура
Роздоростов
Шквашин

Генеральний Писарь

Український Народний Кооперативний Банк
Одеський Відділ.
Одеса, в Вересні 1919 року.
Директорів і Відділу
в м. Станіславові
Г.І. ОШЕВЬОРЬОМУ.

Правління у м. Станіславові.
Відділ в м. Станіславові.
Митрополит Катеринославський, Одеський, Ізмаїльський.
Телеграфна адреса: "Українбанк".
Український Народний Кооперативний Банк.
Учасники: Дмитро Шевченко, Іван Шевченко, Михайло Шевченко.
Телефони: Набережний Бирг. № 78/2, Острів, зал. № 77/2.

35
79
до Ви свого пробування в Станіславові обумовили при вїзді з Вами.
При надціф кошти в В/Відділі необхідне перевести по вимогам Константинопольського Відділу до 500.000 Карб. (п'ятьсот тисяч карбованців); як Ви не зможете, то зробіть це при депозиті Дніпроваву, про це їм Д.В. КОЛІУХ писав.
Про стипендію Банку Вам дадуть поши інформації члени Експедиції з окрема К.І. ШЕНІТОВ.
Націоналізація має не торкуватись, але ж працювати з призначенням Радянської Вмждов комісаром.
Важно Банку за всіма Відділами доходить до 150 мільйонів Карбованців.
Тим Правління Народного Кооперативного Банку
Григорівський

їнської Народної Республіки. Після гетьманського перевороту повернувся до Одеси на попереднє місце роботи.

Був активним діячем ряду громадських об'єднань, зокрема Товариства «Просвіта». 6 липня 1918 р. обраний головою Одеської міської української ради.

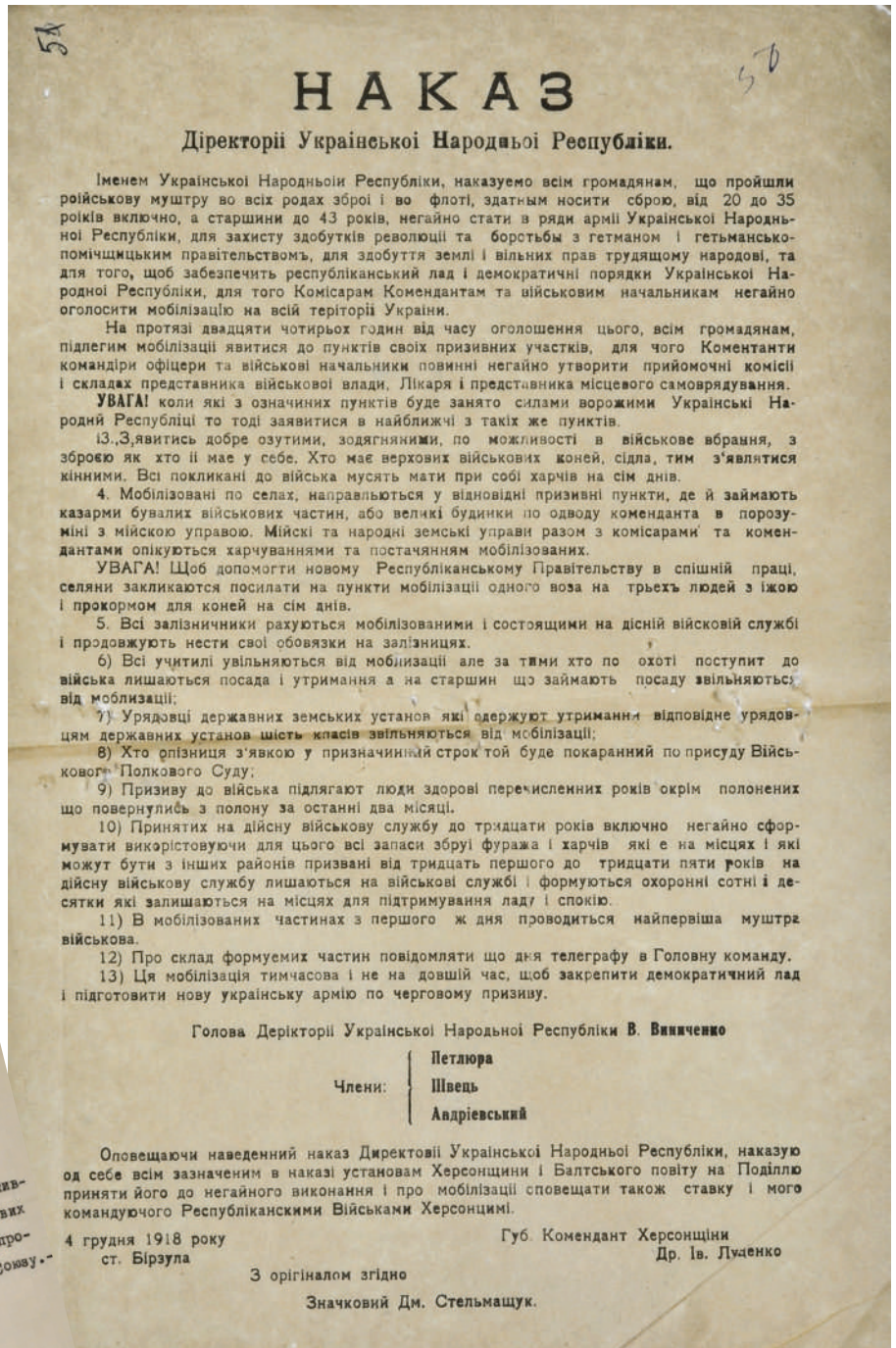
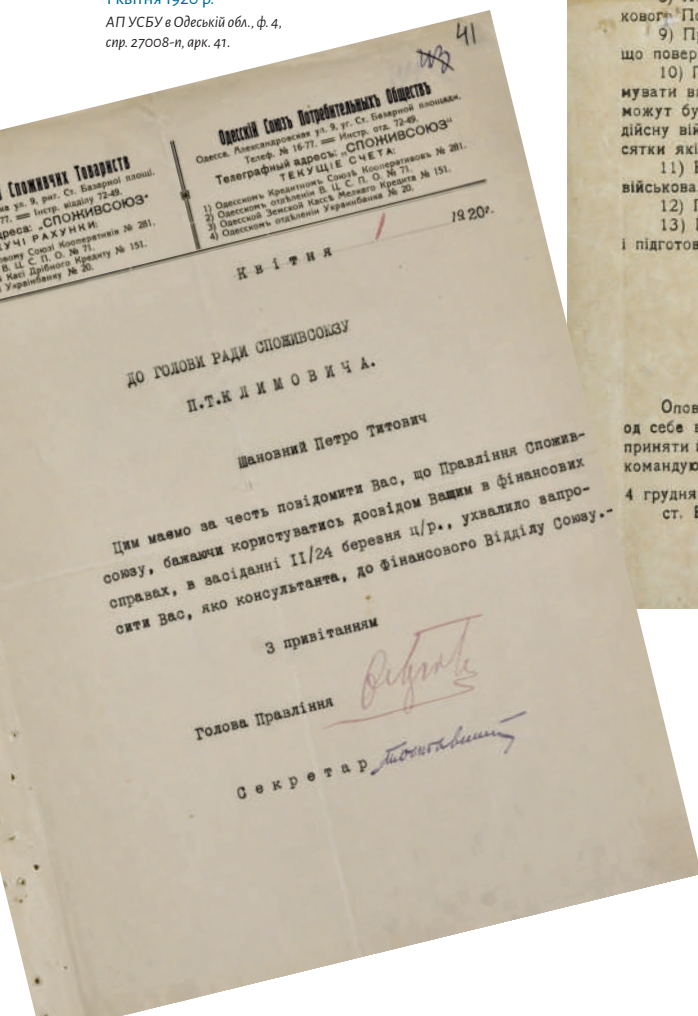
30 травня 1920 р. заарештований та розстріляний Одеською ГубЧК.

Одружений, мав сина.

Реабілітований 7 жовтня 1994 р. Одеською обласною прокуратурою.

Лист голови правління Одеського «Споживсоюз» до П. Климовича. 1 квітня 1920 р.

АП УСБУ в Одеській обл., ф. 4, стр. 27008-п, арк. 41.

Наказ Директорії про мобілізацію з приписом губерньського коменданта Херсонщини — речовий доказ у справі П. Климовича АПУСБУ в Одеській обл., ф. 4, стр. 27008-п, арк. 50.

Петр Титович Климович.
Одесский старшина

В молодости подвергся административной ссылке по политическим мотивам. В начале девятисотых годов состоял членом Одесской Городской Управы откуда был освобожден Мейселевско-Пейхановским блоком.

Короткое время при Украинской раде (Министерство Голубовича) состоял министром финансов.

При етманском перевороте, несмотря на настойчивые просьбы остаться в Министерстве, категорически отказался.

В Одессе принимал участие в целом ряде общественных начинаний (Народное Аудиторы, Общественная Библиотека, Общество дружеского воспитания молодежи, Общество Народного Театра, Казачье общество и проч.)

Коротка довідка про старожилу Одеси П. Климовича
АП УСБУ в Одеській обл., ф. 4, спр. 27008-п, арк. 55.

Документ № 11

**Протокол допиту П. Климовича
Одесською ГубЧК**

ОТДЕЛ Секр[етно-] Опер[ативный]
Гор. Одесса 31/V 1920 г.

Протокол №

допроса, произведенного в Одесск.
Губ. Чрезвычайной Комиссии по борьбе с контррев., спек. и прест. по должн. ___ по делу за № ___

Я, нижеподписав[шийся] ___ допрошен ___ в качестве Обвиняем[ого] показываю:

1. Фамилия Климович

2. Имя, отчество Петр Титович
3. Возраст 65
4. Происхождение гор. Одесса
5. Местожителство Отрадная 5, кв. 6
6. Род занятий член правления 1²⁰ общ[ества] взаимного кредита
7. Семейное положение жена и сын
8. Имущественное положение дача на большом фонтане
9. Партийность беспарт[ийный]
10. Политическое убеждение социал[ист]-федералист
11. Образование общее Кандидат прав Новорос[сийского] университет[ета] специальное
12. Чем занимался и где служил
 - а) до войны 1914 года Одесса, служ[ащий] общества взаимн[ого] кредита.
 - б) до февральской революции 1917 года тоже.
 - в) до октябрьской революции 1917 года тоже.
 - г) с октябрьской революции до ареста член правления союза потребит[ельского] обществ[а]
13. Сведения о прежней судимости

Показания по существу дела.

Состою членом Просвиты, от выборов в правление украинской Просвиты я отказался и в правлении не состою.

За все время моего пребывания членом Просвиты я не замечал там ничего контрреволюционного и сам не принимал никакого участия в противо советской власти.

[П. Климович]

АП УСБУ в Одеській обл., ф. 4, спр. 27008-п, арк. 52.
Оригінал. Рукопис на бланку.

**Витяг з висновку про реабілітацію
П. Климовича прокуратурою Одеської
області**

«УТВЕРЖДАЮ»

Зам Прокурора Одесской области
государственный советник
юстиции 2 класса
[підпис] В.С. Иванов
«10» октября 1994 г.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В отношении *Климовича П.Т.*
(фамилия, инициалы)
по материалам уголовного дела
(арх. № 017138)
Фамилия, имя и отчество *Климович
Петр Титович*
Год рождения *1855*
Место рождения *город Одесса*
Место работы и должность до ареста
Место жительства до ареста *город
Одесса*
Сведения о партийности
Когда, каким органом по каким статьям

УК был осужден (репрессирован), в чем признан виновным, изменялось ли решение по делу и как: *Постановление коллегии Одесской губернской чрезвычайной комиссии от 1920 года (число и месяц не указаны) за контрреволюционную деятельность подвергнут расстрелу с конфискацией имущества.*

Будучи допрошенным в ходе следствия Климович показал, что он был членом «Просвиты», никакого участия против советской власти не принимал.

По другим пунктам обвинения Климович не допрошен. Свидетели по делу не допрашивались.

Арестован «30» мая 1920 года
Освобожден «...»..... 19.... года
[...]

Данные о репрессированном или его родственниках: *сведений не имеется*
На *Климовича Петра Титовича*
(ф., и., о.)

распространяется действие ст. 1 Закона Украинской ССР «О реабилитации жертв политических репрессий на Украине» от 17 апреля 1991 года *в связи с отсутствием совокупности доказательств, подтверждающих обоснованность привлечения его к ответственности.*

[...]

Старший помощник прокурора
Одесской области по надзору
за следствием в органах
госбезопасности
Ст[арший] советник юстиции
[підпис] *З.А. Садикова*

«7» октября 1994 года

ПРИМЕЧАНИЕ: справка о реабилитации
не составлялась
(фамилия, инициалы)

[...]

Подпись [підпис *нерозбірливий*]

Витяг із протоколу
колегії Одеської ГубЧК
із постановою про розстріл
П. Климовича
АП УСБУ в Одеській обл., ф. 4,
спр. 27008-п, арк. 1.

ВЫШИСКА		
из протокола заседания коллегии О. Г. Ч. К.		
От _____ 1920 г. <i>Апр 20 1940</i>		
№ дела	Слушали	Постановили
2575	<p><i>Климович Петр Титович</i></p> <p>министр финансов при Гетманской власти, а в настоящее время служил в Спец-жив-собзе, имел связь письмовать. менно с атаманом Струке, <i>наб. Дорн</i> петлюровския возвания, состоял членом "ПРОСВИТЫ" председателем Рады при Гетмане, обвиняется в контр-революции.</p>	<p>Пред, явленное обвинение <i>гр.КЛИМОВИЧА</i> считать <i>ЛЯТЬ, имущество конфи-</i></p>
<p>С подлинным верно: секретарь Президума <i>Сергей...</i></p>		

АП УСБУ в Одеській обл., ф. 4, спр. 27008-п, арк. 59.
Оригінал. Рукопис на бланку.

О.Г.П.У.

АРХИВ
Учетно-архивного отдела
КГБ при Сов. Министров УССР
СЛЕД. ФОНД

ДЕЛ 7938

Дмитро
Коліух

1880-1938

УКРАЇНСЬКА

[1931

(СЛЕДСТВЕН. МАТЕРІАЛ)

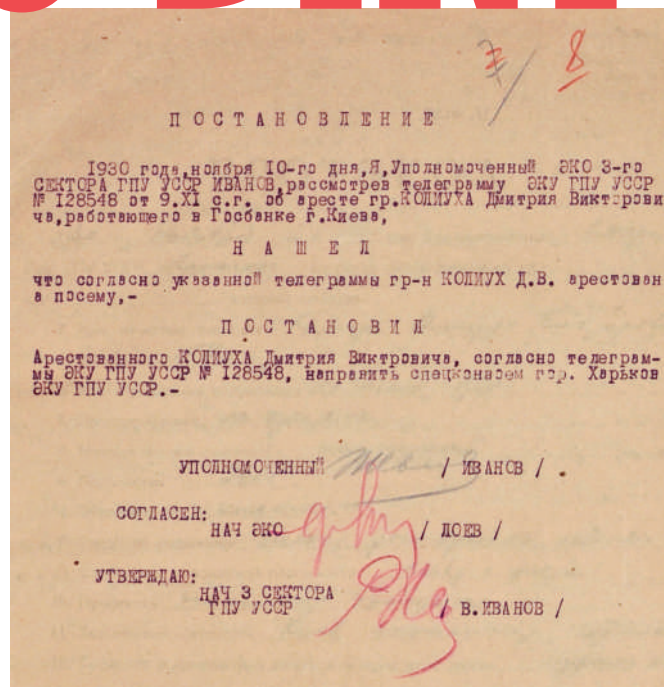
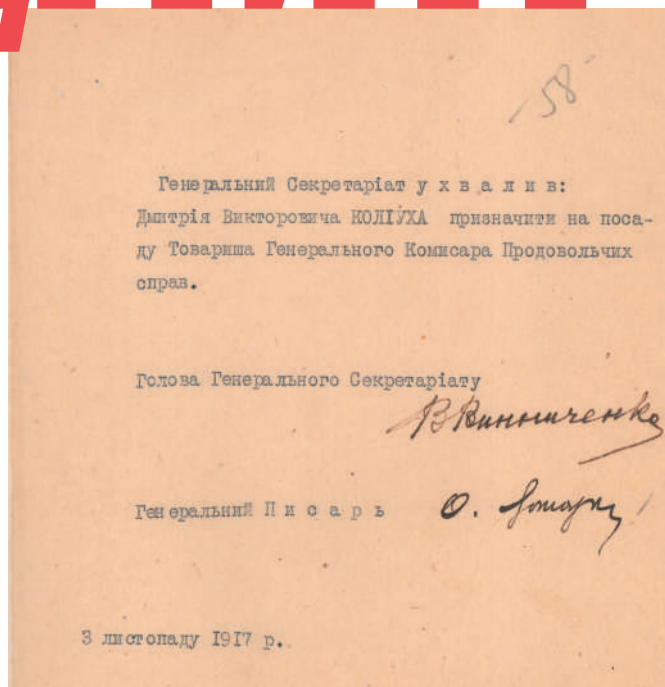
ТОМ № 14

59881 ф

Арх. № 372 В 14 ТОМАХ

Генеральний секретар продовольчих справ

Народний міністр продовольчих справ Української Народної Республіки

ДМИТРО ВІКТОРОВИЧ КОЛІУХА народився у містечку Розсош Острогозького повіту Воронежської губернії (нині Воронежська область, Росія). Отримав початкову освіту. Займався створенням кооперативних та споживчих товариств.

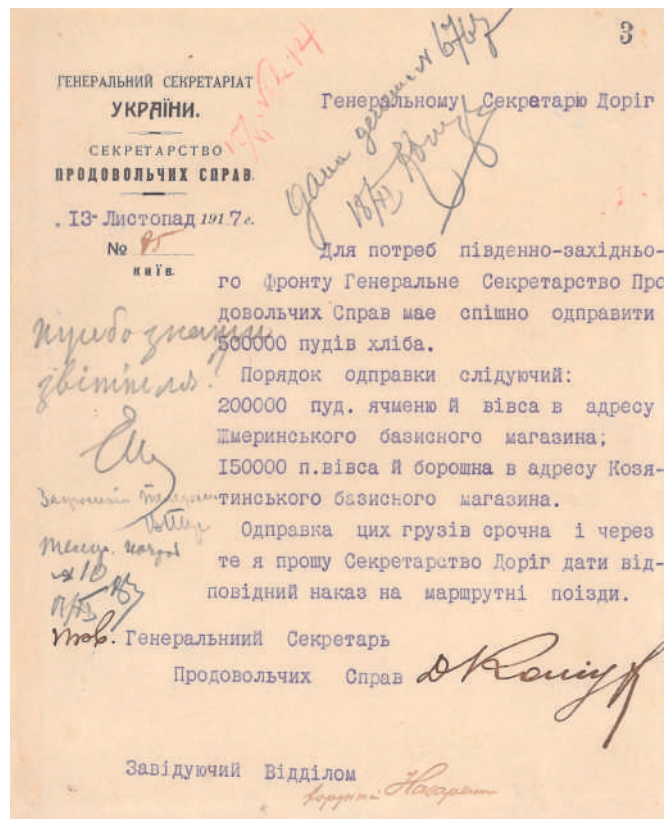
Упродовж 1917–1920 рр. очолював «Дніпросоюз».

Із початку березня 1917 р. — член Ради об'єднаних громадських організацій Києва. Влітку 1917 р. обраний депутатом Київської губернської народної (земської) ради. Також працював головою Київського міського продовольчого комітету.

У листопаді 1917 р. став товаришем (заступником) генерального секретаря продовольчих справ, із січня 1918 р. — генеральним секретарем (народним міністром) продовольчих справ. Наприкінці березня 1918 р. подав у відставку.

Витяг про призначення Генеральним секретаріатом Центральної Ради Д. Коліуха товаришем генерального комісара продовольчих справ
ЦДАВОУ, ф. 1063, оп. 3, стр. 1, арк. 58.

НАГОРІ СПРАВА. Постанова ГПУ УССР про конвоювання Д. Коліуха з Києва до Харкова
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 14, арк. 8.

Лист Д. Коліуха до секретарства шляхів про транспорт для хліба на потреби Південно-Західного фронту. 13 листопада 1917 р. ЦДАВОУ, ф. 2094, оп. 1, стр. 2, арк. 3.

У. С. С. Р.
УДАРСТВЕННОЕ ПОЛИТИЧЕСКОЕ
УПРАВЛЕНИЕ

Ордер № 1631

делу _____

Действительно на _____ суток.

дан Новгород 9 " _____ " дня 1930 г.

Сотруднику Розенблюату
А. Сороку

производство обиска и др.

Коліуха Дмитрій
Викторовиче

адресу Киев Франка В. М. С.

Всем военным и гражданским властям, а
также гражданам Республики надлежит оказывать
полное законное содействие пред'явителю ордера
при выполнении возложенных поручений.

Начальник _____

НАЧ. ЭКО. СЕКТОРА ГПУ УССР

П. Уполномочен. РОЗЕНБЛАТ

РАПОРТ

Согласно № задания, а по ордеру № 1631 произвел обнос
у гр-на КОЛИУХА Д. В., при чем в его письменном столе в одном
из ящиков обнаружил револьвер системы "Арманиак" с тремя
полными обоймами и 25-ю патронами. Револьвер и патроны были
заложены бумажной, а патроны, кроме того, лежали замаскированными
в пазыльях перчаток. Разрешения на право ношения оружия
у гр-на КОЛИУХА не имеется.

Розенблюат /РОЗЕНБЛАТ/

10.XI-1930г.

Рапорт начальнику економічного відділення 3-го сектору ГПУ УССР про незареєстрований револьвер з набоями в помешканні Д. Коліуха
ГДА СБУ, ф. 6, стр. 59881-фп, т. 14, арк. 3.

Ордер Київського оперативного сектору ГПУ УССР на обшук та арешт Д. Коліуха.
9 листопада 1930 р.
ГДА СБУ, ф. 6, стр. 59881-фп, т. 14, арк. 1.

того 1932 р. Д. Коліуха вислали на 3 роки до Казахстану. Проживав в м. Алма-Ата (нині – м. Алмати). Працював економістом у «Комунпос-тачі» та Всекобанку.

5 грудня 1933 р. заарештований. Ухва-люю Колегії ОГПУ Казахської ССР від 5 березня 1934 р. за статтями 58-10, 58-11 Кримінального кодексу РСФСР ув'язнений на три роки у виправно-трудовому таборі.

4 лютого 1938 р. повторно заарештований. Згідно з ухвалою трійки УНКВД по Алматинській області від 13 лютого 1938 р. розстріляний.

Дружина — Клавдія (1883–1956), син — Герман (1909–?), донька — Тамара Черкасова (1906–1981).

Реабілітований 27 квітня 1960 р. Верховним судом Казахської ССР, 24 квітня 1989 р. Прокуратурою Алматинської області та Президією Верховної ради ССРСР.

Член Української соціал-демократич-ної робітничої партії у 1917–1919 рр.

У 1920 р. — член Громадського коміте-ту з охорони ладу та спокою м. Києва, щоб був створений після відступу з міста більшовиків. Із 1920 р. працю-вав у Всеукраїнській кооперативній

спілці (Вукоопспілка), «Укрзовні-шторгу», економістом-референтом у «Київміськплані».

Заарештований 10 листопада 1930 р. Звинувачений за статтею 54-11 Кри-мінального кодексу УСРСР. Рішен-ням колегії ОГПУ ССРСР від 7 лю-

Заполняется сотрудниками ГПУ, путем опроса обвиняемых и по материалам следствия.

АНКЕТА
АРЕСТОВАННОГО ПО ДЕЛУ "УКРАИНСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ ЦЕНТР".

Название органа ГПУ ГПУ УССР
 Время ареста 27.12.30г.
 Место заключения: Войсковой тюрьмы в Харькове

ВОПРОСЫ:	ОТВЕТЫ:
1. Фамилия, имя и отчество	<u>Коліуха Дмитрия Викторовича</u>
2. Время и место рождения	<u>1880г. с. Рассохи Боспорского уезда Чорна</u>
3. Национальность и гражданство.	<u>Украинский</u>
4. Бывшее сословие или происхождение до революции.	<u>Крестьянин</u>
5. Профессия, род занятий.	<u>Каммератор - Экономист</u>
6. Социальное и имущественное положение.	<u>Среднеимущий</u>
7. Семейное положение и род занятий членов семьи.	<u>Женат, жена дом.хоз. Свеченский, дощ. - столяр, Каммератор, дом.хоз.</u>
8. Образование: а/ Общее б/ Военное	<u>Ничего</u> <u>Ничего</u>
9. Служба и чин в старой армии, при белых, Петлюре и Гетмане, в учреждениях белых правительств. /хронологически/	<u>Ничего</u> <u>Ничего</u> <u>М-р Самарского секретариата Протоколов, дом. бухгалтер, 1918г.</u>

Анкета заарештованного Д. Коліуха. 2 квітня 1931 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фл, т. 14, арк. 4.

Документ № 13

Витяг із заяви ув'язненого Д. Коліуха до секретаря ЦК КП(б)У від 13 грудня 1930 р.

До секретаря ЦК КП(б)У тов[ариша] Любченка П.П.

Заява ув'язненого Дмитра Коліуха

В ніч з 9 на 10 листопада ц[ього] р[оку] мене заарештовано і 13/XI привезено до Харкова. Під час допиту я довідався, що мене обвинувачують як співучасника контрреволюційної організації та що мають ДПУ матеріали, які доводять про мої контрреволюційні дії. Мої найщиріші запевнення в тому, що я не брав жодної участі в будь-якій організації і що я не ворог радвлади

10. Служба в красной армии соупреждениях; последнее место службы	<u>Ничего.</u> <u>Киев. Стор. Печат.</u> <u>Франкшот - Союзный.</u>
11. Был ли за границей, когда, сколько времени и как вернулся в СССР.	<u>Ничего</u>
12. В каких антисоветских и организациях состоял; участие в борьбе против Соввласти, арестовывался ли, когда, результаты суда	<u>Состоял в УСДРП</u> <u>Ничего.</u>
13. Состоял ли ранее членом ВКП/б/ и причины выхода	<u>Ничего</u>
14. Точное местожительство до ареста.	<u>г. Киев. В. Франкшот</u> <u>№ 13 № 8.</u>
Подпись сотрудника ГПУ <u>[Подпись]</u>	
1931 года.	
ДЛЯ ОТМЕТОК	

позитивних наслідків не дали і я продовжую сидіти у бупрі. Те, що Ви добре знаєте важке моє життя взагалі, а особливо за останні десять років, дає мені право звернутися до Вас, щоб ще раз нагадати так про свою діяльність як і свою невинність та запевнити про відданість радвладі і компартії.

Насамперед наведу факти та своє відношення до жовтневої революції. Революцію 1917 р., як і жовтневу, я пережив у Києві. З самого початку революції я приймав доволі активну участь в знищенні рештків царату, хоч і не відігравав керівної ролі. В тому ж [19]17 р. вступив до УСД партії, але був у партії рядовим членом партії і жодного впливу на напрямок роботи партії не робив, як не був ніколи обраним на будь-яку керівну партійну роботу.

В Центральній Раді жодної участі не брав і членом її не був. В листопаді

дело зарегистрировано под № _____ Ф. № 21/УССО

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(о назначении следствия, избрании меры пресечения и предъявлении обвинения)

Гор. Харьков 9. Коліуха 1931 г., 8 уполномоченный ВКУ
 Рай(Гор)Отделения _____ Сектора ГПУ УССР ПАВАНОВ
 рассмотрев материалы о преступной деятельности гр-на КОЛІУХА Дмитрия
Викторович

выразившейся в участии в К-р организации ставящей себе целью
свержение Сов. власти

и, усматривая в означенных деяниях наличие признаков преступлений, предусмотренных ст.ст. 54-11
 У. У. С. С. Р.

ПОСТАНОВИЛ:

- На основании ст. ст. 93 п. 2 и 108 УПК, настоящее дело принять к своему производству и начать предварительное следствие.
- На основании ст. 126 и, руководствуясь ст. 127 УПК, привлечь гр-на КОЛІУХА Дмитрия
Викторович по настоящему делу в качестве обвиняемого, предъявив ему обвинение по ст. ст. 54-11 УК УССР.
- На основании ст. ст. 142 и 144 и, руководствуясь ст. ст. 145 и 155 УПК, мерой пресечения способов уклонения от суда и следствия в отношении обвиняемого КОЛІУХА Д. В. избрать задержание под стражей в ДОТР'е №-1 Спецкорпуса №-2 камеры №6

Постанова ГПУ УССР
 про початок слідства щодо
 Д. Коліуха. 9 листопада 1930 р.
 ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 14,
 арк. 6.

[19]17 р. мене призначили на товариша генерального секретаря продовольчих справ, де я був до квітня 1918 р. в секретаріаті виконував технічну роботу, жодної політичної ролі не відігравав. Боротьба Центральної Ради з владою Рад і запрошення німців на Україну — все це відбувалося без будь-якої моєї участі.

В березні місяці 1918 р., розійшовшись з урядом Голубовича в питанні виконання мирової угоди з німцями, залишив секретаріат, вернувся на роботу до Дніпросоюзу і більше в подальшому в українському уряді участі не брав.

[...]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 14, Арк. 29.
 Оригінал. Рукопис.

**Витяг з листа ув'язненого
 Д. Коліуха до секретаря ЦК КП(б)У
 від 17 січня 1931 р.**

До секретаря ЦК КП(б)У Любченка П.П.

Панас Петрович!

Ось минув місяць відколи я надіслав до Вас свою першу заяву та два місяці після мого ув'язнення, а я продовжую конати у в'язниці. Можливо, що ті, хто діяв злочин почувають себе добре, а про те я жодного злочину не робив і тому

Копии настоящего постановления препроводить _____

Прокурору и Начальнику места лишения свободы _____

Уполномоченный Басанов

Согласен Нач. _____

Утверждаю Нач. Жуку Емиу Чесер

Постановление мне объявлено _____ 1931 г.

Подпись обвиняемого _____

перебування моє тут позначилося на мені занадто зле.

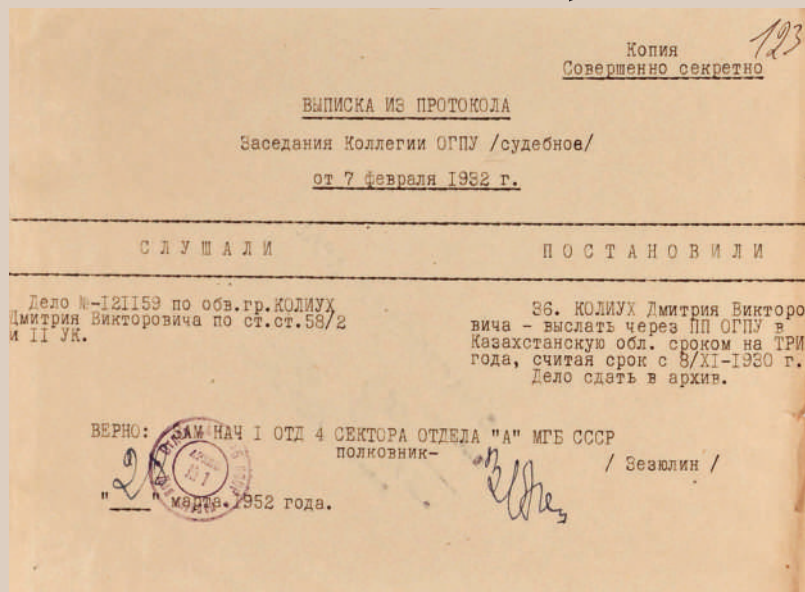
Наперед мушу зазначити, що стан мого здоров'я надто підупав. На тлі загострення давнішньої хвороби — порушення обміну речовин, подагри — у мене розшаталися зуби, неймовірно болять і ось-ось почнуть випадати, біль в руках остільки сильна, що мені тяжко підіймати та що-небудь робити. У ночі я майже не можу спати, руки терпнуть і я, щоразу просипаюсь і відчуваю, що руки паралізовані. Нещодавно почали терпнути ноги і мені тяжко ходити. Така розштаність організму тяжко відбилася на серці і я чим раз більше і більше відчуваю нетерпиму біль навколо серця, а серце часами нібито перестає працювати, мені тяжко дихати. Від майже постійного перебування при світлі лампи, у мене заболіли очі. Словом, коли перебував на волі, я так сяк мав змогу боротися зі своєю хворобою

і вона так убійче на мене не впливала. А тут у в'язниці за два місяці я зробився напівінвалід. Коли мені доведеться ще й далі тут бути, то можна з певністю сказати, що вийду звідси я цілковито непридатним до будь-якої роботи.

[...]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 14, арк. 60.

Оригінал. Рукопис.

Витяг із протоколу колегії
ОГПУ від 7 лютого 1932 р.
про заслання Д. Колюха
на 3 роки до Казахстану
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 14,
арк. 123.

Документ № 15

**Витяг з постанови про перегляд
справи та реабілітацію Д. Колюха
від 27 квітня 1960 р.**

[...]

ОПРЕДЕЛЕНИЕ № 22/057н

Судебная коллегия по уголовным делам
Верховного суда Казахской ССР

В составе: Председательствующего
Колонтаевского и членов т. т. ГРИШИНОЙ
и ЖУМАДИЛОВА
рассмотрев в заседании от 27 апреля 1960
года уголовное дело по протесту прокурора
Каз[ахской] ССР на постановление Особого
совещания при Коллегии ОГПУ от 5 марта
1934 года, которым:

1. КОЛИУХ Дмитрий Викторович,
1880 года рождения, уроженец гор[ода]
Россошь, украинец, гр[ажданин] СССР, со
средним образованием, беспартийный,
бывший член УСДРП, несудимый, рабо-
тал главным бухгалтером Всекомбанка
в гор[оде] Алма-Ате.

[...] —

все четверо осуждены по ст. ст. 58-10
и 58-11 УК РСФСР на 3 года заключе-
ния в исправ[ительно] труд[овом] лагере
каждый.

[...]

Таким образом по делу установлено, что
КОЛИУХ и другие лица, осужденные по дан-
ному делу, за их антисоветскую деятель-
ность до 1931–1932 гг. осуждены к ссылке
в Казахстан еще в 1930–1931 гг.

Что же касается предъявленного КОЛИ-
УХУ и другим в 1934 году обвинения в со-
здании и участии их в деятельности антисо-
ветской группы ссыльных украинских на-
ционалистов в гор[оде] Алма-Ате и прове-
дении ими организованной антисоветской
работы против Советского государства, то
это обвинение основано на непроверенных
данных, объективность которых вызывает
серьезное сомнение в связи с показаниями
допрошенных ряда лиц в 1960 г.

Поэтому, соглашаясь с протестом и ру-
ководствуясь ст. 376 УПК Каз[ахской] ССР,
коллегия,

ОПРЕДЕЛИЛА:

Постановление Особого совещания
при Коллегии ОГПУ от 5 марта 1934 года
по данному делу в отношении КОЛИУХ
Дмитрия Викторовича, [...] отменить и за
недоказанностью обвинения дело произ-
водством прекратить.

Председательствующий — Колонтаевский
члены суда: Жумадилов, Гришина.

Верно: За председателя судебной кол-
легии по уголовным делам Верховного Суда
Каз[ахской] ССР /Колонтаевский/
[...]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 119, арк. 204, 207.
Завірена копія. Машинопис.

У. Н. Р.

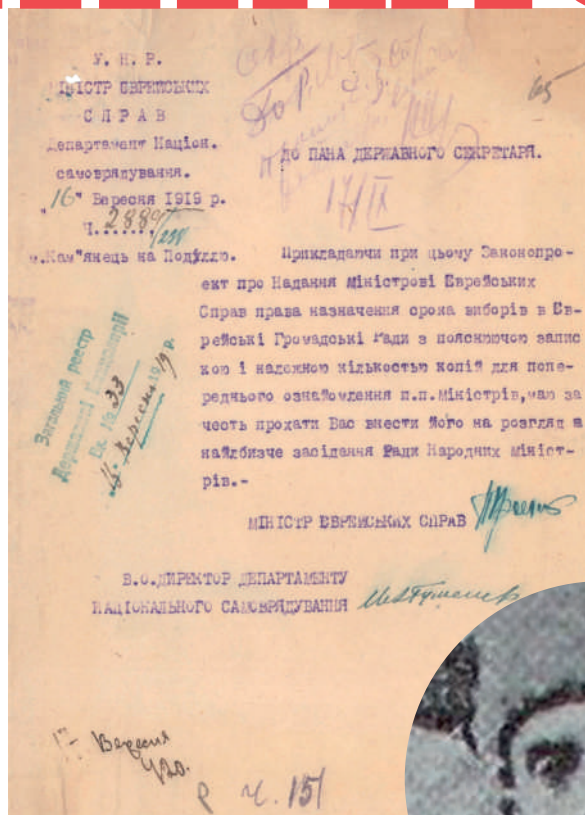
Пінхас
Красний

1881-194?

Міністр
у єврейських
справах
Української
Народної
Республіки

Роспочате

1917 року.

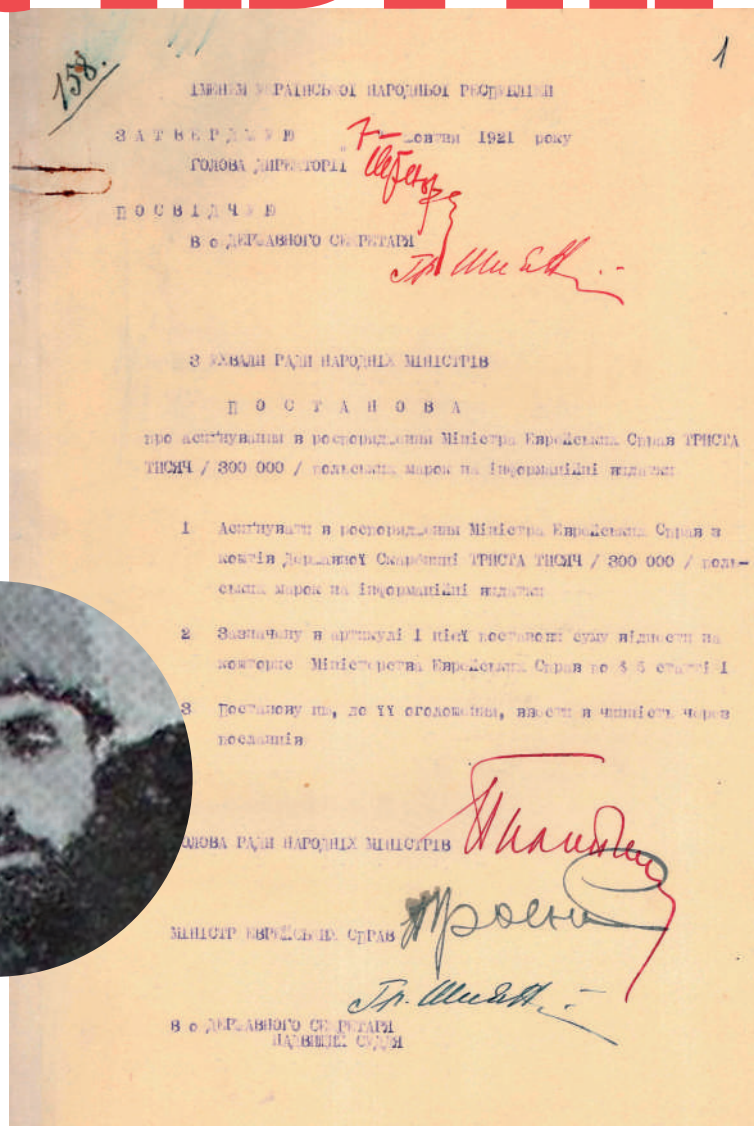

Лист про законопроект з призначення виборів до Єврейської громадської ради за підписом П. Красного. 16 вересня 1919 р.
ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, спр. 8, арк. 65.

ПИНХАС АБРАМОВИЧ КРАСНИЙ народився у селі Софіївка Канівського повіту Київської губернії (нині село Черкаського району Черкаської області) у родині торговця. У 1905–1908 рр. — член партії «Бунд» (Загальний єврейський робітничий союз у Литві, Польщі і Росії), у 1906–1907 рр. — член Одеського комітету «Бунд», до 1920 р. — член ЦК Єврейської народної партії. У 1908 р. був арештований у м. Бердичеві за політичну діяльність і засуджений до 4 місяців ув'язнення. Після звільнення повернувся до родини у Козятин, де проживав до 1917 р. і займався самоосвітою.

Член Української Центральної Ради.
Один із організаторів єврейських шкіл.

Постанова Ради Народних Міністрів УНР про виділення коштів на інформаційні видатки Міністерству єврейських справ. 7 жовтня 1921 р.
ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 4, спр. 57, арк. 1.

У квітні 1919 — жовтні 1920 рр. — міністр у єврейських справах уряду УНР. Один із ініціаторів ухвалення постанови про створення надзвичайної державної комісії для розслідування єврейських погромів та притягнення винних до кримінальної відповідальності.

19 грудня 1919 р. був арештований у Бердичеві співробітниками особливого відділу 12 армії РККА. Але 11 січ-

ня 1920 р. був звільнений через брак доказів. Наприкінці 1920 р. разом із урядом УНР емігрував до Польщі, продовжував обіймати посаду міністра у єврейських справах. Проживав у Тарнові, Львові і Варшаві, займався літературною діяльністю. В УСРР начальник секретно-оперативної частини особливого відділу Центрального управління надзвичайних комісій Семен Дукельський в обвинувальному висновку у кримінальній справі «Уря-

У. Н. Р.
МІНІСТР
ЄВРЕЙСКИХ СПРАВ
 21. Вересня 1921 р.
 Ч. 413.
 М. Оскар Урсул.

Дуже негідно.
 21/12 1921 р.
 № 394.
 До Пана державного
 Секретаря.
 В. Сиротюк
 Т. М.

Наказали при убожстві у доповідній
 до відомств ч. 387 від 24-го серпня та 2.396
 від 5-го вересня у р. мистіваних в справі
 проекту Постанови про вигнання в розшу-
 денні Міністерства Єврейських справ 500.000 осіб на підставі
 на інформаційні свідчення з доданками Сиротюк з Хар-
 ковської резиденції. Вказано проміг в цій справі, маю за гэты
 прасіти Вас, Пана державний Секретарю, внести
 проект цієї Постанови на розгляд Ради Народніх
 Міністрів у календарному її засіданні.

Міністер Єврейських справ
 В. О. Вирстунь, Ассистент. Секретаря

19 серпня негідно от секретних агентів вверненого
 мне Архивного Под'отдела, что в город Бердичев должны прибыть
 др. Министр бывшег Петлюровскій власти тов. КРАСНОГ и др. и
 тов. Солодаря, когда мне удалось узнать их квартиру
 и прийти на этот обнос я встал их обоих спящими.
 Моим появлением они были сильно возмущены и пораженны
 так как в ночь под 19 они только прибыли, а девятидесятого
 были обшуканы, и вопрос кто бы будет и откуда, они мне
 заявили, что Иша правительство равнодушно, а иши делегаты ужасно
 в Москву, им же понехали и думали было выйти к Вашим властям
 но выспели ввиду ареста.
 При объявлении о пред'явлении их документов тов. КРАСНОГ
 возмутился и вынимая свой паспорт баворочими подаян мне в руки
 одновременно - бросил в сторону коммисар другой паспорт, при
 поднятии последнего сотруничками обшукано, что паспорт принадле-
 лан тов. Красному и фамилия в нем принадлежала "Ведн" я спросил
 зачем он Вам был нужен, то последний тов. Красног заявил, что
 переходя через фронт Деникина я боялся что-бы меня не расстреля-
 ли, этот паспорт должен и был для ограждения меня от смерти.
 При обносе обшуканы и другие Подовичинны и удостоверены
 также семи арестованным Цюганки себя да оставлено Министр-
 ми Правительством П. е т л ж и н .
 Арест мною был проваден и арестованным оставлены в ка-
 меру.

22/12-19.
 Следующий Архивным Под'отделом

Доповідна про обставини арешту
 в Бердичеві «петлюрівських міністрів»
 П. Красного та Г. Солодаря. 22 грудня 1919 р.
 АП УСБУ в Житомирській обл., ф. 6, спр. 4920-п, арк. 11.

ТЕЛЕГРАМА МІНІСТРА ДЛЯ ЄВРЕЙСКИХ СПРАВ. 17

До всіх міст і містечок, єврейським громадським радам.

Уряд, командування й трудовий конгрес У.Н.Р. приймають рішучі за-
 ходи, щоб припинити в шті можливість всяких погромів, волю против-
 рейсовку агітацію, передавати всіх винних у єврейських погромах війсь-
 ковому суду для осуду по законам військового часу, зробити негайний
 розсліду по всіх погромах, які відбулися, для передачі винних військово-
 му суду, накласти всю відповідальність за допущення погромів на відпо-
 відних військових і цивільних урядових осіб, добре знаючи, що єврейсь-
 кі погроми це діло чорносотенних рук, ворожих як єврейському так і
 українському народам, намагачись виставити перед всім світом украї-
 нський нарід, як нарід дикарів, котрий це не доріє до власної держави,
 щоб потопити в ріках єврейської крові саме дороге досягнення Україн-
 ського народу - Українську Народню Республіку.

Прикликаю єврейське населення, котре заше рука в руку ходило з
 українським народом у його важкій боротьбі за своє національне зви-
 знення продовжувати й надалі всіма силами активно помагати Україн-
 ському Народу в його героїчній боротьбі, щоб сполученими силами
 спасти Українську Народню Республіку рівно дорого як українському так
 і єврейському народові.

Міністр Єврейських справ КРАСНОГ
 Рівно, 12 квітня 1919 року.

/«Вільна Україна», ч.17 з 15.IV.1919 р./

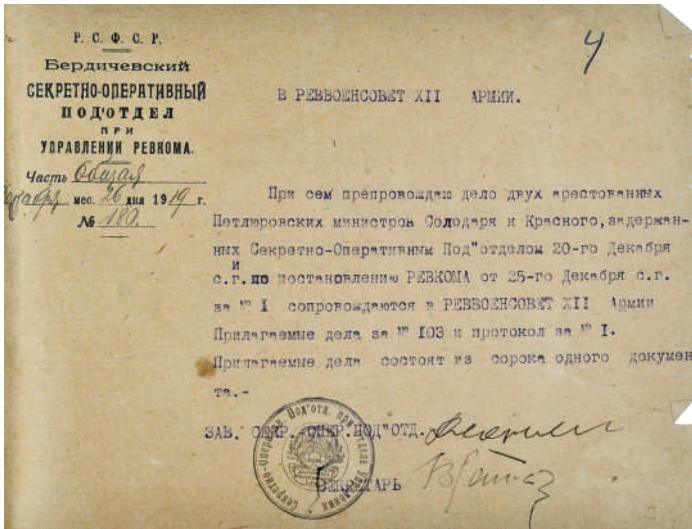
Клопотання П. Красного
 щодо негайного розгляду
 постанови про виділення
 єврейських справ.
 21 вересня 1921 р.
 ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 4,
 спр. 57, арк. 9.

Телеграма міністра
 єврейських справ
 від 12 квітня 1919 р.
 про негайне
 розслідування
 та засудження винних
 у єврейських погромах.
 Копія з часопису «Вільна
 Україна» № 17
 ЦДАВОУ, ф. 4453, оп. 1,
 спр. 19, арк. 17.

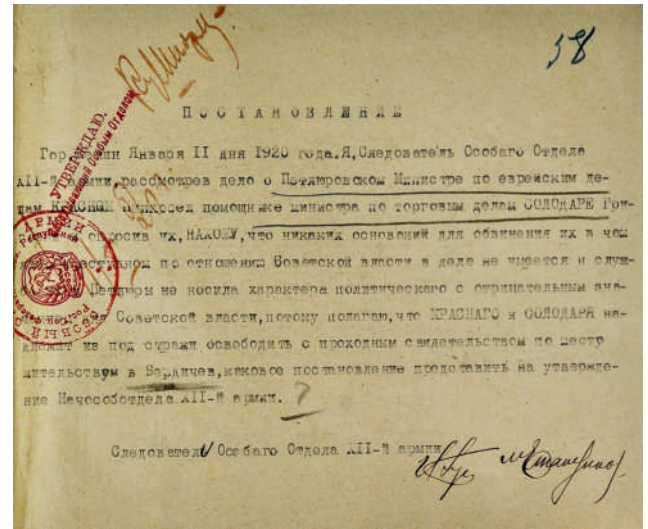
ду УНР» від 20 січня 1921 р. оголосив
 П. Красного «ворогом народу» і вима-
 гав заочно засудити до розстрілу.

За критику польської влади у січні
 1925 р. був арештований і через де-
 кілька місяців за його бажанням був
 депортований до СРСР. Проживав
 у Харкові, працював в «Укржитлосо-
 юзі», згодом продовжив літературну
 працю. 1928 р. видав у Харкові книгу
 «Трагедія українського єврейства
 (к процесу Шварцбарда)», де звину-
 ватив Симона Петлюру в організації
 єврейських погромів.

28 лютого 1938 р. заарештований
 у Харкові, його звинуватили у ство-
 ренні та керівництві «антирадян-
 ською сіоністською терористичною
 організацією». 9–11 травня 1939 р. на
 засіданні військового трибуналу Київ-
 ського особливого військового
 округу відмовився від попере-

Лист про передачу до реввійськради 12-ї армії РККА заарештованих П. Красного та Г. Солодаря. 26 грудня 1919 р. АПУСБУ в Житомирській обл., ф. 6, стр. 4920-п, арк. 4.

Постанова особливого відділу 12-ї армії РККА про звільнення з-під варті П. Красного за відсутністю складу злочину АПУСБУ в Житомирській обл., ф. 6, стр. 4920-п, арк. 58.

днів свідчень і заявив про катування співробітниками УНКВД по Харківській області. Однак був засуджений до 10 років тюремного ув'язнення. Але 29 травня 1939 р. Військова колегія Верховного Суду СРСР скасувала вирок і направила справу на досліджування. 21 листопада 1939 р. кримінальна

справа стосовно П. Красного була призупинена через його хворобу.

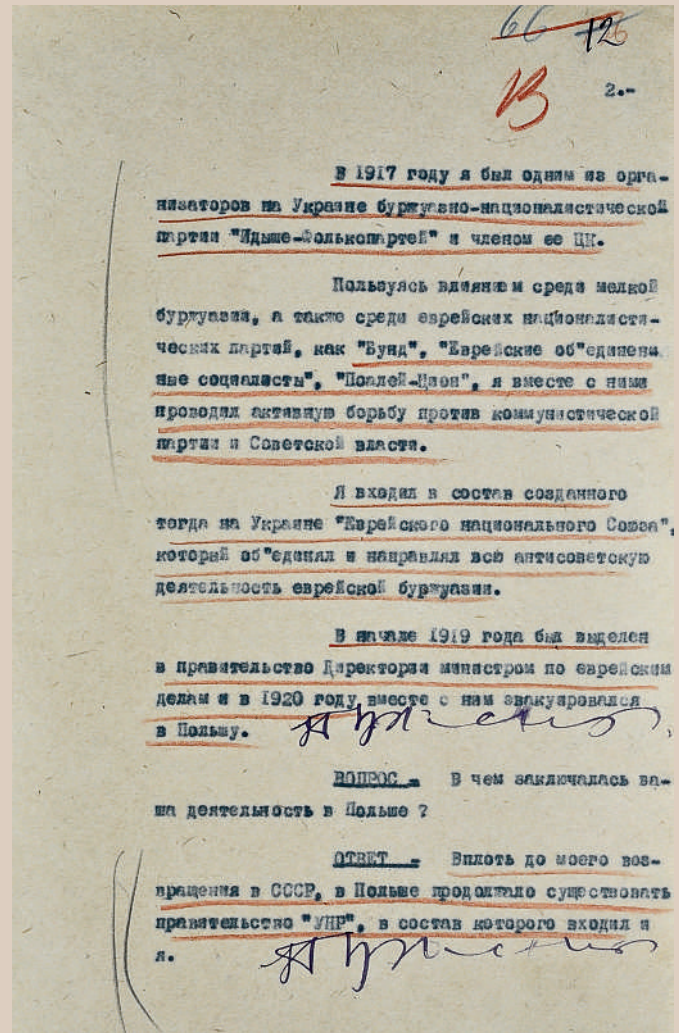
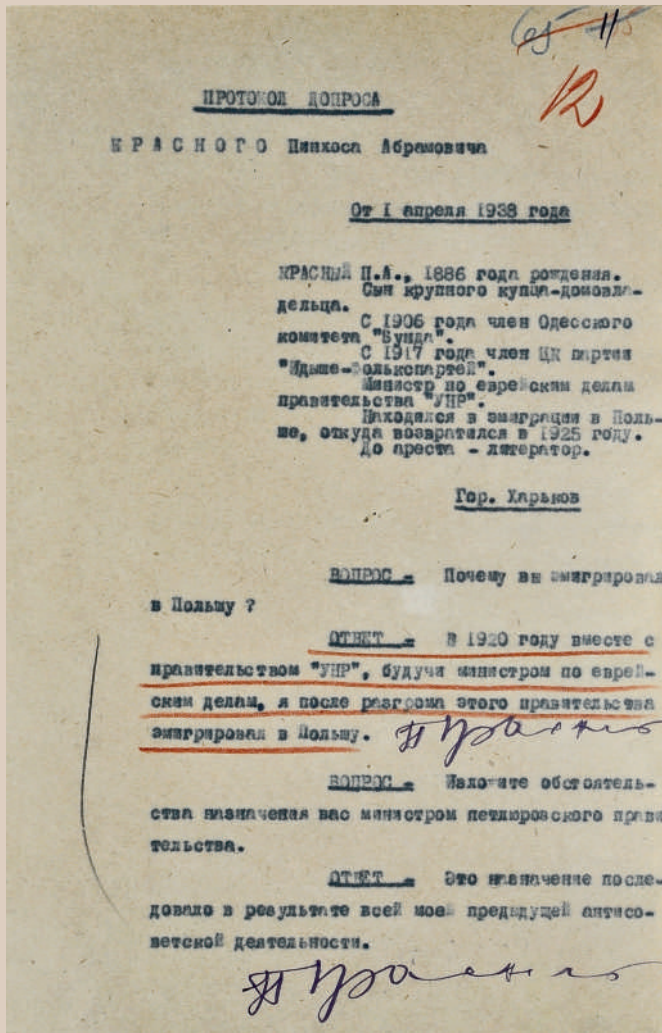
Підслідного П. Красного направили на лікування у судове відділення Київської психіатричної лікарні ім. І. Павлова. Судово-психіатрична експертиза у березні 1941 р. визнала

П. Красного психічно хворим. Ймовірно, він загинув разом із іншими пацієнтами лікарні у листопаді 1941 — квітні 1942 рр. під час нацистської окупації м. Києва

Реабілітований прокуратурою Харківської області 28 липня 1993 р.

Постанова військового прокурора про утримання П. Красного в тюрмі м. Харкова. 27 лютого 1938 р. АПУСБУ в Харківській обл., ф. 6, стр. 036019, т. 1, арк. 3.

Витяг із протоколу допиту П. Красного від 1 квітня 1938 р. про громадсько-політичну діяльність у 1917–1920 рр.
АПУСБУ в Харківській обл., ф. 6, стр. 036019, т. 1, арк. 12-13.

Документ № 16

**Протокол допиту П. Красного
про політичну та літературну діяльність
впродовж 1905–1930-х рр.**

Протокол допроса обв[иняемого]
Красного Пинхоса Абрамовича

от 28/VIII 1939 г.

Допрос начат в 11 час[ов]

Вопрос: Ваше социальное происхождение?

Ответ: Я происхожу из семьи торговца. Отец имел керосиновый склад и собственный дом в Казатине.

Вопрос: В каком году и где Вы состояли членом Бунда?

Ответ: В Бунд я вступил в 1905 г. в Казатине, в 1906 г. я переехал в Одессу, где работал членом Одесского Комитета Бунда до 1907 г., затем переехал в Бердичев, где также продолжал работать в Бунде.

В 1908 г. в Бердичеве я был арестован за хранение противоправительственных прокламаций и осужден к 4 месяцам тюремного заключения. После отбывания наказания я вернулся в Казатин и до 1917 г. проживал у родителей, занимаясь самообразованием.

Вопрос: К какой националистической еврейской партии Вы примыкали за это время?

Ответ: Никакой политической деятельностью я этот период времени не занимался и лишь в 1917 г. вновь вернулся к политической работе.

П Р И Г О В О Р № 0099

ИМЕНИЕМ СОЮЗА СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК

1939 года, мая 9-11 дня, Военный Трибунал Киевского Особого Военного Округа в закрытом судебном заседании в г. Киеве, в составе: Председательствующего - бригадиромиста ГАЛЕНКОВА и членов: военного юриста 1-го ранга МИХНО и батальонного комиссара КУЛИНА, при секретаре военном юристе 3 ранга ИВАНЧЕНКО, рассмотрел дело -

КРАСНОГО Пинхоса Абрамовича,

1886 года рождения, родом из с.Софиевки, Каневского района, Киевской области, жителя гор.Харькова, происходящего из семьи торговца, служащего и литератора, с образованием в объеме высшего, беспартийного, еврей, гражданства СССР, состоявшего с 1905 по 1908 г.г. в БУНДЕ и с 1917г. до 1920г. в "Идише Волкепартей", бывш. в 1919г. министром Директории "УНР" по еврейским делам, холостого, не судимого; бывш. зам. начальника лесного отдела базы кожаных товаров "Ивакожа" -

МАЦА Давида Мойсеевича,

1886 года рождения, уроженца г.Сквиры, Киевской области, жителя гор.Киева, служащего, по профессии педагога, происходящего из семьи раввина, еврей, гражданства СССР, со средним образованием, бывш. члена КП(б)У, состоявшего с 1904 по 1907г. в Партии сионистов-социалистов и с 1917 г. по 1920 г. в объединенной еврейской социалистической рабочей партии, семейного, несудимого; бывш. секретаря Калининградского РКК /Вильявской области/ ,

АБРАМА Лейб Мойсеевича,

1890 года рождения, уроженца гор.Шавли, Ковенской губ./Литва/ жителя гор.Одессы, служащего, из кустарей, с низшим образованием, еврей, гражданства СССР, с 1908 по 1918 г.г. примыкавшего к БИД"у, бывш. члена КП(б)У, семейного, несудимого, по обвинению в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-6, 54-7, 54-8 и 54-11 УК УССР.

Бывш. зав. кафедрой диамата, профессора Одесского Государственного университета.

Копія вироку про засудження П. Красного та групи євреїв за антирадянську націоналістичну діяльність. 11 травня 1939 р. (початок, закінчення справа)

АП УСБУ в Харківській обл., ф. 6, спр. 036019, т. 1, арк. 274-278.

Вопрос: Изложите об этом подробно.

Ответ: В 1917 г. в Бердичеве я организовал еврейскую националистическую партию «Идише фолькс-партей» и до 1920 г. был членом Ц[ентрального] К[омитета].

В 1919 г. как активный деятель «Идише фолькс-партей», я был назначен министром по еврейским делам правительства Петлюры, вместе с которым в 1920 г. эмигрировал в Польшу.

Вопрос: Какую антисоветскую работу Вы проводили до назначения Вас министром по еврейским делам?

Ответ: Как руководитель еврейской националистической партии, я совместно с представителями других националистических партий «Бунд», «Поалей-Цион» и «Объединенцев», вел борьбу против советской власти, агитируя за УНР.

266
218
2.-
МЕЛАМЕДА Бориса Мойсеевича,

1896 года рождения, уроженца с.Моляты, Виленской губ./Литва/ жителя гор.Одессы, служащего, происходящего из семьи кустика, с высшим образованием, еврей, гражданства СССР, бывш. члена БИД"у, примыкавшего с 1912г. к БИД"у, семейного, не судимого, быв. члена Союза Советских Писателей -

ДУРБЕ Нояха Гешелевича,

1886 года рождения, уроженца гор.Олонима, Гродненской губ./Польша/, жителя гор.Киева, по профессии литератора, происходящего из семьи лесопромышленника, с образованием в объеме высшего, еврей, гражданства СССР, беспартийного, примыкавшего с 1905 до 1920 г.г. к БИД"у, семейного, несудимого и бывш. бухгалтера-ревизора "Заготскот",

БАССЕЙНА Льва Ароновича,

1894г. рождения, уроженца гор.Орши БССР, жителя гор.Киева, служащего, происходящего из семьи кустика, еврей, гражданства СССР, с высшим образованием, бывш. члена КП(б)У, примыкавшего с 1912г. к БИД"у, семейного, несудимого - по обвинению в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-6, 54-8 и 54-11 УК УССР и

Бывш. машинистки редакции газеты "Дер Штерн" -

ШТИФ Двойры Исааковны,

1879г. рождения, уроженки гор.Ровно /Польша/, жительницы гор.Киева, служащей, происходящей из семьи торговца, со средним образованием, беспартийной, еврейки, гражданства СССР, вдовой-семейной, несудимой - по обвинению в преступлении, предусмотренном ст.ст. 54-10 ч.1 и 54-12 УК УССР.

На основании материалов предварительного и судебного следствия.

У С Т А Н О В И Л:

Подсудимый **КРАСНЫЙ** начал свою самостоятельную жизнь, как функционер партии БИД, в которой находился с 1905г. по 1908г. После февральской революции 1917г. - **КРАСНЫЙ** перешел на более откровенные буржуазные позиции еврейской националистической партии - "Идише Волкепартей" и был одним из организаторов этой партии в Бердичеве.

Вопрос: Чем Вы занимались в Польше с 1920 по 1925 год?

Ответ: После эмиграции в Польшу я вместе со всем составом Петлюровского правительства поселился в Тарнове.

В Тарнове я прожил весь 1921 год и принимал участие в деятельности украинских националистических эмигрантских организаций, в 1922 г. я переехал во Львов и занялся литературной деятельностью, совершенно отойдя от Петлюровского лагеря.

До 1923 г. моя литературная работа не носила политический характер, с конца 1923 и 1924 г. я начал выступать в прессе с политическими статьями, направленными против польских оккупантов, за что в 1925 г. в Варшаве был арестован польской дефензивой, просидел в тюрьме месяца два и был выслан в СССР.

216
268
4.-

В 1919 г. от блока еврейских националистических партий, от БУНД"а до сионистов, вошел министром по еврейским делам в к.р.УНР"е правительство Петлюры и, таким образом, ответствен за антисоветскую и к.р. политику, проводимую этим правительством против украинского народа, в том числе и против трудящихся евреев.

После эвакуации правительства директории "УНР", в результате разгрома петлюровцев на Украине, подсудимый КРАСНЫЙ продолжал оставаться в этом к.р. правительстве, эмигрировавшем в Польшу, до 1921 г.

Проживая за границей подсудимый КРАСНЫЙ до 1925 г. проводил открытую антисоветскую и националистическую деятельность и только после потери перспектив оккупации Украины, при помощи иностранных государств, КРАСНЫЙ под флагом вооружения, возвратился в 1925 г. на Советскую Украину.

Внешне маскируясь в сасей публицистической деятельности якобы, направленной против украинской националистической эмиграции, КРАСНЫЙ в сасей практической деятельности в ОБЗЕ"те проводил националистическую работу и был связан с антисоветским еврейским националистическим подпольем на Украине, проводившим политику, направленную на свержение Советской власти и восстановление капитализма.

Выходцы из мелко-буржуазных еврейских националистических партий, вождя, после победы Октябрьской Социалистической революции в компартию, при содействии равноблагочестивых впоследствии врагов народа, из троцкистско-виновьевского и бухаринского лагеря, проникли на ответственные участки нацменовской работы в партийном и советском аппаратах, извращали в своей практической работе национальную политику большевистской партии и советской власти по отношению к трудящимся евреям, главным образом, в вопросах приобщения местечкового еврейского населения к земледелию на основах колхозного строя, школьного строительства и культурной работы, сомкнувшись здесь с извращениями, проводимыми украинскими националистами.

К таким лицам относятся выходцы из мелко-буржуазных еврейских партий подсудимые - МАЦ, МЕЛАМЕД и АБРАМ, которые не изменив своей прежней националистической идеологии, под влиянием врагов народа из право-троцкистской и буржуазного антисоветского подполья, допускали и проводили антисоветскую работу в нацменработе на доверенных им участках работ: МАЦУ в центральном советском аппарате, МЕЛАМЕДУ в Одесском городском и АБРАМУ в окружном районном масштабе.

Подсудимый АБРАМ в должности секретаря РКК Калининдорфского /национального/ района в Николаевской области

Ходатайство на въезд в СССР я возбуждал уже будучи арестован.

Вопрос: Следствию известно, что Вы прибыли в СССР для организации контрреволюционной работы.

Ответ: я это категорически отрицаю. Никакой антисоветской работы в СССР я не вел.

Вопрос: С какого времени Вы проживали в Харькове?

Ответ: С момента приезда в СССР в 1925 г. и до ареста я безвыездно проживал в Харькове и занимался литературной работой.

Протокол записан с моих слов правильно, мною прочитан, в чем и расписываюсь.

[П. Красный]

Допросил: Следователь НКВД УССР
Сержант госбез[опасности] [підпис]
/Кившан/

АП УСБУ в Харьковській обл.,

ф. 6, спр.

036019, т. 1,
арк. 108-112.

Оригинал.

Рукопис.

с 1932 г. до 1937 г., подсудимый МЕЛАМЕД в течении трех с лишним лет с 1931 г. в Одесском Наробраве и МАЦ с 1925 г. - на руках одежды нацменовской работе при центральном партийном и советском аппаратах Украины, допускали грубые извращения в национально-культурной работе среди еврейского населения, причем подсудимый МАЦ с 1929 г. когда он был вовлечен и практические сомыкнулся с антисоветским националистическим подпольем, проводил эту работу сознательно.

Убийства, инкриминируемые материалами предварительного следствия и обвинительного заключения подсудимым в совершении преступлений: - КРАСНОМУ и МАЦУ по ст.ст. 54-6 и 54-7 УК УССР;

АБРАМУ по ст.ст. 54-6, 54-7 и 54-8 УК УССР; МЕЛАМЕДУ по ст.ст. 54-6, 54-8, 54-8 УК УССР; ЛУРЬЕ и БАССЕЙНУ по ст.ст. 54-6, 54-8 и 54-11 УК УССР и ШТИФ по ст.ст. 54-10 ч.1 и 54-12 УК УССР - на судебно следствии подтверждены не были.

На основании изложенного Военный Трибунал КОВО признал виновными подсудимых:-

КРАСНОГО в совершении преступлений, предусмотренных ст.ст. 20 - 54-8, 54-11 и 54-13 УК УССР;

МАЦА в совершении преступлений, предусмотренных ст.ст. 20-54-8, 54-10 ч.1 и 54-11 УК УССР;

МЕЛАМЕДА и АБРАМА в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-10 ч.1 и 54-11 УК УССР, а посему, на основании ст.ст. 45 УК УССР и руководствуясь ст.ст. 296 и 297 УК УССР, -

П Р И Г О В О Р И Л:

КРАСНОГО Пинхоса Абрамовича к тюремному заключению на ДЕСЯТЬ ЛЕТ, с поражением в политических правах на ПЯТЬ ЛЕТ, с конфискацией всего, лично ему принадлежащего имущества.

МАЦА Давида Мойсеевича к лишению свободы в ИТЛ сроком на ВОСЕМЬ ЛЕТ, с поражением в политических правах на ПЯТЬ ЛЕТ с конфискацией всего ему принадлежащего имущества.

МЕЛАМЕДА Бориса Мойсеевича и АБРАМА Лейбу Мееровича к лишению свободы в ИТЛ, сроком на ТРИ ГОДА каждого, с поражением в политических правах на ТРИ ГОДА каждого.

218
269
5.-

По обвинению: КРАСНОГО Пинхоса Абрамовича и МАЦА Давида Мойсеевича, в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-6, 54-7 УК УССР;

АБРАМА Лейбу Мееровича по ст.ст. 54-6, 54-7 и 54-8 УК УССР

МЕЛАМЕДА Бориса Мойсеевича по ст.ст. 54-6 и 54-8 УК УССР

ЛУРЬЕ Иряка Пешелевича и БАССЕЙНА Льва Ароновича по ст.ст. 54-6, 54-8 и 54-11 УК УССР и ШТИФ Дворку Исааковну по ст.ст. 54-10 ч.1 и 54-12 УК УССР считать по суду ОПРАВДААННЫМИ.

Учитывая, что проживание БАССЕЙНА Льва Ароновича в пределах УССР является общественно опасным, на основании ст.ст. 33 и 34 УК УССР выслать его под конвоем для обязательного поселения в пределах Казахской ССР сроком на ПЯТЬ ЛЕТ, с момента содержания его под стражей, т.е. с 18 июня 1938 г.

Срок отбывания уголовного наказания, с учетом нахождения под стражей до суда, считать - КРАСНОМУ и МЕЛАМЕДУ с 28/II-1938 г. МАЦУ с 10/IV-1938 г., АБРАМУ с 15/VII-1937 г.

Приговор может быть обжалован в кассационном порядке в Военную Коллегию Верховного Суда Союза ССР через ВТ КОВО в пятидневный срок с момента вручения осужденным копии настоящего приговора.

Подлинный за надлежащими подписями:

ВЕРНО: СУДЕБНЫЙ СЕКРЕТАРЬ
ВОЕННОГО ТРИБУНАЛА

ВЕРНО: [Подпись]
/ИВАНЧЕНКО/

93

Витяз з виroku військового трибуналу про ув'язнення П. Красного на десять років

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

Копия

Дело № 0047 1939 г.

ПРИГОВОР № 0099

**ИМЕНЕМ СОЮЗА СОВЕТСКИХ
СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК**

1939 года, мая 9–11 дня, Военный Трибунал Киевского Особого Военного Округа в закрытом судебном заседании в г. Киеве в составе: Председательствующего — бригадному юристу ГАЛЕНКОВА и членов: военного юриста 1-го ранга МИХНО и батальонного комиссара КУЛИКА, при секретаре военном юристе 3 ранга ИВАНЧЕНКО, рассмотрев дело — КРАСНОГО Пинхоса Абрамовича, 1886 года рождения, родом из с. Софиевки Каневского района Киевской области, жите-

ля гор[ода] Харькова, происходящего из семьи торговца, служащего и литератора, с образованием в объеме высшего, беспартийного, еврея, гражданства СССР, состоявшего с 1905 по 1908 г. в БУНДЕ и с 1917 г. до 1920 г. в «Идише Фолькс-партей», бывш[его] в 1919 г. министром Директории УНР по еврейским делам, холостого, не судимого;

[...]

На основании материалов предварительного и судебного следствия

У С Т А Н О В И Л :

Подсудимый КРАСНЫЙ начал свою самостоятельную жизнь, как функционер партии БУНД, в которой находился с 1905 г. по 1908 г. После Февральской революции 1917 г. — КРАСНЫЙ перешел на более откровенные буржуазные позиции еврейской националистической партии — «Идише Фолькс-партей» и был одним из организаторов этой партии в Бердичеве.

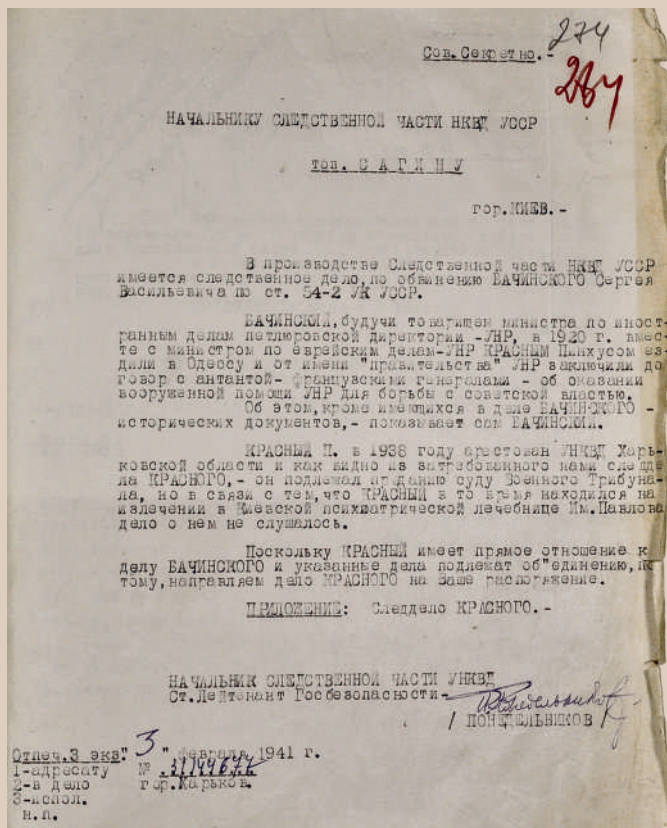
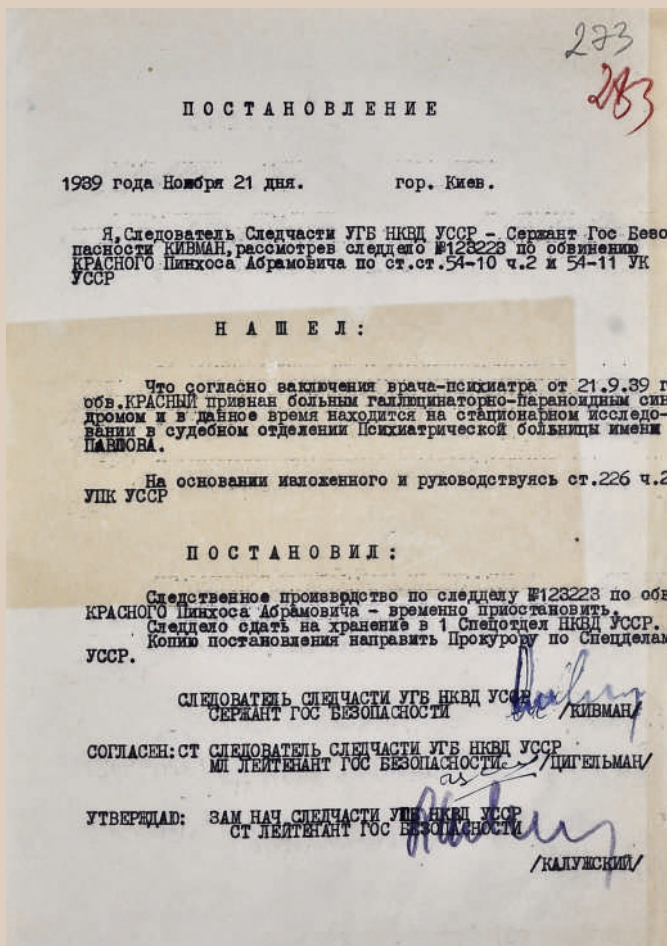
В 1919 г. от блока европейских националистических партий от БУНДа до сиони-

Постанова УГБ НКВД УССР про припинення слідства стосовно П. Красного у зв'язку з хворобою. 21 листопада 1939 р.

АП УСБУ в Харківській обл., ф. 6, стр. 036019, т. 1, арк. 283.

Лист слідчій частині НКВД УССР про об'єднання справ П. Красного та С. Бачинського як переговорників УНР з Антантою в Одесі. 3 лютого 1941 р.

АП УСБУ в Харківській обл., ф. 6, стр. 036019, т. 1, арк. 284.

151

" УТВЕРЖАЮ "
 ЗАМЕСТИТЕЛЬ ПРОКУРОРА
 ХАРЬКОВСКОЙ ОБЛАСТИ
 СТАРШИЙ СОВЕТНИК ЮСТИЦИИ
 [Подпись] В. В. СУЗЬИ
 " 13 " апреля 1995 года

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

о прекращении архивного уголовного дела
 № 4919 в отношении Красного П.А.

" 13 " апреля 1995 года

г. Харьков

Приговором военного трибунала Киевского Особого Военного Округа
 от 9-11 мая 1939 года

Красный Пинхос Абрамович, 1886 года рождения, уроженец с. Софиевки, Киевского района, Харьковской области, еврей, с высшим образованием, беспартийный, холостой, несудимый, до ареста работавший зам. начальника лесного отдела базы "Главкожа", проживавший в г. Харькове, ул. Лермонтовская, 9, кв. 20, в числе 7 привлеченных по данному же делу лиц: Мац Д.И., Абрама Л.М., Меломеда Б.М., Лурье Н.Г., Бассейна Л.А., признан виновным и осужден по ст.ст. 20-54-8, 54-11 и 54-13 УК УССР к 10 годам тюремного заключения, с поражением прав на 5 лет, с конфискацией лично принадлежащего ему имущества (277, 278)

Арестован - 28 февраля 1938 года,
 данных об освобождении в деле нет.

Определением Военной Коллегии Верховного Суда Союза ССР от 11 июля 1939 года приговор Военного Трибунала Киевского Особого Военного Округа от 9-11 мая 1939 года в отношении Красного, Абрама, Меломеда и Мац отменен и дело в отношении них направлено на новое рассмотрение со стадии предварительного следствия. (л.д. 279, 280)

В процессе исследования следователем следствия УГБ НКВД УССР 14 сентября 1939 года вынесено постановление о выделении следственных материалов, касающихся Красного П.А. в отдельное следственное производство, в связи с тем, что следствием не установлена организационная связь по контрреволюционной работе обвиняемого Красного с обвиняемым Мац, Абрамом и Меломедом. (л.д. 281)

Постановлением того же следователя УГБ НКВД УССР от 21 ноября 1939 года дело по обвинению Красного П.А. было временно приостановлено, ввиду нахождения Красного на стационарном исследовании в

2.

судебном отделении психиатрической больницы им. Павлова.
 (л.д. 283)

Заключением судебно-психиатрической экспертизы от 5 марта 1941 года Красный Пинхос Абрамович признан страдающим душевной болезнью в форме пресенильного психоза и не отвечает за свои действия.
 (л.д. 286)

Других документов в деле не имеется.

Анализируя материалы уголовного дела и, принимая во внимание, что следственными органами не собрано достаточно доказательств, подтверждающих вину Красного П.А. по ст.ст. 54-8, 54-11 и 54-13 УК УССР, следственно - архивное уголовное дело в отношении Красного Пинхоса Абрамовича в силу ст. 213 ч.П Украины прекратить.

Ввиду отсутствия совокупности доказательств вины Красного в преступлениях, за которое он привлечен, на Красного Пинхоса Абрамовича распространяется действие ст. 1 Закона Украины " О реабилитации жертв политических репрессий на Украине " от 17 апреля 1991 года, в связи с чем он реабилитирован.

Начальник отдела прокуратуры
 Харьковской области
 Старший советник юстиции

[Подпись] В.С. ЧЕРКАЛИН

Примечание: справка о реабилитации Красного П.А. никому не направлялась, т.к. он и его родственники не установлены.

стов, вошел министром по европейским делам в к-р. УНР-е правительство Петлюры и таким образом, ответственен за антисоветскую и к-р. политику проводимую этим правительством против украинского народа, в том числе и против трудящихся евреев.

После эвакуации правительства Директории УНР, в результате разгрома петлюровцев на Украине, подсудимый КРАСНЫЙ продолжал оставаться в этом же к-р. правительстве, эмигрировавшем в Польшу, до 1921 г.

Поживая за границей, подсудимый КРАСНЫЙ до 1925 г. проводил открытую антисоветскую и националистическую деятельность и только после потери перспектив оккупации Украины при помощи иностранных государств КРАСНЫЙ под флагом разоружения возвратился в 1925 г. на Советскую Украину.

Внешне маскируясь в своей публицистической деятельности, якобы направленной против украинской националистической эмиграции, КРАСНЫЙ в своей практической деятельности в ОЗЕте проводил националистическую работу и был связан с антисоветским еврейским националистическим подпольем на Украине, проводившим политику, направленную на свержение советской власти и восстановление капитализма.

[...]

На основании изложенного Военный Трибунал КОВО признал виновными подсудимых:

КРАСНОГО в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 20-54-8, 54-11 и 54-13 УК УССР;

[...]

П Р И Г О В О Р И Л :

КРАСНОГО Пинхоса Абрамовича к тюремному заключению сроком на ДЕСЯТЬ ЛЕТ, с поражением в политических правах на ПЯТЬ ЛЕТ, с конфискацией всего лично ему принадлежащего имущества.

[...]

Срок отбывания уголовного наказания с зачетом нахождения под стражей до суда, считать — КРАСНОМУ с 28/II-1938 г. [...].

Приговор может быть обжалован в кассационном порядке в Военную

95

Постанова
 прокуратури
 Харківської
 області
 про реабілітацію
 П. Красного.
 13 квітня 1995 р.
 АП УСБУ в Харківській
 обл., ф. 6, спр. 036019,
 т. 2, арк. 151-152.

Коллегию Верховного Суда Союза ССР через ВТ КОВО в пятидневный срок с момента вручения осужденным копии настоящего приговора.

Подлинный за надлежащими подписями:
ВЕРНО: СУДЕБНЫЙ СЕКРЕТАРЬ
ВОЕННЫЙ ЮРИСТ 3 РАНГА /ИВАНЧЕНКО/

ВЕРНО: [Ківшан]

АП УСБУ в Харківській обл., ф. 6, спр. 036019, т. 1,
арк. 265–269.

Завірена копія. Машинопис.

Лист слідчої частини
НКВД УССР про передачу
справи П. Красного
на зберігання в архів.
6 березня 1941 р.
АП УСБУ в Харківській обл., ф. 6,
спр. 036019, т. 1, арк. 287.

Документ № 18

О П Р Е Д Е Л И Л А :

**Витяг з рішення військової колегії
про передачу справи проти П. Красного
та інших на дорозслідування**

29. V. [19]39 г. Сов[ершенно] секретно
ГАЛЕНКОВ Копия

**О П Р Е Д Е Л Е Н И Е № 002435
ВОЕННАЯ КОЛЛЕГИЯ ВЕРХОВНОГО СУДА
СОЮЗА ССР**

В составе — председательствующего — бригадеюриста АЛЕКСЕЕВА и членов: бригадеюриста КАНДЫБИНА и бригадеюриста ДМИТРИЕВА, рассмотрев в заседании от 11 июля 1939 г. кассационную жалобу КРАСНОГО П.А., МАЦА Д.М., АБРАМА Л.М., МЕЛАМЕДА Б.М. и БАССЕЙНА Л.А. — на приговор Военного Трибунала КОВО от 9–11 мая 1939 г. по делу осужденных за преступ[ления], предусм[отренные] ст. ст. УК УССР.

1) КРАСНЫЙ Пинхос Абрамович — 20-54-8, 54-11 и 54-13 к тюремному заключению на ДЕСЯТЬ лет, с поражением в политических правах на ПЯТЬ лет и с конфискацией всего имущества;

[...]

и заслушав доклад тов[арища] КАНДЫБИНА, заключение пом[ощника] Главного военного Прокурора тов[арища] КОНОЩЕНКО.

[...]

Принимая же во внимание, что осужденные КРАСНЫЙ, АБРАМ, МЕЛАМЕД на суде вину свою отрицали, а осужденный МАЦ Давид признал вину свою частично, [...] и, учитывая при этом, что по показаниям КРАСНОГО, АБРАМА, МАЦ[А] и МЕЛАМЕДА проходят ряд участников а/с организации, которые по настоящему делу не допрошены, по всем этим основаниям, за недоследованностью дела приговор в отношении КРАСНОГО, АБРАМА, МЕЛАМЕД[А], МАЦ[А] ОТМЕНИТЬ, передав дело о них на новое рассмотрение со стадии предварительного следствия, причем, при доследовании надлежит перепроверить показания свидетелей, путем допроса лиц, в отношении которых они ссылаются и проверить показания и заявления на суде КРАСНОГО, МЕЛАМЕДА, АБРАМА и МАЦ[А].

Подлинное за надлежащими подписями:
ВЕРНО: СУДЕБНЫЙ СЕКРЕТАРЬ ВТ КОВО
ВОЕННЫЙ ЮРИСТ

/КРЫЖАНОВСКИЙ/

Верно: *следователь следчасти
сержант госбезоп[асности]*

[Ківшан]

АП УСБУ в Харківській обл., ф. 6, спр. 036019, т. 1,
арк. 270–271.

Завірена копія. Машинопис.

Комитет государственной безопасности
Украинской ССР

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

Антін
Крушельницький

1878-1937

ПО ОБІВ. КРУШЕЛЬНИЦ-

(власне-власне)

Дата
регистрации

Название аппарата оперативного органа КГБ,
зарегистрированного в этом деле

КОГО

А.В. И ДР.

Міністр
народної освіти
Української
Народної
Республіки

В 1 ТОМАХ

ТОМ №

Лист А. Крушельницькому про призначення його міністром народної освіти УНР з 25 квітня 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 2582, оп. 1, стр. 4, арк. 29.

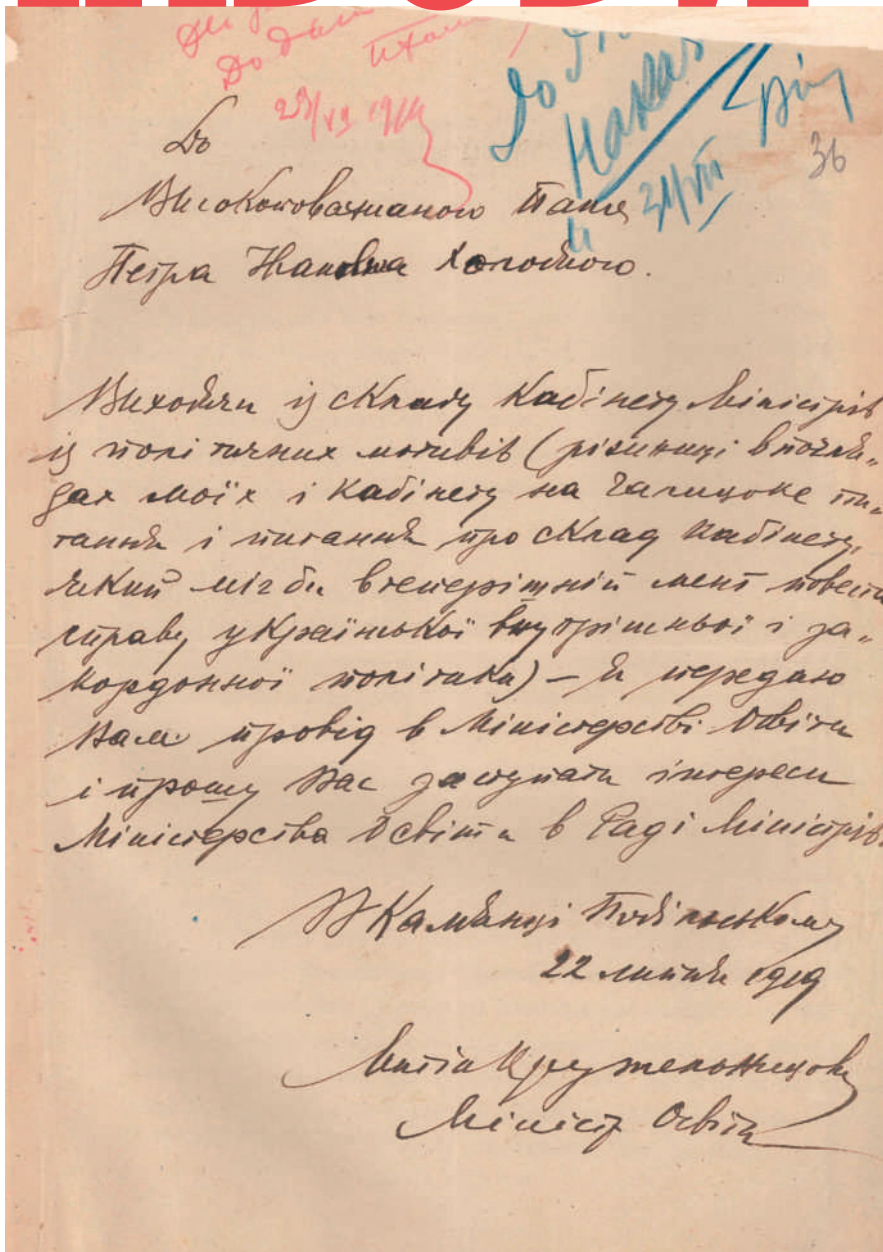
Антін Владиславович Крушельницький народився у м. Ланцут (нині Республіка Польща) у родині юриста. Член Русько-Української радикальної партії (згодом Української радикальної партії).

Закінчив гімназію у м. Бучач та філософський факультет Львівського університету. У 1900–1913 рр. — співвидавець журналу «Молода Україна», у 1900–1913 рр. — співробітник журналу «Літературно-науковий вісник», із 1901 р. — працював у газеті «Буковина». У 1907–1912 рр. — один із редакторів друкованого органу українського учительства

Галичини газети «Прапор». Користувався псевдонімами — «Антін Володиславич», «Л. Журбенко», «Педагог», «Непедагог», «Спокійненький».

Із 1901 р. викладав у гімназіях Коломиї (1902–1905, 1908, 1926 рр.) Станіслава (нині — Івано-Франківськ) (1905, 1908 рр.), Ужгороду, Львова, Відня, Долини, Рогатина (1925–1926 рр.). У м. Городенка протягом восьми ро-

ків очолював приватну українську гімназію товариства «Рідна школа». У 1926 р. — директор єврейської гімназії у Коломиї. Ініціював заснування осередків товариств «Просвіта», «Січ» та «Сокил». У 1915 р. був бургомістром м. Городенка. Із 1918 р. — член Української Національної Ради Західно-української Народної Республіки, активно підтримував Президента ЗУНР Євгена Петрушевича.

Лист А. Крушельницького до П. Холодного про вихід зі складу Кабінету Міністрів і передачу адресату повноважень міністра. 22 липня 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 2582, оп. 1, стр. 4, арк. 36.

У квітні — липні 1919 р. — міністр народної освіти Української Народної Республіки. У червні 1919 р. був одним із підписантів антибільшовицького звернення уряду УНР до громадян України, де закликав до боротьби із «чужинницькими завойовниками».

Із жовтня 1919 р. керував педагогічною місією Міністерства освіти УНР у Празі і Відні. Після окупації території

України військами більшовицької Росії залишився у Відні, де очолив видавництво «Чайка». В УСРР начальник секретно-оперативної частини особливого відділу Центрального управління надзвичайних комісій України Семен Дукельський в обвинувальному висновку у кримінальній «справі уряду УНР» від 20 січня 1921 р. оголосив А. Крушельницького «ворогом народу» і вимагав заочно засудити до розстрілу.

У 1929–1932 рр. — видавець і редактор прорадянського журналу «Нові шляхи». Журнал було закрито представниками польської влади, а А. Крушельницького ув'язнили до тюрми. Підтримував тісний зв'язок із консульством ССРСР у Львові. Автор оповідань, есе, повістей, рецензій, науково-педагогічних та літературно-критичних праць. Окремі твори були видані в УСРР. Володів польською та німецькою мовами.

У липні 1934 р. на запрошення уряду переїхав із родиною до УСРР, проживав у м. Харкові. Працював у редакції «Української радянської енциклопедії».

У листопаді 1934 р. був заарештований. Виїзною сесією Військової колегії Верховного Суду ССРСР у Києві А. Крушельницький за звинуваченням у «членстві ОУН» та «створенні націоналістичної підпільної організації» згідно зі ст. 5-8, 54-11 Кримінального кодексу УСРР 28 березня 1935 р. був засуджений до 10 років виправно-трудоих таборів. Покарання відбував у Біломорсько-Балтійському виправно-трудоному таборі. Ув'язнення змінило погляди А. Крушельницького. Він почав чинити спротив більшовицькій системі. У лютому 1937 р. оголосив голодування через «неналежні житлові умови».

Розстріляна і знищена родина Крушельницьких.
Сидять (зліва направо): Володимира, Тарас, Марія (мати),
Лариса і Антін (батько). Стоять (зліва направо): Остап,
Галя (дружина Івана), Іван, Наталя (дружина Богдана),
Богдан. (початок 1930-х років).

Після усунення недоліків голодування він припинив.

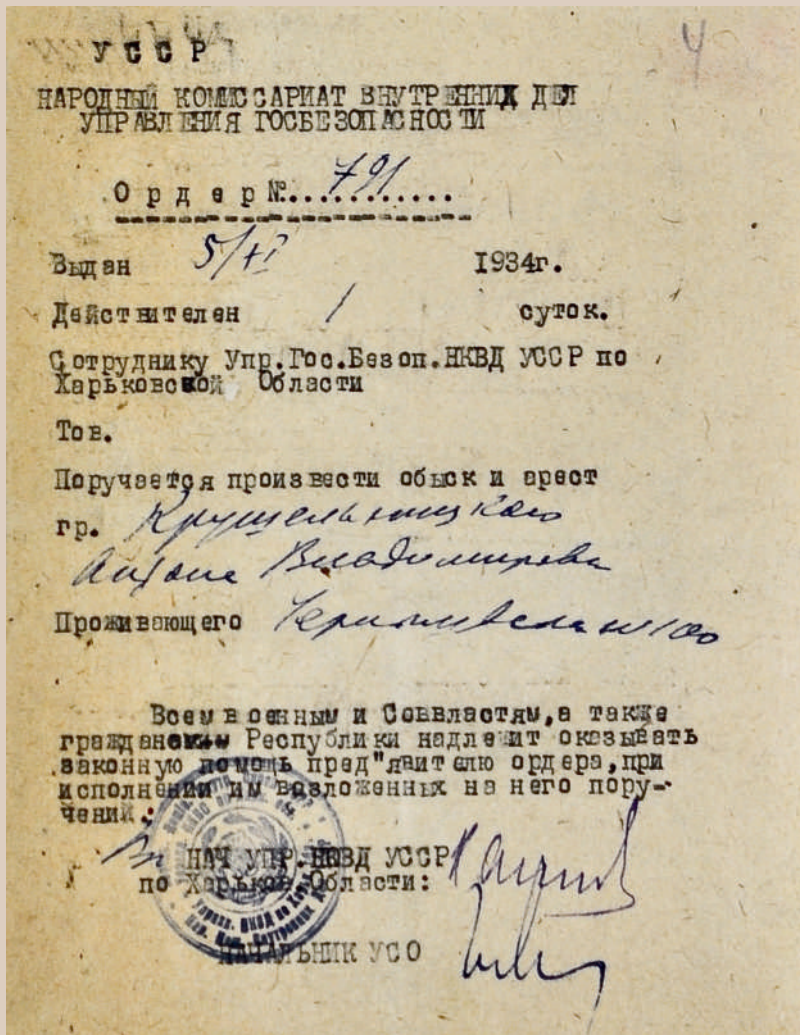
Згідно з рішенням від 9 жовтня 1937 р. трійки УНКВД по Ленінградській області (Росія) А. Крушельницький був розстріляний 3 листопада 1937 р. Похований в урочищі Сандармох (Карелія).

100

Дружина Марія Степанівна Крушельницька (1876–1935). Донька Володимира Антонівна Крушельницька (1903–1937) — лікар-дерматолог, сини — Іван Антонович Крушельницький (1905–1934) — поет, драматург, Богдан Антонович Крушельницький (1906–1937) — економіст, педагог, Тарас Антонович Крушельницький (1908–

1934) — письменник, перекладач, Остап Антонович Крушельницький (1913–1937) — дослідник кіно, журналіст. Усі рідні — жертви комуністичного режиму, були розстріляні.

Реабілітований Військовою колегією Верховного Суду СРСР у жовтні 1957 р.

Ордер на арест
А. Крушельницкого.
5 листопада 1934 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 44987-фп, арк. 4.

Документ № 19

Витяг з протоколу допиту А. Крушельницкого

Протокол
допроса обв[иняемого] гр[ажданина]
Крушельницкого Антона Владиславовича
от 15/XI- [19]34 г.

Родился я в 1878 году в уездном городе Ланцуте тогдашней Австро-Венгерской Империи. Отец мой был служащим так называемого «Цесарско-Королевского суда».

Там же у себя на родине, а затем с переездом отца по службе в м. Коломыю, Самбор, Станиславов я получил предварительное образование, закончив польскую

гимназию. Семья наша была украинская, но под влиянием окружения первое время даже и дома у нас был принят как разговорный язык — польский.

[...]

В 1919 году, я как член радикальной партии, был введен в правительство УНР и в кабинете [министров] Мартоса занял пост министра просвещения.

Петлюровщина была на закате, правительство находилось в г. Ровно и больше занималось обсуждением текущих событий нежели, скажем, вопросами просвещения. Наступление Красной армии разворачивалось весьма интенсивно и в скором времени нам пришлось перебраться в г. Каменец-Подольск.

В Каменце-Подольском на одном из заседаний кабинета [министров] у меня произошла стычка с Петлюрой по вопросу о галицкой армии, которую Петлюра отказывался снабжать, и я заявил о своем выходе в знак протеста из состава правительства.

Этот случай имел место в средних числах июня м-ца 1919 г. и я тогда же, покинув Каменец, выехал на родину в м-ко Городеньки.

Пробыв около месяца в м. Городеньках я снова возвратился в Каменец-Подольск и занял в правительстве УНР должность советника Министерства просвещения. В конце октября или начале ноября 1919 года я в качестве председателя «педагогической миссии» выехал в Вену с поручением от правительства организовать там печатание школьной украинской литературы для «будущей украинской державы», занимавшей к тому времени территорию города Каменца.

Деятельность миссии не успела развернуться, как я был извещен послом УНР в Вене Сидоренко о ликвидации миссии.

Оставшись на жительство в Вене я организовал там два частных украинских издательства: «Земля» и «Чайка», приступив к печатанию украинских учебников и литературы.

[...]

Свідчення з моїх слів записано вірно
Антін Вол[одиславович] Крушельницький
Допросил ОперУполномочений
Секр[етно-]Политич[еского] Отдела
НКВД УССР Грушевський

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 44987-фп, арк. 31–35.
Оригінал. Рукопис.

По делу № _____

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

г. Киев 13/11 1934 г. я, Уполномоченный _____
Секретно-Политического Отдела НКВД УССР, рассмотрев следственный материал
по обвинению гр-н _____
Крушельницкого
Антон Владиславовича
в преступлениях, предусмотренных ст. 54^в 54^и УК., нашел, что
произведенными следственными действиями установлено _____
что Крушельницкий Антон Владиславович прибыл на Украину
из Украины как эмиссар Закарпатского Центра контр-револю-
ционной организации ОУМ (Объединение Украинских Националистов)
Здесь на Стг Украины по заданию Закарпатского филиала центра
ОУМ Крушельницкий создал и возглавил контр-революционную ор-
ганизацию ОУМ ставя себе своей задачей свержение Советской власти путем
террористической пропаганды, агитации и террора

На основании ст. 126 УПК и руководствуясь ст. 127 УПК УССР
признать гр. _____
Крушельницкого А. В.
качества обвиняемых, предъявив им/ему ей/ обвинение по ст. 54^в
54^и УК УССР, о чем копии настоящего постановления
общать _____
вышнему Прокурору.

Уполномоченный _____
Согласен? Нач. _____
Утверждаю: Нач. _____
Постановление мне объявлено _____
13/11 1934 г.

Постанова УГБ НКВД УССР про обвинувачення А. Крушельницького. 13 листопада 1934 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 44987-фп, арк. 10.

ТУТ І НАГОРІ. Постанова про запобіжний захід (утримання під вартою) щодо А. Крушельницького. 4 листопада 1934 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 44987-фп, арк. 3.

Форма № 21а/УСО

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

г. Харьков 4.XI 1934 г. я, Уполномоченный 2 Отд СПО
УГБ Облупр. НКВД СМУ УССР, рассмотрев материал по обвинению гр. _____
КРУШЕЛЬНИЦКОГО Антона Владимировича,
1878 г. рождения, литератора, беспартийного
в преступлениях, предусмотренных ст. ст. 54-В, 54-Г УК и выразившихся в том, что он КРУШЕЛЬНИЦКИЙ Антон Владимирович
(краткое изложение установленных фактов—обвинения) решив при
надежном участии в работе контр-революционной тер-
рористической организации
нашел, что (привести мотивы избрания меры пресечения)
находясь на свободе, он может попытаться осу-
ществить террористические замыслы организа-
ции,

Документ № 20

Витяг з обвинувального висновку на А. Крушельницького (ймовірно 19 лютого 1935 р.)

Обвинительное заключение по обвинению гр-н КРУШЕЛЬНИЦКОГО Антона Владиславовича и БАЧИНСКОГО Юлиана Александровича — в участии в контрреволюционной террористической организации «Объединение Украинских Нацио-

На основании изложенного и руководствуясь ст. 143, 145 и 156 УПК УССР,—

ПОСТАНОВИЛ:

1) Избрать мерой пресечения способов уклониться от суда и следствия по отношению к обвиняемому КРУШЕЛЬНИЦКОМУ Антону
Владимировичу содержание под стражей в спецкор-
пусе № 1.

2) Настоящее постановление, в порядке ст. 144 УПК УССР и приказа ОГПУ и Прокурора Союза от 16/У-33 г. № 1,065, представить для санкции _____
Уполномоченный _____ Прокурору.
Согласен: Нач. _____
Согласен: Нач. _____

Управление Беломорско-Балтийск, исправ. труд. лагеря НКВД

Составлена в _____ отделинии

УЧЕТНО-СТАТИСТИЧЕСКАЯ КАРТОЧКА

Личное дело № 11-38827

Прибыл в лагерь Киселево Убыл _____
 из _____

1. Фамилия и кличка Крушельницкий

Имя и отчество Антон Владимирович

Год рождения 1878 М.сто рождения и приписки Ланцута

Социальное происхождение сын священника

Социальное положение Свободный

Национальность украинец

Пол мужской

Образование: общее _____ специальное _____

Специальность: общая Литератур узкая _____

Языки, которыми владеет, кроме родного: русский, украинский, польский, немецкий, французский, английский, итальянский, японский, корейский, китайский, индусский, арабский, персидский, тибетский, вьетнамский, японский, корейский, китайский, индусский, арабский, персидский, тибетский, вьетнамский

Стаж в следственных органах, ГПУ и органах дознания нет

14. Как, когда и где арестован Ланцута, Украина, 8/11 38

15. Промышленная судимость нет

16. Который раз в лагере первый

17. Семейное положение вдова, жена Мария Ивановна 40 лет, вдова, вдова

18. Подписанное и последнее место жительства до ареста Ланцута, Украина, ул. Мухоморова, д. 19

Работа до ареста

Учреждение или предприятие	Занимаемая должность	от	до

Обязательства за дачу ложных сведений мне объяснено _____

Подпись заключенного Антон Владимирович Крушельницкий

Разборчивая подпись лица, отобразившего штемпель _____

410-3030

Заполняется администрацией места заключения

1. Как осужден по Военной Ролики Мечта СССР

2. Когда осужден 28/11 38 № след. дела 1145

3. За что и статьи ст. 3-11 193 г. по 2/11 193

4. Срок 10 лет 193 г. по 2/11 193

5. Изменение срока нет

6. Постановление квалификационной комиссии _____

7. Выбыл _____

Регистратор В. В. В.

Зачеты работы _____

	1-й квартал		2-й квартал		3-й квартал		4-й квартал	
	колич. дней	конец срока	колич. дней	конец срока	колич. дней	конец срока	колич. дней	конец срока
1934								
1935								
1936								
1937								
1938								
1939								
1940								
1941								
1942								

Обліково-статистична картка
 Управління Біломорсько-
 Балтійського виправно-
 трудового табору НКВД
 на А. Крушельницького
 ГДА СБУ, ф. 6, спр. 75160-фл, т. 1,
 арк. 316-317.

налистов», т. е. в преступлениях,
 предусмотренных ст. ст. 54-8 и 54-
 11 УК УССР.

[...]

[...] следствием установлено:

1. В 1934 году закордонным центром ОУН перебросена на Украину группа эмиссаров этого центра в составе Ю. БАЧИНСКОГО, КРУШЕЛЬНИЦКОГО А. и др. с террористическими заданиями.

2. Установив связь с местными к-р националистическими элементами, с целевыми остатками УВО, эта группа создала на Украине центр ОУН, проводивший работу по собиранию разгромленного подполья украинской к-р.

3. Основной задачей центра ОУН было совершение терактов против вож-

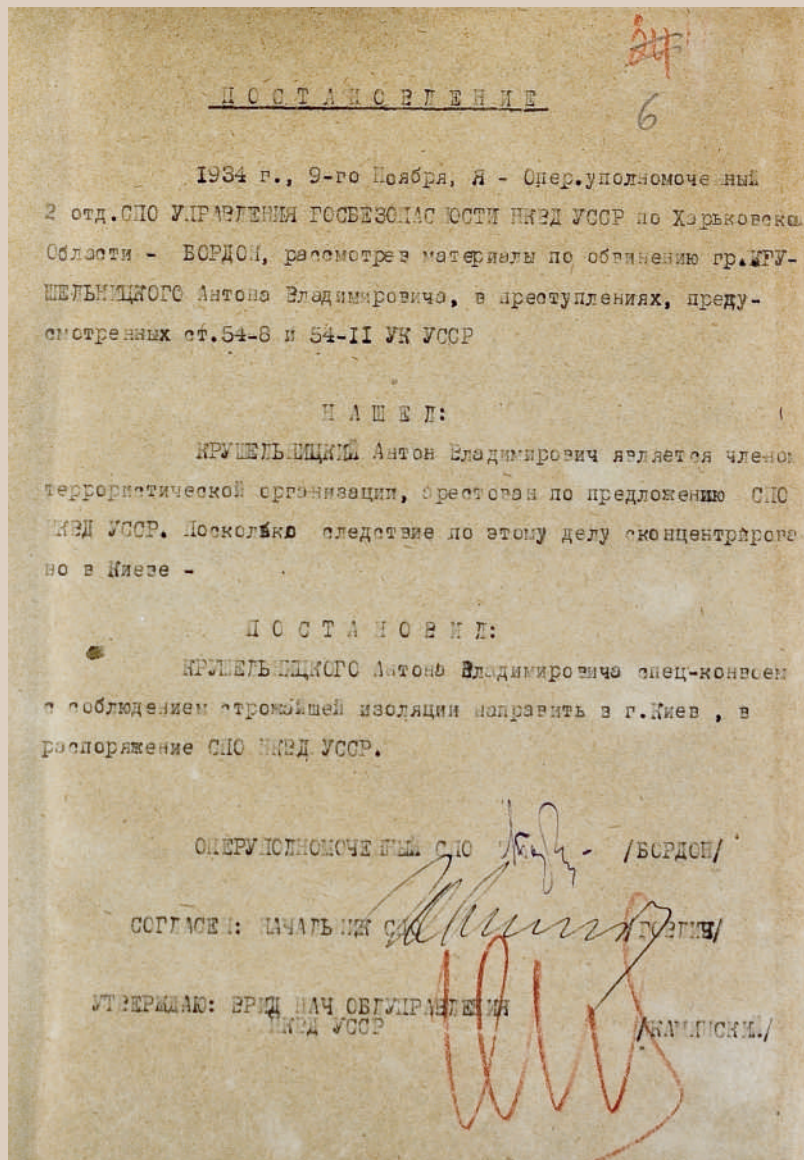
дей партии и правительства в Москве и на Сов[етской] Украине.

4. Следствием установлено, что центром ОУН на Украине был выделен ряд тергрупп в Москве, Киеве и Харькове для совершения терактов на жизнь вождей партии и правительства.

На основании материалов следствия, нижепоименованные лица, привлеченные по настоящему делу,

ОБВИНЯЮТСЯ

1. КРУШЕЛЬНИЦКИЙ Антон Владиславович, 1878 г.р., уроженец г. Ланцута в Австрии, украинец, гражданство УССР, литератор, с высшим образованием, б/п, бывш[ий] член партии украинских радикалов с 1907 года, затем один

Постанова про направлення А. Крушельницького до Києва, за місцем слідства СПО НКВД УССР на членів «терористичної організації»
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 44987-фп, арк. 6.

из лидеров этой партии, в 1919 году министр просвещения правительства УНР, прибыл на Сов[етскую] Украину из Польши в 1934 году, сотрудник «Украинской Советской Энциклопедии» в Харькове [...] в преступлениях, предусмотренных ст. ст. 54-11, 54-8 УК УССР.

[...]

ОБВИНЯЕМЫЙ ВИНОВНЫМ СЕБЯ ПРИЗНАЛ.

[...]

На основании изложенного руководствуясь ст. 204 УПК УССР.

ПОСТАНОВИЛ:

Следственное дело № 1225 на обвиняемых КРУШЕЛЬНИЦКОГО Антона Владиславовича, БАЧИНСКОГО Юлиана Александровича направить на рассмотрение Военной Коллегии Верховного Суда СССР.

[...]

ОПЕРУПОЛНОМОЧЕННЫЙ
СПО (ГРУШЕВСКИЙ)
«СОГЛАСЕН» НАЧ[АЛЬНИК] 2 ОТДЕЛЕНИЯ
СПО (ДОЛИНСКИЙ)
«УТВЕРЖДАЮ» НАЧ[АЛЬНИК] СПО УГБ
НКВД УССР (КОЗЕЛЬСКИЙ)
Верно: Уполн[омоченный] СПО [підпис
нерозбірливий]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 44987-фп, арк. 188-206.
Завірена копія. Машинопис.

Документ № 21

Вирок виїзної сесії військової колегії
про засудження А. Крушельницького
до десяти років ув'язнення

КОПИЯ.
СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО.

ПРИГОВОР № 27

Экз. № 6

ИМЕНЕМ СОЮЗА СОВЕТСКИХ
СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК
ВЫЕЗДНАЯ СЕССИЯ ВОЕННОЙ КОЛЛЕГИИ
ВЕРХОВНОГО СУДА СССР

П Р И Г О В О Р И Д А:

КРУШЕЛЬНИЦКОГО Антона Владиславовича и БАЧИНСКОГО Юлиана Александровича к лишению свободы сроком на ДЕСЯТЬ ЛЕТ каждого.

Срок наказания, с зачетом предварительного заключения, начислять: КРУШЕЛЬНИЦКОМУ Антону с 5 ноября 1934 г., а БАЧИНСКОМУ Юлиану с 4 ноября 34 г.

ПРИГОВОР ОКОНЧАТЕЛЬНЫЙ И ОБЖАЛОВАНИЮ НЕ ПОДЛЕЖИТ.

П.п. ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВО ВЕРХНЕГО / В. В. УЛЬРИХ / ЧЛЕНЫ: / Я. Я. РУТМАН / / Ю. Т. ГОЛЯКОВА /

Исп. 7 экз.
Вер. № 008/4
с/п. № 0025
4-УСО ГУТБ НКВД СССР
СПО УТБ.
УСО УТБ НКВД УССР.
рев. ар. ВК

ВЕРНО: СЕКРЕТАРЬ ВК ВС СССР - КУДРИЦЕВ

ВЕРНО: *Одзупович. УСО Дрими*

9/14

В составе:
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ — В. В. УЛЬРИХ
ЧЛЕНОВ: Я. Я. РУТМАН и И. Т. ГОЛЯКОВА,
при СЕКРЕТАРЕ — А. А. БАТНЕР,
без участия сторон обвинения и защиты,
в закрытом судебном заседании, в городе
Киеве, 28 марта 1935 года, рассмотрела
дело по обвинению:

1. КРУШЕЛЬНИЦКОГО Антона Владиславовича, 1878 г.р., уроженца Австрии, гражданина СССР, литератора, с высшим образованием, беспартийного, до ареста — сотрудника «Украинской Советской Энциклопедии», и

2. БАЧИНСКОГО Юлиана Александровича, 1870 г.р., уроженца Польши, гражданина Польской Республики, сына священника, с высшим образованием, б[ывшего] члена ЦК УСДРП, до ареста — сотрудника «Украинской Советской Энциклопедии».

Обоих в преступлениях, предусмотренных статьями 54-8 и 54-11 Уголовного Кодекса УССР.

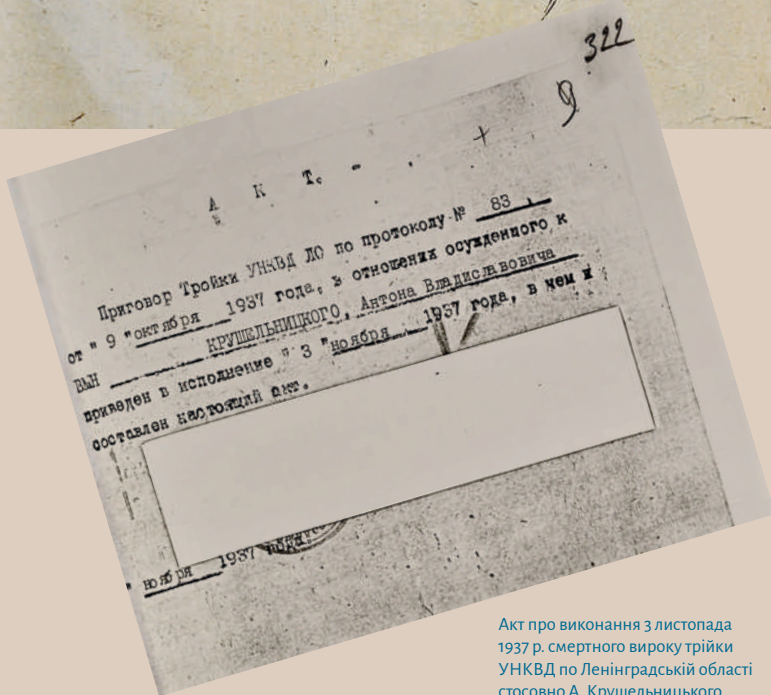
ДАНЫМИ СУДЕБНОГО СЛЕДСТВИЯ ВЫЕЗДНАЯ СЕССИЯ ВОЕННОЙ КОЛЛЕГИИ ВЕРХОВНОГО СУДА СОЮЗА ССР УСТАНОВИЛА СЛЕДУЮЩЕЕ:

КРУШЕЛЬНИЦКИЙ Антон и БАЧИНСКИЙ [Юлиан], являясь активными членами зарубежной организации «Объединения Украинских Националистов» (ОУН), по заданию заграничного руководства этой организации прибыли на территорию Советской Украины с целью объединения украинского контрреволюционного подполья.

КРУШЕЛЬНИЦКИЙ и БАЧИНСКИЙ вместе с агентом заграничного центра ОУН СКАЗИНСКИМ, уже осужденным, связались в Советской Украине с остатками разгромленной контрреволюционной украинской военной организации «УВО» и другими контрреволюционными националистическими группировками и создали контрреволюционную националистическую подпольную организацию.

В руководящий украинский центр ОУН вошли А. КРУШЕЛЬНИЦКИЙ, БАЧИНСКИЙ и СКАЗИНСКИЙ.

А. КРУШЕЛЬНИЦКИЙ и [Ю.] БАЧИНСКИЙ в качестве членов украинского центра ОУН направляли всю работу этой организации, как по вербовке новых членов, так и по формированию террористических групп в Киеве и Харькове для подго-

Акт про виконання з листопада 1937 р. смертного вироку трійки УНКВД по Ленінградській області стосовно А. Крушельницького
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 75160-фп, т. 1, арк. 322.

НАГОРІ. Копія вироку військової колегії Верховного суду СРСР про ув'язнення на 10 років А. Крушельницького та Ю. Бачинського, 28 березня 1935 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 44987-фп, арк. 214.

товки террористических актов в отношении руководителей Советского правительства и коммунистической партии.

На БАЧИНСКОГО, кроме того, была возложена задача по организации саботажа и вредительства в отдельных учреждениях и предприятиях УССР.

Для контактирования контрреволюционной и в частности террористической деятельности ОУН и подпольной контрреволюционной, боротьбистской организации между их руководящими центрами был заключен блок.

Таким образом, устанавливается виновность Антона КРУШЕЛЬНИЦКОГО и БАЧИНСКОГО Юлиана в совершении преступлений, предусмотренных ст. ст. 54-8 и 54-11 УК УССР.

На основании изложенного Выездная Сессия Военной Коллегии Верховного Суда Союза ССР

ПРИГОВОРИЛА:

КРУШЕЛЬНИЦКОГО Антона Владиславовича и БАЧИНСКОГО Юлиана Александровича к лишению свободы сроком на ДЕСЯТЬ ЛЕТ каждого.

Срок наказания, с зачетом предварительного заключения, исчислять: КРУШЕЛЬНИЦКОМУ Антону с 5 ноября 1934 г., а БАЧИНСКОМУ Юлиану с 4 ноября [19]34г.

ПРИГОВОР ОКОНЧАТЕЛЬНЫЙ
И ОБЖАЛОВАНИЮ НЕ ПОДЛЕЖИТ.

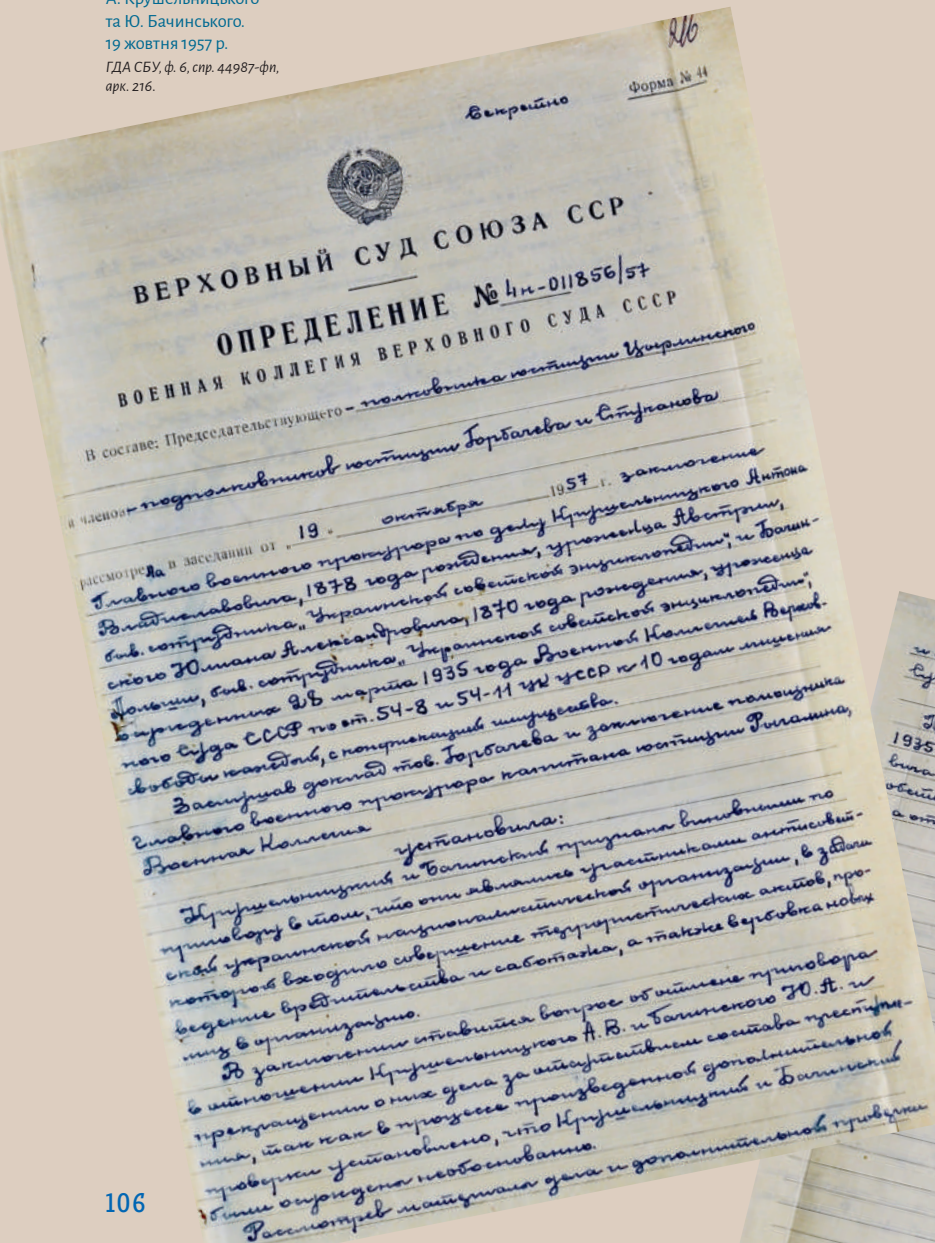
П. П. ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩИЙ
/В. В. УЛЬРИХ/

ЧЛЕНЫ: /Я. РУТМАН/ /ГОЛЯКОВ/
ВЕРНО: СЕКРЕТАРЬ ВК ВС СССР —
КУДРЯВЦЕВ

ВЕРНО: Оперуполн[омоченный] УСО [Підпис нерозбірливий]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 44987-фп, арк. 212-214.
Завірена копія. Машинопис.

Висновок військової
колегії Верховного суду
СССР про реабілітацію
А. Крушельницького
та Ю. Бачинського.
19 жовтня 1957 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 44987-фп,
арк. 216.

УЧТЕНО в 1962 году

С. С. С. Р

Н

Іван Лизанівський

1892–1937

УПРАВЛЕНИ

АРХ. № 2349
ДЕЛО № 2349

Лизанівський Іван
Климовича

по ст. 58-10 УК

АРХ. № 2588

Інвентаризація

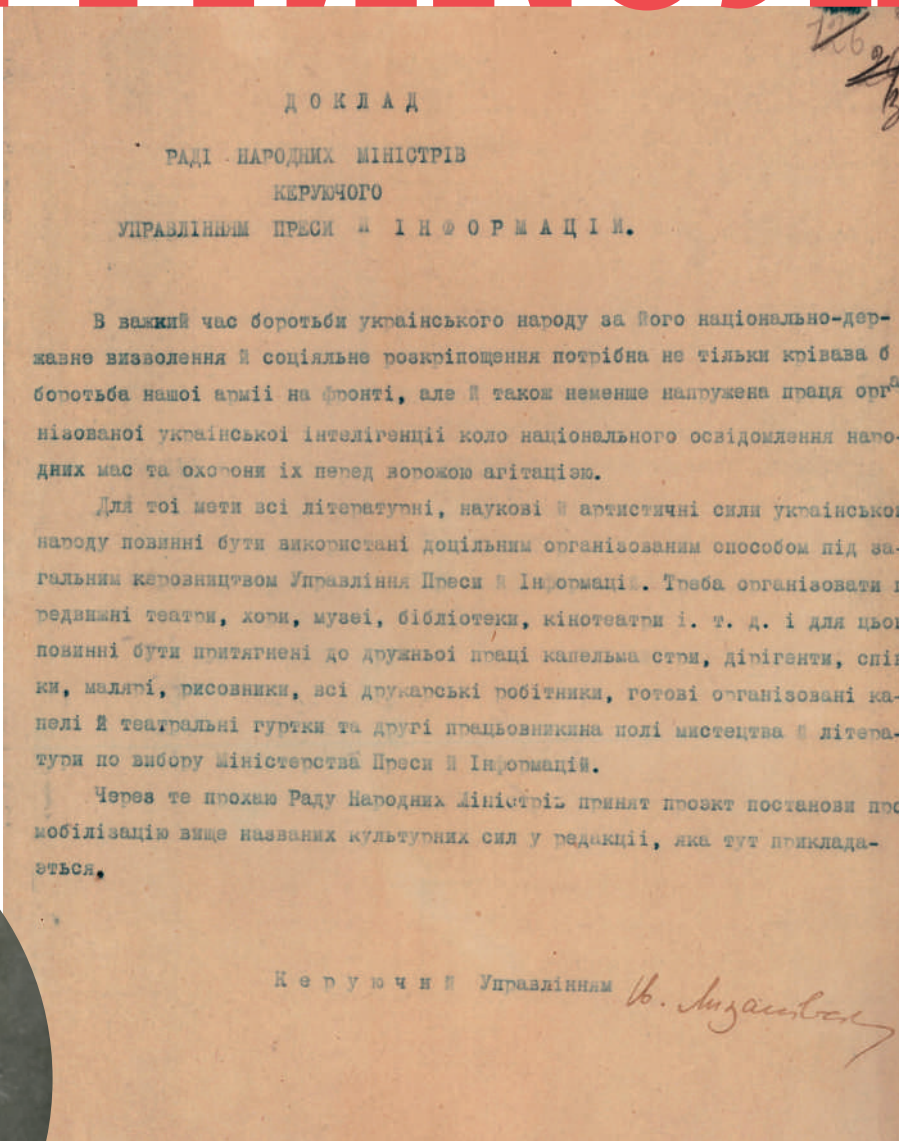
14.10 19*37* г.

Окончено „ ” 19__ г.

Державний
секретар уряду
Української
Народної
Республіки

Іван Миколайович Лизанівський народився у селі Заріччя (нині у складі міста Золочів Львівської області) у селянській родині. Закінчив Золочівську гімназію та історико-філологічний факультет Львівського університету. Спілкувався з Михайлом Грушевським, який був професором університету. У 1910–1912 рр. — особистий секретар Івана Франка.

Після закінчення університету у 1914 р. переїхав до Києва, де працював літературним працівником «Літературно-наукового вісника». Із початком Першої світової війни І. Лизанівського арештували «за зв'язки із Австрією на ґрунті українського руху» і в адміністративному порядку вислали до Томська (Росія).

внизу. Посвідчення члена ЦК Української партії соціалістів-революціонерів І. Лизанівського, датоване 12 вересня 1920 р. ЦДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фл, т. 12, арк. 57.

Доповідь І. Лизанівського на Раді Народних Міністрів УНР про ухвалення постанови з протидії ворожій агітації. 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, спр. 2ф, арк. 36.

У травні 1917 р. повернувся до Києва. Очолив Галицько-Буковинський комітет, був одним з організаторів Галицько-Буковинського куреня січових стрільців з числа військовополонених австро-угорської армії. Під час правління Гетьмана Павла Скоропадського у вересні 1918 р. був арештований за політичну діяльність, але невдовзі звільнений. До початку 1919 р. керував типографією Українського наукового товариства.

Член ЦК Української партії соціалістів-революціонерів (УПСР), пізніше — член Центрального бюро УПСР (центральної течії).

У січні 1919 р. обраний делегатом Трудового конгресу України. У березні 1919 р. увійшов до складу Комітету охорони республіки, що діяв у Кам'янці-Подільському і планував захопити владу в УНР. У квітні — серпні 1919 р. — керівник управління

ДОКЛАД
РАДІ НАРОДНИХ МІНІСТРІВ
КЕРУЮЧОГО
УПРАВЛІННЯ ПРЕСИ І ІНФОРМАЦІЇ

Питання організованого розподілення всіх необхідних державних робіт межи друкарні й економічне використання існуючих запасів паперу, друкарської краски та всіх технічних і робочих сил у сфері друку на території Військ Української Народної Республіки, підноситься під сучасний мент до великого державного значіння. В цій сфері панує в нашій державі невиносимий хаос. Різні офіційні інституції / цивільні й військові / реквізують друкарні, папір, краску, а друкарських робітників часто силою забирають і вивозять, через що друкарська справа опинилася в нас на краю руїни. Багато приватних видань, неподиктованих державною необхідністю, витрачають також велику силу друкарських засобів і через те гальмують нормальний розвиток державних потреб.

Щоби сій анархії положити край необхідно якійсь одній установі доручити завідування і ведення учоту всіх друкарень, друкарських робітників і засобів та розподілення їх межи державні інституції для задоволення їх необхідних потреб.

З природи річи такою інституцією являється Управління Преси й Інформації і через те я прошая Раді Народних Міністрів ухвалити проект постанови про учот друкарень, друкарських робітників і засобів у тексті, який тут прикладається.

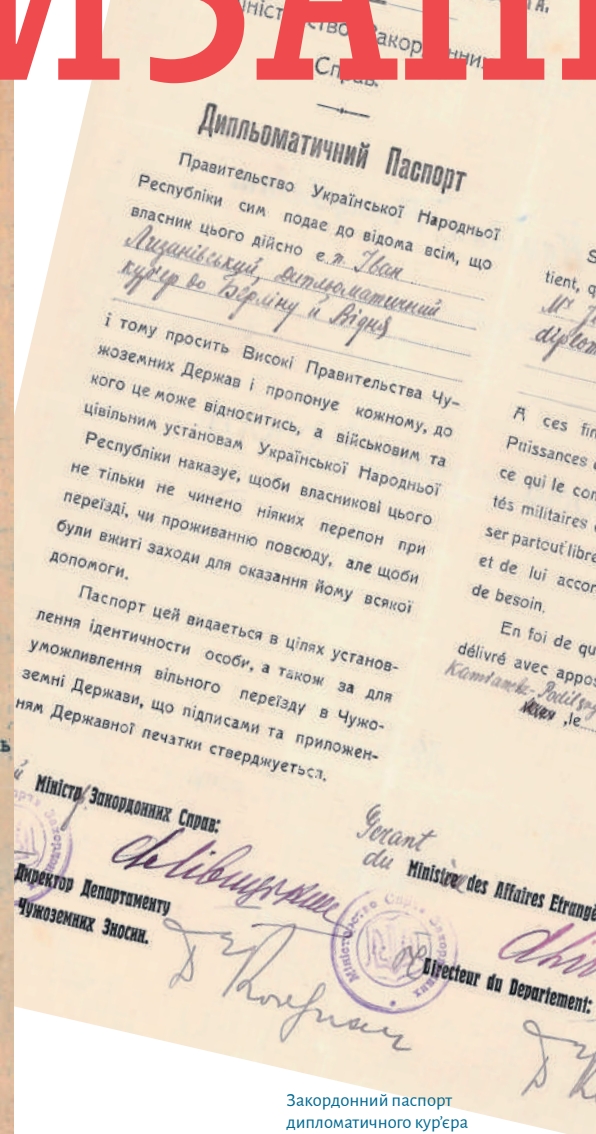
КЕРУЮЧИЙ УПРАВЛІННЯМ *І. Лизанівський*

Доповідь І. Лизанівського на Раді Народних Міністрів УНР про ухвалення постанови з обліку друкарень. 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, спр. 1, арк. 267.

преси й інформації, державний секретар уряду Української Народної Республіки. Наприкінці 1919 — початку 1920 рр. був одним із засновників «Ради Республіки», що повинна була замінити, на їхню думку, Директорію.

Після еміграції уряду УНР залишився в УСРР, із липня 1920 р. працював техніком видання книг в агітаційно-видавничому відділі Київського губревкому. Арештований 19 жовтня

1920 р. Начальник секретно-оперативної частини особливо відділу Центрального управління надзвичайних комісій України Семен Дукельський в обвинувальному висновку у кримінальній «справі уряду УНР» від 20 січня 1921 р. наполягав на розстрілі І. Лизанівського. Незадоволений тривалим розслідуванням погрожував оголосити голодування. Надзвичайним революційним трибуналом у травні 1921 р. був засуджений до

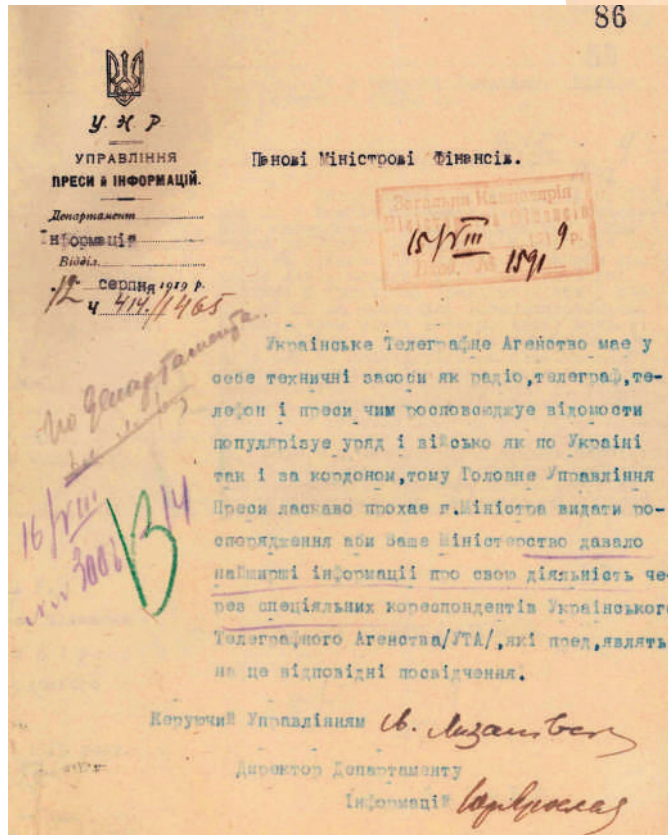

Закордонний паспорт дипломатичного кур'єра І. Лизанівського, виданий 3 жовтня 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 3696, оп. 2, спр. 552, арк. 153в.

10 років ув'язнення, але невдовзі був амністований. Працював у видавництві «Книгоспілка». Згодом очолив книговидавництво «Рух» у Харкові.

У 1924–1929 рр. — один із редакторів першого багатотомного зібрання творів І. Франка. Автор літературознавчих студій про І. Франка, О. Кобилянську, В. Стефаника.

2 березня 1931 р. був арештований у Харкові у справі «Українського національного центру». Ухвалою Особливої наради при колегії ОГПУ ССРСР від 7 лютого 1932 р. І. Лизанівський був ув'язнений на 6 років. Покарання відбував у Суздальській тюрмі (Росія). Ухвалою Особливої наради при наркомі внутрішніх справ ССРСР від 2 червня 1937 р. строк тюремного ув'язнення був подовжений ще на 5 років.

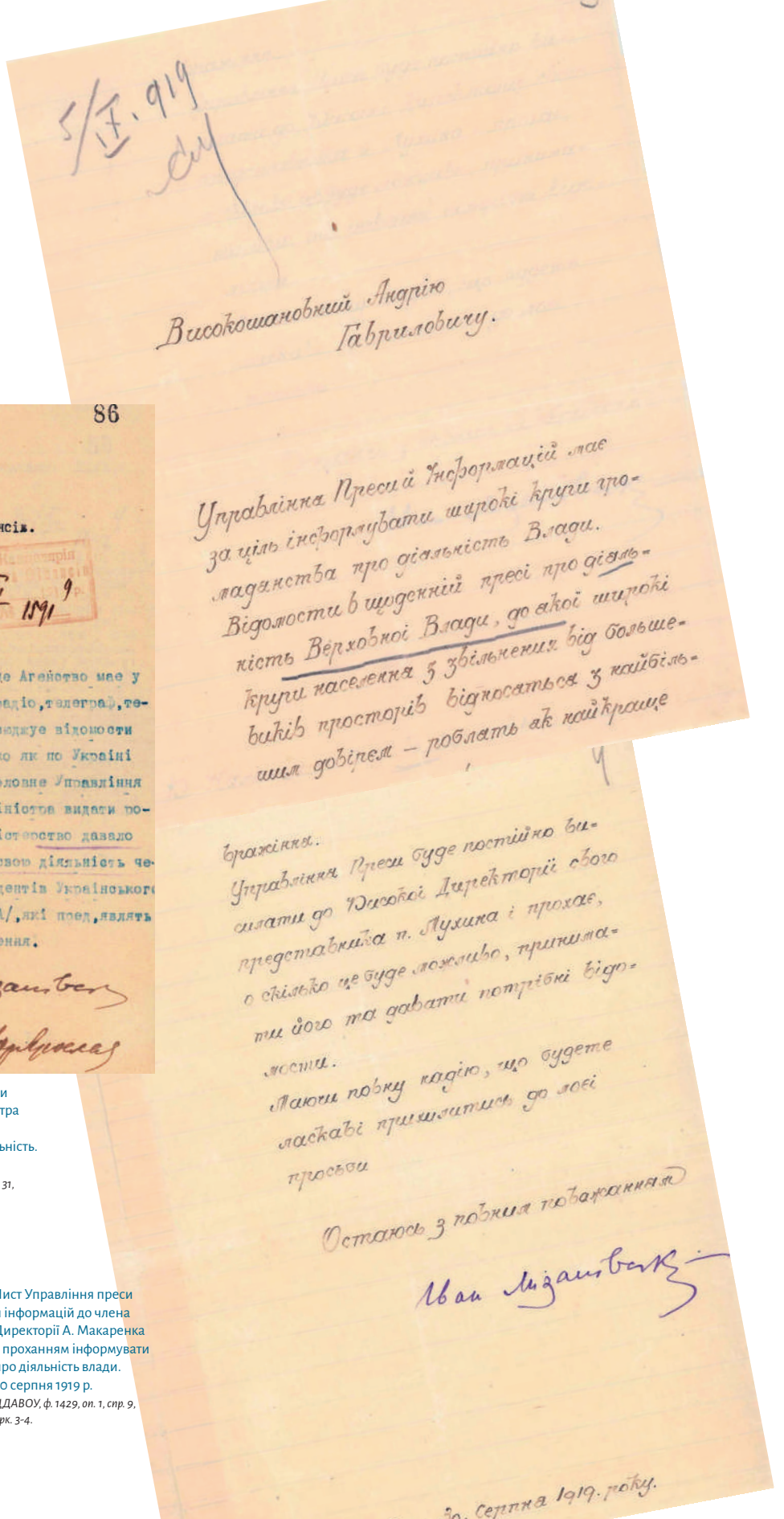
9 вересня 1937 р. згідно з ухвалою особливої трійки УНКВД по Івано-лівській області (Росія) розстріляний.

Був одружений, мав сина.

Реабілітований 16 січня 1989 р., у «справі уряду УНР» Генеральною прокуратурою України 18 грудня 1991 р.

Лист Управління преси й інформації до міністра фінансів з проханням інформувати про діяльність 12 серпня 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 1509, оп. 1, спр. 31, арк. 86.

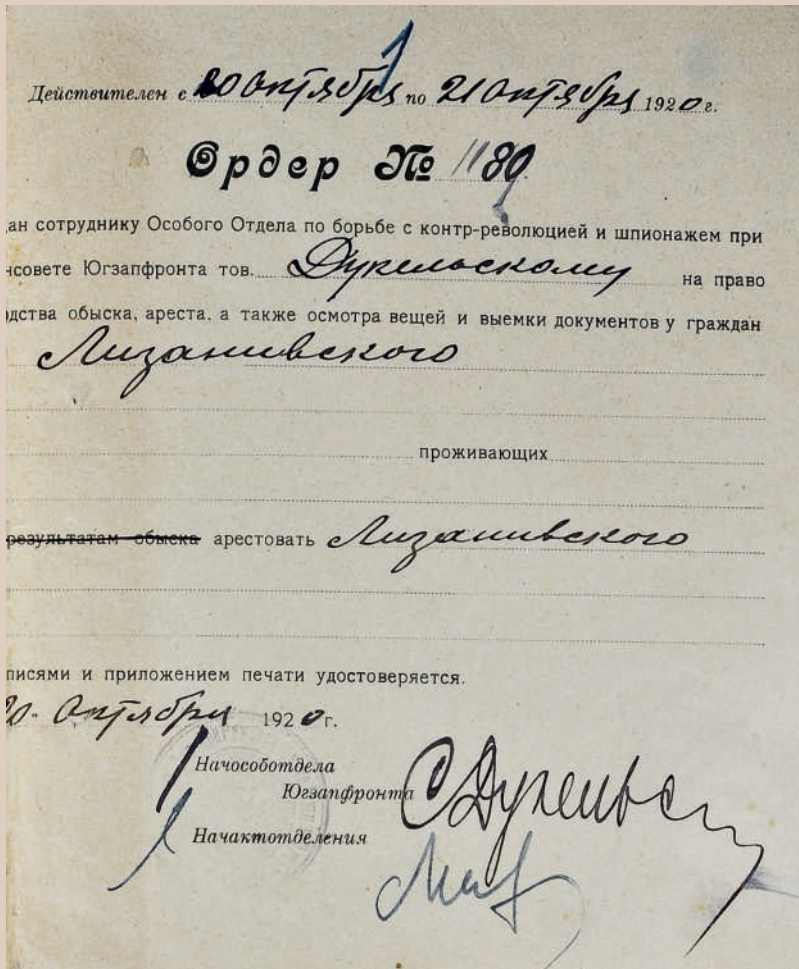
Лист Управління преси й інформації до члена Директорії А. Макаренка з проханням інформувати про діяльність влади. 30 серпня 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 1429, оп. 1, спр. 9, арк. 3-4.

Остаюся з поважанням

Іван Лизанівський

30. Серпня 1919. року.

Ордер на обшук та арешт
І. Лизанівського.
20 жовтня 1920 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фл,
т. 12, арк. 1.

Документ № 22

Витяг з протоколу допиту І. Лизанівського про політичну та урядову діяльність

ДЕЛО № ...

Протокол

1920 года октября 20 дня я,
Замнач[альника] Секретно-Опер[ативной]
Части Особого Отдела В.Ч.К. при Револю-
ционном Военном Совете Югзапфронта
С. ДУКЕЛЬСКИЙ сего числа допросил по
делу в качестве обвиняемого и он показал:

Имя, фамилия и отчество: Лызанивский
Иван Николаевич

Время рождения: 1892 года 28 мая

Происхождение: крестьянин

Где учился: Львовский университет
окончил — философский факультет

Род занятий до Империалистической
войны: студент и журналист

Во время войны: сидел в Киевской
тюрьме, а в 1915 г. выслан в ссылку в Си-
бирь (Надымский край)

К моменту февральской революции:
там же, в мае 1917 г. вернулся в Киев

К моменту октябрьской революции: на-
ходился в Киеве

Кто родители: крестьяне

Место службы в настоящее время: Губ-
издат в Киеве

Постоянное местожительство: г[ород]
Киев

Адрес квартиры в настоящее время:
Скрыпниковский пер[еулок] № 43

Средства к существованию: служба

Отношение к воинской повинности:
никогда воинской повинности не отбывал

Состоял членом Союзов, Обществ, Пар-
тий, Кружков политических: член партии
УПСР с 1914 г. и член Союза советских
служащих

В настоящее время: тоже самое

Сведения о судимости: за принадлеж-
ность к УПСР судился и был сослан в Надым-
ский край и при Гетмане в Киевской тюрьме

Находился ли под стражей и где: в Кие-
ве в 1914 г., в ссылке и при Гетмане.

ПОКАЗАНИЯ по ДЕЛУ:

В 1917 г. в мае месяце, когда я прибыл
из ссылки в Киев, я как член Украинской
партии социалистов-революционеров был
кооптирован в Центральный Комитет
УПСР, а затем конференцией избран членом
ЦК УПСР Одновременно я заведовал типо-
графией Украинского научного общества
до 1918 г. с марта 1918 г. до гетманского
периода я был еще членом редакционной
коллегии «БОРОТЬБИ». В период гетман-
щины я продолжал быть членом ЦК УПСР
и заведующим типографией. В сентябре
1918 г. я был арестован, просидел месяца
и когда был выпущен, принял участие
в подготовке восстания против гетмана.
Во время самого восстания я находился
в Киеве. Когда советские войска наступали
на Киев, я был выслан ЦК УПСР в Винницу
для проведения в жизнь постановления
партии о выходе ее из состава пра-
вительства Директории. Указанное

поручение было мною выполнено и партия не принимала до мая 1919 г. никакого участия в правительстве Директории. Когда начались восстания на Украине против Советской власти я, как представитель ЦК УПСР, участвовал в организации переворота против Директории в Каменец-Подольске для создания Комитета Охраны Республики, выпустившего свою декларацию с целью помешать реакционным украинским кругам при поддержке французов использовать повстанческое движение в своих целях. Комитет Охраны Республики поставил себе целью помириться с Советской Украиной и для того создать Социалистический кабинет из представителей двух партий УСД и УСР. Такой кабинет был организован в Ровно и я тогда занимал должность Управляющего прессой и пропагандой на правах министра. На эту должность я был делегирован от ЦК УПСР и занимал ее с мая до июля включительно. Когда начался наплыв в Украинскую ар-

Протокол допиту І. Лизанівського від 19 вересня 1920 р. (початок)
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 12, арк. 8-10.

Уч. пресвідки
Київська Туберкульозна Превычайная Комиссия
ПО БОРЬБЕ С КОНТР-РЕВОЛЮЦИЕЙ СПЕКУЛЯЦИЕЙ, ПРЕСТУПЛЕНИЯМИ ПО ДОЛЖНОСТИ И БАНДИТИЗМОМ

Секретно-Оперативный Отдел.

Протокол № _____

«*18*» *сентября* 1920 г. я, *Ром* уполномоченный Киевской Туберкулезной Комиссии, допросил *Григория Григорьевича* в качестве обвиняемого по делу за № _____ и он показал:

1. Фамилия *Лизанівський*
2. Имя и отчество *Іван Іванович*
3. Возраст *29 лет*
4. Происхождение *Украинским*
5. Социальное положение *Муромцем*
6. Место приписки *Київ*
7. Адрес *Войковский ул. № 9*
8. Род занятий *Муромцем*
9. Имущественное положение *Ничто*
10. Семейное положение *Неженат*
11. Партийная принадлежность *У.С.Р.*
12. Образование *Окончил Университет*
13. Судимость *Два раза в Киевской губернии*
14. Чем занимался и где служил *в Киевской губернии*

а) при Керенском *в Киев*
б) при Гетмане *в Киев*
в) при Директории *в Каменце Подольском*
г) при Советской власти *Київ*
д) при Деникине *Київ*
е) при польско-петлюровской власти *Київ*

Подпись Гурин *Г*
Господину Гурину даю следующее
свидетельство о том что я как член Ц.С.Р.
то могу сказать следующее
Свердела и тот на чье имя Ц.С.Р.
организована Гурин для борьбы
с белыми и в Киев приехал
организации Гурин даю следующее
Заметьте Украинские белогвардейские
восстания и уход советских войск
под Ц.С.Р. и тот в Гурин с организацией
Гурин для работы в Гурин
белогвардейские даю Гурин и инструкции
даю Гурин в Киев советским
белогвардейским силами
и с организацией в Каменце Подольском
1919 году сентябрь месяце Гурин статья
Директории, Ц.С.Р. организована
некого от Гурин даю Гурин
белогвардейские на Украине и тогда
белогвардейские Гурин Украинские
Гурин, Ком. Под. решил организовать
Гурин это было в декабре месяце
1919 года во время Гурин
вели переговоры с белогвардейскими
при помощи Гурин Гурин
Гурин Ц.С.Р. Гурин Гурин
Гурин Гурин Гурин Гурин
в Гурин месяце 1920 года
Гурин Гурин Гурин

мию галичан и их реакционных элементов и переговоры с большевиками не ставились конкретно, я лично вышел из кабинета министров, хотя партия и продолжала оставаться в составе кабинета, рассчитывая в дальнейшем проводить линию соглашения с советской властью и недопущения использования реакционерами успехов Советской власти. [...]

[І. Лизанівський]

Допрашивал: [С. Дукельський]
20/X-[19]20 г.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 12, арк. 13-15.
Оригінал. Рукопис на бланку.

Всем переводом с того
 Гомоноетские Каша и Петруша
 Ко Умине Гомоноет Арестан
 Свечи сущимам и кое шовом
 то мое свиме фид то
 Мухомовой спомине неарцианом
 до товариз. Мобленю а надурин
 ден до Умо. Це ми велемим
 это тжее цупном и пидурин
 Нашей партии, Мухомова
 На вела суротки на кешми
 позирини, и цуп з дая Солово.
 в Умо. Мухомов кешми
 пренесени фид цешми воеи партии
 и Нашей Котори тоби арестован
 Свечи с фидом цупном дурин
 освободителю
 про Школевско маю сегодне
 Сследующе, то он нам портини
 товариз из сего тоби Стенолен
 то попоручению стеноленю
 было попоручено Мухомову на Мухомо-
 вине ввешити Нашим У.С.Р.
 позирини партии тоби позирини
 Нашей партии было сследующе
 борда с Мухомовим с тоби Мухомо-
 ровской адвокатурой на Мухомо-
 совской из советской ввешити
 Мухомов от тоби Мухомов
 что он арестован

10
 С.Бурго. свверено Горка и зиню
 Шеню цупном и шеветам
 и Шеню партии тоби
 Котом и Гадвеем тоби тоби.
 роздвеем позирини партии
 У.С.Р. промито
 идимам Ван Лизанвск

Витяг з додаткових свідчень
 І. Лизанівського від 4 січня 1921 р.

ДОПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПОКАЗАНИЕ
 ЛЫЗАНИВСКОГО ИВАНА НИКОЛАЕВИЧА

В[опрос]. Не можете ли Вы осветить внешнюю политику кабинета Мартоса и независимую внешнюю политику Директории УНР, а также диктатора Петрушевича?

О[твет]. В основу внешней политики кабинета Мартоса легло межпартийное соглашение УПСР и УСДРП, согласно коего кабинет МАРТОСА ориентировался на внутренние силы Украины, соглашение с Советской Россией на основе признания независимости Украинской Народной Республики и независимости политики кабинета от Антанты. Такие директивы были даны полномочным представителям УНР за границей. Что же касается Директории, то таковая политика не вела, а вели независимую внешнюю политику через своих представителей за границей члены Директории Петлюра и Макаренко. Петлюра и Макаренко действовали по указанию Антанты и добивались реальной помощи от Антанты в борьбе с советской властью. Представительство УНР при Ватикане было еще создано при кабинете Остапенко и продолжило свою работу при Ватикане в период кабинета Мартоса по настоянию Петлюры.

Диктатор Петрушевич вел самостоятельную и независимую от Директории [и] кабинета [министров] УНР внешнюю политику. За границей он имел свои отдельные полномочные представительства. [...]

В[опрос]. Не можете ли Вы обрисовать задачи и характер работ Управления прессы и информации кабинета Мартоса?

О[твет]. Основные задачи управления прессы и информации заключались в издании агитационной и не агитационной литературы для армий и населения, 2) контроль периодической прессы, 3) учет типографий, 4) учет бумаги и полиграфических принадлежностей.

[...]

113

До Слідчої Комісії при Всеукраїнському Виконавчому
Комітеті Радою Родит. Селян. і Червоноармиї Дойдт.
М. Лебединцю і Дукельському

Лизанівський

плена Центрального Комітету Української
Партії Соціалістів-Революціонерів Івана Миколайовича
Лизанівського

заява:

Вже скоро минує сім місяців від дня мого арешту.
Найдопиті у слідчого Дукельського мені заявлено, - це
було при Котви грудня 1920 року, - що діло моє і товаришів
по справі закрито за тиждень. На слідуючому
допиті Слідчої Комісії при Ц. Р. К. 10 марта 1921 року
заявлено мені, що діло моє і товаришів закрито не
тієїшні місяць марта. Скоро мене друшій місяць від за-
кінчення допиту Слідчої Комісії при Ц. Р. К., а мені
нічого не відомо, коли остаточно закрито моя справа,
навіть більше, мені до сьогодні не пред'явлено дійсного
обвинувачення.

Таке поводження слідчих і судових органів української
радянської Влади являється для мене глумлінням і
примусує мене так протестувати як також і добиватися
закінчення моєї справи старим способом, який революціо-
нери приймали в царських тюрьмах, а іменно об'язуванням
голодування, якимби технічними наслідками для мого здо-
р'яття і життя вона не скінчилася.

Тому повідомляю, що коли до 10 мая 1921 року моя
справа і товаришів не буде остаточно ліквідована, я
від 8 годин ранку пікну голодування.

Плюрешний Підвигділ Цупіпрезкома
мая 1921 року

ОСОБЫЙ ОТДЕЛ
№ 1081
3805
при Ц. Р. К. Л. М. Е.

Іван Лизанівський

Заява І. Лизанівського слідчій комісії при ВУЦВК з погрозою голодування у випадку зволікання зі закриттям справи. 3 травня 1921 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фл, т. 12, арк. 33.

СПРАВА. Постанова ГПУ УССР про початок слідства проти І. Лизанівського. 25 липня 1931 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фл, т. 10, арк. 202.

Ф. № 21/УСО

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(о начатии следствия, избрании меры пресечения и предъявлении обвинения)

Гор. Карпов В. Моис. 1931 г., я, уполномоченный Смо
Рай(Гор) Отделения Сектора ГПУ УССР Зинченко
рассмотрев материалы о преступной деятельности гр-на Мшаневского
Ивана Николаевича

жившейся в тогда что он принадлежал
Украинской Коммунистической
организации, принимавшей
участие в организации восстания
при содействии индусов
к свержению советской
власти

усматривая в означенных деяниях наличие признаков преступлений, предусмотренных ст.ст. 544 УК У. С. С. Р.

ПОСТАНОВИЛ:

1. На основании ст. ст. 93 п. 2 и 108 УПК, настоящее дело принять к своему производству и начать предварительное следствие.
2. На основании ст. 126 и, руководствуясь ст. 127 УПК, привлечь гр-на Мшаневского
Ивана Николаевича по настоящему делу в качестве обвиняемого, предъявив ему обвинение по ст. ст. 544 УК УССР.
3. На основании ст. ст. 142 и 144 и, руководствуясь ст. ст. 145 и 156 УПК, мерой пресечения спобов уклонения от суда и следствия в отношении обвиняемого Мшаневского И. Н. избрать содержание под стражей

Копии настоящего постановления препроводить

Прокурору и Начальнику места лишения своб-

Уполномоченный Зинченко

Согласен Нач. Зинченко

Утверждаю Нач.

Постановление мне объявлено 26. май 1931 г.

Подпись обвиняемого И. Мшаневский

В[опрос]. В силу каких причин произошла замена премьер-министра Мартоса Мазепой?

О[ответ]. Причины следующие: ввиду того, что Мартос вел определенную линию политики, Петлюра потребовал назначения премьером Мазепы, который мог, по мнению Петлюры, пойти с ним на компромисс; ввиду необходимости объявления войны Деникину необходим был более способный премьер, смещение Мартоса было еще вызвано требованием Галицких кругов, считавших его слишком левым.

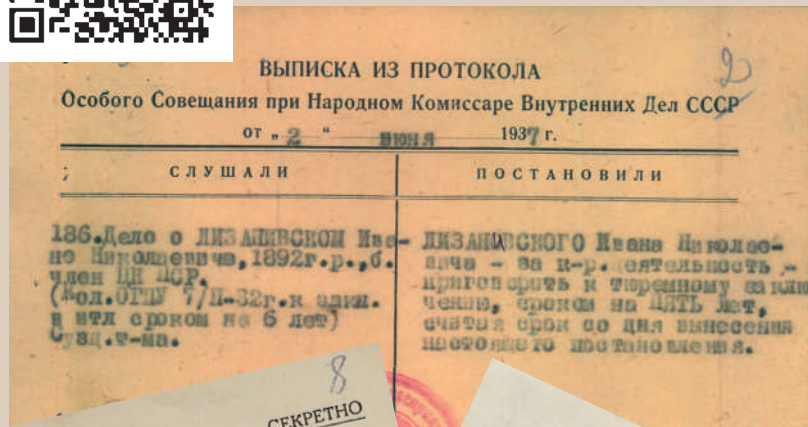
В[опрос]. Какова была роль ЦК УПСР и ЦК УСДРП в переговорах с Польшей и заключении договора, результатом коего было польско-петлюровское наступление на Украину?

О[ответ]. В середине 1919 г. в Польше существовало два течения: в вопросе отношения к Деникину. Социалистическое течение во главе с Пилсудским, как представителя правительства, стояло за борьбу с Деникиным. Реакционные круги во главе с Дмовским стояли за сношение с Деникины. Желая привлечь на свою сторону для борьбы с Деникиным течения, возглавляемого Пилсудским, правительство УНР послало делегацию в Варшаву из членов УПСР и УСДРП для переговоров. Результатом переговоров Польша обещала дать снаряжение, но ввиду приближения катастрофы УНР это не было исполнено. В дальнейшем представители нашей партии отказались подписать договор с Польшей, за что Мшанецкий был арестован, а [Жепецкий] остался в делегации с контрольными функциями и позже вышел из делегации в феврале 1920 г. Что касается делегатов членов УСДРП, то таковые участвовали в подписании договора с Польшей, в частности Андрей Левицкий и др[угие]. Результатом этого договора было польско-петлюровское наступление на Украину.

В[опрос]. В каких целях ЦК УПСР на своих заседаниях в Киеве обсуждал вопрос о ходе повстанчества на Украине и отношения крестьян к советской власти.

О[ответ]. В целях информации.

[Вопрос]. В каких целях ЦК УПСР обсуждал вопрос о промышленном

8
СЕКРЕТНО

1-й Следотдел УМВД Ивановской области

просьба выдать (выслать) справку сотруднику
УАО УКГВ ИВ. обл.

Чарочкин
указать фамилию

е проходит ли по учетам.
Лызанивский
Иван
Николаевич
1898, место рождения

адрес местожительства

место работы и должность
Пересмогг арх.
с.с. дела № 2598

Начальник, волеизъявление для его заместителя
24 февраля 1957

СПРАВКА

на проверенного в 1-й Следотдел УМВД Ивановской области
имеются сведения, что:

22 XII 37. Следотдел УМВД Ивановской области
ИВ. обл. секретарь по
делу № 1042 к Билин
Др. А. П. 2598.

Иванов
25.12.37
1957

Витязі з протоколу колегії ОГПУ від 7 лютого 1932 р. про ув'язнення І. Лизанівського на 6 років

Витязі з протоколу Особливої наради при НКВД СССР від 2 червня 1937 р. про ув'язнення І. Лизанівського на 5 років

и финансовом состоянии Республики и положении транспорта.

О[твет]. В целях информации.

В[опрос]. Считало ли ЦК УПСР возможным падение Советской власти в ближайший период и в каких целях этот вопрос обсуждал ЦК УПСР?

О[твет]. Обсуждение этого вопроса фактически являлось устным обменом мнений о ближайших перспективах революции, причем выдвигалась мысль о подготовке партийных сил на местах, дабы не дать использовать реакции момент падения советской власти.

В[опрос]. Состоя управляющим Управления прессы и информации УНР, считаете ли Вы себя виновным в организации и ведении вооруженной борьбы против советской власти?

О[твет]. Ввиду всего вышесказанного виновным себя не считаю.

В[опрос]. Устанавливая факт существования вооруженной борьбы Армии УНР против Красной армии — армии советской власти, считаете ли Вы ответственным социалистический кабинет Мартоса за ведение этой борьбы?

О[твет]. Ввиду всего вышесказанного и ввиду того, что кабинет не имел целью ведение борьбы — считаю его неответственным.

В[опрос]. Считаете ли Вы действия социалистических кабинетов Чеховского, Мартоса и Мазепы правильными и в интересах пролетариата?

О[твет]. Исходя из вышесказанного, при сложившихся обстоятельствах в период борьбы, считаю действия социалистических кабинетов УНР правильными и направленными в интересах пролетариата.

[...]

Протокол на пяти страницах читал, записано правильно согласно моих показаний. [...]

[І. Лизанівський]

Допрашивал [С. Дукельський]

4.I.-[19]21 г.

УПСР

в 1982 г.

УССР

Комитет государственной безопасности при Совете Министров УССР

АРХИВ
Учетно-оперативный отдел
КГБ при СМ УССР

Микола Любинський

1891-1938

ДЕЛО

По обвинению *Любинского Н.Н.*

Начато *14 - 2* - 19 *30* г.

Окончено " " - 19 " г.

В *одном*

Том № *14*

Міністр закордонних справ

Української

Народної

Республіки

После судебного рассмотрения и вступления приговора в силу настоящее дело подлежит немедленному возвращению в

(указать название органа КГБ)

К делу должна быть приобщена копия приговора.

Передача находящихся в производстве следственных дел, из архива дел в другие отделы или органы КГБ, хотя бы и временно, производится исключительно через

(название учетно-оперативного аппарата)

Архив №

46425

Підписанти Берестейського мирного договору (зліва направо): генерал Брінкманн, М. Любинський, М. Левитський, О. Севрюк, М. Гоффманн, С. Остапенко (27 січня 1918 р.)

Микола Михайлович Любинський народився у селі Стріхівці Ушицького повіту Подільської губернії (нині село Ярмолинецького району Хмельницької області). У 1910 р. закінчив Кам'янець-Подільську гімназію, 1911–1916 рр. навчався на філологічному факультеті Університету Святого Володимира у Києві. Навчаючись, працював помічником завідувача книгозбірні Київського громадського зібрання (колишня бібліотека київського осередку «Просвіти»), а також помічником завідувача книгарнею видавництва «Час».

У 1917–1923 рр. — член Української партії соціалістів-революціонерів, із 1919 — член її Центрального комітету. На Всеукраїнському національному конгресі обраний до складу Української Центральної Ради. У листопаді 1917 р. став членом Всеросійських Уста-

новчих Зборів від Подільської губернії, а у лютому 1918 р. — член Всеукраїнських Установчих Зборів. Увійшов до складу мирної делегації УНР на переговорах у м. Берестя (сьогодні м. Брест, Білорусь) та був одним із тих, хто підписав Берестейський мирний договір.

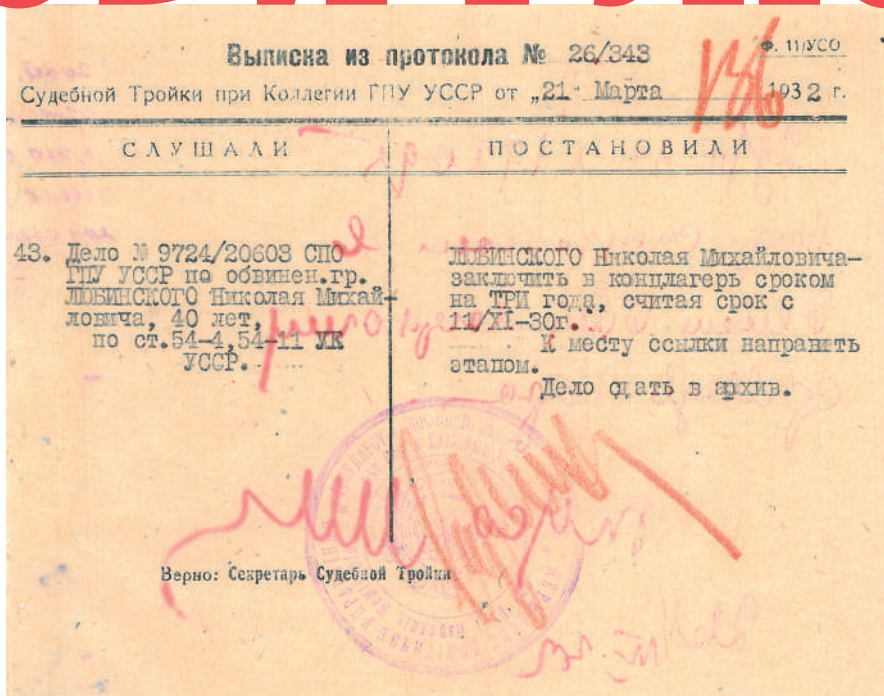
98

Заява

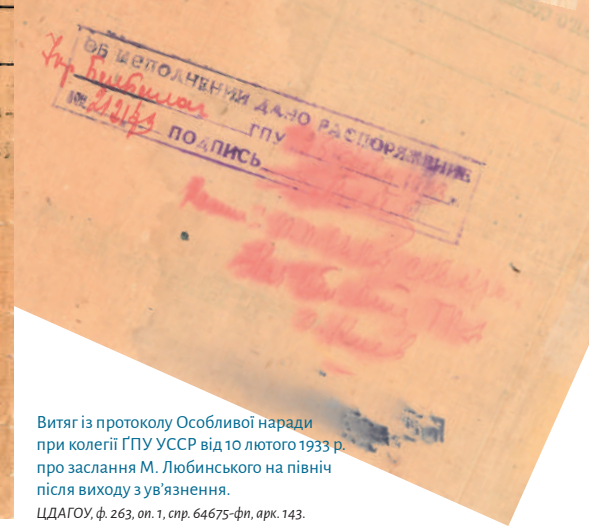
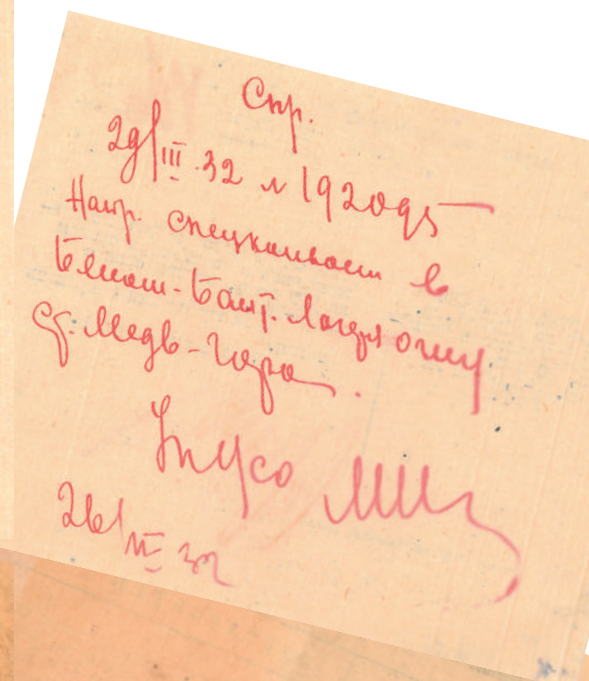
Заявляю перед лицем суду, що є членом контрреволюційної організації, яка ставила собі за мету повалення Радвлади на Україні шляхом повстання з допомогою інтернаціоналістичної «Підручці дів'якошерп'ячої організації» і моєї в ній участі. Докладно оповію в окремій заяві.

11- лютого 1931 року М. Любинський

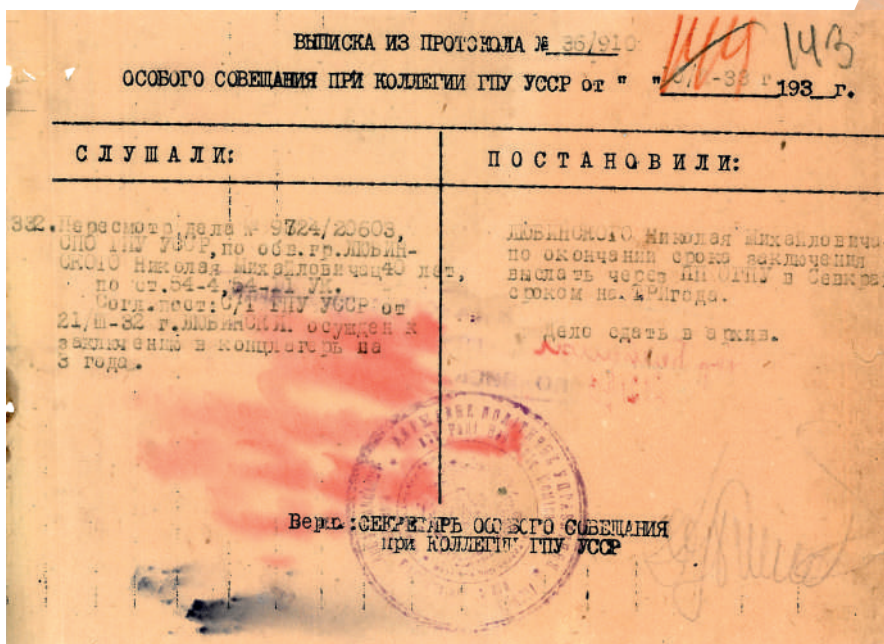
Заява М. Любинського від 11 лютого 1931 р. із зізнанням у приналежності до інкримінованої слідством «контрреволюційної організації» ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 64675-фп, арк. 98.

Витяг із протоколу засідання судової трійки при колегії ГПУ УССР від 21 березня 1932 р. про ув'язнення М. Любинського у концтаборі на 3 роки
ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 64675-фл, арк. 136.

Витяг із протоколу Особливої наради при колегії ГПУ УССР від 10 лютого 1933 р. про заслання М. Любинського на північ після виходу з ув'язнення.
ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 64675-фл, арк. 143.

24 березня 1918 р. призначений керуючим Міністерства закордонних справ УНР. 28 квітня 1918 р. заарештований німецьким військовим командуванням, але звільнений після гетьманського перевороту. У травні 1918 — березні 1919 рр. працював

у «Книгоспілці» секретарем літературно-наукової комісії. Дописувач багатьох періодичних видань, перекладав українською літературознавчі твори з німецької та російської.

У січні 1919 р. — член Трудового конгресу. Під час польсько-радянської війни 1920 р. заарештований поляками у Києві. Із 1921 р. працював науковим співробітником ВУАН. Водночас, із 1925 р. розпочав викладацьку роботу у Київському

копия.

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА
Особого Сопещения при Народном Комиссаре Внутренних Дел СССР
от „ 31 “ января 1936 г.

СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
2. Пересмотр дела № 234811 ЛЮБИНСКОГО Николая Михайловича, ос. пост. тр. ГПУ УССР от 21.3.32 г. в к/лаг. сроком на 3 г., оч. срок с 11.XI-30 г. Пост. Об. Сов. при Кол. ГПУ УССР от 10.Ш-33 г. по отбытии выдан в Карелию сроком на ТРИ года.	ЛЮБИНСКОМУ Николаю Михайловичу - разрешить проживание в г. Уральске на ТРИ года.

Отв. Секретарь (подпись) верн

Витяг із протоколу Особливої наради при НКВД СРСР від 31 січня 1936 р. з дозволом М. Любинському проживати з роки в м. Уральськ (Казахстан)
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 64675-фп, арк. 6.

Выписка из протокола № 26/343
Судебной Тройки при Коллегии ГПУ УССР от „ 21 Марта 1936 г.

СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
43. Дело № 9724/20603 СПО ГПУ УССР по обвинен. гр. ЛЮБИНСКОГО Николая Михайловича, 40 лет, по ст. 54-4, 54-11 УК УССР.	ЛЮБИНСКОГО Николая Михайловича - заключить в концлагерь сроком на ТРИ года, считая срок с 11/XI-30г. К месту ссылки направить этапом. Дело дать в архив.

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА
Особого Сопещения при Народном Комиссаре Внутренних Дел СССР
от „ 27 “ Октября 1936 г.

СЛУШАЛИ	ПОСТАНОВИЛИ
167. Пересмотр дела № 234811 ЛЮБИНСКОГО Николая Михайловича, ос. пост. тр. ГПУ УССР от 21/Ш-32г. к к/лаг на 3 г. Пост. Колл. ГПУ УССР 10/Ш-33г. по отбыт. наказания выдан в Карелию, сроком на 3 г. Пост. Об. Сов. НКВД разрешено прожив. в Уральске на 3 г.	Во изменение прежнего постановления - ЛЮБИНСКОГО Николая Михайловича - сослать в ВВК на оставшийся срок.

Отв. Секретарь Особого Сопещения

Витяг з протоколу судової трійки при колегії ГПУ УССР від 21 березня 1932 р. із вироком М. Любинському з роки концтабору
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 64675-фп, арк. 5.

Витяг із протоколу Особливої наради при НКВД СРСР від 27 жовтня 1936 р. про заслання М. Любинського на Біломорсько-Балтійський канал
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 64675-фп, арк. 8.

ветеринарно-зоотехнічному інституті, Робітничому університеті та на курсах українознавства. Брав участь у розробці «Харківського правопису» української мови 1928 р. Видав брошуру «Словничок фахових фінансових термінів».

Підписання Берестейського мирного договору. Сидять (зліва направо):
Микола Левитський, Олександр Севрюк,
Микола Любинський (9 лютого 1918 р.)

15 жовтня 1930 р. М. Любинського заарештували у справі «Українського національного центру», звинувачений за статтями 54-2, 54-11 Кримінального кодексу УСРР. Ухвалою трійки при колегії ГПУ УССР від 21 березня 1932 р. ув'язнений на три

роки до виправно-трудового табору. Покарання відбував у Біломорсько-Балтійському виправно-трудовому таборі. У 1933 р. ухвалою колегії ГПУ УССР засланий на 3 роки до Карелії. У 1936 р. йому дозволили проживати у м. Уральськ (сьогодні м. Орал, Казахстан).

12 листопада 1937 р. повторно заарештований. Згідно з ухвалою особливої трійки УНКВД по Ленінградській області (Росія) від 15 грудня 1938 р. розстріляний. Похований в урочищі Сандармох (Карелія).

Дружина — Клавдія Володимирівна (1892–?), доньки — Ава (28 березня 1920–?), Лада (16 червня 1923 — 6 серпня 2009).

Реабілітований Прокуратурою УРСР 15 вересня 1989 р.

Ф. № 90-а/орг.

У. С. Р. Р.

ЖАВНЕ ПОЛІТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ

Ордер № 703/54

до справи

Дійсний на одну доб.

Дано 14/х - " " дня 1923 р.

Співробітників: Пашинський

на переведення

гр. Любінського

на адресу Гогольська 32/3

Усім військовим і громадянським владам, а також громадянам Республіки належить давати всяку законну допомогу пред'явникові ордеру при виконанні покладених доручень.

Начальник (органу)

Секретар

„Поліграф-Поліграф“ № 37—651. 300х200.

Витяг з протоколу допиту М. Любінського про урядову та політичну діяльність

ДПУ УСРР

Відділ Таємний відділ ДПУ УССР
(3^й сектор)
до справи № (Реєстр.).

Протокол допиту

1930 року жовтня міс. 20 дня.
Я, ст[арший] уповно[важений] таємного
Відділу ДПУ Андреев перевів допит як обвинуваченого (у) гром.

Любінського Миколу Михайловича
(прізвище, ім'я та по батькові)

на питання, які було йому (їй) первісно задано він (вона) показав (ла):

1. Прізвище Любінський
2. Ім'я та по батькові Микола Михайлович
3. Рік народження 1891
4. Походження (де народився, хто батьки, національність, громадянство або підданство) народив[ся] в с. Стрихівці на Кам'янецьчині, батько священник, національність — українець, гр[омадянство] УСРР.
5. Місце проживання (постійне й тепер) м. Київ, Гогольська 32, пом[ешкання] 3
6. Рід праці науковий співробітник ВУАН

7. Родинне становище (близькі родичі, їх імена та прізвища, адреси, рід праці до революції та за останній час) жонатий, має двоє дітей

8. Майнове становище (до і після революції особи, що її допитується й членів її родини) власності немає ніякої

9. Освіта (первісна освіта, середня школа, вища, спеціальна, де, коли і т. ін.) вища

10. Партійність та політичні переконання позапартійний

11. Де мешкав (ла), працював та чим займався:

а) До війни 1914 р. У Києві вчився і служив у книгозбірні громадського зібрання

б) З 1914 до Лютневої революції 1917 р. В [19]16 р скінчив ун-у, на педагогічних курсах Київської

атв.)

іне

непоп

у не належить

Ордер у М. дії

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(о начатии следствия, избрании меры пресечения и предъявлении обвинения)

Гор. К и е в „ 28 “ июля 1931 г., я, уполномоченный СПОРай(Гор) Отделения Киевского Опер. Сектора ГПУ УССР ЯМПОЛЬСКИЙрассмотрев материалы о преступной деятельности гр-на ЛЮБИНСКОГО Николая

Михайловича, 1891 г. рождения, урож. с. Стрижевиц, Каменецкого р-на прох. Киев, Гоголевская № 32, сын священника, служащий, научный работник, ВУАН"а, конст, украинец, высшего образования, беспартийный.

выразившейся в том, что он состоит членом украинской к-р. организации, ставившей себе целью свержение существующего строя, путем вооруженного восстания в помощь интервенции.

и, усматривая в означенных деяниях наличие признаков преступлений, предусмотренных ст.ст.

54-2, 54-II УК У. С. С. Р.

ПОСТАНОВИЛ:

1. На основании ст.ст. 93. п. 2 и 108 УПК, настоящее дело принять к своему производству и начать предварительное следствие.
2. На основании ст. 126 и, руководствуясь ст. 127 УПК, привлечь гр-на ЛЮБИНСКОГО Николая Михайловича по настоящему делу в качестве обвиняемого, предъявив ему обвинение по ст. ст. 54-2, 54-II УК УССР.
3. На основании ст. ст. 142 и 144, и руководствуясь ст. ст. 145 и 156 УПК, мерой пресечения способов уклонения от суда и следствия в отношении обвиняемого ЛЮБИНСКОГО Н.М. избрать содержание под стражей в Киевском Допре

Копии настоящего постановления препроводить КиевскомуМехрайпрокурору

Прокурору и Начальнику места лишения свободы

Уполномоченный

/ЯМПОЛЬСКИЙ/

Пом.

Согласен Нач. СПО

/ТЕРСКОЙ/

Утверждаю Нач. КОС ГПУ УССР

/ИВАНОВ/

Постановление мне объявлено „ 1931 г.

Подпись обвиняемого

Верно:

шкільної округи, в [19]15 році служив у книгарні «Час»

в) Де був, що робив в Лютневу революцію 1917 р., брав чи ні активну участь та в чому виявилась *З перших днів лютневої революції мене було обрано чл[еном] Центр[альної] Ради*

г) З Лютневої революції 1917 р. до Жовтневої революції 1917 р. *Був чл[еном] Центр[альної] Ради.*

д) Де був, що робив в Жовтневу революцію 1917 р. *Те ж*

е) З Жовтневої революції 1917 р. до цього дня *Чл[еном] Центр[альної] Ради був до квітня 1918 р. За гетьмана, в роботі гетьманської влади ніякої участі не приймав.*

12. Відомості про судимість (до Жовтневої революції та після неї) *Під судом та слідством не був.*

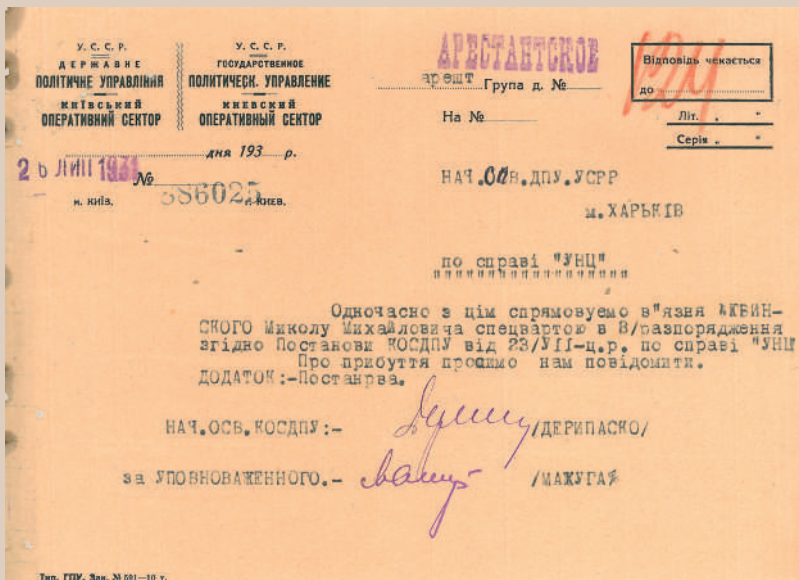
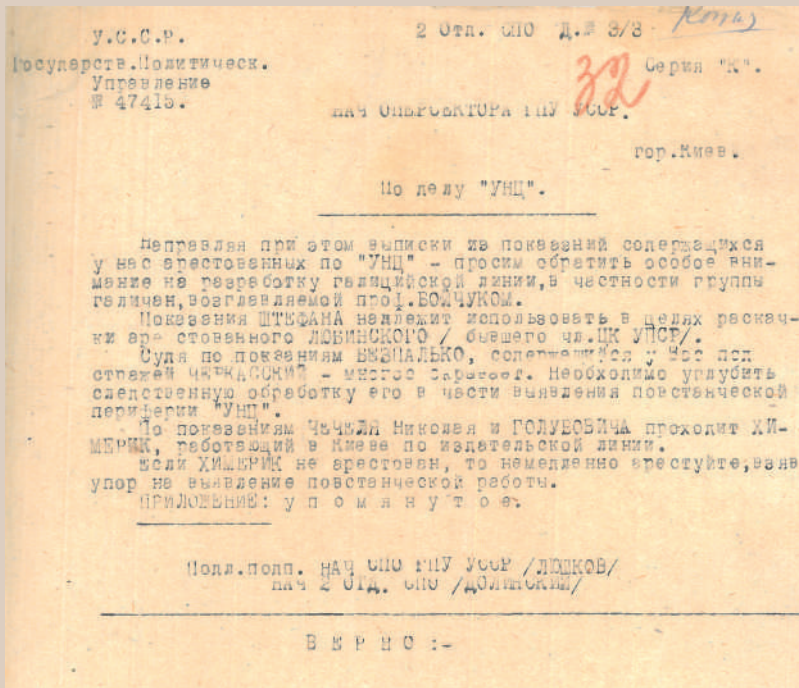
Любинський Микола Михайлович

Народився у вересні 1891го року в с. Стріхівцях на Кам'яниччині в родині небагатого сільського священника.

[...]

У квітні 1917го року мене обрано на члена Української Центральної Ради. Обрали мене члени Всеукраїнського національного з'їзду, що приїхали на цей з'їзд, як представники від Поділля. До складу Української Центральної Ради входили тоді (протягом 1917го року) представники абсолютно всіх соціалістичних партій, в тім числі й більшовиків. Центральна Рада перебувала тоді в напружено-ворожих стосунках з Тимчасовим Урядом і з його місцевими представниками, це не була виключно національна організація, бо туди входили представники від усіх партій та різних організацій (всеукраїнських з'їздів тощо). Отож, на мій тодішній погляд, для мене не могло бути ніяких мотивів не прийняти обрання й не бути членом Української Центральної Ради.

Протягом літа 1917 року я особливих призначень від Української Центральної Ради не мав. Провів тільки з доручення Української Центральної Ради губерніяльний селянський з'їзд на Поділлі у квітні місяці. Восени, десь у вересні місяці мені доручили бути секретарем організаційного бюро в справі скликання Всеросійського з'їзду народів. На цьому з'їзді обрано було Раду

Інформування у «справі УНЦ» щодо використання свідчень Штефана проти М. Любинського
ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 64675-фл, арк. 32.

Лист київського оперативного сектору ГПУ УССР про переправлення М. Любинського спецконвоюєм до Харкова. 26 липня 1931 р.
ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 64675-фл, арк. 124.

ЗЛІВА. Постанова про початок слідства й обрання запобіжного заходу стосовно М. Любинського, 28 липня 1931 р.
ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 64675-фл, арк. 13.

Національностей (здається, така була назва, тепер вже не пам'ятаю) і я був за секретаря цієї Ради. Перше важливе доручення мені дали в останніх числах листопада місяця — доручили мені поїхати до Берестя на підписання загального замирення (перемир'я). Нас поїхало двох я й Левицький. Потім у зв'язку з тим, що негайно після загального замирення розпочалися перемовини в справі миру, я залишився в Бересті і був за секретаря Мирової Делегації. У Бересті я пробув до 8го березня 1918го року. Цим перебуванням у складі Делегації Української Центральної Ради в Бересті я вкрив себе незмірною ганьбою — саме те, що делегація не змогла дійти порозуміння з Делегацією від Ради Народних Комісарів і зважилась підписати з представниками німецького буржуазного уряду сепаратний мир. Тим самим Делегація зійшла з позиції єдиного соціалістичного фронту і прорвала цей фронт у надзвичайно критичний і відповідальний момент. Виправданням для себе особисто вважаю тільки те, що ми в Бересті були тоді абсолютно ізольовані майже від усього світу і тільки виконували накази уряду, одержувані телеграфом. Коли я повернувся до Києва, то за кілька днів, а саме 15го березня мене призначили на посаду управителя Міністерства закордонних справ. На цій посаді я пробув до 28го квітня, коли німецьке командування розігнало Українську Центральну Раду, арештувало скількох діячів Української Центральної Ради, в тім числі й мене.

До влади прийшов, за допомогою німецького командування, гетьман Скоропадський. З[а] гетьмана я не був ні на яких посадах, навпаки був в опозиції до гетьманського уряду. Служив тоді в видавництві «Книгоспілка» на посаді секретаря Літературно-наукової колегії. Коли гетьмана скинули й до влади прийшла Директорія — то і за Директорії я відмовився брати будь-яке призначення. Не відмовився я тільки взяти участь у Трудовому Конгресі (січень 1919 року), але в цьому конгресі знову ж брали участь усі соціалістичні партії, використовуючи це за трибуни в своїх інтересах. Наведеними вище рядками цілком вичерпується моя участь у роботі українських буржуазно-демократичних урядів та організацій.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Киев, декабря 9 дня, 1935 года. Я, Уполномоченный СПО УТБ НКВД УССР ШИРОЧКИИ, рассмотрев сего числа дело № 272, осужденного ЛЕВИНСКОГО Николая Михайловича по ст.ст. 54-4, 54-11 УК УССР

НАШЕ Д:

что ЛЕВИНСКИЙ Николай Михайлович петлюровский деятель - член Центральной Рады, быв. министр иностранных дел, а затем министр просвещения УНР, быв. член ЦК УПСР, до 1923 года находился на нелегальном положении и все время проживая на Украине вел подпольную контрреволюционную работу по созданию широкой укр. контрреволюционной организации на подготовку восстания и интервенции.

В 1931 году ГПУ УССР была ликвидирована украинская контрреволюционная организация "УНИ", ставившая своей целью свержение Соввласти на Украине.

Следствием установлено, что активную руководящую роль в организации "УНИ" играл ЛЕВИНСКИЙ Н.М., за что Судебной Тройкой при Коллегии ГПУ УССР от 21 марта 1932 года осужден, а тремя годам концлагеря. На следствии ЛЕВИНСКИЙ не сознался.

Постановлением Особого Совещания при Коллегии ГПУ УССР от 10.11.33 года ЛЕВИНСКОГО по окончании срока содержания выслать на три года в Севкрай.

Находясь в концлагере ЛЕВИНСКИЙ к работе относился халатно, часто самовольно отлучался из лагеря. Принимая во внимание, что ЛЕВИНСКИЙ - активный

петлюровский деятель - в настоящее время является социально-опасным элементом, могущим возобновить активную контрреволюционную работу

ПОСТАНОВИ Д:

ходатайствовать в отношении ЛЕВИНСКОГО Николая Михайловича по ред НКВД СССР о высылке его в отдаленные местности СССР, сроком на ПЯТЬ лет.

СПРАВЕД: - ЛЕВИНСКИЙ содержится в концлагере.

Уполномоченный СПО /ШИРОЧКИИ/
/ПУСТОВОИТОВ/
СОГЛАС Н: ПОМ НАЧ 2 ОТДЕЛЕНИЯ СПО /ДОЛЫНСКИЙ/
УТВЕРЖДАЮ: ПОМ НАЧ СПО УТБ НКВД УССР

Щодо моєї партійної приналежності, то до осені 1917го року я був безпартійний. Восени 1917го року вступив до Української партії соціалістів революціонерів. Вступ до УПСР був зв'язаний з обранням мене до Всеросійських установчих зборів. Кандидатуру мою виставив повітовий селянський з'їзд, а прийняла мене Вінницька повітова організація УПСР. До січня 1919го року я був рядовим членом партії і ніяких особливих доручень від партії не мав. У січні 1919го року на всеукраїнській партійній Конференції мене обрано на члена Центрального Комітету. В складі Центрального Комітету я залишався до грудня 1923го року, коли я, після того як мене амністовано, вийшов не тільки з Центрального Комітету, але й Української партії соціалістів революціонерів взагалі. Вийшов я разом з групою товаришів (Чечель, Шраг, Ярослав, Христюк, Залізник) і причини нашого виходу з'ясовано в спеціальній заяві, вміщеній у «Вістях».

На радянській території я живу з 5го березня 1919го року. Весь час живу для суспільно корисної праці. Проте до літа 1923го року я жив під чужим прізвиськом, а з літа 1923го року цілком легально. За цих одинадцять років абсолютно ніяких не тільки ворожих, але навіть в найменшій мірі нелояльних вчинків супроти Радянського уряду за собою не чую.

Навпаки ввесь час всю свою силу, ввесь свій час і все своє знання цілком віддаю на активне будівництво соціалізму.

[...]

[М. Любінський]

ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 64675-фп, арк. 52-54.
Оригінал. Рукопис на бланку.

Постанова з рішенням клопотати перед НКВД СССР про подальше заслання М. Любінського у віддалені місцевості СССР, 9 грудня 1935 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 64675-фп, арк. 1-2.

К01447

О.Г.П.У.

АРХИВ
Учетно-архивного
КГБ при Сов. Минис
СЛЕД.

02627
август 1937

Василь
Мазуренко

1877-1937

ДЕЛО № 1937

УКРАИНСК НАЦ. ЦЕНТР

Міністр
фінансів
Української
Народної
Республіки

1937

(СЛЕДСТВЕН. МАТЕРІАЛ)

ТОМ № 18

59881 ФП

Доповідь в. о. міністра
фінансів УНР В. Мазуренка
про фінансування Окремого
корпусу кордонної охорони.
1 квітня 1918 р.
ЦДАВОУ, ф. 1064, оп. 2, спр. 16,
арк. 18.

Василь ПЕТРОВИЧ МАЗУРЕНКО народився у слободі Криво-рїжжя Донецького округу Облaсті війська Донського (нині — слобода Міллеровського району Ростовської області, Росія). Навчався у сільському училищі, реальному училищі, у 1904 р. закінчив Петербурзький технологічний інститут.

Один із організаторів українського студентського руху у Петербурзі. У 1901 р. перебував на засланні у Полтаві.

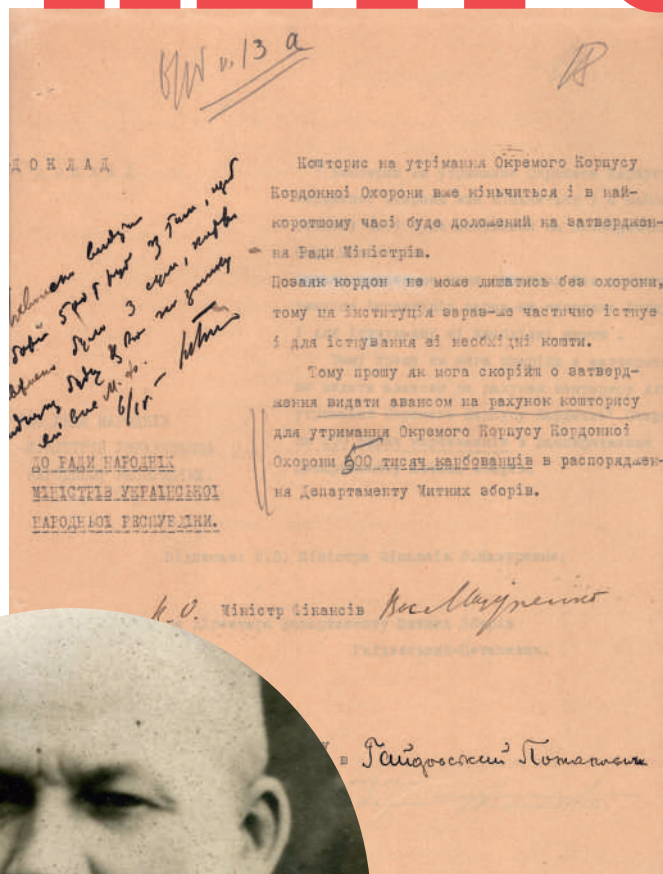
Член Революційної української партії, Української соціал-демократичної робітничої партії, секретар Всеросійського селянського союзу.

Активний учасник революційних подій 1905–1907 рр., організував ради селянських депутатів, селянські союзи.

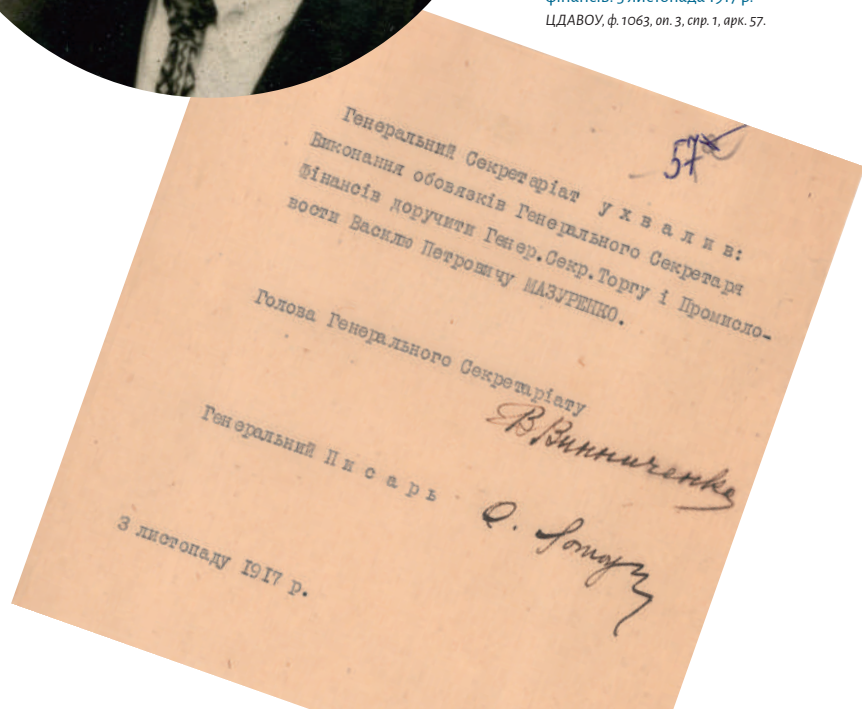
Член редколегій журналів «Вільна Україна» та «Наша думка».

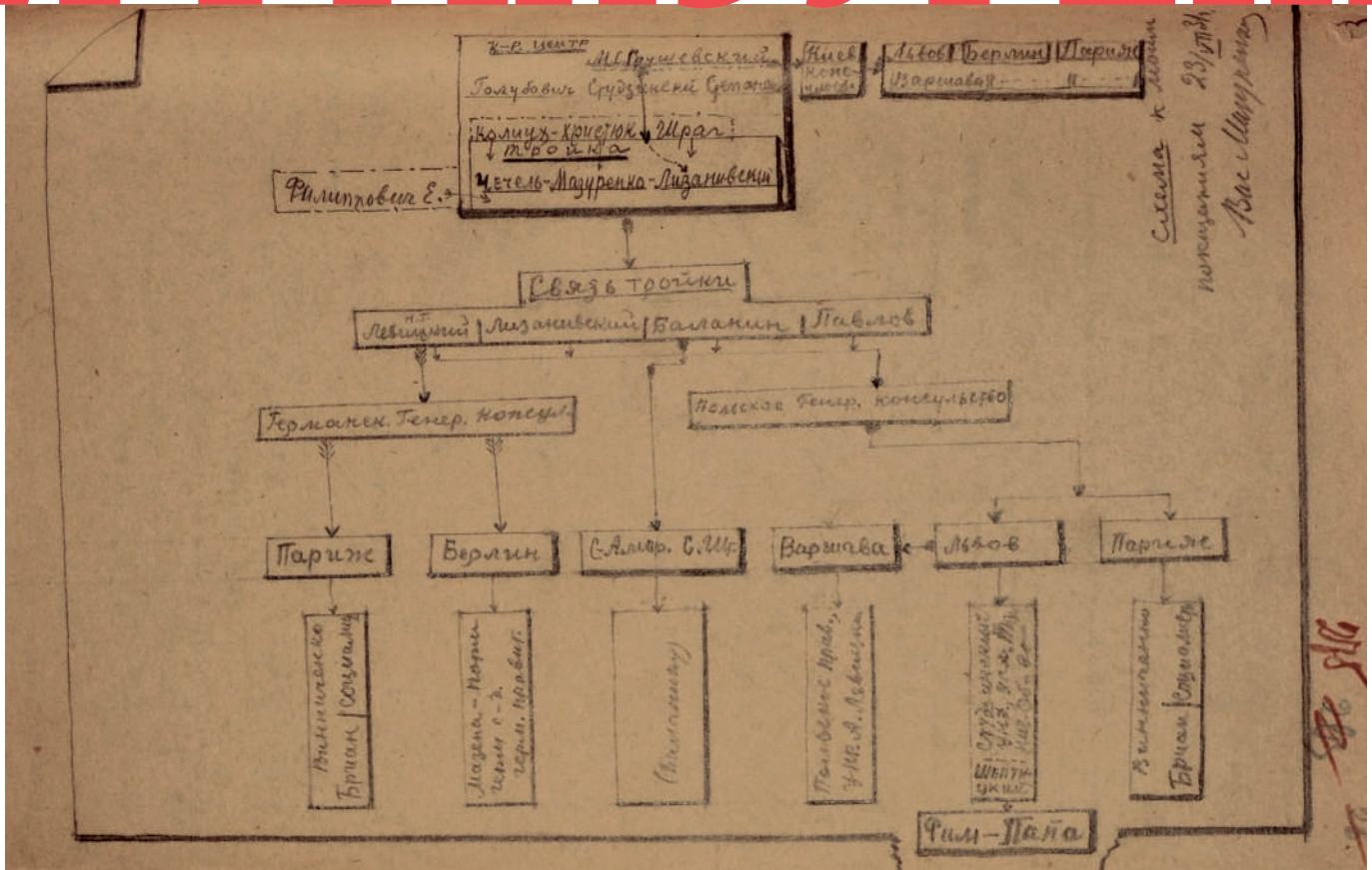
Впродовж 1910–1917 рр. працював викладачем Петербурзького жіночого політехнічного інституту.

2 жовтня 1917 р. призначений заступником генерального секретаря торгу і промисловості Генерального секретаріату Української Центральної Ради. Із 3 листопада — заступник генерального секретаря фінансів (пізніше — народного міністра фінансів УНР). За Гетьманату залишався на своїй посаді і водночас був членом опозиційного Українського національного союзу.

Протокольне доручення
Генерального Секретаріату
В. Мазуренку виконувати
обов'язки Генерального секретаря
фінансів. 3 листопада 1917 р.
ЦДАВОУ, ф. 1063, оп. 3, спр. 1, арк. 57.

Організаційна схема зв'язків керівництва «Українського національного центру», складена В. Мазуренком

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фл, т. 19, арк. 275.

Ордер ГПУ УССР на обшук та арешт В. Мазуренка. 1 березня 1931 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фл, т. 18, арк. 1.

У грудні 1918 р. став міністром фінансів Української Народної Республіки. У лютому 1919 р. призначений радником української місії в Італії, а згодом — в Австрії.

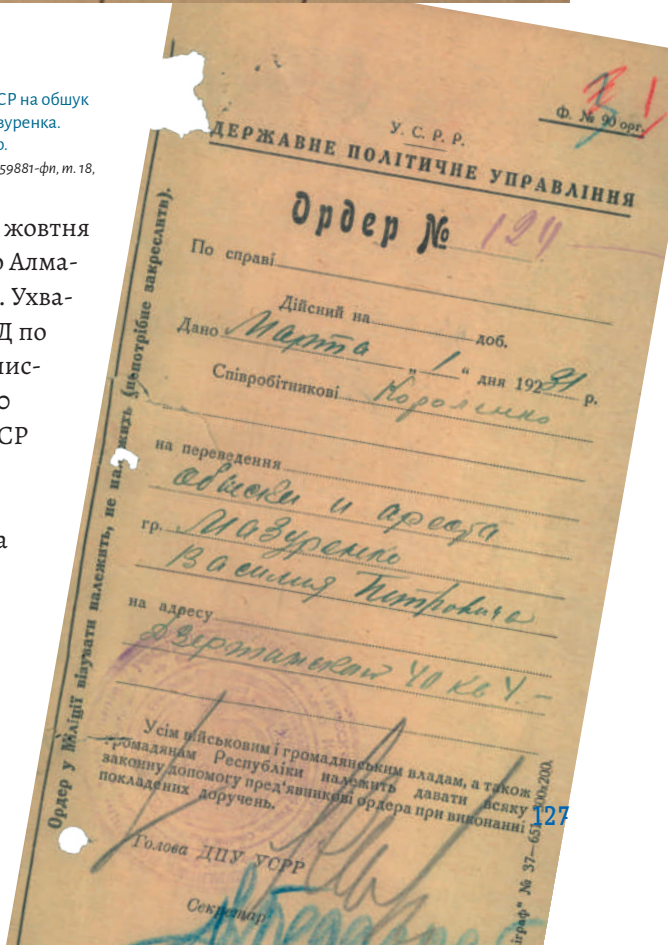
На запрошення ЦК КП(б)У у 1921 р. приїхав до УСРР. Працював у торговельній місії й палаті мір та ваги Радянської України, редакції «Науково-технічного вісника», Харківському технологічному інституті.

2 березня 1931 р. заарештований у справі «Українського національного центру». Ухвалою колегії ОГПУ ССРР від 7 лютого 1932 р. ув'язнений на 6 років у виправно-трудоному таборі.

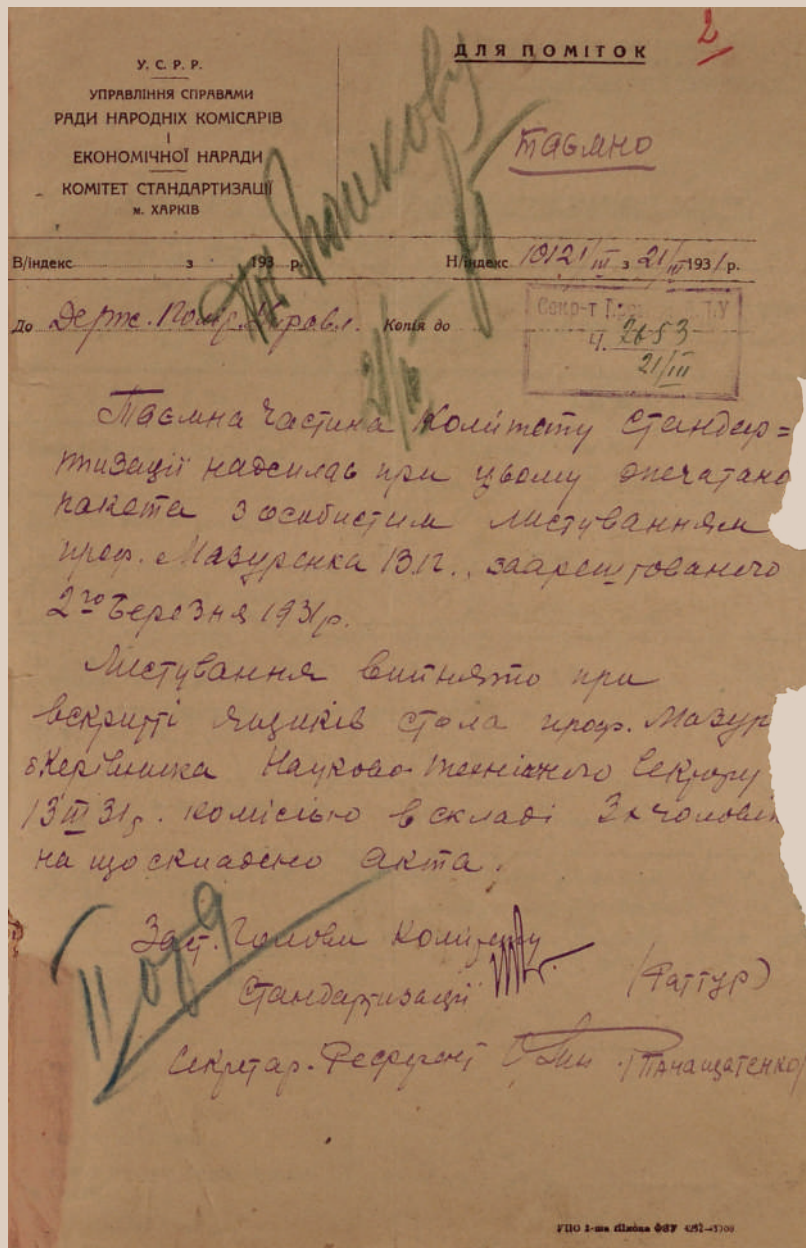
Повторно заарештований 29 жовтня 1937 р. Управлінням НКВД по Алматинській області (Казахстан). Ухвалою трійки Управління НКВД по Алматинській області від 21 листопада 1937 р. за статтею 58-10 Кримінального кодексу РСФСР розстріляний.

Одружений, донька — Нонна Горшкова.

Реабілітований 10 жовтня 1957 р. Верховним судом Казахської ССР.

Інвентарний № 37-63-00200

Лист від Комітету стандартизації до ГПУ з яким було надіслано особисте листування В. Мазуренка
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 18, арк. 2.

Документ № 25

Витяг із заяви В. Мазуренка до голови Ради народних комісарів УСРР про свій арешт

Прошу передати терміново
2/III-[19]31 р.

Раднаркому. Голові
Власу Яковлевичу Чубарю

Заява

Щирошановний Власе Яковлевичу.

Чи знаєте Ви, яка тяжка сталася за мною подія? Мене сьогодні заарештовано. Радянська влада, пролетарська влада, її вірний вартовий ДПУ, не тільки більше мені не вірять, а в чомусь преступному, карному мене підозрівають. Десятий рік, як я на пропозицію ЦК КП(б)У покинув компартію Австрії і почав працювати під Вашим керівництвом в ВРНГ. Десять літ відданої щирої роботи на полі соціалістичного будівництва, віддана і цілковита переконаність [у] правдивості генеральної лінії компартії, активна робота в цьому напрямкові і по службі, і по громадській дільниці. Мої виступи в клубі металістів, клубі Червоної армії в Харкові і в Луганську на заводі ДЕЗ, виступи на Партконференції у Львові перед інженерами, на Сесіях ВУЦВК і т[ак] д[алі] і т[ак] д[алі]. А моя органічна робота по спеціальності до перевтоми? Невже ще можуть біти сумніви і недовіря до революціонера зі стажем від 1892 року? Що своїм відкритим чесним виступом заплямував всілякі шовіністичні українські течії і міцно зв'язав свою долю з Комуністичною Партією, засудивши свої попередні помилки і глупства. Зв'язав свою долю на життя і смерть, це не слова, Влас Яковлевичу, а діло мого глибокого переконання.

[...]

Прошу Вас поставити мою справу на Політбюро або просто розібрати її разом з т[оваришем] Балицьким і повернути мені моє незаплямоване чесне ймення позапартійного комуніста. Думаю, що мій начальник і товариш по громадській роботі в УНТТ Кирил Васильович Сухомлін також буде здивований моїм нещастям. Швидше прошу Вас, швидше позбавте мене від ганьби.

[В. Мазуренко]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 18, арк. 5-6.
Оригінал. Рукопис.

Заполняется сотрудниками ГПУ,
путем опроса обвиняемых и по
материалам следствия.

А Н К Е Т А
Арrestованного по делу "Украинский Национальный Центр"

Название органа ГПУ: ГПУ УССР
 Время ареста: 24.03.19
 Место заключения: Добринский СК, Комаров 54

ВОПРОСЫ:	ОТВЕТЫ:
1. Фамилия, имя и отчество	<u>Мазуренко Василий Петрович</u>
2. Время и место рождения	<u>1877. Св. Криворожье Сев. край</u>
3. Национальность и гражданство.	<u>Украинцу</u>
4. Бывшее сословие или происхождение до революции.	<u>Крестьянина</u>
5. Профессия, род занятий.	<u>Инженер</u>
6. Социальное и имущественное положение.	<u>Рабочий</u>
7. Семейное положение и род занятий членов семьи.	<u>Жена, жена до брака, дочь - Анна Петровна - Мазуренка, Работает в Механическом заводе Червоног</u>
8. Образование: а/ Общее б/ Военное	<u>Высшее Нет.</u>
9. Служба и чин в старой армии, вря белых, Петлюры и Гетьмана, в учреждениях белых правительств. <i>/хронологически/</i>	<u>Нет. Министр Финансов при Украинском прав</u>

10. Служба в красной армии союзреждениях; последнее место службы

11. Был ли за границей, когда, сколько времени и как вернулся в СССР.

12. В каких антисоветских и организациях состоял; участие в борьбе против Советской державы, если участвовал, когда, результаты суда

13. Состоял ли ранее членом ВКП/б/ и причины выхода

14. Точное местожительство до ареста.

Подпись сотрудника ГПУ Трибуцкий
 1931 года.

ДЛЯ ОТМЕТОК

Анкета арестованного
В. Мазуренка. 25 березня
1931 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фл,
т. 18, арк. 3.

Документ № 26

Витяг зі свідчень В. Мазуренка про роботу в дипломатичній місії УНР в Італії

Свідчення заарештованого Василя
Петровича Мазуренка
13/III [19]31 року

Моя контрреволюційна робота за кордоном
в 1919 році і почасти в [19]20 р.

Визнаю, що моя політична діяльність, починаючи від Центральної Ради і кінчаючи 1920 роком була контрреволюційною, скеваною супроти інтересів трудящих.

Після повалення гетьмана, в якому я брав участь, як член ревкому повстанців, після с[оціал]-д[емократичної] конференції, що на ній я стояв і голосував за «незалежницьку» резолюцію, я в січні місяці виїхав за кордон радником дипломатичної

місії до Італії під головуванням Антоновича. Відмовившись брати участь в самому уряді Винниченка-Петлюри з-за відомих принципових розходжень, я вважав тоді, що робота радника не заперечує засадам резолюції «незалежників».

Метою місії було клопотання перед Італією визнання УНР, як самостійної ні від кого не залежної держави і пропаганда там цієї незалежності. Це було основною директивою. Крім мене і Антоновича до складу входив Єремійєв, член ЦК УСД, з дорученнями в галузі преси. Співробітниками були Чехівський, Андрій Пащенко, Вовк, а потім ще прибув Онацький.

Виїхали ми у січні 1919 року.

[...]

[В. Мазуренко]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фл, т. 18, арк. 10-13.
Оригінал. Рукопис.

Оглядова довідка за матеріалами архівно-кримінальної справи на В. Мазуренка

Обзорная справка

По архивному уголовному делу № 04994

по обвинению, —

Мазуренко Василия Петровича, 1877 года рождения, уроженца слободы Криворожье Донецкого округа, украинца, проживавшего в г. Алма-Ата и работавшего зав[едующим] кафедрой химии, профессором Казахского госуниверситета

Мазуренко В.П. был арестован 29 октября 1937 г. НКВД Казахской ССР.

В справке на арест, составленной 27/X-1937 г. НКВД Каз[ахской] ССР указано, что Мазуренко В.П. связан с группой админссыльных из Ленинграда Нарбут, Гауптфогель и другими, посещает их сборища и участвует в проводимой ими контрреволюционной агитации.

Далее в справке указывается, что сам Мазуренко сдержан в своих высказываниях, однако, его жена отражает его к-р настроения, восхваляя жизнь за границей и клеветнически отзываясь о жизни в СССР.

На допросе 15 ноября 1937 года (допрашивался на следствии только один раз) Мазуренко показал, что он, желая стать на путь признания, подал заявление органам НКВД с намерением дать искренние показания о своей контрреволюционной деятельности (этого заявления в деле нет).

Далее Мазуренко показал, что проживая в г[ороде] Алма-Ата установил связи с бывшими ссыльными Башинским Виктором и Мищенко Павлом, с которыми вместе работал в Казахском научно-исследовательском институте стройматериалов и Казахском госуниверситете, а через Башинского связался с Нарбут Михаилом и Зейн Софьей. Вместе с ними продолжал свою к-р деятельность.

В контрреволюционную фашистскую организацию был завербован в 1936 году Баланиным Владимиром Ивановичем, который заявил, что говорит от имени Башинского В.В. Баланин сообщил, что эта к-р организация ставит перед собой объединение контрреволюционно настроенных элементов для создания к-р подполья и ведения борьбы с ВКП(б) и Советской властью.

Им — Мазуренко — были завербованы в к-р фашистскую организацию Мищенко Павел Иванович, а затем профессор Барте-нев.

Самой выдающейся фигурой в к-р организации являлся Башинский и всеми участниками был признан, как авторитетный и влиятельный руководитель. Его помощником являлся Баланин В.И.

К делу Мазуренко приобщены копии протоколов допроса арестованных по другим делам Нарбут М.В. от 31 октября 1937 года и Гауптфогеля Б.Э. от 11 ноября 1937 года о том, что они являлись участниками к-р организации.

Решением тройки УНКВД Алма-Атинской области от 21 ноября 1937 года Мазуренко В.П. расстрелян.

Определением судебной коллегии по уголовным делам Верховного суда Казахской ССР от 10 октября 1957 года решение тройки УНКВД Алма-Атинской обл[асти] в отношении Мазуренко отменено и дело на него прекращено за недоказанностью преступления.

Дело хранится в УАО КГБ при СМ Каз[ахской] ССР.

Ст[арший] следователь следотдела КГБ при СМ УССР подполковник [підпис] (Тарасенко)

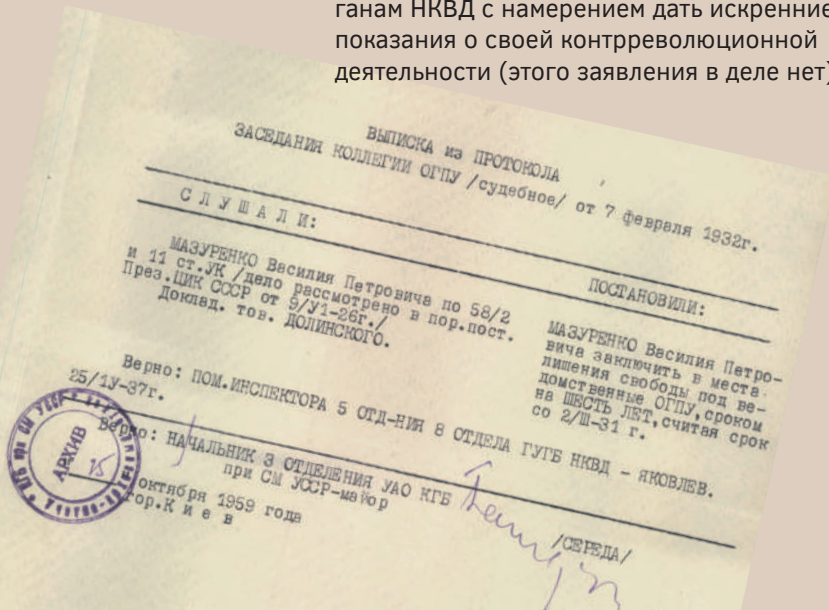
1/IV-1965 г.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 120, арк. 20-23.
Оригінал. Рукопис

Витяг із протоколу засідання
колегії ОГПУ від 7 лютого 1932 р.
про винесення покарання
В. Мазуренку

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 18,
арк. 127.

Всеукраїнська Чрезвычайная Комиссия

ПО БОРЬБЕ

с контр-революцией, спекуляцией и преступлениями по должности.

Володимир
Науменко

Отдел

1852 — 1919

ДЕЛО

№ 192

Міністр освіти
Української
Держави

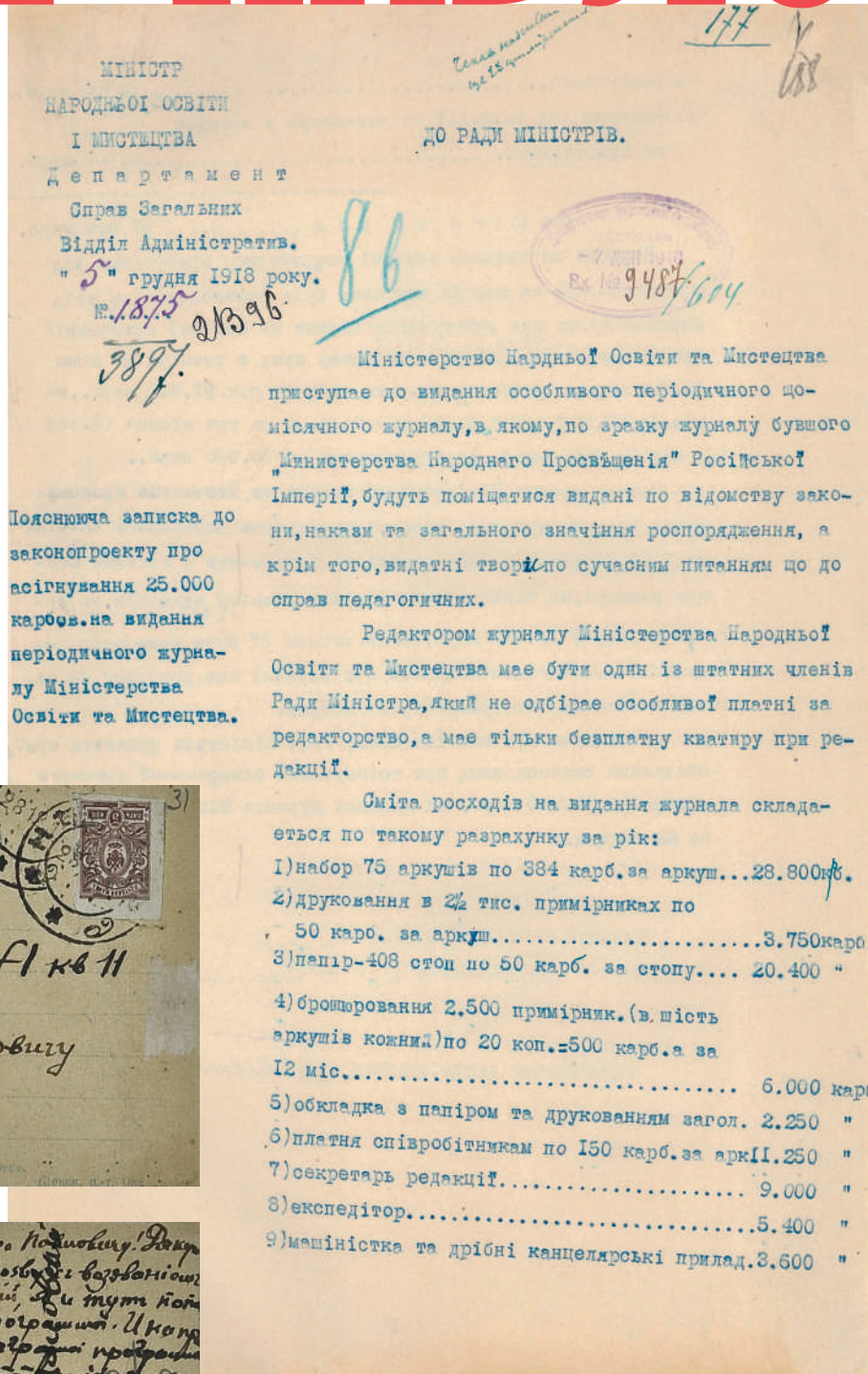
У Науменко

Владимира Павловича

Володимир Павлович Науменко народився у Новгороді-Сіверському (нині Чернігівська область). У 1868 р. закінчив Другу київську гімназію. Упродовж 1869–1873 рр. навчався на історико-філологічному факультеті Університету Св. Володимира у Києві.

Після отримання освіти став працювати вчителем у Другій київській гімназії та інших навчальних закладах Києва. Здобув авторитет педагога-новатора. Очолював Київське товариство грамотності.

У 1870-х рр. став активістом київської Старої громади, її скарбником. У 1902 р. придбав земельну ділянку з могилою Тараса Шевченка. У 1904–1907 рр. обирався гласним Золотонісь-

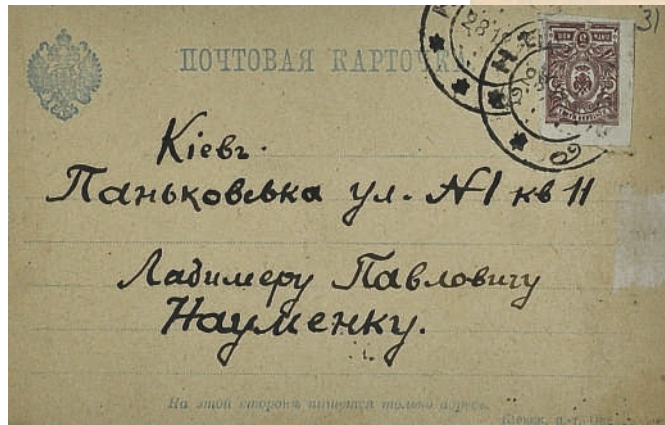
Пояснююча записка до законопроекту про асигнування 25.000 карбов. на видання періодичного журналу Міністерства Освіти та Мистецтва.

Міністерство Народної Освіти та Мистецтва приступає до видання особливого періодичного щомісячного журналу, в якому, по зразку журналу бувшого „Міністерства Народного Просвіщення“ Російської Імперії, будуть поміщатися видані по відомству закони, накази та загального значіння розпорядження, а крім того, видатні твори по сучасним питанням до справ педагогічних.

Редактором журналу Міністерства Народної Освіти та Мистецтва має бути один із штатних членів Ради Міністра, який не одбірає особливої платні за редакторство, а має тільки безплатну квартиру при редакції.

Сміта розходів на видання журналу складається по такому розрахунку за рік:

- 1) набір 75 аркушів по 384 карб. за аркуш... 28.800 карб.
- 2) друкування в 2½ тис. примірниках по 50 карб. за аркуш..... 3.750 карб.
- 3) папір-408 стор по 50 карб. за стопу.... 20.400 "
- 4) брошювання 2.500 примірник. (в шість аркушів кожний) по 20 коп.=500 карб. а за 12 міс..... 6.000 карб.
- 5) обклашка з папіром та друкуванням загол. 2.250 "
- 6) платня співробітникам по 150 карб. за арк. 1.250 "
- 7) секретарь редакції..... 9.000 "
- 8) експедитор..... 5.400 "
- 9) машиністка та дрібні канцелярські прилад. 3.600 "

Щиро-товаранний вітання Ладимеру Павловичу Науменку! Дякую за надіслану мені програму і відозву з виступом. Як і в програмі мійки партії, так і тут найрешт цього придивився до адресної програми. У ній великий м'якш поватив, що автори адресної програми — це кубілісти. Чувильного зкатили і в такі дурне бракує, що новітні „Видозви“ воно не виступає перекладати на великоросійській язичі виступає „Наприкладі; селякско (жароба) передідають крестьянська (жароба) і звідти бикають, що істота міськотниць; або шире! Кажут вони що у наших хліборобів єсть „наділи“ і єть міськотниць і багато інших міськотниць. Си каже-ть, що я доки надпо написав про оці правова безраможесть!

Пояснювальна записка до законопроекту про виділення коштів на видання періодичного журналу Міністерства освіти та мистецтва. 5 грудня 1918 р. ЦДАВОУ, ф. 2201, оп. 1, стр. 53, арк. 188.

Поштова листівка невідомого із зауваженнями щодо програми політичної партії ГДА СБУ, ф. 6, стр. 68428-фп, арк. 31.

18806

- 10) розсилний.....2.400 карб.
- 11) квартира для редакції та редактора з паливом та освітленням.....5.000 карб.

Всього на рік..... 97.850 карб.

Росходи по виданню повинні покриватися прибутками від передплати, але на першій час, поки буде налагоджено як олід передплату, за для улаштування справи на протязі принаймні трьох місяців необхідно мати певну суму в розмірі не менш 25.000 карб., приблизно рахуючи так: на рік 97.850 карб., на місяць (97.850 : 12) = 8.154 1/6 карб., а на три місяці (8.154 1/6 x 3) = 24.462 карб., за округленням же 25.000 карб..

Позаяк журнал Міністерства Освіти та Мистецтва пропонується не з комерційною метою, а по вимогам державного значіння, і передплату за його необхідно встановити в можливо меншій розмірі, не більш відповідального розміру видатків, то зазначену суму 25.000 карб., коли згодом її буде повернено передплатою, необхідно залишити при виданні яко резерву на випадки можливих екстраординарних потреб.

Докладаючи про сказане, прошу Раду Міністрів ухвалити прикладаний законопроект про асигнування одноразової допомоги в розмірі 25.000 карб. на видання журналу Міністерства Освіти та Мистецтва..-

кого повітового та Полтавського губернського земських зібрань. У 1905 р. відкрив власну приватну гімназію.

Був співзасновником Українського наукового товариства. Редагував журнал «Киевская старина».

Нагороджений орденами Св. Анни, Св. Володимира та Св. Станіслава.

У березні 1917 р. обраний заступником голови Української Центральної Ради. Проте відмовився від посади і революційної діяльності загалом.

У квітні 1917 р. призначений заступником, а через місяць — попечителем Київської шкільної округи. Мав напружені відносини із Генеральним секретарством освіти через питання українізації шкіл.

НАКАЗ
 ГЕТЬМАНА ВСІЄІ УКРАЇНИ.
 /По Міністерству Народної Освіти і Мистецтва /
 30-го липня 1918 року
 Е 135.
 ПРИЗНАЧАЄТЬСЯ Володимир
 Павлович НАУМЕНКО Членом Ради Міністра
 Народної Освіти і Мистецтва, з 22-го липня 1918 року.
 ГЕТЬМАН ВСІЄІ УКРАЇНИ ПАВЛО СКОРОПАДСЬКИЙ.
 МІНІСТР НАРОДНОЇ ОСВІТИ ТА МИСТЕЦТВА Ивк. ВАСИЛЕНКО.
 з переложеною згідно:
 Директору Департаменту Загальних Справ
 Державної Канцелярії

В. Маушин
 М. Ткаченко

Наказ Гетьмана П. Скоропадського про призначення В. Науменка членом Ради міністра народної освіти і мистецтва. 30 липня 1918 р. ЦДАВОУ, ф. 3325, оп. 1, спр. 213, арк. 103.

ДИРЕКТОР
ДЕРЖАВНОГО БАНКУ

Української Народної
Республіки

3/1 Травня 1918г.

№ 2

Високоповажний

Володимир Павлович.

Згідно розмови нашії прохаю не одмовити
видати подателю цього листа портрет Т.Г. Шев-
ченка роботи І.Ю. Рєпіна, який буде Вам повер-
нено Державним Банком по перші Вамі вимозі.

В.О.Директора Державного
Банку

Його Превосходительству
Володимиру Павловичу
Науменку

Звернення директора
Державного банку УНР
до В. Науменка щодо
портрету Т. Шевченка
авторства І. Рєпіна
ГДА СБУ, ф. 6, спр 68428-фп, арк. 37.

УКРАЇНЬСЬКА
АКАДЕМІЯ НАУК
у київі.

10 червня 1919 року.

№ 1241

§

О Х О Р О Н Н И Й Л И С Т .

Пред'явник цього, Володимир
Павлович НАУМЕНКО, єсть співро-
бітник Іго /Історично-Філоло-
гічного/ Відділу Української
Академії Наук, і через те Ака-
демія просить Житлово-Реквізі-
ційний Відділ не реквізувати
кабінета В.П.Науменка, щоб він
міг і надалі провадити свою
наукову роботу, потрібну для
Академії Наук; до цього Академія
додає, що в кабінеті В.П.Наумен-
ка працює ще й його помічник.

НЕОДМІННИЙ СЕКРЕТАР

УПРАВИТЕЛЬ КАНЦЕЛЯРИ

Охоронний лист Української академії наук
В. Науменку на захист робочого кабінету
від реквізиції. 10 червня 1919 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр 68428-фп, арк. 10.

У грудні 1917 р. заснував Українську
федеративно-демократичну партію.

За Гетьманату міністр освіти М. Ва-
силенко пропонував Володимиру
Науменку посаду заступника мі-
ністра, але той погодився стати
тільки членом ради міністра освіти
та членом вченого комітету мі-
ністерства ісповідань Української
Держави.

Лист В. Науменка про згоду бути
кандидатом у партійному списку
для виборів до Українських
Установчих Зборів. 11 грудня 1917 р.
ЦДАВОУ, ф. 1157, оп. 1, спр. 32, арк. 6.

36
До Комітету Української федеративно-
демократичної партії

Повідомивши цим листом, що я беру
свою поду на внесок мене кандидатом
в список партії для виборів в Українській
Членовні Збори по Київській Окрузі.
Володимир Павлович Науменко.

Київ
11 грудня 1917р
Паньківська №1, кв. 11.

10

ОХРАННИЙ ЛИСТ.

Пред'явитель сего, Владимир Павлович НАУМЕНКО, есть сотрудник I-го /Историко-Филологического/ Отделения Украинской Академии Наук, в виду чего Академия Наук просит Жилищно-Реквизиционный Отдел не реквизиловать кабинета В.П.Науменко, чтобы он мог и далее производить свою научную работу, нужную для Академии Наук; к сему Академия присовокупляет, что в кабинете В.П.Науменко работает и его помощник.

АКАДЕМІІ НАУК
академик А. Кристинський
П. Гуревич

73

Категория

У. С. С. Р.

ЦЕНТРАЛЬНАЯ КОМИССИЯ
ПО СБОРУ ОДЕЖДЫ И БЕЛЬЯ
ПРИ
ИСПОЛКОМЕ
СОВЕТА РАБОЧИХ И КРЕСТЬЯНСКИХ
ДЕПУТАТОВ.

29/VI 1919 г.
№ 893

Гражд. Марченко
В.П. Науменко
по. Кривобок. ул. № 23
50
57

ИЗВЕЩЕНИЕ.

Согласно постановления ГУБКОЛКОМА от 27 мая Центральная Комиссия предлагает Вам в определенный срок со дня получения сего внести в Районный пункт по Кривобок. ул. № 23 нижеперечисленные вещи:

Белья нательного	мужск. 4	смен.
Простынь		1 шт.
Наволоч		
Полотенец	(9ва)	2
Костюмов мужск.		
Пальто дамск. мужск.		
Платьев дамск.		
Обуви кожаной		1 пар.

Примечание: Все вещи должны быть годны к употреблению и чисты.

Вещи, сданные уже, до получения сего в Районные Комиссии, по пред'явлении квитанций, принимаются в счет общего количества требуемых настоящим извещением вещей.

Неисполнение сего предписания повлечет за собой наказание вплоть до ареста и выселения из квартир.

Председатель Ц. К.
Заведующий Контрольно-Юридическим Отделом
Делопроизводитель

Сповідання Центральної комісії зі збору одягу й білизни при виконкомі робітничих і селянських депутатів В. Науменку. 29 червня 1919 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр 68428-фп, арк. 50.

У листопаді 1918 р. призначений міністром освіти. У перший же день роботи йому довелося розбиратися із розстрілом студентської демонстрації офіцерами добровольчої дружини у Києві.

На посаді міністра розробив законопроекти про звільнення від призову в армію учнів та викладачів, відстоював університетську автономію. При

ньому завершився процес утворення Української академії наук, Державно-го симфонічного оркестру.

Після приходу до влади Директорії був допитаний Верховною слідчою комісією УНР, однак жодних покарань йому не призначено.

Потому працював в Академії наук. 7 липня 1919 р. заарештований

київською ЧК, а наступного дня розстріляний.

Дружина — Віра Миколаївна Шульгіна (1855–?), діти — Сергій та Павло.

Реабілітований Генеральною прокуратурою України 13 грудня 1991 р.

В. У. Ч. К.
СЕКРЕТНЫЙ ОТДЕЛ
Ордер № 312 1
 Годен на 1 суток
 Настоящим предписывается Комиссару тов. Тришкуну произвести обыск у Науменко Василия Павловича проживающего по Караваевской ул. д. № 23 кв. II
 Сделать выемку документов и др. материалов необходимых для дела и арестовать Науменку
 Председатель ВУЧК
 Зав. Секретным Отделом
 Секретарь Отдела
 1919 года.
 Арестован _____ принял _____

КОМЕНДАТУРА К делу.
 ВУЧК **Ордер № 158**
 1919 на арестованного
 Фамилия, имя, отчество Науменко Василий Павлович
 Когда задержан 7 июля 1919 г.
 Кем арестован Профессор
 № ордера 312
 Откуда прибыл Киев
 Документы нет
 Вещи нет
 Куда направлено дело _____
 Подпись лица сдавшего арестованного _____
 Дежурн. Пом. Коменданта _____

Ордер на обшук та арешт В. Науменка. 7 липня 1919 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр 68428-фл, арк. 1.

Ордер комендатури ВУЧК на арештованого В. Науменка. 8 липня 1919 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр 68428-фл, арк. 2.

Документ № 28

Заява П. Науменка та клопотання Професійного вчительського союзу про звільнення В. Науменка

В профессиональный учительский союз
 В комиссию по делам арестованных
 учителей

Заявление

В ночь с 7-го на 8-е июля был арестован у себя на квартире по ордеру Всеукраинской Чрезвычайной Комиссии отец мой Владимир Павлович Науменко, член уч. союза. При аресте был произведен обыск, причем взяты переписка и деньги. Про-

шу Профессиональный Учительский Союз возбудить ходатайство об освобождении отца моего.

[П. Науменко]

8-го июля 1919 года
 г. Киев

Профессиональный Учительский Союз не может отнестись равнодушно к аресту того из своих членов, который в тяжелые времена царского режима являлся одним из немногих носителей светлого идеала учителя-гражданина и в течение всей своей жизни неуклонно заботился о просвещении народных масс. На долю Науменко выпало не мало терний в ту мрачную эпоху. Едва явился просвет в нашей жизни, Науменко

ПРОТОКОЛ

№ 3

На основании ордера Всеукраинской Чрезвычайной Комиссии по борьбе с контр-революцией, спекуляцией и преступлением по должности за № 312 от 2. Іанв 1919 года, выданного комиссару Оперативного Отдела, товарищу Григорьеву произведен обыск у гражданина-ки Владимир Карпович проживающего по № 11 в 12 часов минут При обыске присутствовали: при свидетели улица, в доме № 23, в квартале № 25, в квартале № 1 и состоящий-ая на службе

1) Гражданин-ки В.С. Бринько проживающий-ая по Караваевской улица, в доме № 23, в квартале № 1 и состоящий-ая на службе

2) Гражданин-ки В.С. Бринько проживающий-ая по Караваевской улица, в доме № 23, в квартале № 1 и состоящий-ая на службе

Согласно данному поручению, произведена выемка (для доставления в Всеукраинскую Чрезвычайную Комиссию по борьбе с контр-революцией, спекуляцией и преступлением по должности) следующего:

- 1) перемешан
- 2) контрабанды 6 тысяч
- 3) (15000) рублей
- 4) 1 картон
- 5) документы
- 6) З
- 7) З
- 8) З
- 9) З
- 10) З
- 11) З
- 12) З

Согласно данному поручению произведен розыск граждан-ки В.Ф. Науменко При обыске заведена жалоба от граждан-ки В.Ф. Науменко на неправомерности, допущенные при обыске и заключающиеся, по мнению жалобщика-цы, в

При выемке заведена жалоба от граждан-ки В.Ф. Науменко на неправомерности, допущенные при выемке и заключающиеся по мнению жалобщика-цы, в

Регистр. Сирок № 24
Кертовка за № 24
Разрешено 24
Подпись В.Ф. Науменко

Протокол обыску помещикана та аресту В. Науменка.
7 липня 1919 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр 68428-фп, арк. 3.

При розыске заведена жалоба граждан-ки В.Ф. Науменко на неправомерности, допущенные при розыске и заключающиеся, по мнению жалобщика-цы, в

При аресте заведена жалоба граждан-ки В.Ф. Науменко на неправомерности, допущенные при аресте и заключающиеся, по мнению жалобщика-цы, в

Протокол подписан комиссаром Оперативного Отдела, производившим операцию, товарищем Григорьевым

Все изложенное в протоколе удостоверено присутствующими при произведенной операции:

- 1) Гражданином-кой В. Мандушица
- 2) Гражданином-кой В.С. Бринько
- 3) Лицом, в отношении которого произведена операция Мажин

Один экземпляр протокола доставлен в Оперативный Отдел В. У. Ч. К. и принят заведывающим столом производства обысков и вымоков, товарищем Мажин

Все означенное в описи протокола доставлено в Оперативный Отдел В. У. Ч. К. и принят заведывающим столом производства обысков и вымоков, товарищем Мажин

Задержанный-ая граждан-ки В.Ф. Науменко доставлен-а в Оперативный Отдел В. У. Ч. К. и принят заведывающим столом производства обысков и арестов, товарищем Мажин

Заведывающий Оперативным Отделом Мажин
1919 г.

принял деятельное участие в деле организации учительства. И как председатель педагогического общества, и как администратор при новых порядках он много поработал над организацией рядового учительства и привлечением его к сознательному участию в школьном строительстве. В высокой степени гуманный, Науменко, горячо любя свою родину, умел сочетать с этой любовью широкую терпимость ко всякой национальности. Эти начала руководили им не только в педагогической, но и в политической его деятельности. В виду вышесказанного профессиональный учительский союз считает своим долгом настаивать на немедленном освобождении из-под ареста деятеля, который около полувека трудился на пользу

Копию протокола посылать по адресу Григорьеву
В. Мандушица

народа и на склоне лет, будучи удручен болезнью, имеет полное право на внимательное отношение к своим заслугам, возрасту и недугам.

Председатель комиссии Профессионального Учительского Союза

[підпис нерозбірливий]

За секретаря Елена Новикова

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 68428-фп, арк. 4.

Оригінал. Рукопис.

Постанова колегії ВУЧК від 8 липня 1919 р. з рішенням про розстріл В. Науменка як колишнього гетьманського міністра

ГДА СБУ, ф. 6, спр 68428-фп, арк. 20.

Висновок Генеральної прокуратури про реабілітацію В. Науменка, затверджений 13 грудня 1991 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр 68428-фп, арк. 123.

ЖУРНАЛ

Засідання Комісії
Чрезвычайной Комиссии по борьбе с контр-революцией и преступлениями по должности

Июль месяца 8 дня 1919 года

№ 126

Присутствовали: гг. Лауца Яковлев Вит
Иванов

Секретарь Александр

№№ по порядку	Слушали:	Постановили:	Отметка об исполнен.
1	<u>Докл. Алек. Кошур</u> <u>г. Витильковский</u>		
6.	<u>Дело г. Науменка</u> <u>Ко. Владимир Павлович.</u>	<u>Расстрелять</u> <u>примолв Арника</u> <u>в 24 часа</u>	
	<u>Коллегии Министр</u> <u>Гетьманский</u>		

Председатель
Иван

УТВЕРЖДАЮ
Заместитель Генерального
Прокурора Украины
123

Д.А. Усатов
1901
13 декабря 1991
С. Коваленко
15.02.1992

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

в отношении НАУМЕНКО В.П.
(фамилия, имя, отчество)

по материалам уголовного дела (арх. №)

Фамилия, имя и отчество НАУМЕНКО

Год рождения Владимир Павлович

Место рождения 7 июля 1852 года

Место работы и должность до ареста ученик, сотрудник Киевской Академии наук

Место жительства до ареста Гор. Киев, ул. Караваяевская, 23 кв. II

Сведения о партийности _____

Когда, каким органом, по каким статьям УК был осужден (репрессирован), в чем признан виновным, изменялось ли решение по делу и как: 7 июля 1919 года арестован Всеукраинской Чрезвычайной комиссией по борьбе с контрреволюцией, спекуляцией и преступлениями по должности по обвинению в том, что при гетьмане Петлюре занимал должность министра народного просвещения Украины.

8 июля 1919 года Коллегия ВУЧК в составе Ладиса, Якова лева, Витильковского и Иванова приняла решение: "Расстрелять. Приговор привести в исполнение в 24 часа".

Других решений в деле не имеется.

Арестован « 7 » июля 1919 года.
Расстрелен « 8 » июля 1919 года.

Содержался под стражей, в местах лишения свободы, на принудительном лечении (исключено вычеркнуть): _____

Находился в ссылке _____ лет, _____ месяцев, _____ дней.
Данные о репрессированном или его родственниках: _____

Принятыми мерами родственники Науменко В.П. не установлены.

На Науменко Владимира Павловича
(ф. и. о.)
распространяется действие ст. 1 Закона Украинской ССР «О реабилитации жертв политических репрессий на Украине» от 17 апреля 1991 года в связи с отсутствием доказательств его вины.

Начальник Следственного Управления Службы национальной безопасности Украины
подполковник юстиции Витильковский В.И. Пристайко

Начальник отдела по надзору за следствием в органах госбезопасности Украины
Государственный советник 3 класса Муромов П.Г. Кушнир

13 декабря 1991 года

ПРИМЕЧАНИЕ: справка о реабилитации _____

по адресу: _____ (фамилия, имя, отчество) _____ 1991 года направлена

Подпись _____

Исп. Костюк Ю.Т.

а 19-295

зак. 02002-1991

О.Г.Л.У.

УЧТЕНО в 1962 году

ДЕЛ

Андрій
Ніковський

1885-1942

"СВУ"

(*Ніковський А.В.*)

Міністр
закордонних
справ
Української
Народної
Республіки

ТОМ № 50

Часть 1

АРХИВ

Учетно-архивного отдела

КГБ при Сов. Министров СССР

СЛЕД. ФОНД

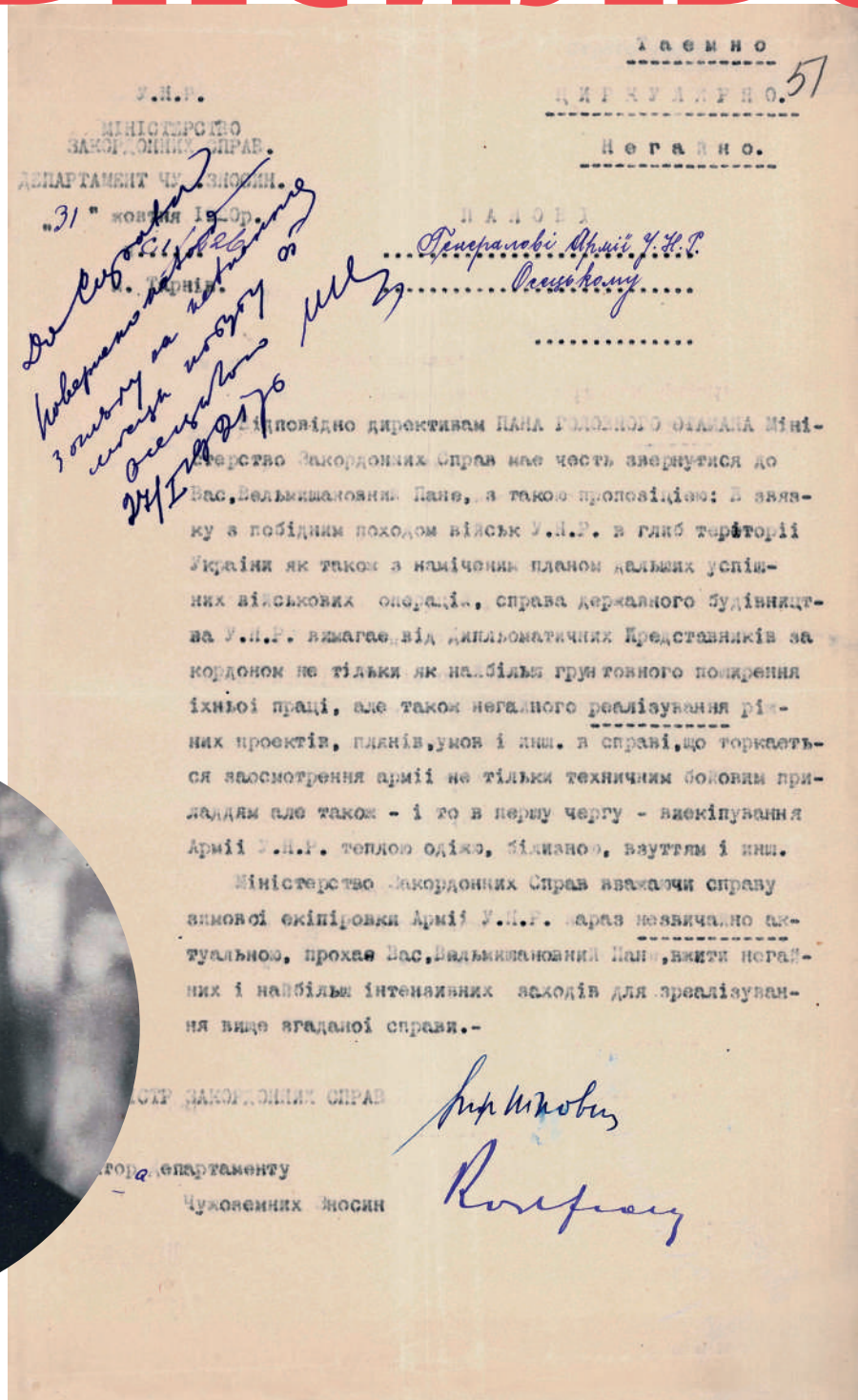
Арх. №

237
В ПАСПОРТАХ

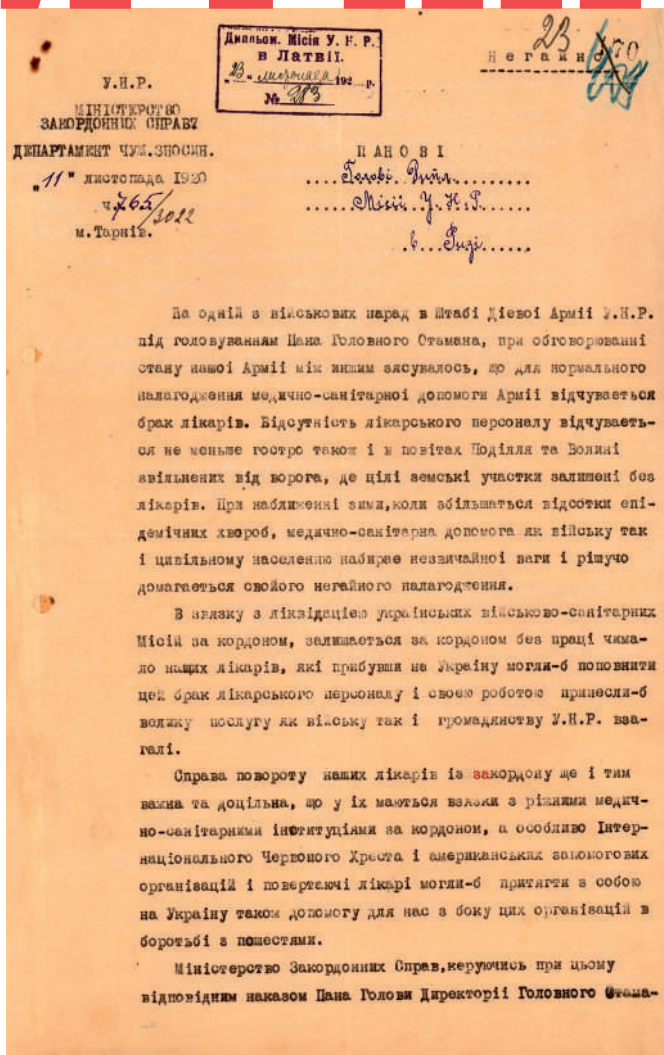
Андрій Васильович Ніковський народився у селі Малий Буялик Херсонської губернії (нині село Іванове Лиманського району Одеської області) у міщанській родині. Після смерті батька мати одружилася вдруге і переїхала до Одеси. Після закінчення п'ятої Одеської гімназії вступив на історико-філологічний факультет Новоросійського (Одеського) університету. Із 1906 р. А. Ніковський брав участь у роботі Одеського осередку «Просвіти», був членом і секретарем Ради товариства, обіймав посаду бібліотекаря. Активна життєва позиція зумовила його участь у Товаристві українських поступовців. Після закінчення університету, у 1913 р. переїхав до Києва і редагував першу щоденну україномовну газету «Рада».

З початком Першої світової війни газета «Рада» була закрита царським урядом. Деякий час редагував «Літературно-науковий вісник». Упродовж 1915 — початку 1916 р. редагував і видавав в Одесі журнал «Основа», згодом працював уповноваженим Комітету Всеросійського союзу

Лист міністра закордонних справ А. Ніковського щодо зимового екіпірування армії УНР. 31 жовтня 1920 р. ЦДАВОУ, ф. 3696, оп. 3, спр. 7, арк. 51.

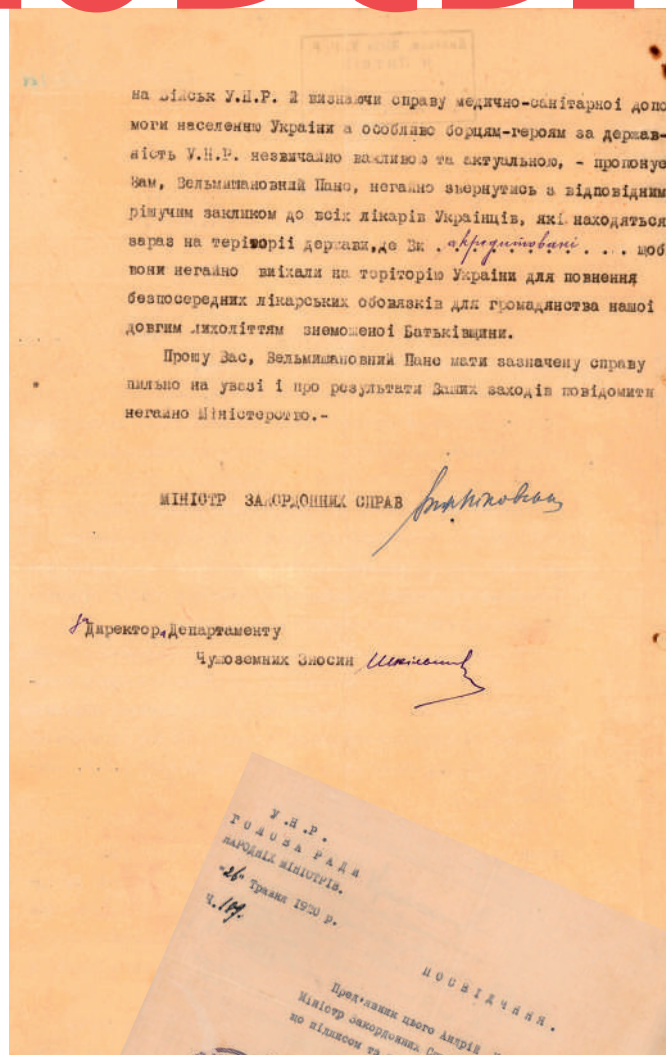
Лист за підписом А. Ніковського до Голови дипломатичної місії УНР в Ризі про повернення медичного персоналу в Україну. 11 листопада 1920 р. ЦДАВОУ, ф. 3697, оп. 1, стр. 1, арк. 23.

міст Південно-Західного фронту. Користувався псевдонімами «А. Яринович», «А. Ганаскович», «А. Василько».

Із розпадом Російської імперії у 1917 р. брав активну участь у становленні Української державності — входив до складу Української Центральної Ради, у червні 1917 р. обраний товаришем (заступником) Голови Української Центральної Ради. Провідний діяч Української партії соціалістів-федералістів, головний редактор її партійного органу — газети «Нова Рада».

Улітку 1917 р. балотувався до Київської міської думи. У листопаді 1917 р. його призначили комісаром м. Києва.

Після жовтневого перевороту 1917 р. А. Ніковський одразу обрав антибільшовицьку позицію. Він був одним із очільників Крайового комітету охорони революції, висловлював кри-

Посвідчення міністра іноземних справ УНР А. Ніковського, видане 26 травня 1920 р. ЦДАВОУ, ф. 3696, оп. 2, стр. 17, арк. 1.

тичні зауваження на сторінках газети «Нова Рада». Водночас критикував умови Берестейської мирної угоди між УНР та країнами Четвертого союзу, окупацію німецькими військами України. Активно опонував Гетьману Павлу Скоропадському, був одним із засновників опозиційного Українського національно-дер-

жавного союзу. Так само критично А. Ніковський ставився до політико-економічної діяльності Директорії.

Під час окупації більшовицькими військами Києва у 1919 р. був членом організаційного комітету Українського Червоного Хреста, редактором часописів «Нова громада» і «Кооперативна зоря». Наприкінці 1919 р. — на початку 1920 р. — співробітник Української академії наук.

142 У 1920 р. емігрував разом із урядом УНР до Польщі.

Із 26 травня 1920 р. — міністр закордонних справ Української Народної Республіки. Очолював комісію з розроблення конституції УНР (1920–1923 рр.). У серпні 1921 р. брав участь у роботі дипломатичної місії УНР у Варшаві, був членом української делегації на переговорах із Борисом Савінковим про спільні дії, внаслідок яких було підписано угоду про взаємне визнання УНР і Російського політичного комітету та окремо було розроблено велику військову конвенцію. Водночас в УСРР начальник секретно-оперативної частини

особливого відділу Центрального управління надзвичайних комісій України Семен Дукельський в обвинувальному висновку у кримінальній «справі уряду УНР» від 20 січня 1921 р. оголосив А. Ніковського «ворогом народу» і вимагав заочно засудити до розстрілу.

Розчарувавшись у політичній діяльності українських емігрантів, полишив міністерську посаду і переїхав до Берліна, де до осені 1924 р. працював у друкарні Якова Оренштайна.

У 1924 р. відгукнувся на запрошення Сергія Єфремова повернутися до УСРР. ВУЦВК у жовтні 1924 р. ухвалив постанову про дозвіл щодо повернення А. Ніковського до радянської України. Працював у ВУАН, очолював правописно-термінологічну комісію, підготував і видав у 1927 р. «Словник українсько-російський».

У липні 1929 р. заарештований у справі «Спілки визволення України», засуджений до позбавлення волі. Покарання відбував у Ярославській в'язниці та виправно-трудовому таборі на Соловках в Росії. По завершенні строку ув'язнення постановою УНКВД вирок було скасовано і справу закрито. Звільнений у квітні 1940 р.

Помер у 1942 р. під час блокади Ленінграда (нині м. Санкт-Петербург, Росія), похований у братській могилі на Піскарьовському кладовищі.

СПРАВА. Допитовий лист обвинуваченого А. Ніковського. 9 березня 1930 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 4, арк. 4.

Постанова ГПУ УСРР про притягнення до відповідальності і утримання під вартою А. Ніковського. 23 липня 1929 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 59, ч. 1, арк. 3.

ДОСПИТОВИЙ ЛИСТ ОБВИНУВАНОГО

4

- Прізвище: Ніковський
- Ім'я, по батькові: Андрій Васильович
- Зріст: 174
- Місце народження: Херсонська губ. с. Малий Будилик
- Постійне місце проживання: Київ, Коробничий вул. 40. м. 1
- Родинний стан: Удівцев (сестра вдова Голоска 1917р.)
- Освіта: Університет
- Національність: Українець
- Чи змінювали своє прізвище і коли так, тобто яке, де та з яких міркувань: в 1919р. при Радянській владі французькою мовою на підпис Васильовича замінив на Ніковський
- Партійність: до 1921р. чл. соц. революційної партії
- Мастковий стан батьків до Револуції, де вони зараз: смайлмо не було, батьки померли
- Ваш мастковий стан до Револуції і зараз: майно не було
- Що робили до 1914 р./перелічіть посади: Вчитель, від 1918 року до 1920 редактор "Рада", "Нова Рада"
- Що робили під час війни: Учлени Української (Листопадської) Рад
- Що робили з березня по жовтень 1917р.: Тов. голова Вищої Рад
- Що робили з жовтня 1917р. й по цей день/докладно: 1918. Служба. Нац. сотня і члени орг. к-ту Київська, 1919. члени орг. Запорізької, 1920. члени орг. Київської, 1921. члени орг. Київської, 1922. члени орг. Київської, 1923. члени орг. Київської, 1924. члени орг. Київської, 1925. члени орг. Київської, 1926. члени орг. Київської, 1927. члени орг. Київської, 1928. члени орг. Київської, 1929. члени орг. Київської
- Відношення до військової повинності: не служив
- Хто з обвинувачених Ваш родич: не має
- Чи пред'явлено звинувачення: пред'явлено
- З якого часу під вартою: з 21/III 1929
- Колишня судимість: не був під судом

Група 1920р. Підпис: А. Ніковський
 м. Харків.

Документ № 29

Витяг з протоколу допиту А. Ніковського про політичну та урядову діяльність

Дело № _____

Протокол допроса

1929 г. августа м-ца «20» дня. Я, Уполномоченный КРО Отд. ГПУ УССР Ушаков З.М. допросил ниженазванного Никовского [...], который показал:

[...]

Народился р. 1885 в с. М. Булик Херсонской губернии в родине агронома. [...] Университет скінчив в 1912 р. [...] Политичну

роботу почав в Одесі в студентській «Громаді», з програмою відродження України на соціалістичній основі.

[...]

Бувши студентом, я вступив до нелегальної української організації «ТУП» (Товариство українських поступовців), куди входили члени різних партій на платформі: демократична республіка і автономія України. Ця організація мала в Києві 14 груп і коло 20-ти в провінції. Я належав до ради «ТУП» разом з М. Грушевським, Є. Чикаленком, Л. Жебуньовим, С. Єфремовим, Ф. Матушевським. [...] «ТУП» існував до революції, а з революцією розпався на партії; частина (досить велика) склала партію соціалістів-федералістів, на чолі якої став С. Єфремов, а я за товариша голови.

За Керенського я був секретарем Київського крайового виконавчого комітету, представником від українського громадянства. В Центральній Раді був товаришем голови від партії с.-ф. Як редактор газ. «Рада», котру вели Єфремов і я, і котра була близька до партії с.-ф. і як тов. голо-

ПОСТАНОВА

про притягнення до відповідальности та про обрання заходів запобігнення.

м. Київ, 1929 року 23/III дня, Уповноважений ДПУ

розглянувши матеріал передсудового слідства, по справі № -457 -

З И М Ш О В:

по в цих матеріалах мають данні про участь гр. Ніковського у контр-революційній організації під назвою "Спілка Визволення України" /"СВУ"/, а тому, керуючись КПК УССР і Постановою ВУЦК від 10/Х-28 року "Про уточнення функцій органів ДПУ та Прокурорського нагляду"

У Х В А Д И В:

притягти гр-на Ніковського до цієї справи, як обвинуваченого по ознаках влочаду, що його передбачено арт. 54 п. 1 КК УССР та іно про запобігнення обрати утримання гр. Ніковського під вартою.

Копію цієї постанови надіслати Київському Округовому Прокуророві. Ця постанову оголосити обвинуваченому під розписку на цьому.

УПОВНОВАЖЕНИЙ: А. Ніковський

СТЕРЕЖИТЬ: А. Ніковський

Постанову мені об'явлено 23/III 1929 року.

Обвинувачений: А. Ніковський

19 2
ПРОТОКОЛ ДОПИТУ НІКОВСЬКОГО Андрія Васильовича.

Від 20/VIII-1929р.

Народився р.1885, в с.М.Булик Херс.губ., в родині агронома. Батько помер, коли мені було 7 років, мати вийшла заміж за служ.бані ІСАКОВИЧА в Одесі - БЕРЕГОВОГО, котрому я допомагав у роботі. Студент М.Д. БЛІХ підготував мене в гімназію, котру я скінчив в 1905р. Університет скінчив в 1912р. Був учителем гімназії Велен де Балю і Вісковатої. З 1913р. був запрошений на редактора газ."РАДА", єдиної тоді щоденної укр.газети: газета виходила в Києві, видавець Є.ЧКАЛЕНКО, наприч національно-демократичний. З 1906р. я виступив в українській пресі в статтями на літературні теми. Як редактор провадив в газеті і політичний відділ. Псевдоніми: А.ВАСИЛЬКО, А.ЯРИШОВИЧ. Інших псевдонімів на мав ніколи. Політичну роботу по чав в Одесі студентській "ГРОМАДІ", з програмою відродження України на соціалістичній основі. "ГРОМАДА" брала активну участь в революційній боротьбі в Одесі проти царського уряду. Із організаторів громади можу назвати ак. М.СЛАВЧЕНКО, проф.М.ГОРДІЄВСЬКИЙ, Д.КЛЕПАТСЬКИЙ /вої три тепер в Одесі/. Я був лектором і організатором шкільних гуртків молоді середні х шкіль. В "ГРОМАДІ" були старші КЛИМЧЕ, Д.ВОРОВИЧ, ПАЩЕНКО /змер/, Н.КРАСОВСЬКИЙ /в Києві/, В.БУРИЧЕНКО /в Одесі/, КОБЛЯНСЬКИЙ /Владивосток/, Гр.ДАЖНО, Є.ПАВЧЕНКО-ЧАПЧЕНКО /в Одесі/, К.КОМАРЕНСЬКИЙ /змер/, В.БЛУХИЧКО /в Києві/, Г.ЖИЦЬКИЙ. Збори були не легальні між лекціями в університеті, у КЛЕПАТСЬКОГО, у ГОРДІЄВСЬКОГО, у ЖИЦЬКОГО. "ГРОМАДА" брала участь у всіх українських студентських конференціях, а також вислала делегатів і за кордон /я їздив у Прагу в 1908р./ нелегально з Київською групою: КОТЛЕНЕЦЬ, М.ЗАЛІЩНИК, СУШИЦЬКИЙ. Провали в "ГРОМАДІ" Київській, Одеській і Харківській почалися в 1910 року, при чому тут безперечно була провокація, але провокаторів не виявлено. Бувши студентом, я вступив до нелегальної укр.організації "Т.У.П." /Товариство Українських Поступовців/, куди входили члени різних партій на платформі: демократична республіка і автономія Ук-

20 28
раїни. Ця організація мала в Києві 14 груп і коло 20-ти в провінції. Я належав до Ради "ТУП'а" разом з М.ГРУШЕВСЬКИМ, Є.ЧКАЛЕНКОМ, Л.ШЕВЧУКОВИМ, Є.ЄФРЕМОВИМ, Є.МАТУШЕВСЬКИМ. "ТУП" давав провід українській пресі, підтримував видавництва, ширив через книгарні укр.книжки, впливав на школи через своїх членів. Всі зібрання були конспіративні, двічі на рік відбувалися в'їзди "ТУП'а" на кварт.Є.ЧКАЛЕНКА /М.Благовіц.вул.№-56/. "ТУП" існував до Революції, а з революцією розпався на партії, частина /досить велика/ оклала партію соціалістів-федералістів, на чолі якої став Є.ЄФРЕМОВ, а за тов.голови. За КЕРЕНСЬКОГО я був Секретарем Київського Кравого Виконавчого Комітету представником від українського громадянства. В Центральній раді був тов.голови від партії с.-ф. Як редактор газ."РАДА", котру вели ЄФРЕМОВ і я, і котра була близька до партії с.-ф. і як тов.голови Центральної Ради, я провадив боротьбу проти партії більшовиків. Партія с.ф. ЄФРЕМОВ і я, а значить і газета "НОВА РАДА" виступали проти 4-го універсалу про самостійність України, як проти скороспілого акту, але з Ц.Ради не виходили. При німцях, я вийшов з Центральної Ради, бо вважав, що запросини німців на Україну були актом помилковим.

До гетьманського перевороту газета "НОВА РАДА" провадила боротьбу проти уряду Н.ГОЛУБОВИЧА. Під час гетьманщини в газеті провадилася гостра боротьба проти політики Гетьмана, а також я був головою Національного союзу, організованого українськими партіями в травні 1918 року; Нац.Союз в грудні виділив із себе Директорію і підняв повстання проти гетьмана. Є.ПЕТЛЮРА був тоді головою Воєукр. Земського Союзу і провадив підготовку повстання., на що його гетьманський уряд арештував. В уряд Директорії увійшли із с.-ф. міністрами М.КОРМІНСЬКИЙ, І.ОГІНЬКО, О.ДОТЦЬКИЙ. Я видавав газету і працював у партії. З кінця 1919р. я працював в Академії Наук, а перед тим в Книгоспілиці, в опернім театрі /зам.директора/, в "Дніпросоюзі" як ред.журнала "НОВА ГРОМАДА" - все це було за радянської влади, від якої ховався один місяць, а потім жив легально,

Протокол допиту А. Ніковського від 20 вересня 1929 р. (початок)

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, м. 59, арк. 19-26.

ви Центральної Ради, я провадив боротьбу проти партії більшовиків. Партія с.-ф., Єфремов і я, а значить і газета «Нова рада» виступали проти 4-го Універсалу про самостійність України як проти скороспілого акту, але з Центральної Ради не виходили. При німцях я вийшов з Центральної Ради, бо вважав, що запросини німців на Україну були актом помилковим.

До гетьманського перевороту газета «Нова рада» провадила боротьбу проти уряду В. Голубовича. Під час Гетьманщини

в газеті провадилася гостра боротьба проти політики гетьмана. Також я був головою Національного союзу, організованого українськими партіями в травні 1918 року; Національний союз в грудні виділив із себе Директорію і підняв повстання проти гетьмана. [...] З кінця 1919 р. я працював в Академії наук.

[...]

До союзу Петлюри з поляками я поставився негативно, про що було вміщено в радянській пресі інтерв'ю. З приходом

21

соб-то до августа 1919р. Рішуче заявляю, що з січня 1919 року до августа 1919р. я не знав нічого про існування якої-небудь нелегальної організації проти більшовників. Настрій був проти Радянської влади, але ніяких організованих спроб не робилося. Після виходу Денікінців і вступу більшовників у Київ закладлася нелегальна організація в березні 1920 року протибільшовицького напрямку із представників російських і українських груп. Запрошували туди по персональному принципу: я був на двох-трьох засіданнях цієї організації /назви якої я не пригадую/. Були крім мене ПРОКОПОВИЧ, СТЕВНИЦЬКИЙ, від с.-д. Д.ЗАСЛАВСЬКИЙ від о.р. російських А.І. /прізвище забув/: платформою була демократична республіка і антибільшовизм. З цієї організації я вийшов до відходу більшовиків, бо вважав, що треба ставати ближче до радянської роботи. До союзу ПЕТЛЮРИ з поляками я поставився негативно, про що було вищезазначено в радянській пресі інтерв'ю. З приходом ПЕТЛЮРИ я був членом Київського Громадського Комітету, тоді-ж таки заснованого з представників партій і громадських організацій. Цей Комітет віділив з себе представників у Петлюрівську раду міністрів ПРОКОПОВИЧА, САЛІКОВСЬКОГО, В.САДОВСЬКОГО і мене. На питання, як я міг згодитися бути міністром уряду УНР, будучи проти союзу Петлюри з поляками, відповідаю: мої товариші по Комітету і газеті, а також С.О.ЄФРЕМОВ настоювали, щоб я во ім'я громадської дисципліни вступив до Уряду Петлюри. На питання, чому мені в цьому випадку довірили портфель міністра закордонних справ, відповідаю: тому, що були певні, що взявши на себе цю посаду, я буду справляти її лояльно. При уряді УНР від 1920-го року партія о.ф. виділивши в початку 1919 року діяльну групу при директорії, евакуювала в Польщу і була тимчасово повернулася до Вінниці і Кам'янця, мала своїх членів і співробітників в колегі Уряду УНР. Від січня 1919р. до мая 1920р. ні я, ні інші члени партії о.ф.- ЄФРЕМОВ, СТЕВНИЦЬКИЙ ір ЗАЦІЗЕВ, зв'язку з закордоною групою не мали і самі ніяких партійних функцій не відбували. Пригадую, що в кінці квітня 1920р. С.О.ЄФРЕМОВ говорив мені, що до нього приходила прибула з Поль-

22

ща дівчина з Польщі з дорученням від Петлюри сказати С.О.ЄФРЕМОВУ, що не вважаючи на спілкування з поляками /це було ще до підписання договору 20/IV-1920р/, він, С. ПЕТЛЮРА, стоїть на позиції незалежної України і мріє створити здорову українську державність. Це справило на ЄФРЕМОВА гарне враження, на мене також. Прізвища цієї дівчини С.ЄФРЕМОВ мені не сказав, пояснивши, що дівчині можна вірити. Довідавшись пізніше про деякі деталі умови ПЕТЛЮРИ з поляками, я висловився в пресі радянській проти польсько-української політичної комбінації. Але коли ПЕТЛЮРА вияснив причини й обставини цього союзу, то я погодився з силою факту і вважав уже цю комбінацію за тимчасову. На польсько-українському бенкеті в Українському Клубі з приводу приходу поляків, С.ЄФРЕМОВ разом з іншими виступав з політичною промовою, в котрій вітав політичний союз і культурний зв'язок двох народів. Але пізніше, бачивши нелояльність польського війська і захвату майна в Києві, він почав критикувати польсько-український союз і називав його авантюрою. Чи були в Києві до приходу поляків які-небудь зв'язки з повстанцями - я не знаю, не пам'ятаю, як каже т.слідчий, чи були якісь зв'язки повстанців з ПЕТЛЮРОЮ і Польщею до приходу поляків на Україну. З текстом польсько-українського договору я познайомився в середині червня 1920р. в Вінниці, а тексту військової конвенції, яка була складена ще в Варшаві разом з загально-політичною умовою, я не бачив, бо з ним петлюрівські військові круги ковалися. Не пригадую, щоб текст військової конвенції був де-небудь пізніше опублікований. Однак, дещо мені було відомо, наприклад, про контроль поляків над заводами воєної амуніції на Україні і переважну роль Польщі в українській металургії, та ще якісь інші умови, що обнижували суверенітет української держави. Французький уряд був проти ПЕТЛЮРИ, вважаючи його за германфіла, і через це обмежився на тому, що мав при штабі Головного атамана свого агента, капітана ген.штаба ЛЕВІНСОНА, з котрим я отримав в 1921р., коли він їхав до Франції і казав мені, що українська армія

Протокол допиту А. Ніковського від 20 вересня 1929 р. (продовження)
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 59, арк. 19-26.

Петлюри я був членом Київського громадського комітету, тоді ж таки заснованого з представників партій і громадських організацій. Цей комітет віділив з себе представників у Петлюрівську раду міністрів: Прокоповича, Саліковського, В. Садовського і мене. На питання, як я міг згодитися бути міністром уряду УНР, будучи проти союзу Петлюри з поляками, відповідаю: мої товариші по Комітету і газеті, а також С.О. Єфремов настоювали, щоб я во ім'я громадської дисципліни вступив до уря-

ду Петлюри. На питання, чому мені в цьому випадку довірили портфель міністра закордонних справ, відповідаю: тому, що були певні, що взявши на себе цю посаду, я буду справляти її лояльно.

[...]

Бувши за кордоном до половини 1921 року я проводив біжучу роботу в Міністерстві, керуючи посольствами і місіями, провадячи політичну боротьбу проти більшовиків.

[...]

23 ~~10~~

справляе на нього гарне вражіння. Паризьке міністерство закордонних справ до заходів голови української місії - холодно, і завжди радийо договорилося з іншими антибільшовицькими формуваннями, в першу чергу в ВРАНГЕЛЕМ. До Врангеля ївдила делегація від ПЕТЛЮРИ, як головного атамана, для прелімінарних переговорів про спільний наступ на большевиків. Врангель про Україну нічого певного не казав, вимагаючи перш за все повалити радянський уряд, а потім говорити про національні справи. На цьому переговори занепали. Коли стався прорив фронту, ПЕТЛЮРА говорив мені перед відступом у Вінниці, що він лишає на Україні певних повстанців, що весь час будуть руйнувати большевицьке заплля і назвав мені повстанця ШИПЕЛЯ, що оперував на Поділлі. Із Вінниці разом з урядом я виїхав до Кам'яця, а відти через місяць до Польщі, в м.Тарнов. Організаційну і адміністративну працю по Мін.ЗакоржСправ провадив я в Тарнова, як і в Кам'яця, а також виїздив до Варшави і до Відня.

Бувши за кордоном до половини 1921-го року я провадив біжучу роботу в Міністерстві, керуючи посольствами і місіями, провадячи політичну боротьбу проти большевиків. В 1921р. в Парижу до Варшави приїздили ЧХЕІЗДЕ і РАМІШВІЦІ, котрі провадили переговори з САВІНКОВИМ і представником гол.атамана, ген.ЗЕЛІНСЬКИМ, про координацію виступів проти большевиків, говорили також і во мною як міністром закордонних справ про політичні перспективи "протибольшевицьких організацій". Приблизно в той самий час бачився я з міністром закордонних справ Польщі САПІГОМ. Він говорив про те, що після Ризького договору Польща не може відкрито допомагати урядові УНР, бо не хоче і не може порушувати того договору. На мої намагання, що Польща має договір і з УНР і повинна нам допомагати, він доводив, що українська інтелігенція повинна чекати і провадити тим часом культурну працю для крапної свідомости українського народу, а коли зміняється обставини, тоді можна буде ової ідеали ставити на більш гото-

Протокол допиту А. Ніковського від 20 вересня 1929 р.
(продовження, закінчення справа)
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 59, арк. 19-26.

24 ~~10~~

вому ґрунті. Про характер, організацію і зв'язок повстанських організацій на Україні цього періоду я нічого не знав, хоч мені говорили, що провадиться дуже серйозна робота по організації повстань. Пригадую, коли О.К.СОЛЖИКОВСЬКИЙ к.мін.внутр.справ, що керував повстанською агентурою для України, казав мені, що на Україну їде агент ШИТКОВСЬКИЙ в район Жмеринки і потім до Києва, і взяв у мене гроші для передачі моїм дітям у Києві на Інститутській вулиці. Через деякий час мені доручили дві записочки від дітей і переказали, що їм допомагає Л.Я.КРАСНИЙ /висланий пізніше з групою есерів в Соловки/. Другий випадок: у мене взяв гроші для дітей і записку В.К.ПРОКОПОВИЧ, кажучи, що передавати має дуже вірний чоловік ДОЗОВИК, котрого я зустрічав в Тарнові мимовідь. Із повстанців українських я бачив д-ра болгарина /забув прізвище/ і ЗІРКВ, що евакуйовані до Царгороду з Врангелем, пробратися до Тарнова і тут дістати гроші й інструкції для операцій на Катеринославщині. В організації рейду ТЮТЕННИКА я не брав участі, але за місяць перед ним був на нараді у гол.атамана, де було скілька міністрів і скілька генералів і де ТЮТЕННИК систематично виклав свій план рейду, казав про сільську його агентуру, про розірвання зв'язку між частинами Червоної Армії і швидкий успіх його операції. В кінці засідання вказав, що справа має бути серйозна тільки тоді, коли показана присутнім організаційна сітка правдива. Після невдачі ТЮТЕННИКОВОГО рейду Гол.атаман, приймаючи мою відставку, казав мені, що він тепер особисто буде керувати справами на Україні і що розвине систему індивідуального терора проти провадирів революції, назвав при цьому ТРОЦЬКОГО, котрого наче б то може вбити кожний його казак з табору, присягнувши гол.атаману на хресті і євангелії. Де був С.О.ЄФРЕМОВ в травні 1920 року до кінця 1921р., себ-то до моменту його легалізації, я не знаю, але щоб він був за кордоном - не думаю, бо інакше він до мною звязався б; окрім того віе сам про овоє закордонне пробування говорив сміючись. Пригадую, що бувши в Варшаві, проїздом до Берліну /вийшовши в одставку/ в жовтні 1922р. я передав

С. Єфремов писав мені в Берлін, що мені слід вертатися на Україну, бо можлива культурна робота і що по аналогії з дозволом М.С. Грушевському, повернутися на Україну Академія буде прохати і за мене.
[А. Ніковський]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 59, ч. 1, арк. 14-18.
Оригінал. Рукопис на бланку.

25 #

через С.Ф. ФІЛИПОВИЧА С.О.ФЕРМОВУ листа, в котрому виявлено причини невдач УНР і ПЕТЛЮРИ і говорив про потребу більш органічної праці на Україні, політичної і культурної для здійснення наших ідеалів незалежної держави. Цього листа взяв у мене для передачі С.Ф.ФІЛИПОВИЧ, що був радником чи заступником радянського торгпреда в Варшаві; передача була нелегальна. Мені здається, що листа я передавав не в жовтні, а влітку 1922р. Не пригадую тепер, чи я мав відповідь від ФЕРМОВА по суті цього листа. Наскільки пригадую, причиною мого звертання до ФІЛИПОВИЧА, було те, що ФІЛИПОВИЧ передав мені від ФЕРМОВА листа, де С.О.ФЕРМОВ писав мені про моїх дітей. ФІЛИПОВИЧ був до 1920-го року торгпредом в Константинополі від кооперації. Виїждючи в жовтні 1922р. до Берліну через Варшаву я дав ФІЛИПОВИЧУ посилку для моїх дітей. Пригадую ще, що листа ФІЛИПОВИЧ повинен був передати КОЛІВХУ, при чому я не сумнівався, що лист буде відомий С.О.ФЕРМОВУ і справді, коли я вернувся р.1924-го на Україну, С.О.ФЕРМОВ нагадав мені про цього листа і сказав, що він у його в архіві. Пригадую ще одну деталь: в листі я, критикуючи моральний цвинз ПЕТЛЮРИ, ВИННИЧЕНКА і ГРИШЕВСЬКОГО, висловлював думку, що бездорганним прецидентом української республіки в будучині міг би по праву бути тільки С.О.ФЕРМОВ.

С.Ф.ФІЛИПОВИЧ в жовтні 1922р. доводив мені, що час мирився з більшовиками і їхати працювати на радянському ґрунті на Україну, але я був ще зв'язаний інерцією укр'ївських справ і відносин і не міг на таку справу зважитися. Бувши в Берліні в 1923р. я мав зустріч з моїми друзями по УНР бар.М.ВАСИЛЬКОМ, О.М.ШМІЛЬГІННОМ /був хтось і третій - не пам'ятаю хто/, котрі з страхом допитували мене, чи я справді хочу вертатися на Україну і рвати старі ової обов'язки. Я їм відповів, що поки що справа не стоїть реально, але я не збирався публічно роздирати картіи. Особливо вони боялися, щоб я не почав редагувати спіновіховського журналу, що мав виходити в Відні і мою участю може розкладати петлюрівський табор. Я їм відповів, як т.т.НАДІСОНОВУ і КАСЯ НЕЖКОВІ, котрі мені пропонували видавати такий журнал, що

26 #

на політичному ґрунті я працювати більше не хочу, а мрію їхати на Україну для рядової культурної роботи. Бувши в Берліні, я провадив листування з С.О.ФЕРМОВИМ, головним чином з приводу його "Історії українського письменства" поштою, вкладаючи свої листи до конвертів з листами С.ОРЕНТАНА. С.ФЕРМОВ писав мені в Берлін, що мені слід вертатися на Україну, бо можлива культурна робота і що по аналогії з дозволом М.С.ГРИШЕВСЬКОМУ повернутися на Україну, Академія буде прохати і за мене. Політичний лист до Філіповича

Постанова обвинувачення А. Ніковського по «справі СВУ»

ПОСТАНОВА /ПРО ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ОБВИНУВАЧЕННЯ/

М. Харків, року 1930, січня «21го» дня.
Я, УПОВНОВАЖДЕНИЙ ДПУ УСРР Ушаков, розглянувши матеріали передсудового слідства в справі № ... за звинуваченням гр. Ніковського Андрія Васильовича 1885 р. народження, син агронома, науковий співробітник ВУАН, кол[ишній] член ЦК партії УПСФ, кол[ишній] міністр закордонних справ та заст[упник] Кабінету Уряду УНР.

ЗНАЙШОВ:

Матеріалами слідства, свідченнями обв[инуваченого] Ніковського та інших обвинувачених у цій справі виявлено, обвин[увачений] Андрій Ніковський, наодрячись ідеологом дрібно-буржуазної партії УПСФ, а також членом ЦК цієї партії, з часу приходу до влади пролетаріату на Україні став на шлях активної збройної боротьби з Радянською владою, в цілях чого А. Ніковський відшукує всі засоби до цієї боротьби, а саме: I. Року 1919 обв[инувачений] А. Ніковський приймає активну участь в організації, яка підготовляє ґрунт для повалення Рад[янської] влади та відновлення капіталістичного ладу в формі білогвард[ійської] Денікінщини. II. В 1920 р. обв[инувачений] Андрій Ніковський, разом з іншими видатними ідеологами УНР, приймає активну участь в заснуванні запільної к-р організації під назвою Братство Української Державності (БУД), яка ставила собі завданням шляхом збройної боротьби повалити Радянську владу на Україні та відновити капіталістичний лад в формах УНР, керуючи на території України повстанськими бандитськими виступами Петлюрівських отаманів, а також в угоді з 2^м відділом Польського Генерального штабу підготовляли ґрунт на Радянській Україні для білопольської інтервенції. Цей злочин передбачено арт. 54², 54³, 54⁴ КК УСРР. III. При поваленні Рад[янської] влади на Україні в 1920 р. бандитсько-петлюрів-

ПОСТАНОВА. 192 73
м. Харків, вересня 30 дня, 1929 року, Я. прокурор
Народнього Комісаріату Юстиції УСРР в справах ДПУ - КРАЙНІЙ,
розглянувши матеріали передсудового слідства в справі №-457
по обвинуваченню гр-на Ніковського в участі в контр-
революційній організації під назвою "Спілка Визволення Украї-
ни" / арт. 54, п. 11 КК УСРР/ керуючись КПК УСРР та Поста-
новом ВУЦВК'у від 10/Х-28 року "Про уточнення функцій органів
ДПУ та прокурорського догляду" -
У Х В А Д И В:
продовжити термін переведення слідства в цій справі та утри-
мання гр. Ніковського під вартою на "2" м-ці.
ПРОКУРОР НЕО УСРР /КРАЙНІЙ/
[Handwritten signature]

РОЗПИСКА. 731 235
Копію винувального висновку ме- в моїх справі од-
міст 225 артк. КПК УСРР мені об'явлено.
21.П-30 р.
[Handwritten signature]

Постанова про продовження терміну слідства стосовно А. Ніковського на 2 місяці. 30 вересня 1929 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 59, арк. 192.

Розписка А. Ніковського про ознайомлення з обвинувальним висновком. 21 лютого 1930 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 59-3, арк. 235.

ськими шайками при допомозі біло-поляків обв[инувачений] А. Ніковський входить до складу Кабінету міністрів Уряду УНР, розвиває жорстоку боротьбу з Рад[янської] владою, як збройною силою, так і дипломатичними засобами, а емігрувавши за кордон в 1920 р. продовжує ті акції, а коли став заступ[ником] прем'єра Кабінету [Міністрів] УНР, обв[инувачений] А. Ніковський, за допомогою 2ого відділу Польського Генштабу організує на Радянській Україні повстання, підготовлює відомий рейд отамана Юр[ія] Тютюнника та бере жваву участь в керівництві їм, таким чином підготовлює на Радянській Україні другу білопольську інтервенцію. Цей злочин передбачено арт. 54⁴ КК УСРР. IV. Від [19]24 р. обв[инувачений] А. Ніковський директивами укр[аїнського] емігран[тського] петлюрівського центру із закордону поверта-

ється на Радянську Україну в цілях заснування нової запільної організації. По приїзді на Радянську Україну обв[инувачений] А. Ніковський встановлює зв'язки з ідеологами [бувших] членів БУД УПСФ та взагалі з укр[аїнською] шовіністичною інтелігенцією, серед котрих разом з Сергієм Єфремовим та іншими підготовлює ґрунт, закладає в 1926 р. запільну к-р організацію під назвою Спілка Визволення України (СВУ), яка ставить собі завданням шляхом збройної боротьби повалити Рад. владу, відірвавши територію України із складу ССРР та відновити капіталістичний лад в формі УНР. Обв[инувачений] Ніковський входить до керівного центру СВУ, приймає активну участь в засіданнях, де вироблює статут та програму СВУ та план роботи по заснуванні філій та п'ятірок СВУ. Одночасово обв[инувачений] Ніковський за директивами керівного центру СВУ в Одесі закладає філію СВУ, а в м. Києві керує осередками СВУ у відомих кооперативних, літературних та артистичних колах. Цей злочин передбачено арт. 54¹¹ стосовно до 54² КК УСРР.

На підставі вищенаведеного, керуючись арт. Кримінально-Процесуального Кодексу УСРР та постановою ВУЦВК-у з 10.10. [19]28 року «Про уточнення функцій органів ДПУ та Прокурорського догляду»,

УХВАЛИВ:

Пред'явити гр. Ніковському Андрію Васильовичу обвинувачення в заподіянні злочину, що його передбачено арт. арт. 54², 54⁴, 54¹¹ стосовно до 54², Кримінального Кодексу УСРР.

Копію цієї постанови направити Прокуророві по догляду за органами ДПУ УСРР.

Уповноважений ДПУ УСРР: [Ушаков]
НАЧ. СВ. ДПУ УСРР: /ГОРОЖАНІН/

Вищезазначене обвинувачення мені пред'явлено
/підпис обвинуваченого/ [А. Ніковський]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 59, ч. 3, арк. 232-232.
Оригінал. Рукопис на бланку.

ВОЕННЫЙ ТРИБУНАЛ КВО
№ 366/0-60 дата 22.11.60
Докладчик _____
Прокурор _____
Назначено к рассмотрению
" " 19 1960 г.

Сергій Остапенко

1881–1938

Дело
По обвин. Остапенко
Сергей Степановича
по ст. ст. 59-6 и 54-1 УК РСФСР

Акт осмотра
документов
за 1960, 110

Прем'єр-міністр
Української
Народної
Республіки

Міністр торгівлі
і промисловості
Української
Народної
Республіки

АРХИВ НКГБ при СМ СССР
во Харьковской области
Арх. № 018471

ТОМ №

НАЧАТО

ЖУРНАЛ
засідання Директорії Української Народної Республіки.
17 лютого 1919 року ч. 48.

СЛУХАЛИ:

1. По докладу п. Голови Директорії
нового складу Кабінету Народних Міні-
стрів Української Народної
Республіки.

ПОСТАНОВИЛИ:

1/ затвердити склад Кабінету Народ-
них Міністрів в такому складі:
а/ Міністр Військових Справ - Олександр
Шаповал.
б/ Міністр Внутрішніх Справ - Гуцаню
Чижовський С. - п.
в/ Міністр Фінансів - ФЕДЯК Н. Д.
г/ Міністр Народного Господарства
Чепівський С. Ф.
д/ Міністр Земельних Справ - Архипенко
С. П.
е/ Міністр Торговельних справ - Машіванч
Керуючі справами міністерств:
1/ Міністерство Юстиції - Маткошич С. Ф.
2/ " Шалків - Пилипчук.
3/ " освіта - Стіванко Іван
4/ " пошти і телеграфія
Шведи - Іван
5/ Міністерство Прощі - Мажижєв
6/ " культура - Іван Іван
7/ " Народного здоров'я - Корчак -
Чевурківський.
8/ Міністерства Морських справ - Білин-
ський
9/ Д. Р. С. М. - Нарезук Іосип.
10/ Т. В. С. Зарубських справ - Геруцький
11/ Державного Контролю - Самсонів.
12/ Державний секретар - Корчинський.

2. По докладу п. Голови Директорії
функції Головного Штабу, Війсь-
кового Міністра і Головного Шта-
бу.

а/ затвердити
функції Головного Штабу -
Головному штабу дотримується безпос-
ереднє ведення військових операцій
і йому підлягають всі корпуси Ділової

Журнал засідання Директорії
УНР від 17 лютого 1919 р.
про призначення нового складу
Кабінету народних міністрів
ЦДАВОУ, ф. 1092, оп. 6, стр. 2, арк. 10-11.

армії у всіх відношеннях. В своїй чинно-
сти незмінний штаб підлягає через Голов-
ного штабу лише Директорії У. Н. Р. і він
посідає перед нею.

На поседу Головного Штабу Ділової Ук-
раїнської Армії працює Штаб ТРЕ-
КОВ 14 лютого 1919 г. Обсяг компетенції
і обов'язків Головного Штабу більш до-
кладно визначається спеціальною інструк-
цією.

Функції Військового Міністра.
Військовий Міністр входить в склад Кабі-
нету і має завдання формування і органі-
зації республіканських військ та постача-
ння їх всім необхідним дослужством і вій-
ськовим апаратами. До передачі військ і
постачання в склад Ділової Армії, вони бач
посередньо знаходяться в розпорядженні і
військового міністра.

Функції Головного Штабу.
Головний Штаб має керувати доглядом за
оружними силами Республіки.

Повсяк знає розслідування збройно-
міських комісійних - комісія п. Головного
Штабу співпрацює і кредитів не одержує

Голова

Члени:

Член-секретар

СЕРГІЙ СТЕПАНОВИЧ ОСТА-
пенко народився у місті Тро-
янів Житомирського повіту
Волинської губернії (нині село Жи-
томирського району Житомирської
області). У 1897 р. вступив до Біло-
криницької чотирикласної сільсько-
господарської школи. Із 1904 р. пра-
цював вчителем двокласної школи у
м. Турійськ.

У 1905 р. був арештований за по-
літичну діяльність, три роки пока-
рання відбував у в'язниці. У 1909 р.
екстерном закінчив Володи-
мирський кадетський кор-

пус. У 1909–1913 рр. — навчався на
економічному факультеті Київського
комерційного інституту. Зважаючи
на успіхи у навчанні, рада інституту
відрядила С. Остапенка до Німеччини
для поглиблення економічних знань.
Із 1913 р. — завідувач статистичного
бюро Балтського повітового земства.
У 1914 р. у Харкові очолив Бюро гірни-
чодобувної промисловості, працював
у Харківському комітеті по розподілу
палива. У 1917 р. переїхав до Києва

і працював приват-доцентом Київ-
ського комерційного інституту.

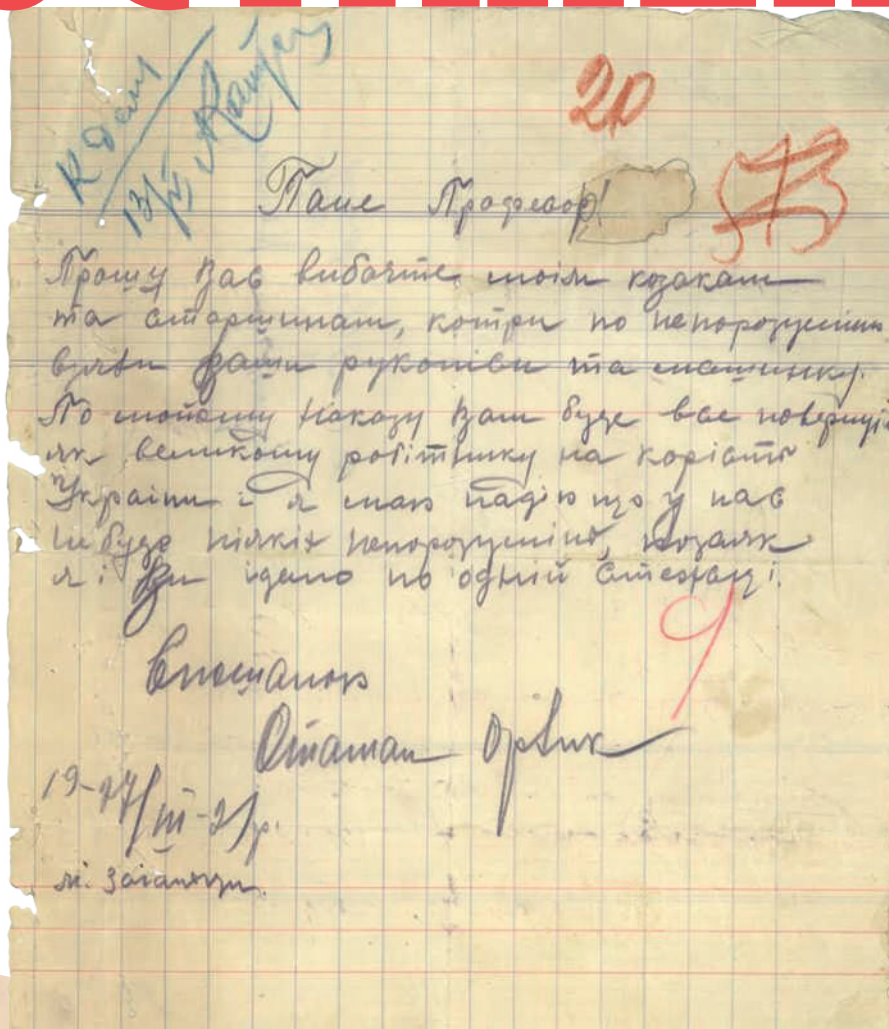
У січні 1918 р. — економічний радник
господарчої комісії української деле-
гації на мирних переговорах у Бе-
ресті (сьогодні м. Брест, Білорусь). Від
березня 1918 р. — у складі комісії при
Раді Народних Міністрів Української
Народної Республіки із товарообмі-
ну із центральними державами. Від
квітня 1918 р. — керував статистич-

ним бюро секретаріату праці. Під час Гетьманату С. Остапенко працював у складі економічної комісії на перемовинах із радянською Росією. Експертну роботу поєднував із викладанням у навчальних закладах м. Києва.

У грудні 1918 — лютому 1919 рр. — міністр торгівлі і промисловості Української Народної Республіки. У лютому — квітні 1919 р. — прем'єр-міністр Української Народної Республіки, активний прихильник налагодження контактів із країнами Антанти.

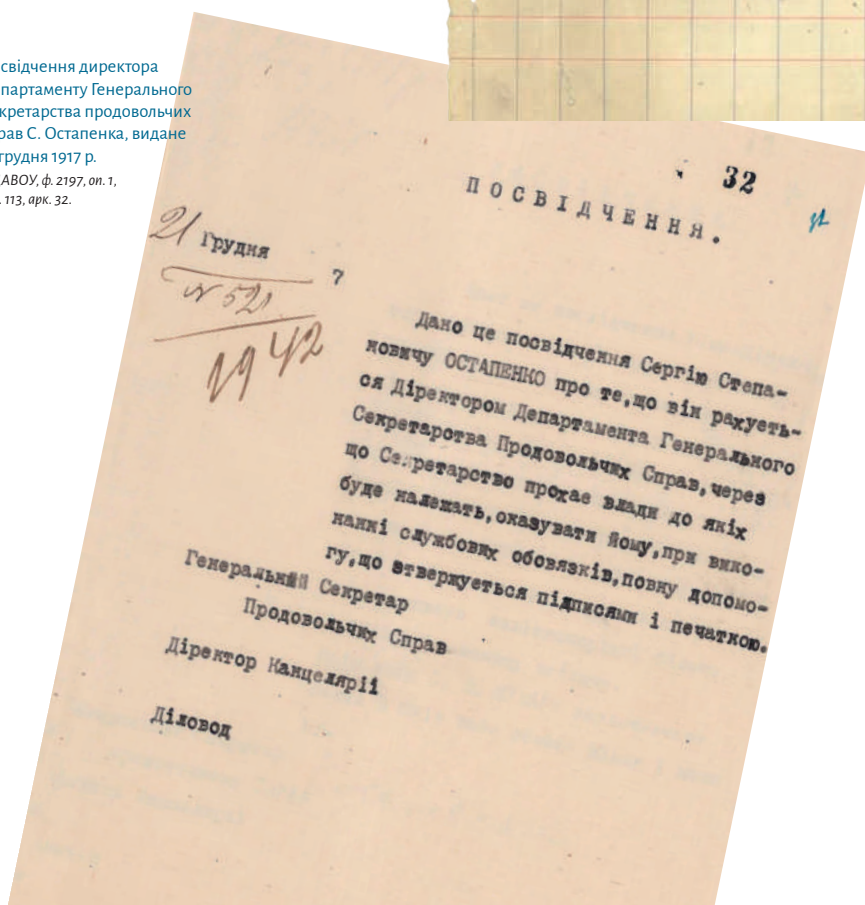
Після відставки кілька місяців проживав у Галичині. Із липня 1919 р. — приват-доцент Кам'янець-Подільського державного університету, викладав статистику, політичну економію.

Після еміграції уряду УНР залишився в УСРР і наприкінці 1920 р. виїхав до Києва. Один із організаторів, завідувач сільськогосподарського технікуму

Лист отамана Орлика (Ф. Артеменко) до С. Остапенка з вибаченням та обіцянкою повернути захоплені в адресата рукописи і друкарську машинку. 27 березня 1921 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 10, арк. 20.

Посвідчення директора Департаменту Генерального Секретарства продовольчих справ С. Остапенка, видане 21 грудня 1917 р. ЦДАВОУ, ф. 2197, оп. 1, стр. 113, арк. 32.

у селищі Немішаєве (нині Київська область). Під час слухання «справи уряду УНР» у травні 1921 р. спочатку був запрошений як свідок, однак 13 травня 1921 р. був арештований. На вимогу державного обвинувача, члена ВУЦВК Дмитра Мануїльського його перевели на лаву підсудних. Провину не визнав. Надзвичайним революційним трибуналом 29 травня 1921 р. був засуджений до 5 років ув'язнення. Але покарання замінили 5 роками примусових робіт без позбавлення свободи на роботі по спеціальності.

Українська делегація на переговорах у Бересті (сьогодні м. Берест, Білорусь).

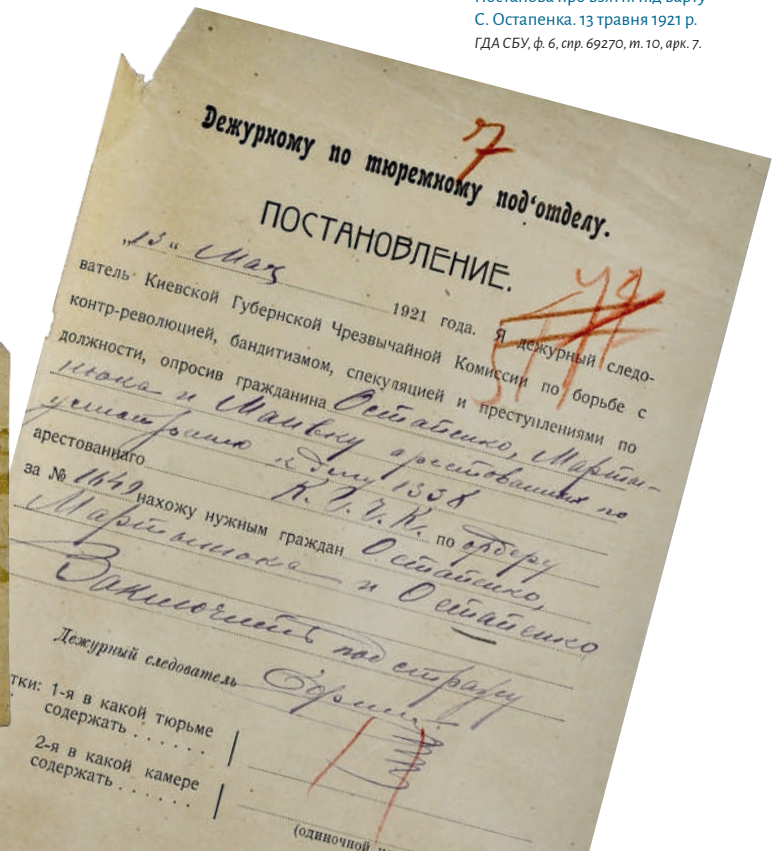
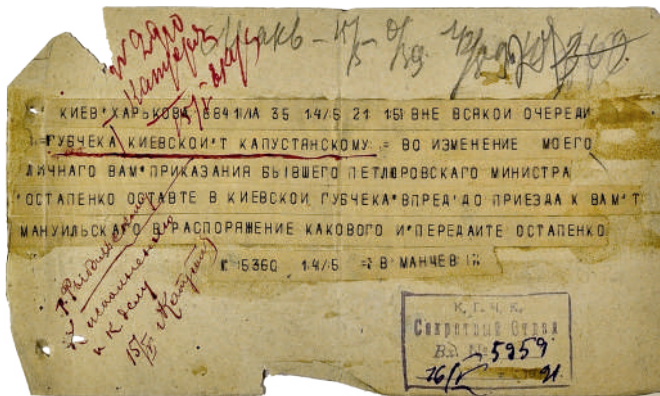
Працював у журналі «Червоний шлях», професором Інституту народного господарства у Києві. У 1926–1930 рр. — працював у Вищій раді народного господарства УСРР. У 1930 р. був арештований у справі «Українського національного центру», але через 5 місяців був звільнений. Працював плановиком у Харкові, згодом був направлений до Луганська економістом-плановиком вугільного тресту. У 1937 р. проживав у Харкові (селище Липовий Гай). Арештований 16 грудня 1937 р. Згідно з ухвалою трійки УНКВД по Харківській області від 30 грудня 1937 р. був розстріляний 21 січня 1938 р.

Одружений, дружина Віра Омелянівна (1893 р. н.) була арештована у 1941 р. і вислана строком на 5 років в Іркутську область, сини — Анатолій (1911 р. н.) і Сергій (1918 р. н.), донька Тамара (1915 р. н.).

Реабілітований військовим трибуналом Київського військового округу 29 квітня 1960 р., у справі «Уряду УНР» — Генеральною прокуратурою України 18 грудня 1991 р.

Телеграма голови ВУЧК із вказівкою залишити «колишнього петлюрівського міністра» С. Остапенку в Київській ЧК. 14 травня 1921 р. ГДА СБУ, ф. 5, спр. 11845, т. 2, арк. 27.

Постанова про взяття під варту С. Остапенка. 13 травня 1921 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270, т. 10, арк. 7.

Па-веляется ли Вы членом Коллегии "Советнарросвета", или "Унаробна"...
 Нет. Случайно, когда я являлся в залопетаме по делам "Техникума", по предложению председателя Коллегии, я принял участие в заседаниях последней.

Не имели ли Вы отношения с людьми "Светнарросвета" были на заседаниях Коллегии состоявшейся 13 мая с.г.
 Нет.

Куда вы собирались ехать 13/5-...
 Я, вместе со своей семьей, имел в виду 13/5 поехать в "Иродский Техникум" с тем, чтобы поместить свою семью в 3-х этажах от Техникума при Платформе "Ишнеево".

Не проживали ли вы с семьей в районе Иродского Техникума. Чем вызван Ваш выезд, а так же Вашей семьи из Иродского техникума в г. Киев.
 Приблизительно с Октября прошлого года, по 13 апреля с.г. я, проживая со своей семьей в "Иродском техникуме", кроме тех дней, когда я ездил в комитетовку по делам техникума и для чтения лекций. "Внезапно" из "Иродского техникума" выехал мой друг из "Иродского техникума" так как последний налетел на "Техникум" от 12 апреля с.г. Начался с вырваными моими золотыми зубами и обещаниями быть убитым со стороны бандитов, если я еще буду обитать в Техникуме.

Какая банда оперирует в том районе.
 Банда СРЛМА, так по крайней мере было названо при первом налете бандитов.

Известно ли Вам политическая окраска банды, по какой линии они работают и какие цели они преследуют.
 Ответ на заданный вопрос может следовать из переданных мне одним из учеников, ссылающихся на, во время первого налета, слова эти: "Состоит приблизительно из следующего состава: "затем Вы увидите школу" "потому, что зас ушат козиче", "ни в коем случае не коминтерновское задание", "но зачем же вы тогда разбушаете, вы можете потом перестроить" "мы построим, когда надо будет". "роне вышесказанного, мне не приходилось больше слышать такого, что могло бы служить материалом для ответа на заданный вопрос. Судя по характеру ученического грабежа, я могу предположить банду, действующую под названием банды "Орлик" и эту группу угловатости, с которыми не связывается никакая политическая окраска. По этой причине не следует СРЛМА, мне не известно.

Известно ли Вам политическая окраска банды на "Кравине", которую по оценке Советского правительства, есть банда...
 На основании газетного материала Советского правительства, банды "Орлик" и "Ишнеево", есть банды, и это же совпадает с моим мнением.

Не подозреваете ли вы кого-нибудь из педагогического персонала, учителей, рабочих и профессоров Техникума в союзе с бандой, как-то: "Ишнеево" или последние о наличии преступлений не знали инвентари в Техникуме, войсковых частей и снабжении банды "Орлик" или последние для более усиленной деятельности.
 В момент организации Техникума, я и Савинский пришли к теоретическому выводу, что нам следует ожидать, что в состав Техникума может войти в качестве педагога, или учителя элемент политически не благонадежный, и речам провозгласить путем их обновлений и обновлений, т.е. пользоваться объективно-политическими документами, что же касается политического контроля, то таковой оставить для соответствующих органов власти. Сознавшись с "самим лучшем образом" налетевшим, со стороны банды на Техникум, которые своими подпольными и вполне определенными требованиями на момент дадут ли того, или иного продукта, для нас возможность за подползать, что в "техничестве" имелись сведениями, причем налет подползание главным образом было обращено на бандитов, которые в громадном большинстве составляли "техническую массу", проживавшую по соседству с "техникумом".

и что более твердо и определенно можно заподозрить почти всех бывших панских служащих, что до самого последнего времени со всеми своими вытекающими из этого в отношении Техникума № 2 / банды, поименно КИЛМА / в особенности пр. СЛАККО. Это так же очень твердое предположение, что идеологичным вдохновителем и организатором дел в Техникуме был поп села Пикудича, который одним концом прилегал к Техникуму, между прочим сын и дочь этого попа состоят учениками Продовольствия, причем сам поп перенял расу на Штатский косяк, каждый раз приходил на собрание Техникума. В прошлом году он был Советской властью арестован, но он же был освобожден.

У кого крадутся печатать Техникума.
 У Савинского, в данном случае у меня, а во время моего отсутствия в Техникуме, печатать много передала заместителю моему т. СЛАККО. При первом налете печать у меня была отобрана бандитами, о чем мною было доложено работником "Ишнеево", причем до моего отъезда ночью печатать Техникум пользовался несколькими печатями "Ишнеевского" района.

Знакома ли Вам фамилия перепечатывающий...
 Да, Ишнеевский был принят в качестве студента со специальным-экономическим факультета, где он пробыл до второго налета, после первого налета, затем в виду того что было объявлено, что ввиду его расхождения ни каких отпусков ни кому не будет дано, Ишнеевский не сдал по мне с "Ишнеевским" напольно и по моему следствию содержание: "Прочие даты мне изложил отпуском, а если этого не будет, то прочую меня уволить", согласно постановления Совета Техникума, мною была удовлетворена вторая просьба.

Долго ли проживал в Ишнеевском в январе 1921 г. и регулярно посещал как аудиторно, так Техникум до и практически работы.
 Насколько я сейчас помню, он вступил в Ишнеевский в январе 1921 г. и регулярно посещал как аудиторно, так Техникум до и практически работы.

Не просил ли Ишнеевский с "Ишнеевским" заключенных с заключением это в качестве студента, просит на основании заявления заключенных в других, причем в подобных случаях они заключаются вечно.
 Не помню, но такие случаи бывают, т.е. иногда Ишнеевский с "Ишнеевским" заключенных с заключением это в качестве студента, просит на основании заявления заключенных в других, причем в подобных случаях они заключаются вечно.

Какие документы требуются для поступления в Техникум.
 I/ Документы предыдущего учебного заведения, II/ документ о возвращении, III/ документ об отношении к нему личности. Обстоятельствующих обстоятельств требовались документы о кондидировании его в Техникум и членстве в колхозе.

Какие документы представляли документы, отсутствие на кого-нибудь документов, было основание не зачислять в число учащихся, заключенных на таких условиях, при которых не было соответствующих документов, сальдо будущего содержания: "Принять только и представляли документы, "каждый студент техникума свое личное" дело.

Не законны ли Вам фамилии СЛАККО, ПОСЛАККО, СЛАККО и т.д.
 По моему.

Не помните ли вы, чтобы Ишнеевский при ходатайстве его в качестве студента Техникума ходатайствовал о других...
 На этот вопрос, я уже Вам ответил.

Копия протоколу допиту С. Остапенка від 15 травня 1921 р. (продовження, закінчення справа)
 ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270, т. 10, арк. 16-18.

видеть ход дел мирных переговоров, знать экономическое состояние Центральных держав и надеясь использовать свои экономические знания Украины, я принял приглашение и отправился с другими членами делегации в Брест. К концу мирных переговоров Голубович сделал мне предложение занять ответственный пост в Секретариате Народного хозяйства при Центральной Раде, на что я ответил «Вместе сотрудничать с Вами [в] Секретариате я не буду». По окончании мирных переговоров я возвратился в Киев, где я не занимал никакого поста вплоть до последних дней существования Цент[ральной]. Рады. Хотя за мною

числилась какая то должность в Секретариате Продовольствия. Желая закончить начатую работу, а именно Экономическую Географию Украины, я стал подыскивать себе такую службу, которая бы представила эту возможность, и с этой целью я обратился к Секретарю Секретариата Труда тов. Михайлову, чтобы он мне дал заведывание отделом Рабочей статистики. Утверждение меня в этой должности тов. Михайловым состоялось в день Гетманского переворота. После долгих колебаний б[ывший] Гетманский Министр труда проф[ессор] Вагнер утвердил меня в этой же должности. С момента Директорского переворота, оставив

Не знаю как
случилось с
ВАСИЛИЕМ.

Не вспоминались ли
вы с СЕРГИЕМ.

Скажите, при ка-
ких обстоятельствах
и с кем вы
получили письмо
от Сергея (банд)
ОСТАПЕНКО 27 марта
1937 г. ...

Не знаете ли
вы кого-нибудь
из начальствоу-
щих лиц и работ-
ников восточ-
ной части, ве-
дущие борьбу с
организацией
проезжих или ажи-
тажа преемственного Вам
письма.

Скажите, какое
было основание у
ОСТАПЕНКО
уверенности перед
Вами, что вы
знаете или ос-
ведомлены о том,
что вы знаете с ним по
одной "степке".

Почему ОСТАПЕНКО
считает "Великий
Робинзон" на
короткой Украини".

Скажите, что бы-
ло забрано банди-
тами при первом
налете на "Техни-
ку", кроме великой
рукописи и ти-
пной машинки.

Почему ОСТАПЕНКО
в записке к Вам обе-
щает возвра-
тить оборудование ва-
ши, принадлежа-
щие только Вам, а
обо всем умолчи-
вает.

18

18

Никогда

Темблингалло 3-4 апреля, в Воскресенье,
в 10 часов утра, ко мне явился для ученика
зверенного мне техникума для подписания соответ-
ствующих ордеров и один из них, когда я вышел
к ним в дверь, подул мне зловонную записку и ути-
хнулся. Я понял, что это от Сергея, на мой
вопрос, где он взял эту записку, он ответил,
что он вынул ее сейчас из записки сержанты кле-
рей моей квартиры, и завернул записку, и тут
же голосно во прожил до-слова. Ямиле этих
учеников, я сейчас не помню, но одного из них
могу сейчас описать, а именно, ... Ямиле моего
учаща, и напередного поста, блондин, со шрамом на
правой брови, ямиле делалого происхождении, восточ-
но носит чуж, несколько мне известно, он сын
Новошала, или Обишала или Битра.

На третий день в среду, после получения
письма, я об этом подробно передал содержание
письма двум коллегам, а именно: т. МАКШИМКО
-Заведующий "Политпросветом" и т. МАКШИМКО
-Заведующий Политпросветом, т. МАКШИМКО и
т. МАКШИМКО самостийно мне, что был восточно этого
документа нельзя использовать для каких-либо ор-
ганизационных целей. Сказав т. МАКШИМКО и т. МАКШИМКО
последовал очевидно в связи с таковым
пред- первый налетом при умышленном или ослосо-
но доказывалось что то, что дальнейшее обра-
щение техникума на восточной тем как я коротко
высказывался, после налета "Ирокоского технику-
ма нет".

Я не знаю, кем руководствовались этот судит
сравнивал мене с собой.

Собственно на основании оснований считать себя
работником на польду Украини / см. "Мои заметки,
судя в сумонок / и как будто бы мне, ямиле как
был совершил второй налет после этой записки,
можно было бы предположить, что эта записка
уточка капля в море в таких переживаниях / пере-
живаниях / в общепромышленно известно, ямиле о том,
чтобы уронить "Контрабанду". С этого же не могу
знать так же, как не могу знать агитационных по-
двигов тех лиц, которые писали мне "Комплексы"
или "Руководства".

Очевидно я дал ответ в предвзвешенном вопросе.

Подробности указаны в моей записке "Свидетель-
ствую" сейчас не могу по памяти перечислить,
что было вкратце: все произошло в пятницу, 10 октя-
бря в практической зале, 2 пары рабочих часов,
печать "Техникума", описано, что была бумага и дру-
гие канцелярские принадлежности, с которыми в дру-
гое.

Как мотивов этого письма, так и мотивов о
возвращении мне машинки и рукописи, я не могу
знать - очевидно это может знать только сам
бандит ОСТАПЕНКО. Мотивы прочие указанные выше в
записке ОСТАПЕНКО мне не возвращены, поэтому ли,
что это не входило в планы этого бандита, или
он техникума не имел этой возможности, хотя это
второе предположение самостийно опровергает, в виду
известного места второго налета это мне в большой
степке укрепляет мое предположение, что записка
целом была сфабрикована и целью уронить "Контра-
банду", как это было упомянуто выше.

20

Не считали ли вы
опасным для себя
и для своей семьи
после двукратного
налета на Технику
с особенностью после
того, как над
Вами было совершено
второе нападение, по-
седеть своей семье
в двух-трех верстах
от этого же техникума.

Считал, но эта опасность была менее чем в
убеждение техникума, насколько она меньше, но
судить на это, что во время первого налета
заехал только один полный бандит, а во второй
раз никто из бандитов даже не зашел в учас-
ту техникума "С", который находится от первого
убийства, где происходили налеты всего около
100-сажаний расстояния.

Показания писались с моего согласия, что
подтверждаю своей подписью

Д О П Р А Ш И В А Л / ПИРАМОНОВ /

Май 1937 г.

Витяз з обвинувального висновку на
С. Остапенка від 30 грудня 1937 р.

К следделу № 78229.

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ
по обв[инению] ОСТАПЕНКО
Сергея Степановича

Я, оперуполномоч[енный] III Отд[ела]
УГБ ХОУ НКВД — лейтенант госбезопасно-
сти ЭЙДУК, рассмотрев с/ч. следственное
дело по обвинению ОСТАПЕНКО Сер-
гея Степановича, 1881 г. рождения,

временно эту должность за собой, я занял по предложению Уполномоч[енного] партия УСР тов. Шаповала пост Министра Народного хозяйства. В первых числах января 1919 года состоялось постановление Директории о назначении меня Председателем Совета Министров с поручением составить кабинет. Приняв предложение я исполнил поручение в г. Виннице на протяжении срока приблизительно 2 1/2 недель. Кабинет был составлен персонально из следующих лиц:

Председателем Министров Остапенко С.С.

Министром Земледелия Архипенко
Врид. Военного Министра Сиротенко
Врид. Министра внутр[енних] дел Чижевский
Министром Железных дорог Филипчук
Министром Народного хозяйства Фещенко-Чопивский
Министром по Еврейским делам Красный.

В силу отказа отдельных партий и коалиций взять на себя ответственность руководства политикой, Директорией было поручено мне составить кабинет персонально с условием на время пребывания в кабинете, выхода из партии членов кабинета.

[...]

Показания писаны с моего согласия что подтверждаю своей подписью.

[С. Остапенко]

14-15/V 21 г. Допрашивал [Рибальский]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 10, арк. 9, 15.
Оригинал. Рукопис.

Документ № 32

Протокол допиту
Остапенко Сергей Степановича
29 декабря 1937.

В. Вы признаете себя виновным с юридичес-
кой вам ответственности в совершении преступ-
лений, предусмотренных ст. ст. 54-б и 54-н
Ук УССР, где в том, что вы являетесь гражда-
нином к-р украиной националистиче-
ской организации «УВО» созо-
даны на усугубляя украинско-кассения
разведывательных органов?

О. Нет не признаю. Являюсь к-р ор-
ганизации з не являюсь и не был и не
оказал не занимаюсь.

В. Вот говорить не правду, следовательно же
является, что работает в Венг УССР в
качестве в к-р Мехку «УВО» Претрен
Коловиевом отделе?

О. Никогда з в «УВО» и следовательно к-р организации
не являюсь. Серий Остапенко.

2.

В. В Венг УССР вы работали?

О. Да работал с 1926 г. по 1930 г.

В. Вместе с вами работали с Венг
УССР Голубович, Андричевский и другие?

О. Они работали в Венг УССР в то же
же время з тем же работая, но они были
в других отделах.

В. Показали ли вы к-р организации Ли-
занивского (Показали Лизанивского и. от
27. ноя 1937 г. Берлинского) вы работали
в том, что в, Голубович, Андричевский и другие
сообщили к-р Мехку «УВО» в Венг УССР.
Почему вы тогда говорите иначе?

О. Утверждаю, что к-р кассией-касси-
ской организации з не был.

Протокол закончен с моих слов верно
мною прочитан в том, и правильно
Серий Остапенко

Допросил: Офиц. Железняк, Зорж Чехословакия
Лизанивский, Голубович
(Железняк)

уроженца м. Троянов, Житомирской обла-
сти, служащего, украинца, гражд[анства]
СССР, б/п, чл[ена] УПСР, до ареста без
определенных занятий, в 1921 г. был осуж-
ден по делу ЦК УПСР к 5 г. тюрьмы условно,
в 1930 г. состоял по следствием по делу
«УНЦ», установил следующее:

ОСТАПЕНКО с 1902 по 1919 г. состоял
чл[еном] УПСР.

В 1904 г. при аресте за принадлежность
к этой партии КОВЕЛЬСКИМ — уездным
исправником вербовался для секретной
работы, но, якобы, это предложение отверг
(л. д. 8, 10).

Октябрьскую революцию ОСТАПЕНКО
воспринял, как украинский националист,
являлся активным участником национали-
стического движения на Украине.

В 1918 г. состоял референтом при де-
легации правительства Центральной Рады
по заключению Брестского мира с Герма-
нией, а затем вошел в правительство УНР
в качестве министра народного хозяйства,
куда выдвинут был ЦК УПСР и, в частности,
крайним правым националистом ГОЛЬДЕЛЬ-
МАНОМ, находящимся в настоящее время
в эмиграции (л. д. 11).

В том же 1918 г. ОСТАПЕНКО возглавил
правительство УНР и в качестве премьер-
министра вел «дипломатические» пере-
говоры с командованием французских ок-
купационных войск в Одессе, куда прибыл
через Галицию—Румынию. (л. д. 12).

При отступлении петлюровской армии
ОСТАПЕНКО эвакуировался в Галицию, в то
время занятую войсками к. р. правительства
ЗУНР (л. д. 12).

В 1920 г., когда г. Киев был временно
занят белопольской армией — ОСТАПЕНКО
возвратился в Киев, где и проживал до при-
хода Красной армии (л. д. 13).

Показаниями арестованного и впослед-
ствии осужденного чл[ена] к. р. украинской
националистической организации «УВО»,
входившей в «УНЦ» — ЛИЗАНОВСКИМ И.
ОСТАПЕНКО изобличается в том, что он,
работая в ВСНХ УССР вместе с б[ывшими]
чл[енами] УПСР ГОЛУБОВИЧЕМ и ИНДИ-
ШЕВСКИМ входил [в] контрреволюционную
ячейку «УВО—УНЦ», существовавшую в ап-
парате ВСНХ УССР (л. д. 2).

ОСТАПЕНКО признал, что он с 1926 г.
по 1930 г. работал в ВСНХ УССР вместе
с б[ывшими] чл[енами] УПСР ГОЛУБОВИ-

ЧЕМ и ШРАГ, а также ИНДИШЕВСИМ, но организационную связь с ними отрицает (л. д. 14, 21).

Вместе с ГОЛУБОВИЧЕМ, являвшимся председателем делегации правительства Центральной Рады, ОСТАПЕНКО участвовал в 1918 г. в мирных переговорах с Германией (л. д. 11).

Кроме того, ОСТАПЕНКО признал, что он поддерживал связь с б[ывшим] чл[еном] УПСР СЕВРЮКОМ, который эмигрировал за границу в 1925 г., был в Харькове, как журналист, французский подданный (л. д. 14–15). После отъезда СЕВРЮКА в Париж — Остапенко вел с ним переписку (л. д. 16).

[...]

Из показаний обв[иняемого] ОСТАПЕНКО вытекает, что он как б[ывший] видный деятель УНР, — являлся центром притяжения украинской контрреволюции в г. Харькове.

ПОСТАНОВИЛ:

Следственное дело № 78229 по обв[инению] ОСТАПЕНКО Сергея Степановича — направить на рассмотрение Судебной Тройки УНКВД по Харьковской области.

Справка: ОСТАПЕНКО содержится при ХОУ НКВД с 16 декабря 1937 г.

ОПЕРУПОЛНОМОЧЕН[НЫЙ] З ОТД УГБ
Лейтенант Госбезопасности

[підпис] /ЭЙДУК/

«СОГЛАСЕН» ЗАМ НАЧ III ОТД УГБ
Капитан Госбезопасности

[підпис] /ТОРНУЕВ/

«УТВЕРЖДАЮ» ЗАМ НАЧАЛЬНИКА
ХОУ НКВД

Майор Госбезопасности /РЕЙХМАН/

«30» декабря [19]37 г.
г. Харьков.

ДАХО, ф. Р-6452, оп. 3, спр. 650, арк. 22–23.

Оригинал. Машинопис.

**Витяг з рішення військового трибуналу
про реабілітацію С. Остапенка
від 29 квітня 1960 р.**

Секретно

**ОПРЕДЕЛЕНИЕ №366/0-60
ВОЕННЫЙ ТРИБУНАЛ КИЕВСКОГО
ВОЕННОГО ОКРУГА**

в составе:

председательствующего *полковника юстиции Захарченко*
членов *подполковников юстиции Сиротенко и Котова*

рассмотрел в заседании от «29» апреля 1960 года

Надзорный протест военного прокурора Киевского военного округа на постановление особой тройки УНКВД по Харьковской области от 30 декабря 1937 года, на основании которого расстрелян Остапенко Сергей Степанович, 1881 года рождения, до ареста 16 декабря 1937 года — работал преподавателем в институте народного образования в городе Харькове.

[...]

УСТАНОВИЛ:

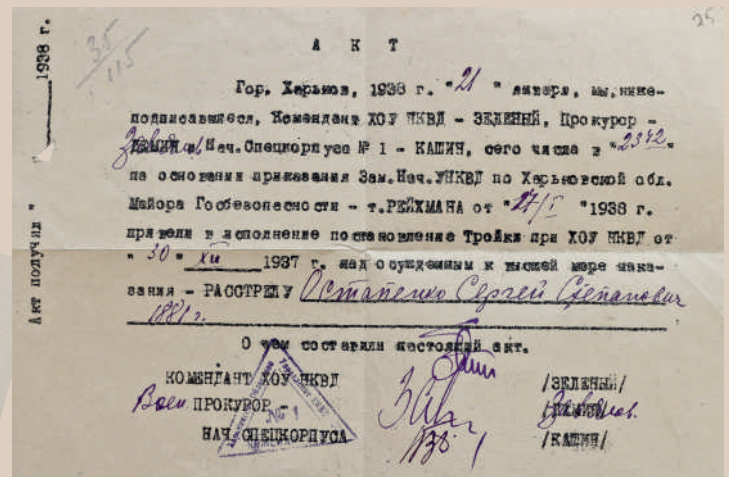
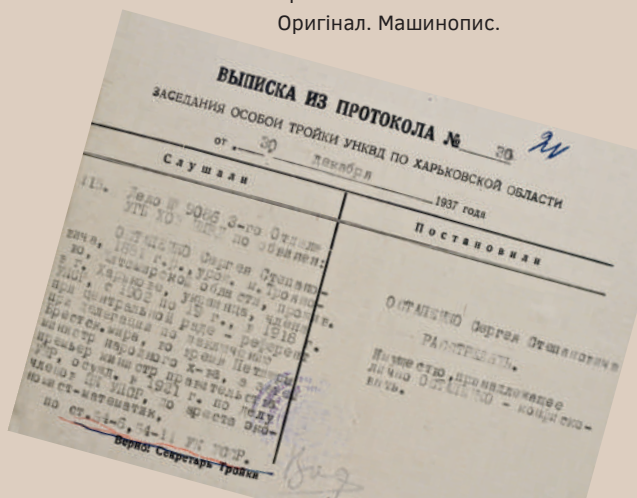
Остапенко обвинялся в том, что являлся активным участником националистического движения на Украине и работал в буржуазных правительствах Украины. Имел связь с украинскими националистами Васильковским, Гериновичем,

Витяг із протоколу особливої
тройки УНКВД по Харківській
області від 30 грудня 1937 р.
про винесення смертного
вироку С. Остапенку

ДАХО, ф. Р-6452, оп. 3, спр. 650, арк. 24.

Акт про розстріл С. Остапенка.
21 січня 1938 р.

ДАХО, ф. Р-6452, оп. 3, спр. 650, арк. 25.

Д. А. Усатов
Д. А. Усатов.
18 декабря 1991 г.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

в отношении Остапенко С.С. (фамилия, инициалы)
по материалам уголовного дела (арх. № 229803)
Фамилия, имя и отчество ОСТАПЕНКО
Сергей Степанович
Сергей Степанович
Год рождения 1881
Место рождения _____
М.Троянов Житомирского уезда Волынской губернии
Место работы и должность до ареста _____
Миродский техникум на ст.Кичеево, заведующий, профессор
Место жительства до ареста _____
г.Киев, ул.Бульварно-Кудрявская, 4Г, кв.7

Сведения о партийности беспартийный
Когда, каким органом, по каким статьям УК был осужден (репрессирован), в чем признан виновным, изменялось ли решение по делу и как:

По приговору специально назначенного ЦИК'ом УССР Верховного Чрезвычайного Революционного трибунала от 29 мая 1921 года в числе других осужден к заключению в концентрационный лагерь сроком на 5 лет. С учётом решительного осуждения Остапенко всей подлитки УНР и всех бандинских выступлений, принимая во внимание ценность Остапенко как научной силы, названное наказание трибунал заменил 5 годами принудительных работ, без лишения свободы, с использованием по специальности. Амнистия, объявленная 5-м Всеукраинским Съездом, к Остапенко применена не была.

Приговор объявлен окончательным и не подлежащим пересмотру

Согласно приговору Остапенко С.С. признан виновным в том, что он, будучи министром в правительстве т.н. УНР, в январе 1919 года вел особые переговоры с представителями Антанты об активной их помощи в борьбе против рабочих и крестьян Украины, в феврале

1919 года, заняв пост председателя Совета министров, продолжал свою злостную авантюристическую политику распродажи интересов трудящихся масс Украины западно-европейскому капиталу. Явившись на территорию Советской Украины и заявив о желании заняться научной работой, от прошлого не отказался и фатально стал центром притяжения для злодеяний бандинтов.

Вместе с тем, обвинение Остапенко не предъявлялось, по существу обвинения он не допрошен, с материалами дела после окончания следствия не ознакомлен.

Арестован «13» мая 1921 года.
Освобожден «сведений о дате освобождения из-под стражи нет».

Содержался под стражей, в местах лишения свободы, на принудительном лечении (ненужное вычеркнуть):

... лет, ... месяцев, ... дней.
Находился в ссылке ... лет, ... месяцев, ... дней.

Данные о репрессированном или его родственниках:

Данных о местонахождении близких родственников Остапенко С.С. не имеется.

На ОСТАПЕНКО Сергея Степановича
(ф. и. о.)

распространяется действие ст. 1 Закона Украинской ССР «О реабилитации жертв политических репрессий на Украине» от 17 апреля 1991 года, поскольку в деле отсутствуют доказательства, подтверждающие обоснованность привлечения его к уголовной ответственности по данному делу.

Саша Начальник отдела по надзору за следствием в органах государственной Прокуратуры Украины государственного советника юстиции 3-го класса

«18» декабря 1991 года.

П. Г. Кушнир
П. Г. Кушнир.

ПРИМЕЧАНИЕ: справка о реабилитации Остапенко С.С. никому не направлялась ввиду отсутствия данных о местонахождении его близких родственников.

(степень родства, ф. и. о.)

по адресу: _____

Огиенко и Юринцом, эмигрантами Яворским, Речитским и Янатой.

В протесте предлагается отменить постановление тройки и дело прекратить по следующим основаниям.

Обвинение Остапенко было основано на признании им своей вины и показаниях свидетеля Лизановского.

[...]

По материалам архивно-следственных дел на Гериновича, Юринца, Янаты и других Остапенко не упоминается.

В протесте также показывается, что в 1937 году Остапенко был осужден за те же преступления, за которые он был осужден в 1921 году, то есть был осужден незаконно в 1937 году.

Проверив материалы дела и находя протест обоснованным, военный трибунал КВО, руководствуясь ст. 346 п. 1 УПК УССР,

ОПРЕДЕЛИЛ:

постановление особой тройки УНКВД по Харьковской области от 30 декабря 1937 года в отношении Остапенко Сергея Степановича отменить и дело о нем производством прекратить за отсутствием состава преступления. [...]

Председательствующий [Захарченко]

Члены: [Сиротенко]

[Котов]

[...]

Справка выслана жене реабилитированного.

[...]

ДАХО, ф. Р-6452, оп. 3, спр. 650, арк. 76.

Оригинал. Рукопись на бланку.

Висновок Генеральної прокуратури України про реабілітацію С. Остапенка, затверджений 18 грудня 1991 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270, т. 42, арк. 344.

АРХИВ ВУЧК ГПУ — НКВД — МВД.

АРХИВ

Учетно-архивного отдела

ВГБ при Сов. Министров УССР *д при изводства 19*

СЛЕД. ФОНД

СЛЕДСТВЕННОЕ ДЕЛО

*Оставити
1.3.94*

**Валентин
Садовський**

1886-1947

по обвинению

Садовський

Полученное из архива дело

Генеральный секретарь судебных справ

Народный министр труда Украинской Народной Республики

УЧЕТНО-АРХИВНЫЙ ОТДЕЛ

ВГБ при СМ УССР

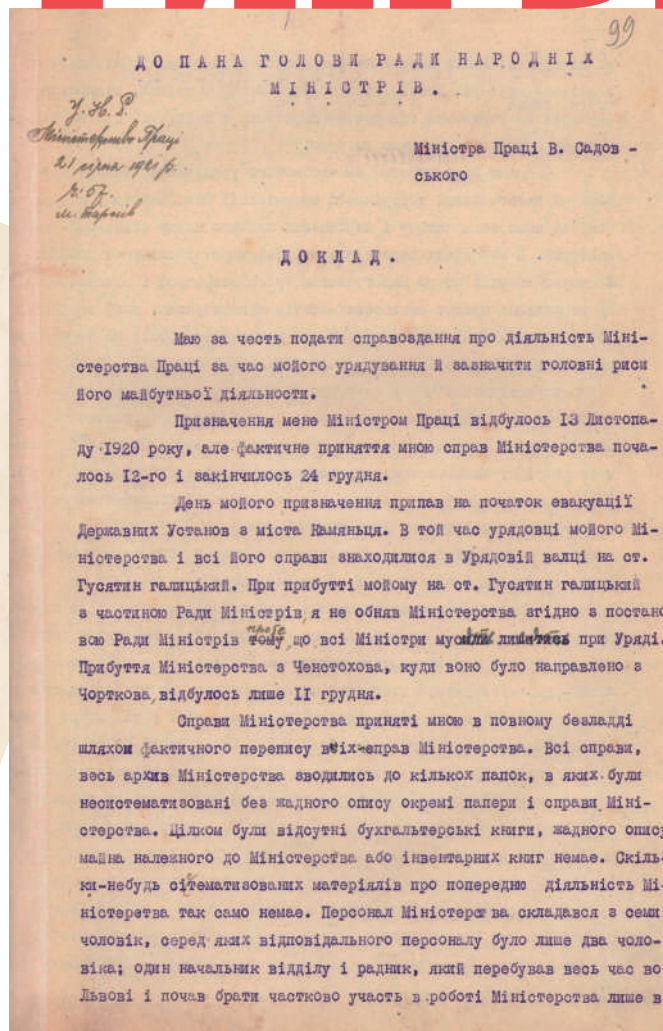
маж.

АРХ №

71179
30150

Фото з дипломатичного паспорту В. Садовського (вересень 1921 р.)

Доповідь В. Садовського про діяльність Міністерства праці. 21 січня 1921 р. (початок)
ЦДАВОУ, ф. 1429, оп. 2, стр. 54, арк. 99–100.

Валентин Васильович Садовський народився у селі Пліщин Ізяславського повіту Волинської губернії (нині Шепетівський район Хмельницької області). Навчався в Острозькій гімназії, на юридичному факультеті Університету Святого Володимира та економічному факультеті Петербурзького технологічного інституту.

Студентом долучився до українського національно-визвольного руху. Член Революційної української партії, Української соціал-демократичної робітничої партії

(УСДРП), українських студентських громад, один із авторів часопису «Український студент», редагував газету УСДРП «Праця». У 1908 р. був засуджений до 4 місяців ув'язнення за зберігання нелегальної літератури.

Із 1913 р. — помічник присяжного повіреного Петербурзької судової палати, із 1915 р. — присяжний повірений Київської судової палати.

Навесні 1917 р. увійшов до складу Української Центральної Ради. У червні 1917 р. став генеральним секретарем судових справ Генерального

Секретаріату Української Центральної Ради. У серпні 1917 р. відправлений у відставку. За Гетьманату — член української делегації на мирних переговорах з радянською Росією.

Брав участь в опозиційному до Гетьмана Павла Скоропадського Українському Національному Союзу. У 1919 р. був заарештований на 1 місяць командиром підрозділу Червоної армії. У 1920–1922 рр. — міністр праці УНР в еміграції. Спочатку проживав у Варшаві, де працював в Українському науковому інституті, згодом у Празі та Подєбрадах, де викладав

9966
кінци грудня. Решта персоналу окладалась з діловодів, помічників діловодів і кур'єра. Штатів Міністерства не було надих, відкритих кредитів окрім кредитів на утримання існуючого персоналу і незначних сум на канцелярські видатки так само не було.

Праця Міністерства за час могою урядування звелась з одного боку до налагодження внутрішньої організації Міністерства, з другого боку до поширення складу і вироблення ширшого плану діяльності на майбутнє. В цих цілях переведені в Міністерстві наступні роботи:
1/ вжито заходів що до налагодження бухгалтерської і канцелярської;
2/ вироблений проект тимчасових штатів Міністерства, який внесений до фінансової комісії; 3/ вироблений видатковий розпис на перші чотири місяці 1921 року і переданий до фінансової комісії; 4/ розпочато переговори відносно притягнення до Міністерства ряду нових людей, частково ті переговори вже закінчилися і нові люди приступлять до роботи в ближчі дні; 5/ вироблено статут Міністерства Праці; 6/ розпочато розробку законопроекту про місцеві установи Міністерства Праці; 7/ розпочато роботу по розгляду і систематизації більшовицького робітничого законодавства на Україні.

Дальша діяльність Міністерства Праці в часи перебування на чужій території намічається в наступний спосіб:

Перед Міністерством стоить завдання систематизації і перегляду всього існуючого робітничого законодавства. Робітниче законодавство було і є тією галузю нашого законодавства, в якій наша державно-права творчість виявилась чи не найменше. Зараз воно уявляє конгломерат цілком не систематизованих норм урядів Російського державного, Тимчасового і Урядів У.Н.Р. При приході на територію У.Н.Р. нашому Уряду доведеться стринутись з широко розвиненим більшовицьким законодавством, яке в цій галузі ні в який спосіб не повинно бути знесено все цілком. Першим завданням Міністерства являється розібратись в цьому матеріалі і перевести його після відповідної перевірки в струнку систему. Отже стоить з цього погляду перед Міністерством завдання зібрати і кодіфікувати всі закони, що обов'язують сфери робітничого законодавства на території У.Н.Р. переклавши їх на українську мову. Для Міністерства ясно, що ця кодіфікація мусить бути єдина з дуже швидко законодавчою творчістю, бо багато з тих норм,

які обов'язують в тій галузі являються застарілими і не відповідають потребам життя.

Серед тих законів, які мають бути вироблені і переведені в життя при теперішньому стані державних фінансів, Міністерство Праці в першу чергу має на увазі виділити закони, які торкаються виленення правового стану робітничих організацій /професійних союзи, каси хорих, культурні робітничі організації, фабрично-заводські комітети і т. п./ і відносин між працею а капиталом /закони про штрафи, про конфлікти камери, промислові суди і т. п./.

Переведення в життя робітничого законодавства і загалом ведення певної державної політики в об'ягу робітничого питання, можливо буде тільки в тих разі, коли на місцях Міністерство буде мати певний підготовлений персонал з цілком зазначеними правами і обов'язками. З огляду на це Міністерство Праці вважає необхідним виробку законів про місцеві установи Міністерства; виробку для них відповідних інструкцій і улаштування курсів для місцевих діячів Міністерства Праці.

Висловуючи на перший план ці завдання Міністерство не вважає можливим обійти і інші галузі робітничого питання /питання про безробіття, про державне забезпечення працюючих і т. д./ і буде робити в цих галузях, що можливі являться при теперішніх умовах.

Міністерство Праці вважає, що його праця може провадитись нормально лише тоді коли воно встановить зв'язок і буде працювати в контакт з робітничими організаціями. Вважаючи можливим реалізувати це справу в повному об'ємі лише тоді, коли буде Уряд на Україні, початкові кроки в цьому напрямі Міністерство Праці вважає необхідним зробити вже тепер. В цих цілях має бути розроблений проект про палату праці - дорадчий орган з представників робітництва при Міністерстві.

Всю вищезазначену роботу Міністерство має на увазі переводити отсно рахуючись з конкретними, реальними умовами наших економічних відносин і становищем нашої державної господарки.

МІНІСТР ПРАЦІ *B. Sadovsky*

ДИРЕКТОР *B. Sadovsky*

Доповідь В. Садовського про діяльність
Міністерства праці. 21 січня 1921 р. (закінчення)
ЦДАВОУ, ф. 1429, оп. 2, с. 54, арк. 99-100.

Згода В. Садовського балотуватися
в партійному списку до Українських
Установчих Зборів. 8 грудня 1917 р.
ЦДАВОУ, ф. 1143, оп. 1, с. 6, арк. 12.

НАКАЗ
ДИРЕКТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ
13 листопада 1920 року.
Ч. 78.

ІМЕНУЄТЬСЯ Садовського Валентина на уряд Міністра
Праці.

ГОЛОВА ДИРЕКТОРІЇ *Петренко*

ГОЛОВА РАДИ НАРОДНИХ МІНІСТРІВ *Шумко*

Т. В. О. ДЕРЖАВНОГО СЕКРЕТАРЯ *Сидоренко*

Наказ
Директорії УНР
про призначення
В. Садовського
міністром праці.
13 листопада 1920 р.
ЦДАВОУ, ф. 1492, оп. 2,
с. 4, арк. 104.

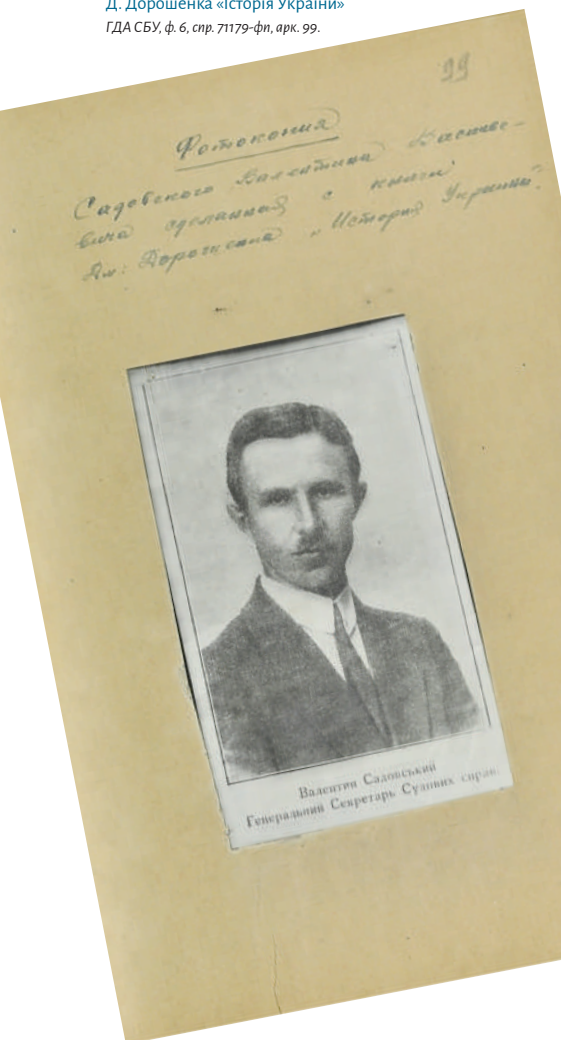
До Волинської Окружної Комісії
по справам виборів до Українських Установчих
Зборів.

Сим заявляю Волинській Окружній Комісії,
що я згожуюсь на виотавлення моєї кандидатури до
Українських Установчих Зборів по Волинській Окрузі
в опіку Українських Соціал-демократів.

8-го Грудня 1917 р.

м. Київ.

Васильківський Садовський

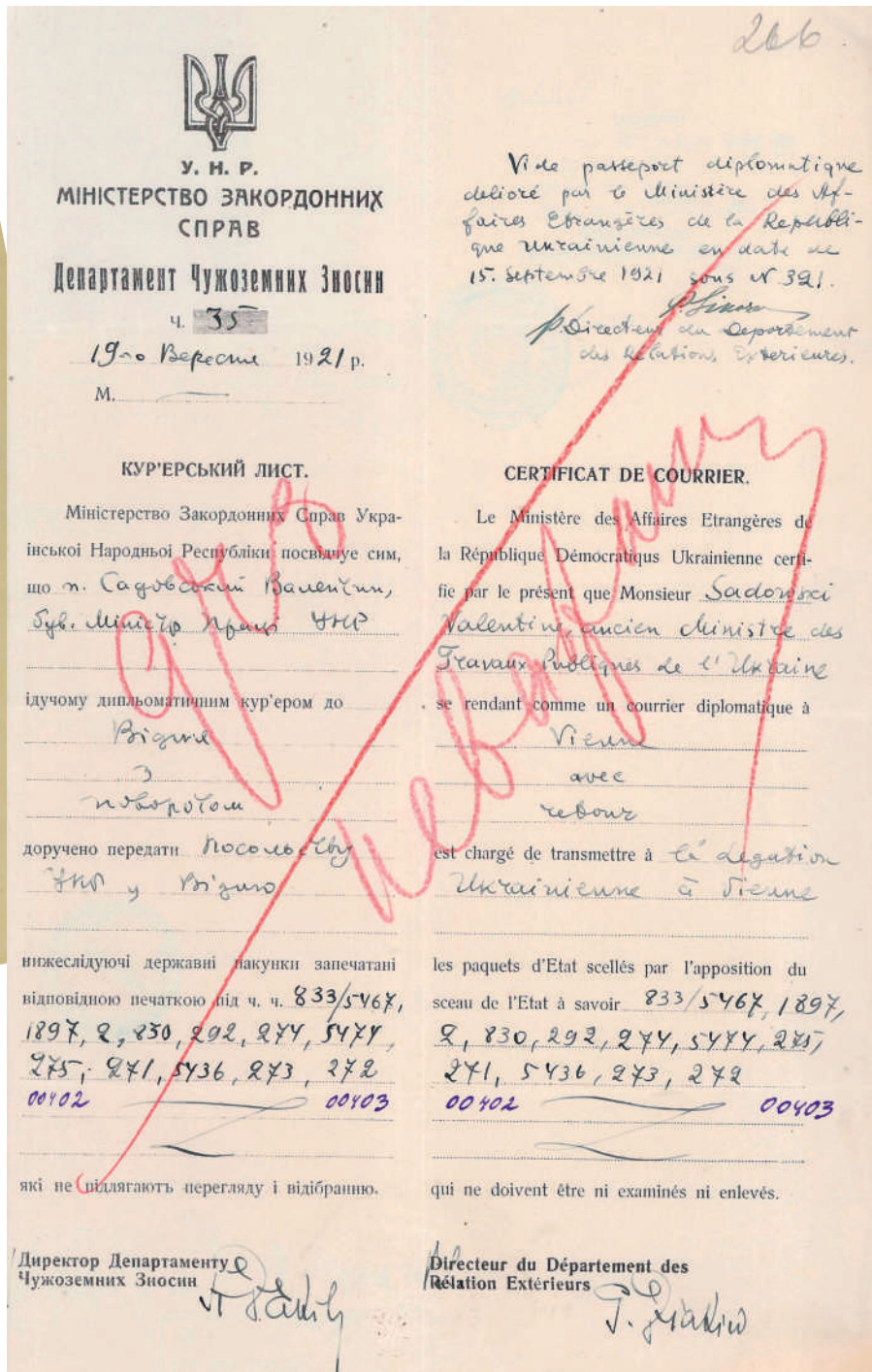

Валентин Садовський
Генеральний Секретарь Сухопутних сил.

Кур'єрський лист
В. Садовського, виданий МЗС
УНР до Посольства у Відні.
19 вересня 1921 р.
ЦДАВОУ, ф. 3696, оп. 2, стр. 170,
арк. 266.

в Українській господарській академії. Входить до складу редколегій україномовних газет «Українська трибуна» (Варшава), «Діло» (Львів) та ін.

12 травня 1945 р. затриманий військовою контррозвідкою СМЕРШ 4 Українського фронту, доставлений до Києва. Офіційний арешт оформили лише 6 грудня. В ув'язненні **162** у нього виявлено туберкульоз

легень. 30 березня 1946 р. Військовий трибунал військ НКВД ухвалив вирок — 10 років виправно-трудових таборів. Касаційна скарга В. Садовського була відхилена. Помер 24 листопада 1947 р.

Дружина — Лідія Іванівна (1894–1955), доньки — Оксана (1919–1920), Ірина Нітефор (1917–?)

Реабілітований Генеральною прокуратурою України 27 липня 1993 р.

У С С Р

**Народный Комиссариат Государственной
Безопасности**

О Р Д Е Р № 424

7. декабря 1945 г.

Выдан Народным Комиссариатом Государственной Безопасности УССР
тов. В. Садовского
на проведение ареста и обыска
Садовского
Валентина Васильевича
Адрес г. Прага - 1, Сегошова улица

Народный Комиссар Государственной
Безопасности УССР
Нач. отдела НКГБ

СПРАВКА:

Ордер на арест і обшук
В. Садовського. 7 грудня 1945 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фп, арк. 6.

Копія протоколу затримання
12 травня 1945 р. В. Садовського
у Празі
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фп, арк. 2.

Документ № 34

**Протокол допиту В. Садовського у м. Києві
про його участь в Українській Центральній
Раді та на урядових посадах**

Протокол допроса
обвиняемого Садовского Валентина
Васильевича

от 17-го декабря 1945 года
гор. Киев
Допрос начат в 11 часов

Вопрос: Вам предъявляется обвинение в том, что Вы в годы гражданской войны на Украине являлись членом Центральной Рады и министром юстиции контрреволюционно-го правительства, созданного этой радой.

В 1920 году вместе с петлюровской армией бежали за границу, где вошли в состав петлюровского правительства в качестве министра труда и продолжали борьбу против Советской власти.

ПРОТОКОЛ ЗАДЕРЖАНИЯ Копия: 2

12-го мая 1945 года, гор. Прага.

Я, капитан МИШИН, сего числа на основании материалов поступивших от граждан гор. Праги произвел задержание САДОВСКОГО Валентина Васильевича, как: белоэмигранта, ранее бывшего члена правительства при правительстве УНР и членом Центральной Рады.

САДОВСКИЙ находясь за границей проводил работу враждебную СССР.

Задержание произвел — капитан в/ч 43850 /Мишин/

ВЕРНО: Зам. Нач. 1-го отд. Отдела "А" НКГБ УССР — гв. майор С. М. Мельник /Мельник/

21/12 ноября 1945 г.

Находясь в эмиграции, состояли в ряде контрреволюционных организаций и проводили активную антисоветскую деятельность, т. е. в преступлениях, предусмотренных ст. ст. 54-4, 54-11 и 54-13 УК УССР.

Признаете себя виновным в предъявленном Вам обвинении?

Ответ: Я признаю себя виновным в том, что в апреле — мае 1917 года состоял членом исполнительного комитета Центральной Рады, от июня до второй половины августа 1917 года являлся генеральным секретарем судебных дел в составе Генерального секретариата Центральной Рады, от второй половины августа 1917 года до разгона Центральной Рады, т. е. до апреля 1918 года состоял членом пленума Центральной Рады.

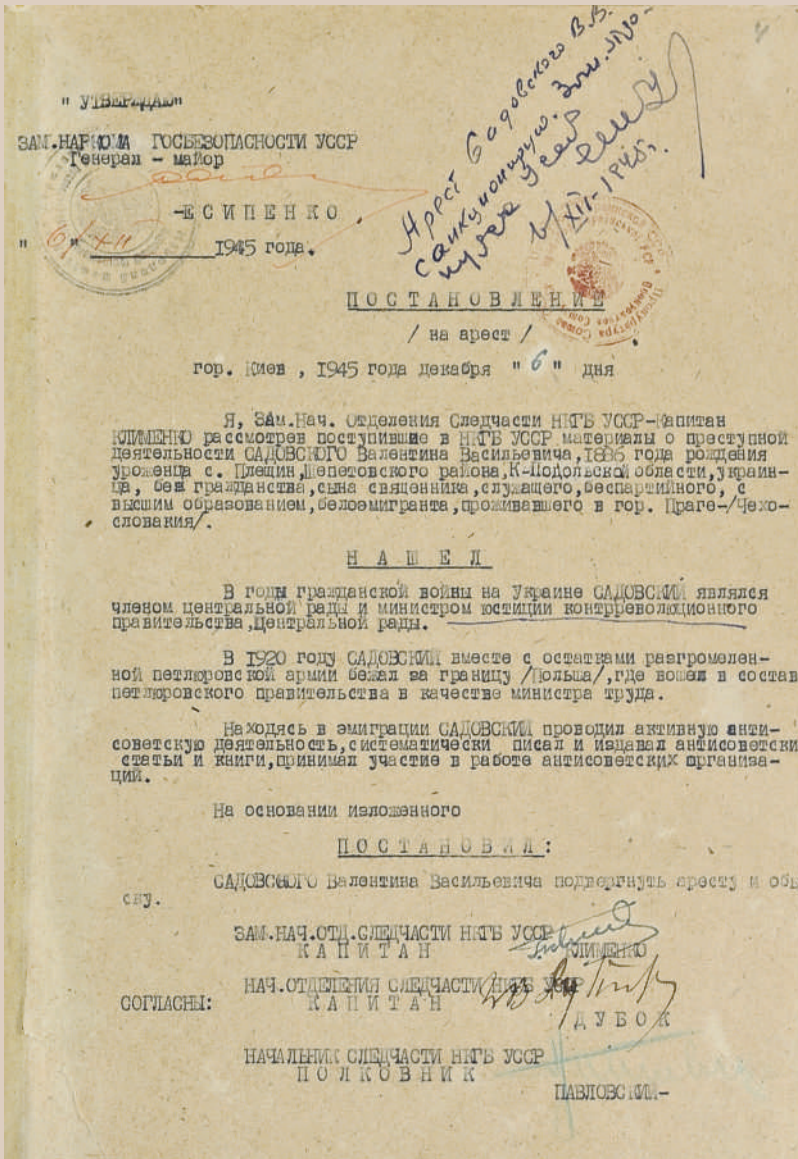
Признаю себя виновным в том, что с ноября 1920 года по август 1921 года я входил в состав петлюровского правительства в качестве министра труда.

Будучи членом Центральной Рады и министром петлюровского правительства я вел активную борьбу против социалистической революции и установления советской власти на Украине.

Находясь в эмиграции до начала 1930 годов, я принимал участие в некоторых культурных и научных организациях, но никакой антисоветской деятельности в них не проводил. А поэтому свою вину в этой части отрицаю.

Вопрос: В каких эмигрантских организациях Вы принимали участие?

Ответ: Примерно с 1925 года по 1930 я принимал участие в «Обще-

стве экономистов», «Украинском республиканском демократическом клубе», до позднейшего времени — примерно до 1938 года состоял членом «Украинской научной ассоциации», «Историко-филологического общества» и «Общества профессоров Подебрадской академии».

Кроме этого в 1926 году я на протяжении трех месяцев был председателем «Комитета по увековечению памяти Петлюры» в Подебрадах.

Никакой антисоветской работы эти организации не вели.

Допрос прерван в 17 часов.

Протокол записан с моих слов верно, мною лично прочитан, в чем и расписываюсь:

[В. Садовський]

Допросил: Зам[еститель] Нач[альника] отд[еления] следчасти НКГБ УССР — капитан [підпис]

/Клименко/

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фп, арк. 17-20.

Оригінал. Рукопис.

Постанова НКГБ УССР на арест В. Садовського.

6 грудня 1945 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фп, арк. 4.

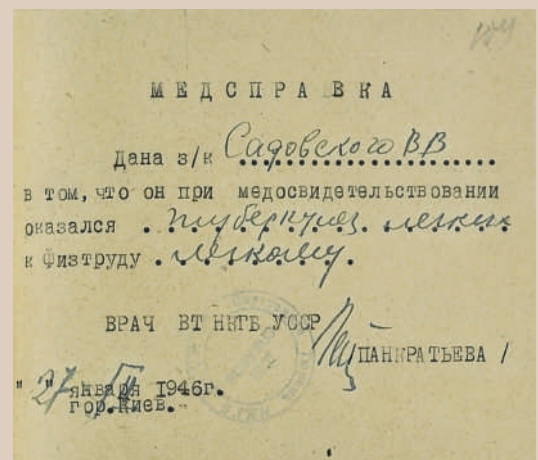
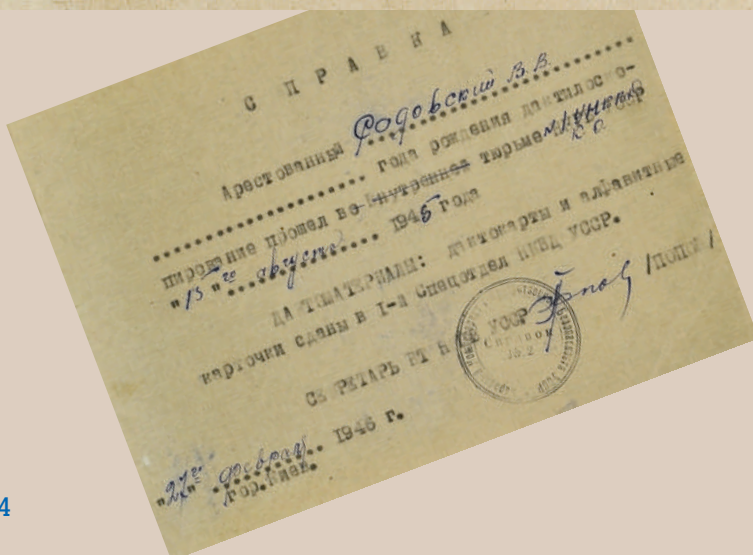
Довідка про проходження В. Садовським дактилоскопії

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фп, арк. 10.

Медична довідка про туберкульоз легень

у В. Садовського. 27 січня 1946 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фп, арк. 104.

7

Орган НКГБ _____

Передать анкету для заполнения арестованному — запрещается. Заполняется со слов арестованного и проверяется по документам.

Анкета арестованного

1. Фамилия, имя и отчество.	Садовский Валентин Васильевич
2. Год и место рождения.	1886 г. с. Плесцин Шепетовского района Каменец-Подольской обл.
3. Постоянное место жительства до ареста (подробный адрес).	Прага район Чехословакия область, край
4. Профессия и специальность.	президиум, Житомир. географический
5. Последнее место работы или род занятий до ареста. Если не работал, когда и откуда уволен.	Прага Украинского университета. президиум
6. Национальность.	Украинская
7. Гражданство (при отсутствии паспорта указать, какой документ удостоверяет гражданство или записано о слов).	а) гражд. (подд.) безгражд. б) паспорт серии № выдан
8. Партийность.	З/м. с года
9. Образование общее и специальное (подчеркнуть) и указать что закончил.	высшее, среднее, низшее специальное
10. Социальное и политическое прошлое.	священник
11. Судимость (состоял под судом и следствием, где, когда, за что, приговор).	судимый 1908 г. Киев, за грабление Николая М. Мисюры. У.м. Кремень. Срок 6 месяцев наказан.

12. Участие в отечественной войне (где, когда, в качестве кого).	не участвовал
13. Был ли на оккупированной территории противником (указать: где, когда, что делал).	Был в Праге 1925-26 г. Укр. Университет. преподавал.

14. СОСТАВ СЕМЬИ

Степень родства	Фамилия, имя, отчество, год и место рождения	Место жительства, работы и должность
Отец	Садовский Валентин Степанович 1855	Умер 1920
Мать	Садовская Ольга Константиновна 1857	Умерла 1926
Жена (муж)	Садовская Мария Ивановна 1894	Прага домохозяйка
Дети	Садовская Ирина 1917	" "
Братья, сестры	нет	

Анкета заарестованного
В. Садовского.
27 лютого 1946 р. (початок)
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фп,
арк. 7-8.

Документ № 35

Вирок військового трибуналу НКВД про ув'язнення В. Садовського на десять років у виправно-трудовому таборі

Секретно

ПРИГОВОР ИМЕНЕМ СОЮЗА СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК

1946 г. марта «30» дня, Военный трибунал войск НКВД Киевской области в гор. Киеве в помещении ВТ в закрытом судебном заседании, в составе: председательствующего майора юстиции Сиротенко и членов: ст. л-та юстиции Баранковой сержанта Лозинского при секретаре: Сламчинской

Рассмотрев дело по обвинению Садовского Валентина Васильевича, 1886 года рождения, уроженца села Плесцин Шепетовского района Каменец-Подольской области, жителя гор. Прага, Чехословакия, происходящего из семьи служащего религиозного культа, служащего, вне гражданства, профессора Пражского украинского университета, с высшим образованием, женатого, состоявшего в партии «УСДРП» с 1904 по 1919 год, судимого в 1908 году за хранение нелегальной литературы, в преступлении, предусмотренном ст. ст. 54-4, 54-13, 54-11 УК УССР, установил:

Садовский в период гражданской войны вел активную борьбу против социалистической революции и против установления Советской власти на Украине. С апреля 1917 года по апрель 1918 года Садовский входил в состав исполкома

8

15. СЛОВЕСНЫЙ ПОРТРЕТ (внуковое подчеркивание)

1. Рост: высокий (171—180 см), очень высокий (свыше 180 см), низкий (155—164 см), очень низкий (до 154 см), средний (165—170 см).

2. Фигура: толстая, полная, средняя, худощавая, тонкая.

3. Плечи: приподнятые, опущенные, горизонтальные.

4. Шея: короткая, длинная, заметен зоб, выступает кадык.

5. Цвет волос: белокурые, светло-русые, русые, темнорусые, черные, рыжие, с проседью, седые.

6. Цвет глаз: голубые, серые, зеленоватые, светло-голубые, карие, черные.

7. Лицо: круглое, овальное, прямоугольное, треугольное, пирамидальное, ромбовидное.

8. Лоб: высокий, низкий, прямой, скошенный, выступающий.

9. Брови: прямые, дугобразные, видистые — широкие, узкие, сросшиеся.

10. Нос: малый, большой — тонкий, тонкий, широкий. Спина носа: вогнутая, прямая, выпуклая с горбинкой. Основание носа: приподнятое, горизонтальное, опущенное.

11. Рот: малый, большой. Углы рта: опущены, приподняты.

12. Губы: тонкие, толстые, отвисаные нижней губы, приподнятость верхней.

13. Подбородок: скошенный, прямо, выступающий, раздвоенный, с ямкой, с поперечной бороздой.

14. Уши: малые, большие — овальные, треугольные, квадратные, круглые. Оттопыренность ушей: верхняя, нижняя, общая. Мочка уха: сросшаяся, отдельная, наклонная, угловатая, овальная.

16. Особые приметы не и шеса
физические недостатки: увечья, повреждения;
придатки: наросты, бородавки, лишние пальцы, пята, рубцы, шрамы, болезненные движения тела, плешивость, асимметрия лица, разноцветность глаз и другие
татуировки (описание)

17. Прочие особенности и привычки картает, завкалает, грызет ногти,
различные пальцевые манипуляции, жестиккулирует (указат как), автоматизм,
храплет, спит спячет и т. д. и т. п.

18. Когда арестован 12 мая 1945 г. ордер №

19. Основание ареста По обвинению в
избрании членом Украинского
национального конгресса

20. За кем зачислен с/ч ККМ УССР
Живет

Анкета заполнена 27 февраля 1946 г.
ККМ УССР ЧССР М.Кедров
указать наименование тюрьмы или КПЗ

Город, село, ж.-д. ст. К У С С

Кем Сави В.В. ККМ УССР М.Кедров
должность, звание, фамилия

Подпись М.Кедров

Место для фотопортрета (арестованного)

Отпечаток указательного пальца
правой руки
(от одной крошки ногтя до другой)

Личная подпись В. Садовский
арестованного

Анкета заарестованного
В. Садовского.
27 лютого 1946 р.
(закінчення)
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фп,
арк. 8.

контрреволюционной Украинской Центральной Рады и принимал участие в работе 1 и 2 «Универсалов» Рады, принимал участие в созыве Украинского национального конгресса, на котором делал доклад о территории и населении Украины.

С августа 1917 года Садовский входил в состав контрреволюционного правительства Центральной Рады, являясь генеральным секретарем судебных дел. Не согласившись с отдельными членами ЦК УСДРП, членом которого он также являлся, предлагавшими сотрудничество с РСДРП, Садовский в декабре 1918 года вышел из состава ЦК.

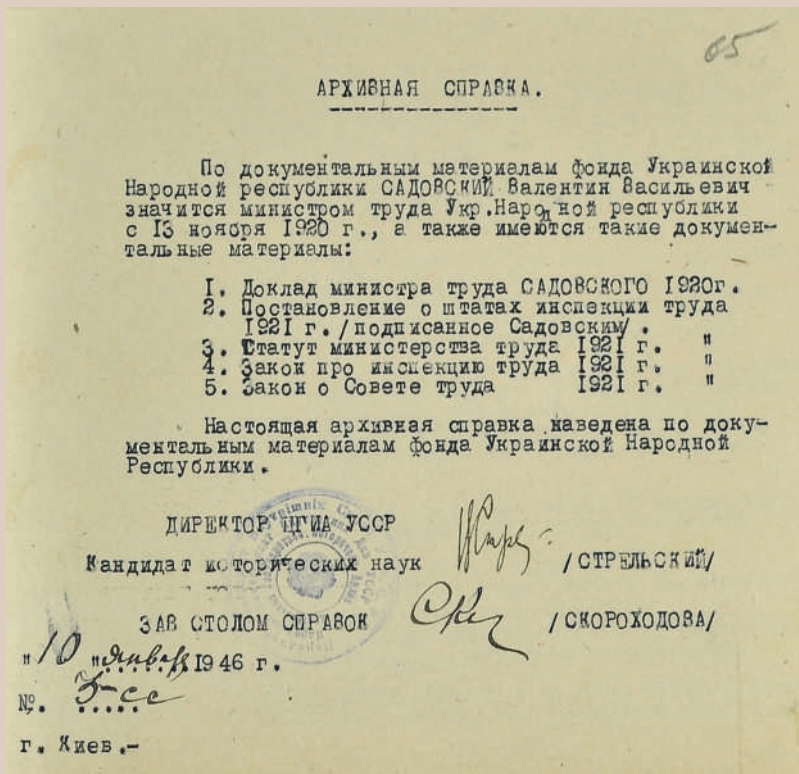
С ноября 1920 года по август 1921 года Садовский являлся министром труда контрреволюционного петлюровского правительства, закончившего свое существование на территории Польши.

Находясь в эмиграции, Садовский писал антисоветские статьи, помещавшиеся в эмигрантской прессе, так 19 декабря 1926 года опубликовал антисоветскую клеветническую статью «Права национальностей в Советском государстве».

С 1923 по 1925 год Садовский являлся членом «Украинского товарищества помощи эмигрантам», в 1926 году входил в комитет по увековечиванию памяти Петлюры и с 1926 года входил в различные эмигрантские общества, как например «Товарищество украинских экономистов», «Историко-филологическое общество» и др.

Указанными действиями подсудимый совершил преступление, предусмотренное ст. 54-4, 54-13, 54-11 УК УССР. Считая нецелесообразным применение полной санкции ст. 54-2 УК УССР и руководствуясь ст. ст. 296, 297 УПК УССР приговорил:

Довідка про матеріали архівних фондів
про В. Садовського. 10 січня 1946 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фп, арк. 65.

Садовського Валентина Васильевича по совокупности совершенных им преступлений на основании ст. 54-13 УК и санкции ст. 54-2 УК УССР лишитъ свободы в ИТЛ стоком на десять лет (10) без конфискации имущества за отсутствием. Отбытие наказания исчислять из 12 мая 1945 года.

Приговор может быть обжалован в пятидневный срок Военному трибуналу войск НКВД Украинского округа.

Надписано: «вне гражданства», верить.

Председатель [Сиротенко] члены
1. [Барановський]
2. [Лозинський]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фп, арк. 120.
Оригінал. Рукопис на бланку.

Висновок Генеральної прокуратури України про реабілітацію В. Садовського

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник Генерального прокурора
України

Генерал-лейтенант юстиції
Державний радник юстиції

— класу

[підпис] В.І. Кравченко

«27» липня 1993 р.

ВИСНОВОК

Щодо Садовського В.В.

По кримінальній справі арх. № 39159

Прізвище, ім'я, по батькові: Садовський
Валентин Васильович

Місце народження: 1886 р. с. Пле-
щин (вірно с. Пліщин — упорядник)

Шепетівського району Кам'янець-
Подільської (зараз Хмельницької) області

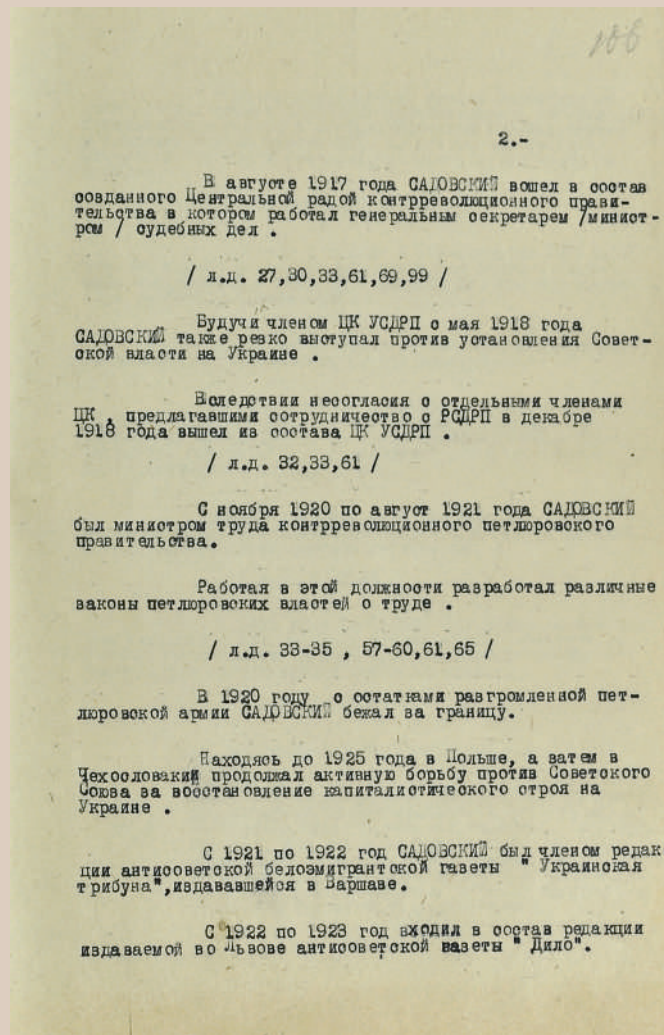
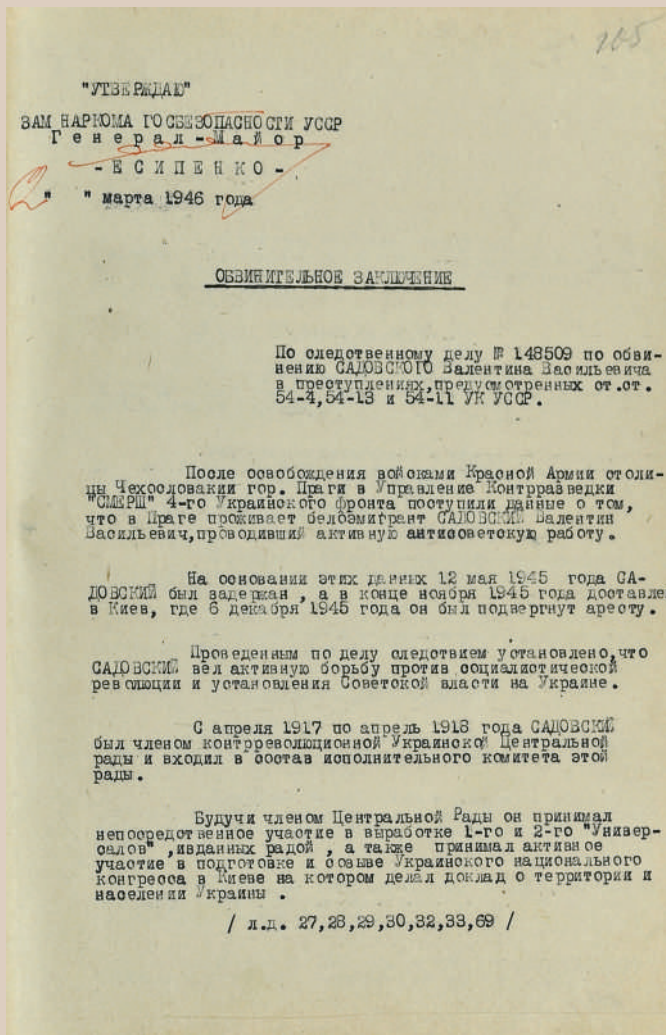
Місце проживання до арешту: м. Прага,
Чехословаччина

Місце роботи і посада (заняття) до
арешту: працював професором економіки
і географії Празького українського
університету

Коли, яким органом, за якими статтями
КК був засуджений (репресований), у чому
визнаний винним чи вносились зміни
в рішення по справі: 30 березня 1946 р.
засуджено вироком Військового трибуналу
військ НКВС Київської області за ст. ст. 54-4,
54-13, 54-11 КК УРСР до 10 років позбав-
лення волі в ВТТ без конфіскації майна за
відсутністю такого.

Ухвалою Військового трибуналу
військ МВС Українського округу від
26 квітня 1946 року цей вирок залише-
ний без змін, а скарга засудженого —
без задоволення.

Садовського визнано винним в тому, що
він з квітня 1917 року по квітень 1918 р.
був генеральним секретарем судових справ
Української Центральної Ради, брав участь
в підготовці «Універсалів», скликанні
Українського національного конгресу, з ли-
стопада 1920 року по серпень 1921 року
працював міністром петлюрівського
уряду України. Знаходяться

Обвинувальний висновок
щодо В. Садовського.
1 березня 1946 р. (початок)
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фл,
арк. 105-108.

в еміграції, писав статті антирадянського
змісту і друкував їх в закордонній пресі.

Садовський підлягає реабілітації. Із двох
прилучених до справи його робіт видно,
що в них наводиться критика національної
політики, яка проводилась в 20-х ро-
ках на Україні. Закликів до повалення
радянської влади в них немає. Діяльність
Садовського в період громадянської війни
амністована. Відповідно до ст. 3 КК УРСР
в редакції 1927 року на нього, як на осо-
бу без громадянства, дія цього кодексу не
розповсюджується.

Садовського засуджено безпідставно.
Заарештований «12» травня 1945 року
Вмер «24» листопада 1947 року
Утримувався під вартою, в місцях позбав-
лення волі,

на примусовому лікуванні 2 років 6 міс.
12 днів

Перебував у засланні ___ років ___ міс. ___
днів

Дані про репресованого чи його родичів За-
суджений помер в місцях позбавлення волі
24.11.1947 року. На момент арешту його
родичі проживали в м. Празі.

На Садовського Валентина Васильовича
поширюється дія ст. 1. Закону України «Про
реабілітацію жертв політичних репресій на
Україні» від 17 квітня 1991 року в зв'язку
з відсутністю сукупності доказів при-
тягнення Садовського до кримінальної
відповідальності за контрреволюційні
злочини.

В названных и многих других белоэмигрантских органах печати САДОВСКИЙ систематически помещал свои антисоветские статьи в которых признавал белоэмигрантов и активную борьбу против СССР за отторжение от него Советской Украины и утановление буржуазного строя на Украине.

/ л.д. 36,38,39,57,63,86-98 /

Проживая в Польше и Чехословакии САДОВСКИЙ состоял членом различных антисоветских белоэмигрантских организаций и обществ в составе которых вел непримиримую борьбу против СССР.

В 1923-1925 годах он был членом Львовского "Украинского товарищества помощи эмигрантам".

С 1926 года до последнего времени входил в состав существовавших в Чехословакии "Товарищества украинских экономистов", "Украинского историко-филологического общества", "Украинского республиканско-демократического клуба." и проч.

Работая в этих организациях САДОВСКИЙ выступал с антисоветскими докладами и принимал участие в изданиях или антисоветской литературы.

/ л.д.36,37,62 /

В 1926 году САДОВСКИЙ был одним из инициаторов создания в Подкарпатьях / Чехословакия / Комитета по увековечению памяти Петлюры и на протяжении первых 3-х месяцев был председателем этого комитета . .

/ л.д. 19,20,38 /

На основании изложенного, О Б В И Н Я Е Т С Я

САДОВСКИЙ Валентин Васильевич, 1886 года рождения, уроженец с. Пещин, Шепетовского района, Чеченско-Подольской области, украинец, без гражданства, сын овященника, одужащий, бывший член УОДРП, с высшим образованием, женат, ранее не судим, белоэмигрант, до ареста проживал в г.г. Прага / Чехословакия / работал профессором Пражского украинского университета,

в том, что:

C 1904
до 1919

C 12/2/45

В период гражданской войны занимал руководящие посты в контрреволюционной Центральной раде и петлюровском правительстве в составе которых вел активную борьбу против социалистической революции и установления Советской власти на Украине.

После разгрома петлюровской армии в 1920 году бежал за границу, где входил в состав различных белоэмигрантских антисоветских организаций и сотрудничал во многих антисоветских изданиях, помещал в них свои антисоветские клеветнические статьи,

т.е. в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-4, 54-13 и 54-11 УК УССР.

В пред"явленном обвинении САДОВСКИЙ виновным себя признал.

/ л.д. 18-19 /

Изобличает ся показаниями обвиняемого по другому делу ДОВРИЛОВСКОГО / л.д. 61-63 / и вещественными доказательствами приобщенными к делу. / л.д. 65-69 /

Руководствуясь ст. 204 УПК УССР следственное дело № 148509 направить прокурору Украинской ССР для передачи обвиняемого САДОВСКОГО Валентина Васильевича суду Военного трибунала . .

ЗАМ НАЧ ОТДЕЛЕНИЯ СЛЕДЧАСТИ НКГБ УССР
К А П И Т А Н

/КОШМЕНКО /

"СОГЛАСЕН "

НАЧ ОТДЕЛЕНИЯ СЛЕДЧАСТИ НКГБ УССР
К А П И Т А Н

/ДУБОК /

ЗАМ НАЧАЛЬНИКА СЛЕДЧАСТИ НКГБ УССР
ПОДПОЛКОВНИК

/ГЕВЛИЧ /

оставлено " / " марта 1946 г.
гор.К и е в

Обвинувальний висновок
щодо В. Садовського.
1 березня 1946 р. (початок)
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фп,
арк. 105-108.

Повідомлення начальнику
тюрми № 1 м. Києва
про виконання вироку
В. Садовському. 11 травня 1946 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фп, арк. 127.

Начальник відділу нагляду
за додержанням законів
про національну безпеку,
державний кордон
та митну справу [підпис] П.Г. Кушнір
«26» липня 1993 року
Примітка: довідка про реабілітацію Садов-
ського В.В. не направлялась.
«___» _____ 199 року _____

за адресою _____
В. І. Щербань
Підпис виконавця: [підпис] [підпис]
М.О. Кухарчук

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фп, арк. 151.
Оригінал. Машинопис на бланку.

Комп
на ч. д. ТИРЬКИН М. ... 1946
Сообщая, что приговор вынесен от ... 30. III ... 1946
на осужденного... Садовского, Валентина Васильевича
вступил в законную силу и подлежит исполнению.
Определение СТ В НКВД Украинского округа об утвержде-
нии приговора в силе, а на осужденного без удово-
летворения Вам будет выдана дополнительно.
В случае осуждения... Садовского... будет Вам этапир-
ван в другое место заключения, то об этом просим сообщить
в ОТ.
Председатель Военного Трибунала
Военный трибунал Киевской области
П. О. Кухарчук /м/

134
Секретно
Зв. №/

ГЛОВНЕ АРХІВНЕ УПРАВЛІННЯ при Раді Міністрів УРСР
ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ЖОВТНЕВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ, ВИСШИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ І ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНСЬКОЇ РСР (ЦДАЖР УРСР)
252601, м. Київ-110, МСП, вул. Солов'янська, 24, тел. 277-36-46

ГЛАВНОЕ АРХИВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ при Совете Министров УССР
ЦЕНТРАЛЬНИЙ ГОСУДАРСТВЕННИЙ АРХИВ ОКТЯБРСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ, ВИСШИХ ОРГАНІВ ГОСУДАРСТВЕННОЇ ВЛАДИ І ОРГАНІВ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ССР (ЦГАОР УССР)
252601, г. Киев-110, ГСП, ул. Соловьянская, 24, тел. 277-36-46

08. 01.90г № 05
На № 6/660 від 22.12.89г

Начальнику отделения Следственного отдела КГБ УССР
т.Караванову И.М.

Сообщаем сведения о Садовском Валентине Васильевиче:

Садовский Валентин Васильевич, проживавший в г.Киеве по улице Фундукулевская, II.
Кандидат в Учредительное собрание от Украинской социал-демократической рабочей партии по военному округу Румынского фронта в 1917 году.
Однако проверить достоверность не предоставляется возможным в связи с отсутствием фонда.
Садовский В. - на заседании комитета Центральной Рады II апреля 1917 года ему поручалось выработать приказ.
Основание: Ф.1076, оп.2, д.1, л.1а, .
Садовский-выступал на заседании Малой Рады 14 марта 1918 года от имени украинских социал-демократов.
Основание: Газета "Борьба", № 18 от 6 марта 1918 г., стр.2 гр.1-3, г. Киев.
Садовский В. - 7 апреля 1917 г. на заседании национального Украинского конгресса в г. Киеве зачитал свой реферат на тему: "Територія і людиність України".
Основание: "Робітнич газета" № 7 от 8 апреля 1917 года, стр.3, гр.3, 4. г. Киев.
Садовский В. - написал статью в "Робітнич газету" под заголовком "На шляху до об'єднання", 1 апреля 1917 года.
Основание: "Робітнич газета" № 3 от 1 апреля 1917 года, стр.1, гр.3, 4, г. Киев.
Садовський-избран членом киевского общества "Просвіта" 14 мая 1917 года.
Основание: "Робітнич газета" № 36 от 16.05.17г., г. Киев, стр.4, гр.2, 3.

Секретно
№ 80
21 90

Садовский Валентин Васильевич-помощник юрисконсульта юридической консультации генерального писарства при Совете Народных Министров УНР с 23 сентября 1917 года.
Основание: Ф.1064, оп.1, д.29, л.6
Садовский - приглашался преподавателем на курсы, организуемые избирательным бюро для подготовки к выборам в Учредительное собрание.
Основание: Ф.799, оп.1, л.21.

Садовский- председатель комиссии по снабжении петлировской армии в г.Каменец-Подольский 27 ноября 1919 года.
Основание: Ф.9, оп.1, д.26, л.6.
Садовский Валентин- министр труда правительства УНР. Проходит по списку эвакуированных с Украины в г.Тарнов в 1920 году.
Основание: Ф.1429, оп.1, д.40, л.114.
Ф.2297, оп.1, д.7, л.212об.
Газета "Вперед", № 29 от 31.03.21г., стр.1, гр.2, г. Львов.
Садовский Валентин-украинский эмигрант. По данным на 23 сентября 1922 года находился в Земешке. Подал заявление о зачислении его и его семьи в члены товарищества помощи эмигрантам с Украины.
Основание: Ф.3566, оп.1, д.5, л.182.
Садовский В.-член инициативной группы по созданию союза Украинских организаций в Чехословакии, по данным на 1926 год.
Основание: Ф.3992, оп.1, д.1, л.18.
Садовский В.-украинский эмигрант, по данным на 22 января 1923 года получал благодарность в "Комітеті допомоги емігрантам з України".
Основание: Ф.3566, оп.1, д.12, л.198.
Садовский В.-доцент, украинский эмигрант. По данным на апрель 1929 года-заместитель председателя бюро труда Украинского объединения в Чехословакии, он же заместитель председателя товарищества Украинского объединения в Чехословакии. По данным на 28 января 1931 года-доцент Украинской господарской академии в Праге.
Основание: Ф.4004, оп.1, д.14, л.28, 29.
Садовский В.-профессор. По данным на апрель 1937 года работал в Украинском заочном технико-хозяйственном институте в Подебрадах /Чехословакия/.
Основание: Ф.3879, оп.1, д. III, л.203.
Садовский Валентин, 1886 года рождения-бывший петлировский полковник. По данным на 26 августа 1941 года находился в Варшаве, вел переписку с Деркачем по поводу войны Германии с СССР с надеждой на самостоятельности Украины.
Основание: Ф.3904, оп.1, д.16, л.15-16.

Фото заарештованого
В. Садовського (27 лютого 1946 р.)

Архівний витяг про наявну інформацію стосовно
В. Садовського. 8 січня 1990 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71179-фн, арк. 137-138.

188

Садовский-доцент. По данным на 7 апреля 1943 года сотрудничал с главной рабочей группой штаба Розенберга на Украине. Давал рекомендацию профессору Николаю Семёнову-языковеду для работы в группе штаба Розенберга на Украине.
В период временной немецко-фашистской оккупации г. Киева, по данным на 1943 год, сотрудничал с главной рабочей группой айзэмп - штаба Розенберга на Украине. По заданию штаба Розенберга Садовский в 1943 году написал антисоветскую работу на тему: "Соображения о политическом положении русского народа".
Основание: Ф.3676, оп.1, д.27, л.169.
Ф.3676, оп.1, д.51, л.79
Садовский В. По данным на 10 января 1945 года находился в Праге. Обращался в Украинский технико-хозяйственный институт в Подебрадах /Чехословакия/ о зачислении.
Основание: Ф.3879, оп.1, д.8467, л.68.
Каких-либо других сведений о Садовском Валентине Васильевиче, 1886 года рождения, уроженца села Пляшин Шепетовского района бывшей Каменец-Подольской области, не выявлено.

Директор архива
Зав.отделом

Л.В. Яковлева

Л.В.Яковлева
Л.Г.Шабунько

РОЗСЕКРЕЧЕНО

№ 04/02 2010. № 4/25/4-313

О. Г. П. У.

Григорій Сиротенко

1888 — 1925

ДЕЛО № 298 03

„Дело правительства УНР“

(Сиротенко Т. III)

ТОМ № 11

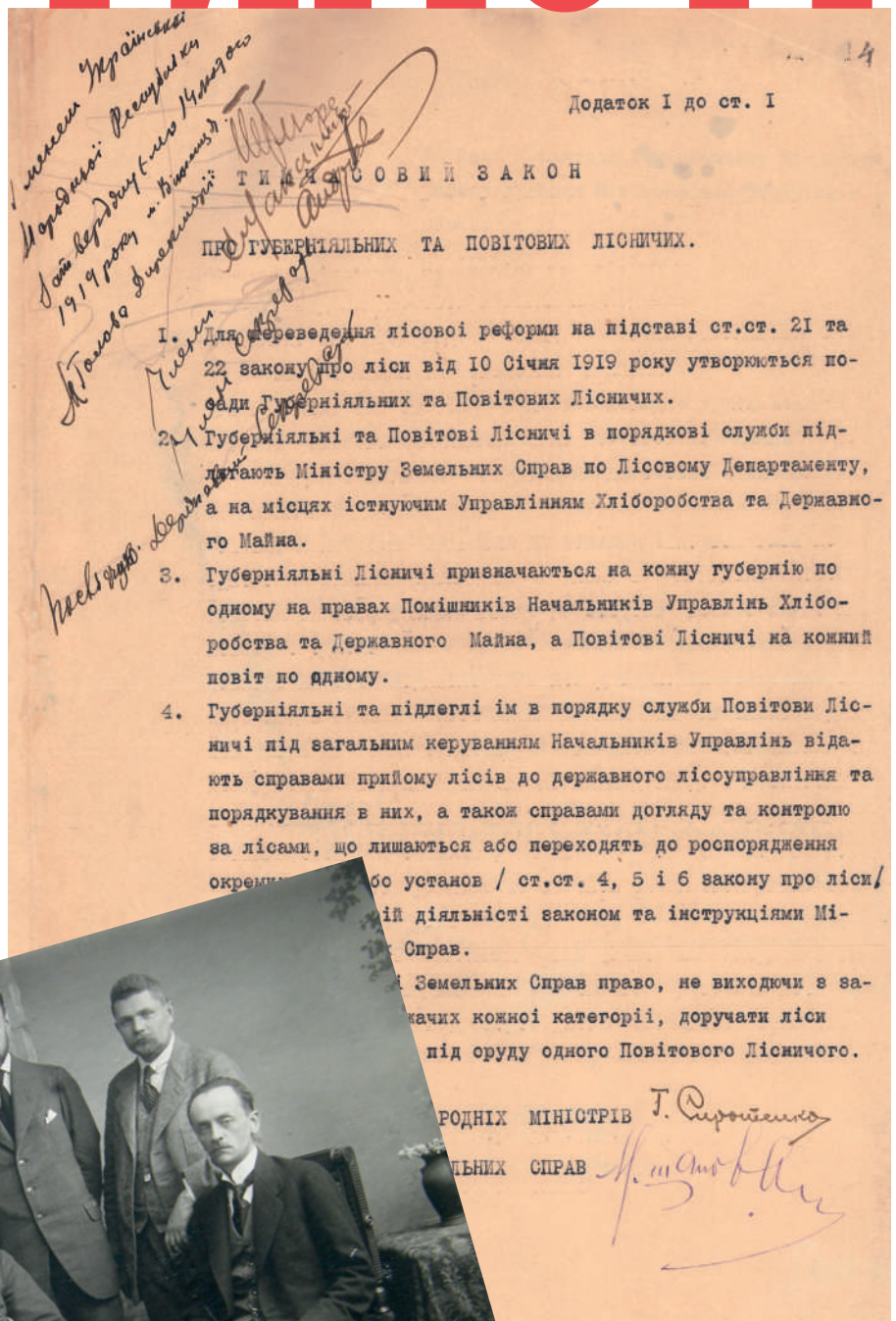
Міністр юстиції
Української
Народної
Республіки

Виконувач
обов'язків
міністра
військових
справ

Української
Народної
Республіки

ГРИГОРІЙ Тимофійович Сиротенко народився у селі Нові Санжари (нині селище міського типу Полтавської області) у козацькій родині. Закінчив Демидівський юридичний лицей у м. Ярославль (Росія). Працював помічником присяжного повіреного. Член Української соціал-демократичної робітничої партії. Брав участь у Першій світовій війні, підпоручик, командир роти 232 Радомисльського полку. У серпні 1915 р. потрапив у німецький полон під час штурму Новогеоргіївської фортеці (нині м.Новий двір Мазовецький, Польща). У 1915–1917 рр. — займався культурно-освітньою діяльністю у таборі полонених у Раштаті як працівник «Союзу визволення України».

У 1917 р. очолив українську громаду в офіцерському таборі Ган-Мюнден. Один з ініціаторів українізації цього табору та створення з полонених вояків-українців дивізії, що мали увійти до лав Армії УНР («синьожупанники»).

Тимчасовий закон про губерніяльних та повітових лісничих, підписаний в. о. голови Ради Народних Міністрів Г. Сиротенком. 14 лютого 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, спр. 1, арк. 14.

Група діячів Союзу Визволення України в таборі військовополонених у м. Раштат. Сидять (зліва направо): З. Кузеля, Г. Сиротенко, Б. Лепкий. Стоять (зліва направо): М. Парашук, Р. Смаль-Стоцький, В. Сімович (1918 р.)

РАДІ МІНІСТРІВ
УКРАЇНСЬКОЇ НА-
РОДНОЇ РЕСПУБЛІ-
КИ.

З одержаних Міністерством Юстиції за-
питань і листувань від різних установ та
урядових осіб, а також з прохань звільнених
Мирових Суддів виявилось, що 1-го Грудня ми-
нулого року Директорією була розіслана теле-
грама з постановою про усунення з посад всіх
Мирових Суддів, які призначені були на ці по-
сади владюю на часи гетьманщини.

Ця постанова Директорії законним шляхом
оголошена не була і, не дивлячись на те, що
топа торкається слухачів Міністерства Юсти-
ції, для переведення в життя цьому Міністер-
ству не надіслана й листі, між тим, опосередком
на цю постанову, місцеві самоврядування, Коми-
сары, Коменданты та інші, привласнюючи собі не
належні їм владу і нехтуючи владу закону, в-
тручаються в оферу діяльності останньої і
роблять постанови про звільнення та прина-
чення на посади Мирових Суддів та Преоідате-
лів З'їздів, про невадачу їм заслушного ут-
римання, про арешти їх та інше.

Такі свавільні втручання в оферу діяльно-
сти вищої в республіці владі зовсім руйнує
найближчий до населення апарат правосуддя,
тяжко вбивається на інтересах як звільняє-
мих, так і населення, котре в де яких повітах
залишається майже зовсім без правосуддя (на-
приклад в Валтському повіті з 22 Мирових Суд-
дів залишилось тільки 4), викликає багацько
різних непорозумінь, а головне те, що воно під-
риває в очах населення авторитет як оумової,
так і всякої законної влади, без якого автори-
тету не може істнувати ніяка правова Держава.

МІНІСТРА
ЮСТИЦІЇ

ДОКЛАД

† Року 1919 Лютого 10го

№^о Таке енергичне становище продовжуватись далі не може
а тому, уважи на увазі: 1, що введена постанова Директо-
рії про усунення Мирових Суддів оголошена законним шля-
хом не була і, навіть, не одержала ухвали Ради Народних
Міністрів: 2, що усунення з посад всіх Мирових Суддів,
призначених на часи гетьманщини, без обсадження цих по-
сад другими Суддями, руйнує впливий, найближчий до насе-
лення апарат Мирової Юстиції, 3, що повернення на ці по-
сади звільнених Мирових Суддів тих, котрі були
раніш обрані, не розв'яже це цього питання, бо в багатьох
випаках (у прилучених до України повітах) обраних Суд-
дів не було і прийшлося би повернути Мирових Суддів,
призначених на російським урядом, в багатьох-посади до
призначення були вільні за необраними, смертю та інше, а
в багатьох, де вибори перевелись за часів більшовиану,
були обрані Судді, які ні з законного, ні з морального і
зв'язали ні з якого боку не відповідають цій посаді, а
вважаючи, що в інтересах Української Народної Республі-
ки необхідно вклати закон про скасування виведеної
постанови Директорії з 1-го Грудня 1918 року "про звіль-
нення Мирових Суддів" і про надачу місцевим самовряду-
ванню права, не чекати скінчення строку, на який прина-
чені були гетьманські урядом Мирові Судді, обрати нових
Мирових Суддів на підставі істнующих в Республіці
про це законів, до передачі справ яким Суддям призначені
гетьманською владою Мирові Судді повинні зайнятись
займаємих посадах і продовжувати виконання своїх обо-
в'язків.

ДОДАТОК: Проект закону і копія телеграми Губкомісаря
з 4.1919. і Відомості М-ро Юстиції до Г-р
Ради Міністрів № 114309.

МІНІСТР ЮСТИЦІЇ Г. Сиротенко

Доповідь міністра юстиції УНР
Г. Сиротенка. 10 лютого 1919 р.
ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, стр. 6, арк. 4.

Із полону звільнився у лютому 1918 р.
Голова комісії у справах військово-
полонених при Центральній Раді.
У січні — квітні 1918 р. — старший
для зв'язку між «синьожупанника-
ми» та німецькою владою. У ніч з 26
на 27 квітня 1918 р. синьожупанники
були розформовані німцями через
їхню «ненадійність».

У грудні 1918 р. — голова Військово-су-
дової управи Дієвої армії Української
Народної Республіки. У січні — лю-

тому 1919 р. — міністр юстиції, у лю-
тому 1919 р. — товариш (заступник)
міністра військових справ, у квітні —
липні 1919 р. — виконувач обов'язків
міністра військових справ УНР. У лип-
ні — грудні 1919 р. — радник міністер-
ства внутрішніх справ УНР.

Після еміграції уряду УНР залишився
на території УСРР. Проживав неле-
гально у с. Нові Санжари під іменем
Віктора Петрушевського. Арештова-
ний 21 жовтня 1920 р. співробітника-

ми особливого відділу Південно-За-
хідного фронту. Надзвичайним рево-
люційним трибуналом у травні 1921 р.
був засуджений до 5 років ув'язнення,
але невдовзі був амністований і звіль-
нений від відбуття покарання. Заги-
нув за нез'ясованих обставин.

Реабілітований 18 грудня 1991 р. Гене-
ральною прокуратурою України.

Анкета №

Для арестованных и задержанных с зачислением за Ч. К.

Лица, давшие неверные показания в анкете, будут подвергнуты строжайшей ответственности.

В О П Р О С Ы.		О Т В Е Т Ы.			
I-я часть (заполняется арестованным).					
Фамилия	Сиротенко				
Имя и отчество	Григорий Григорьевич				
Гражданин ^{ин} _{на} какого государства	У. С. С. Р.				
Национальность	Украинец				
Место рождения	Губ.: <u>Тобольск.</u>	уезд: <u>Удбинский.</u>			
	вол.: <u>Кочетово - Коч. Санжар.</u>	село: <u>Нов. Санжар.</u>	город: <u>Нов. Санжар.</u>		
Возраст (год рождения)	1888. 32 лет; родился в Март 18 месяце 1888 г.				
Образование: а) грамотный ли	а)				
б) какую школу окончил	б) окончил <u>Фелидовск. Уездной Мичур. школы.</u>				
в) если не окончил, то с к. ^{класс.} _{курс.} прошел	в) прошел <u>два ^{класса.} _{курса.} <u>Удбин. завед.</u> школы.</u>				
Состав семьи, место жительства и место работы каждого члена (отца, матери, детей, мужей, братьев, сестер).	Степень родства	ФАМИЛИЯ, ИМЯ И ОТЧЕСТВО.	Возраст.	Занятие или место работы и должность или профессия.	Место жительства (Адрес).
	1. Отец	Григорьевич	40	Киселовский	Марица, Чудово
	2. Брат	Евгений Григорьевич	42	Завед. Удбин. Авини	Сел. <u>Сербинка</u> , <u>В. Мисина</u>
	3. Сестра	Матрена	40	Завед. <u>Удбин.</u>	В. Марица, Чудово
	4. Сестра	Анна	37	Учительница	Сел. <u>Сербинка</u> , <u>Нов. Санжар.</u>
5.					
Партийная принадлежность: а) в какой партии состоит, б) с какого времени.	Укр. С. Д. Р. Л.				
Профессия	Аоси. Проф. инж. ветеринар.				
Место работы (службы): а) с начала войны до /ш/ 1917 г., б) с /ш/ г. по день места.	НАЗВАНИЕ ПРЕДПРИЯТИЯ ИЛИ УЧРЕЖДЕНИЯ.		Профессия или должность.		
	а)				
№ 1.	В поселку в. Черемашин				
	1) Заведов. Удбинским военным госпиталем 13.01.1914 - Министром Удбинской при дирекции Удбин. до 1914				
2) Удбинский № 4 Удбин. 1914 - 1915					
исполнителем. доцент. Военно-медицинской при директории. А потом Советским Министром Удбинским. до 1914 и Удбин. на пошта-телеграф. с тех пор. Жил в местечке Нов. Санжар до 1914 арест.					

Анкета заарестованного Г. Сиротенка. 22 жовтня 1920 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 11, арк. 1.

Протокол допиту Г. Сиротенка про його урядову діяльність від 28 грудня 1920 р.

ДЕЛО № ...

Протокол

1920 года декабря 28 дня я, нач[альник] особ[ого] отдела Цен[трального] управления чрезв[ычайных] комиссий Украины Дукельский сего числа допросил по делу в качестве обвиняемого и он показал:

Имя, фамилия и отчество: Григория Тимофеевича Сиротенко

[...]

Место службы в настоящее время: в момент ареста в октябре м-це с[его] г[ода] жил в м[естечке] Новые Санжары Полтавск[ой] губ[ернии]

Постоянное местожительство: там же [...]

Показания по делу:

В[опрос]. При каких условиях вы были арестованы в октябре 1920 года?

О[ответ]. Скрывался у сестры по подложному документу на имя Петрушевского Виктора Дмитриевича, который мною был сделан — сфабрикован.

В[опрос]. Знали ли Вы об объявленных Сов[етской] властью регистрациях бывших офицеров и в силу каких причин Вы не явились на регистрации и фактически скрывались?

О[ответ]. Знал и не являлся потому, что был уверен, что я буду арестован.

В[опрос]. Какой пост Вы занимали в кабинете Чеховского при Директории УНР и в течении какого периода?

О[ответ]. В кабинете Чеховского я находился от начала до конца его существования с 13 января по 14 февраля 1919 года на посту министра юстиции.

В[опрос]. Какой пост и в течении какого периода Вы занимали в кабинете Бориса Мартоса при Директории УНР?

О[ответ]. С первого апреля по четвертое июля 1919 года я занимал пост и[исполняющего] д[олжность] военного министра.

12) Если состоял на государ. службе, то в каком чине.	подпоручик.
13) Если не служил и не работал по найму, то на какие средства жил.	на свои средства.
14) Владел ли недвижимым имуществом, каким и где.	нет.
15) Привлекался ли к ответственности по суду или в админ. порядке.	нет
16) Отношение к воинской повинности: а) воинское звание, род оружия или специальность; б) если освобожден, то на каком основании.	скрывался
17) Когда арестован	21- Октября месяца 1920 г.
18) Кем арестован, по чьему ордеру и № ордера.	Особою комиссиею в: в. ю. в. ф. тов. Сауценко
19) Где арестован: а) губ., уезд, вол., село, гер., улица и № дома; б) при каких обстоятельствах арестован (на своей квартире, в засаде, на собрании и пр.).	Новый Санжары Вокзальнах сестры
20) Когда и кем допрошен.	
21) Предъявлено ли обвинение и в чем именно.	
22) Место жительства перед арестом.	Новый Санжары
Примечания арестованного:	
Подпись арестованного: Григорий Сиротенко - 22- Октября 1920 г.	
2-я часть (заполняется администрацией места заключения).	
23) Официальное название места заключения.	
24) По чьему ордеру арестован и № ордера.	
25) За кем зачислен?	
26) Препятствия заключенного.	
Примечания:	
Подпись заведующего местом заключения.	
Ответы на вопросы анкеты надо писать чернилами (в крайнем случае химическим карандашом), разборчиво, полностью, выписывая слова, по возможности без поправок и помарок.	

Отдел _____

5

Гор. Полтава 21 Октября 1920 г.

Протокол № _____

допроса, произведенного в Полтавской Губернской Чрезвычайной Комиссии по борьбе с контр.-рев., сабот. и спек.

по делу за № _____

Я, нижеподписавшийся, допрошен в качестве Обвиняемого показываю:

1. Фамилия Сиротенко
2. Имя, отчество Григорий Тимофеевич
3. Возраст 32 г.
4. Происхождение Ковач.
5. Место жительства с. Новин-Самбадан Ковач. уезда Поспывайского уезда.
6. Род занятий Адвокатурот. Преж. поверженн.
7. Семейное положение Женат
8. Имущественное положение _____

9. Партийность У.С.Д.Р.П.

10. Политические убеждения _____

11. Образование: | общее _____
| специальное Велик. юрид. наук

12. Чем занимался и где служил

а) до войны 1914 года В составе адвокатуры

б) до февральской революции 1917 года Кратковрем. завед. Подпоручик - командир 5 роты 222-го Рабочинского полка 4-го Авт. 9-го пехотн. в пех. в Германия.

в) до октябрьской революции 1917 года в пещу

г) с октябрьской революции до ареста в пещу. В конце февраля 1918. возвратился на Украину. Председатель комиссии по делам военнопленных при Центр. раде.

13. Сведения о прежней судимости _____

14. Что делал при Деникине _____

Протокол допиту Г. Сиротенка
Полтавською ГубЧК.
21 жовтня 1920 р. (початок)
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 11,
арк. 5-6.

В[опрос]. Кем Вы являлись на Генеральном Советании в Ровно и когда происходило совещание?

О[ответ]. В Ровно происходило Генеральное Советание Директории У.Н.Р., членов нового кабинета, который находился в стадии формирования, бывших министров кабинета Остапенко и представителей Центральных Комитетов следующих партий: 1) УСДРП, 2) УСР, 3) Соц[иалистов]-самостийников, 4) Республиканск[ой] партии и 5) Соц[иалистов]-федералистов. Петлюра председательствовал на этом советании. Это происходило в начале апреля. Петлюра в длинной речи охарактеризовал общее положение УНР, расшатанность тыла и призывал эти партии создать кабинет, который мог бы укрепить тыл. Результатом этого советания был создан социалистический кабинет Бориса Мартоса.

В[опрос]. Какова была платформа кабинета Мартоса?

О[ответ]. Была выпущена декларация, которой я не помню.

Протокол на двух страницах читал — все записано правильно

[Гр. Сиротенко]

28 грудня 1920 року.

Допрашивал: С. Дукельский. [підпис]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 11, арк. 7-8.

Оригінал. Рукопис на бланку.

6
Показания по существу дела *).

Я, Сиротенко Григорий показываю:

Что возвратившись из Германии своим плечом в конце февраля 1918 после заключенного мира между Центральной Радой и Германией, я был назначен Центр. Радой председателем комиссии по великим военнопленным в марте и был командирован по служебным делам в Берлин, затем Верный и состоял на этой же должности до 15 января 1919. Затем я директором был назначен на пост министра юстиции в кабинете Цеховского на этой посту я пробыл до 15 февраля после чего наш кабинет перешел в отставку и лишь через неделю в кабинет саратовского военного министра 4-го апреля 1919, исполнил я обязанности до 4-го мая. При кабинете саратовского я был назначен советником министра внутренних дел до 4-го мая раньше выехал по поводу декабря. В то время наши части не выдерживали военной дисциплины армии начали разлагаться. Часть министров перешла в эмиграцию, я же не выехал

Подпись

*) Показание снимается в первом листе.

Протокол допиту Г. Сиротенка
Полтавскою ГубЧК.

21 жовтня 1920 р. (закінчення)

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фл, т. 11,
арк. 5-6.

Документ № 38

Витяг з додаткових свідчень Г. Сиротенка від 28 грудня 1920 р.

Дополнительное показание гр. Сиротенко
Григория Тимофеевича
28 декабря 1920 года

В[опрос]. Когда происходило военное совещание в Здолбуново, каков был состав этого совещания и вопросы обсуждавшиеся на этом совещании?

О[твет]. Военное совещание в Здолбуново происходило в середине апреля. Состав совещания следующий: командующий Галицкой армией генерал Омелянович-Павленко, начальник штаба действующей армии атаман Мельник, командующий Северным фронтом атаман Оскилко, его начальник штаба полков-

ник Агапеев, начальник Генерального штаба генерал [Шайбеле], командующий Холмско-Галицким фронтом атаман Осецкий и я. Совещание происходило под председательством Петлюры. На этом совещании обсуждалось положение, вызванное переброской по приказу Пилсудского, вопреки приказу Антанты, частей армии Галлера на Галицию и на Холмщину. Галлеровская армия была предназначена Антантой исключительно для борьбы с Совет[ской] властью. В связи с создавшимся положением совещание обсудило вопрос о возможности ликвидации одного из фронтов Галицкого или большевистского, но в результате совещания положение осталось неизменным и борьба продолжалась на два фронта.

[...]

В[опрос]. Какова была Ваша роль в Гетманском правительстве?

О[твет]. С момента возникновения Комиссии военнопленных при Центральной Раде в начале марта месяца 1918 года я был назначен председателем этой комиссии. В период Гетманщины я состоял в той же должности в Киеве.

В период переворота против Гетмана в начале я был в Киеве, а в конце ноября 1918 года я выехал в ставку Петлюры для принятия участия в восстании против Гетмана.

[...]

В[опрос]. Какова была внешняя политика кабинета Чеховского?

О[твет]. По вопросам внешней политики я не в курсе дел; знаю только, что Греков ездил в Одессу для переговоров с Антантой. Слышал я от Грекова, что к нему являлся от Антанты некто Серкаль из Одессы и другие, которые занимались слежкой за Директорией и кабинетом Чеховского. Об этом мне рассказывали мои товарищи офицеры.

В[опрос]. Когда была образована единая Соборная Украинская Республика?

О[твет]. В конце января произошло торжественное соединение Галиции с Украинской согласно договору и утверждена Трудовым Конгрессом всей Украины единая Соборная Украинская Республика.

решии чекати на поштову. Використовува-
вши отриманий депешинули, которое при-
шло напередній характер при частини
Рольшевичев, мне удалось пер.ком. обратив
всех.

Считаю свою политическую деятель-
ность оконченною ввиду перетворення и
вообще сложившихся обстоятельств и зна-
ю с кем не соглашался и не был зна-
комства. Заходивши ко мне только род-
ственники в том числі свиньовъ Павлик
Сиротенко, Григорий - Завед. отд. освіти и
депешинер Павел Сиротенко аще в поштах.
Видісноюдан.

Документи на имя Петрушевского
Виктора Викторовича, аще были даны
именом Ново-Сеняга: ревкома Запорожском,
который оставил убитъ Вайсманом.

Протокол читал: Сиротенко Григорий
Павлович.

Пом. уполном. III группы Вейсман
Н. Сеняга
Кодол. чекка.
21/X 1920

26

М. Паулюс.

Коллекция отправляется на кв.
участки Стара-Самаровской
именом Анны Сиротенко производи-
те тщательный обзор обратили
самое серьезное внимание на пере-
мену и особенно на существован-
но, среднего роста, черные усы за-
курены вверх его независимо от
облика азиатского.

Пом. уполном. III группы Вейсман
Н. Сеняга
21/X 1920.

Вказівка про негайний
обшук Анни Сиротенко
та арешт чоловіка згідно
з описом. 21 жовтня 1920 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп,
т. 11, арк. 26.

[Вопрос]. Ваша деятельность при кабинете
Остапенко?

О[ответ]. При кабинете Остапенко я был на-
чальником Главного военно-юридиче-
ского управления при Военном мини-
стерстве. Находясь при кабинете Чехов-
ского, я совмещал эту же должность.
[...]

В[опрос] Какова была платформа кабинета
Остапенко?

О[ответ]. Во внешней политике ориента-
ция на Антанту и продолжение войны
с Совет[ской] властью и в области вну-
тренней политики отказ от земельного
закона прежнего кабинета, т. е. вос-
становление частной собственности
и упразднение многих новых социали-
стических реформ.

В[опрос]. Каковы были взаимоотношения
Директории с кабинетом Остапенко?

О[ответ]. Впечатление было такое, что между
Директорией и кабинетом существует
полное согласие.

В[опрос]. При каких условиях была создана
Генеральная военная инспекция и осо-
бый комитет обороны для очистки укра-
инской армии от советского элемента?

О[ответ]. Я был в Киеве и Виннице, а Петлю-
ра и Греков были на фронте, поэтому
о создании такой комиссии мне не из-
вестно.

В[опрос]. Какова была внешняя политика
кабинета Остапенко?

О[ответ]. Внешняя политика кабинета Оста-
пенко сводилась к усилению перегово-
ров с [Энно] и французским командо-
ванием в Одессе. Посылались миссии
в Париж, Ватикан, Лондон и др[угие]
страны продолжали свою деятельность
при кабинете Остапенко. Характер их
деятельности мне не известен.
[...]

Протокол на 6-ти страницах читал —
записано правильно
[...]

Гр. Сиротенко. 28-XII-1920.
Допрашивал С. Дукельский

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 11, арк. 10-12.
Оригинал. Рукопис.

УЧТЕНО в 1962 году

ХРАНИТЬ ВЕЧНО.

У С С Р

МИНИСТЕРСТВО ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

АРХИВ ВУЧК-СЛУ-НКВД-МВД.
АРХИВ

Учетно-архивного отдела

ВГВ при Сов. Министров У

СЛЕД. ФОНД

СЛЕДСТВ

Максим
Славінський

1868-1945

№ 516/148434

по обвинению

Славинский

Міністр праці
Української
Держави

Полученное из архива дело должно быть возвращено через 10 дней с момента получения его. Передача полученных из архива дел в другие отделы или органы производится исключительно через 1 Спецотдел МВД СССР

Ж У Р Н А Л Ї

СОВІТА МІНІСТРІВ

14 жовтня 1918 г.

В

ПРЕДСІДАТЕЛЬСТВОВАВЪ : А. К. Р М Е П Е Ц К І Й

ПРИСУТСТВОВАЛИ МІНІСТРИ: А. Ф. РОГОЗА, А. К. ЛОТОЦКІЙ, М. А. СЛАВИНСКІЙ, П. Я. СТЕВНИЦКІЙ, В. А. ЛУТЕНКО, В. В. ЛЬВІНСКІЙ, С. Н. ГЕРВЕЛЬ, В. В. РЕЙНЕВЪ, А. Г. ВАСИЛОВЪ, В. Н. ЛЕОНТОВИЧЪ, С. Ф. АБРИНГЪ, С. Н. ПЕТРОВЪ.

ЗАВІСІЛИ МІНІСТРОВЪ: К. В. ЗАМЕНЬ, А. А. ПАЛТОВЪ И ТОВАРИЩЪ ДЕРЖАВНАГО СЕКРЕТАРЯ Н. М. МОГИЛЬСКИЙ.

СЕКРЕТАРСТВОВАВЪ В. Ф. Д Е К Т Я Т Е Н Ъ.

Засіданіє о т к р и т о в ь 9 ч. 30 мин. вечера.

С Л У Ш А Л И :

П О С Т А Н О В И Л И :

I/. Докладъ Мінистра Внутреннихъ Дѣлъ объ ассигнованіи 60.000.000 карбованцевъ на выдачу авансовъ по содержанию Державно-Вартъ въ ноябрь, Декабрьъ текущаго года.

II/. Внесеніи Мінистромъ Внутреннихъ Дѣлъ законопроектъ объ отпускѣ Екаторинславскому Губернскому Земству 3.000.000 карб. на расходы охраны общественно-безопасности и порядка въ Екатеринбургской губерніи.

I/. Ассигновать въ распоряженіе Мінистра Внутреннихъ Дѣлъ авансомъ по сметѣ 1918 года 40.000.000 карб. на выдачу авансовъ по содержанию Державно-Вартъ въ ноябрь и Декабрьъ 1918 года.

II/. Законопроектъ одобрить означивъ въ законѣ, что порядокъ выдачи ссудъ, срокъ погашенія и порядокъ надзора за подлежащимъ расходамъ отпускаясь сумми были установлены по соглашенію Мінистровъ Внутреннихъ Дѣлъ Финансовъ и Державнаго Контролера

III/. Докладъ Мінистра Финансовъ объ отпускѣ 6.160.000 карб. на канцелярскіе и хозяйственныя расходы Особаго Корпуса пограничной Страхи.

IV/. Докладъ Мінистра Торговли и Промышленности о предстоящихъ переговорахъ съ Представителями Кубанскаго Краевого Правительства по заключенію финансово-экономическаго договора.

III/. Докладъ одобрить.

IV/. Уполномочить на веденіе переговоровъ съ Представителями Кубанскаго Краевого Правительства и на подписаніе финансово-экономическаго договора съ Кубанскимъ Краевымъ Правительствомъ

1/. Товарища Мінистра Торговли и Промышленности Сеггья Васильевича Бородавскаго - отъ Мінистерства Торговли и Промышленности.

2/. Товарища Мінистра Внутреннихъ Дѣлъ Виктора Аркадьевича Кулабико-Корецкаго - отъ почтово-телеграфнаго вѣдомства.

3/. Товарища Мінистра Финансовъ Николая Евгеньевича Заменъ - отъ Мінистерства Финансовъ.

4/. Товарища Мінистра Пути Сообщенія Андрея Васильевича Дунашовича отъ Мінистерства Пути Сообщенія.

У/. Внесеніе Морскимъ Мінистромъ законопроектъ о временныхъ штатахъ Корпуса морско-береговой обороны и объ отпускѣ 1.076.000 карбованцевъ на содержаніе этого Корпуса съ 1 августа 1918 года.

VI/. Докладъ Мінистра Финансовъ о выдачѣ наградныхъ чинамъ акціонно-инвѣстичіи в вольнонаемныя

У/. Законопроектъ одобрить.

VI/. Докладъ одобрить.

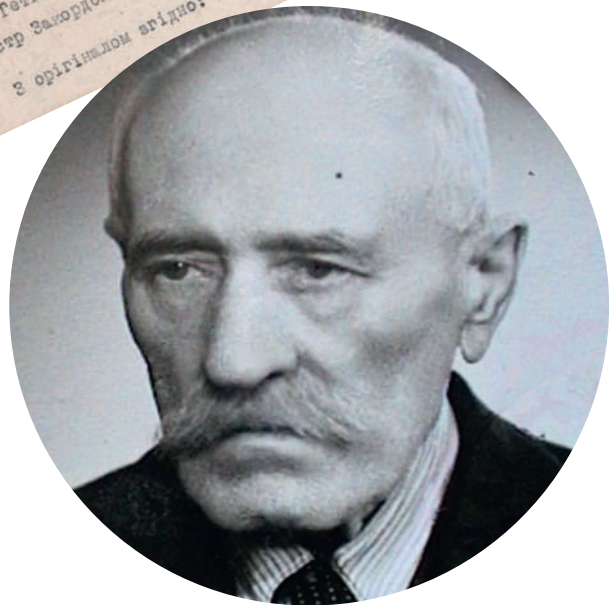
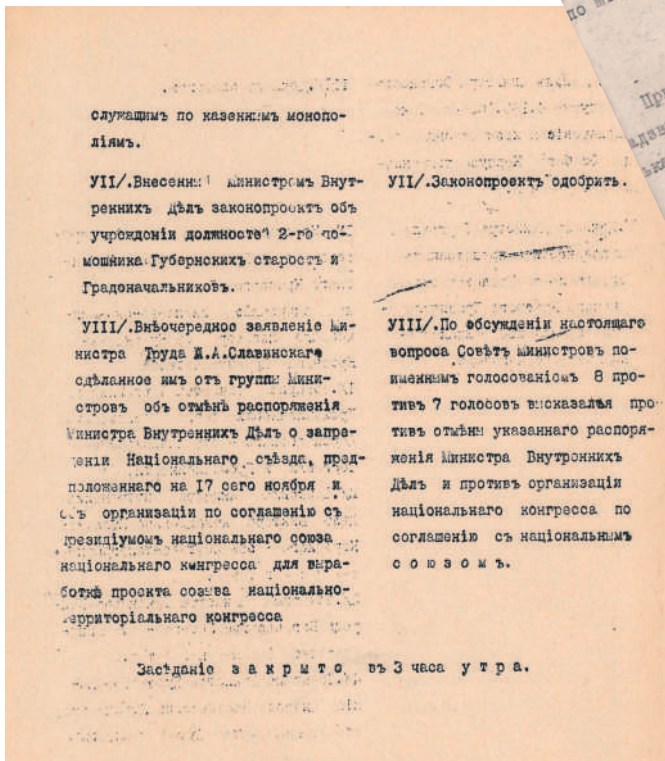
Журнал засідання Ради Міністрів Української Держави з розглядом питання, піднятого міністром праці М. Славінським. 14 листопада 1918 р. ЦДАВОУ, ф. 1064, оп. 1, спр. 7, арк. 43-44.

МАКСИМ АНТОНОВИЧ Славінський народився у селі Ставище Таращанського повіту Київської губернії (нині селище міського типу Київської області). У 1886 р. закінчив Другу київську гімназію, навчався на юридичному та історико-філологічному факультетах Університету Святого Володимира (випуск 1895 р.). Будучи студентом, долучився до радикально-демократичних гуртків, які гуртувалися навколо Михайла Драгоманова.

НАГОРІ ЗЛІВА.
З'їзд представників українських дипломатичних місій і посольств у Карлсбаді. Сьомий справа стоїть М. Славінський (1919 р.)

У 1895-1896 рр. служив у російській імператорській армії. Після демобілізації жив у Петербурзі, дописувач

Копія наказу П. Скоропадського про призначення М. Славінського представником при Уряді Всевеликого Війська Донського. 2 жовтня 1918 р. ЦДАВОУ, ф. 3766, оп. 2, стр. 3, арк. 15.

періодичних видань. У 1901 р. висланий із Петербурга до Катеринослава, де працював в редакції газети «Приднепровский край».

У 1902 р. повернувся до Петербурга і продовжив літературно-журналістську діяльність. Водночас, за деякими даними, працював помічником присяжного повіреного. Із 1904 р. — в Одесі, редагує журнал «Южные записки». Брав участь у російсько-японській війні 1904–1905 рр. На початку 1906 р. повернувся до Петербурга, співпрацював з різними виданнями. Після виборів до першої Державної Думи Російської імперії

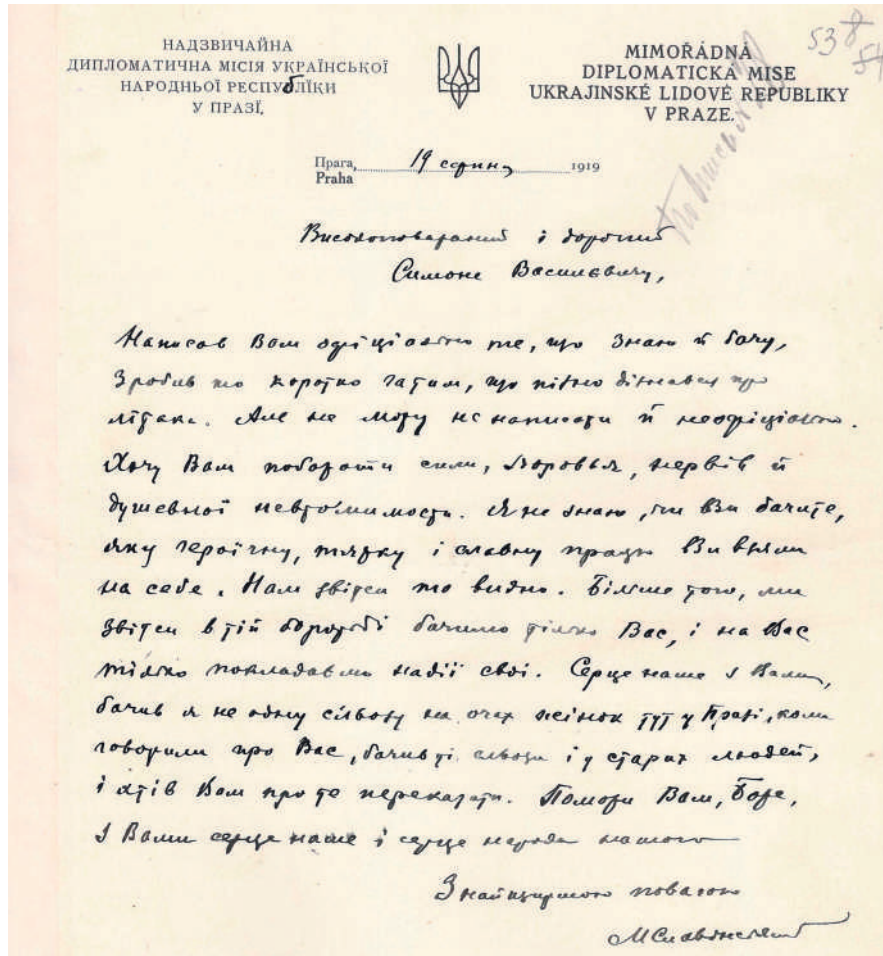
працював редактором газети Української парламентарної громади «Украинский вестник». Під час Першої світової війни у 1915–1917 рр. мобілізований до російської імператорської армії у чині прапорщика.

М. Славінський став одним із організаторів української демонстрації у Петрограді 12 березня 1917 р. Як один із керівників української громади тодішньої російської столиці відвідав голову Тимчасового уряду Георгія Львова та заявив йому про необхідність задоволення вимог українського руху. Тоді ж увійшов до складу керівництва Української національної

ради в Петрограді. Невдовзі його призначили головою Особливої наради з обласної реформи при Тимчасовому уряді та заступником комісара Тимчасового уряду зі справ України.

Після більшовицького перевороту залишався у Петрограді, але у травні 1918 р. через загрозу червоного терору повернувся до України.

За Гетьманату Павла Скоропадського призначений радником Міністерства закордонних справ. Згодом став послом Української Держави в Області Війська Донського та членом мирної делегації на перемо-

Лист до С. Петлюри від Надзвичайної Дипломатичної місії УНР у Празі за підписом М. Славінського. 19 серпня 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 1429, оп. 1, спр. 7, арк. 53.

винах з радянською Росією. Від літа 1918 р. — член Українського Національного Союзу. Із жовтня 1918 р. — міністр праці Української Держави.

Член Радикально-демократичної партії, із 1918 р. — Української партії соціалістів-федералістів (УПСФ). Восени 1918 р. обраний членом ЦК УПСФ. 13 грудня М. Славінського викликав Гетьман П. Скоропадський і ознайомив його із текстом грамоти про відречення та після правок М. Славінського відразу підписав документ. На початку січня 1919 р. отримав призначення на посаду посла УНР в Чехословаччині. Був особисто знайомим з Томашем Масариком.

За ініціативи М. Славінського видано серію з 41 брошури під загальною назвою «Poznejme Ukrajinu. Sbíрка informačních a časových pojednání o ukrajinské otázce» («Пізнаймо Україну. Збірка інформаційних есе та роздумів про минуле щодо українського питання»). Чимало дописував в українські та іншомовні періодичні видання.

У 1923 р. розпустив дипломатичну місію УНР в Чехословаччині та почав працювати професором Української сільськогосподарської академії в Подєбрадах. Із 1931 р. перебував на пенсії та займався науковою та літературною діяльністю, перекладав твори

європейських класиків українською та російською мовами.

У 1931–1938 рр. очолював Український республікансько-демократичний клуб у Празі, що організовував різні культурно-просвітницькі заходи для української діаспори. Також був заступником голови Української головної еміграційної ради — організації, що спробувала об'єднати українську діаспору. У 1937 р. у Парижі на запрошення Комітету дружби народів Кавказу, Туркестану та України прочитав лекцію «Національно-государственная проблема в СССР». Текст лекції був опублікований окремою брошурою.

Автор чималої кількості публіцистичних та літературних творів, спогадів, перекладів, зокрема, підручника «Історія України» (Подєбради, 1934) та серії статей «Український монархізм» в часописі «Тризуб».

Із початком нацистської окупації Праги був викликаний на допит в гестапо.

Заарештований 27 травня 1945 р. відділом військової контррозвідки СМЕРШ 4 гвардійської танкової армії у Празі. Звинувачений за статтями 54-2 та 54-11 Кримінального кодексу УРСР. Із 2 серпня перебував у в'язниці № 1 УНКВД по Київській області. Помер до початку судового слідства 23 листопада 1945 р.

Дружина — Марія Сосчина (1879–1958).

3

" У Т В Е Р Ж И А Ю "

НАЧ. ОТДЕЛА КОНТРАРАЗВЕДКИ " СМЕРШ " 4 ГВАРДИЙСКОЙ ТАНКОВОЙ АРМИИ - ГВАРДИИ ПОЛКОВНИК -

СЛАВИНСКОГО

1 июня 1945 г.

" 1 " июня 1945 г.

" А Р Е С Т " САНКЦИОНИРОВАНО

ВОЕННЫМ ПРОКУРОРОМ 4 ГВАРДИЙСКОЙ ТАНКОВОЙ АРМИИ - ГВАРДИИ ПОЛКОВНИК ВОЗМУЩЕНЫМ -

" 1 " июня 1945 г.

" * " июня 1945 г.

21/10

П О С Т А Н О В Л Е Н И Е

/ на арест /

" 1 " июня 1945 г. Действующая Армия. -

Я, зам. начальника 1 отделения ОКР " СМЕРШ " 4 гвард. танковой армии - гвардии капитан МИНАЕВ, рассмотрев поступившие материалы в ОКР " СМЕРШ " 4 гв. танковой армии о преступной деятельности:

СЛАВИНСКОГО Максима Антоновича, 1868 года рождения, уроженец м. Ставице, быв. Киевской губ., по происхождению из крестьян, по национальности украинец, с высшим образованием, проживав в г. Прага / Чехословакия /.

Н А Ш Е Л: -

что СЛАВИНСКИЙ с 1883 г. начал принимать участие в так называемых радикально-демократических кружках, которые группировались вокруг профессора Киевского университета - ДРАГОМАНОВА. - Прикнуж в 1918 г. в г. Киеве к " Украинскому национальному союзу ", во главе которого стоял - ВИННИЧЕНКО, СЛАВИНСКИЙ вскоре достиг видного положения при Директории и правительстве " УНР ", которыми был послан в Чехословакию во главе дипломатической миссии. С тех пор СЛАВИНСКИЙ безвыездно проживал в г. Праге. Живя в г. Праге, СЛАВИНСКИЙ неоднократно выступал с докладами посвященными национальному вопросу, причем все они носили явно антисоветский характер.

П О С Т А Н О В Л Е Н И Е: -

СЛАВИНСКОГО Максима Антоновича подвергнуть аресту и обыску. -

ЗАМ. НАЧ. 1 ОТДЕЛЕНИЯ ОКР " СМЕРШ " 4 ГТА - ГВАРДИИ КАПИТАН *Минаев* / МИНАЕВ /

" СОГЛАСЕН ": - *Зайца* НАЧАЛЬНИК СЛЕДОТДЕЛЕНИЯ ОКР " СМЕРШ " 4 ГВ ТАНКОВ АРМИИ - ГВ. МАЙОР *Милинчук* / МИЛИНЧУК /

" 4-вс "

Постанова про арешт
М. Славінського, затверджена
начальником відділу
контррозвідки «Смерш».
1 червня 1945 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71178-фп, арк. 3.

Документ № 39

**Витяг з протоколу допиту М. Славінського
про урядову діяльність**

[М. Славінський]
Стенограмма

Протокол допроса
обвиняемого Славинского Максима
Антоновича

14 октября 1945 года.
Начало в 11 час. 20 м.

Славинский М.А., 1868 года рож-
дения, уроженец с. Ставище того

6

Материалы контрразведки "Смерш"
Возвращено 29.06.08

Действителен на _____ сутки

О Р Д Е Р № 134

" 1 " июня 1945 г.

Выдан сотруднику _____

Материалы контрразведки "Смерш" *Зайца*
контррозв. фронт. *89508*

тов: *Минаеву*

на производство *арешта и обыска*

Славинского
Максима Антоновича

по адресу *по месту нахождения*

НАЧ. ОТДЕЛА КОНТРАРАЗВЕДКИ " СМЕРШ " 4 ГВАРДИЙСКОЙ ТАНКОВОЙ АРМИИ - ГВАРДИИ ПОЛКОВНИК ВОЗМУЩЕНЫМ -

НАЧ. СЛЕДОТДЕЛЕНИЯ ОКР " СМЕРШ " 4 ГВ ТАНКОВОЙ АРМИИ - ГВ. МАЙОР

Ф.к.л. юн. кл. Зак. 846

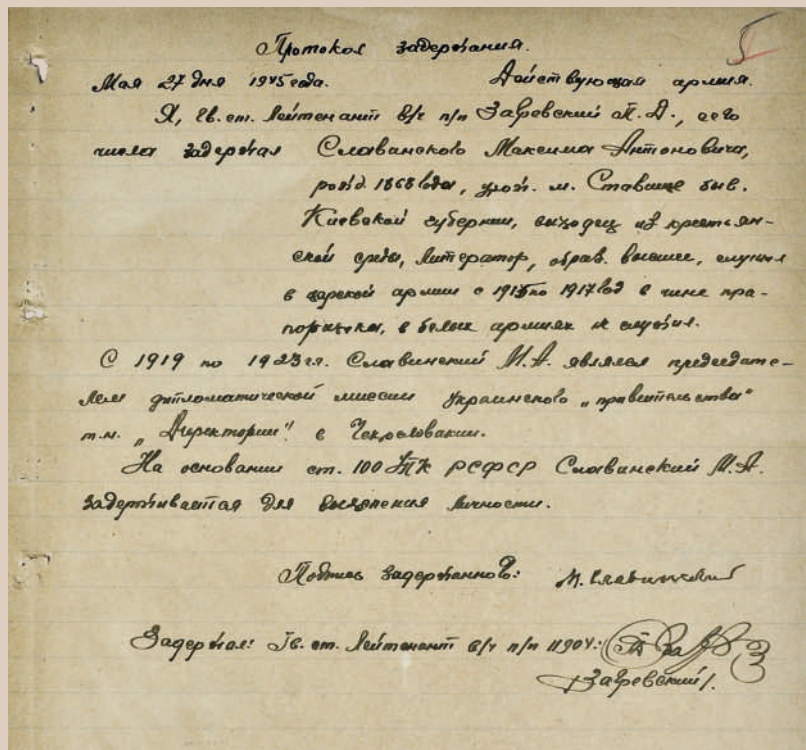
Ордер на арешт і обшук
М. Славінського. 1 червня 1945 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71178-фп, арк. 6.

же района Киевской области, из
крестьян, по профессии литератор,
бывший член партии украинских
социалистов-федералистов, в цар-
ской армии служил в чине прапор-
щика, женат, с 1919 года проживал
в г. Прага (Чехословакия).
Арестован 1.VI.1945 года

[...]

Вопрос: Какие должности вы занимали
в украинских буржуазных правительствах
и в чем конкретно выражалась Ваша роль
в борьбе против советской власти?

Ответ: Украинская партия социалистов-
федералистов принимала активное
участие в деятельности Центральной

Протокол затримання
М. Славінського у м. Прага
(Чехословачина).
27 травня 1945 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71178-фп, арк. 5.

Рады. Члены партии Ефремов был зам. председателя Центральной Рады, Шульгин — генеральным секретарем, Лотоцкий — генеральным писарем и пр.

Наша партия полностью одобряла анти-советскую политику Центральной Рады, в том числе и приглашение немцев на Украину.

Я прибыл в Киев в мае 1918 года, когда приглашенные Центральной Радой немцы разогнали ее и поставили у власти гетмана Скоропадского. Таким образом участия в работе Центральной Рады я лично не принимал.

В Киеве я встретился с бывшим председателем Центральной Рады Грушевским, который, объясняя мне мотивы приглашения немцев, заявил, что немцы прибыли на Украину для того, чтобы помочь Центральной Раде в борьбе с Советской властью.

Кроме того, заключение договора между Центральной Радой и немцами, по мнению Грушевского, могло привести к тому, что и другие капиталистические государства признают Украину.

Наша партия приняла участие в гетманском правительстве.

Я лично некоторое время был членом совета при министре иностранных дел,

а также по поручению Скоропадского входил в комиссию по переговорам с правительством Советской России. Ввиду возникших разногласий о границах, Советская делегация выехала в Москву и больше не возвращалась.

В сентябре 1918 года я был послан в качестве представителя Украинской Державы при правительстве Всевеликого Войска Донского. Мне было поручено исправлять договор между генералом Красновым и Скоропадским о границах и правах граждан. Границы были установлены и права украинцев на Дону, а казаков на Украине признаны одинаковыми.

Пробыв 2–3 недели у Краснова, я вернулся в Киев. Гетман лично вел переговоры с Красновым и назначил при нем своего генерала, фамилию которого не знаю.

Члены нашей партии Яковлев и Лотоцкий были директорами департамента министерства иностранных дел, Шульгин — советником этого же министерства. Другие члены партии занимали аналогичные должности в других министерствах.

В конце лета 1918 года все украинские буржуазные партии, в том числе и наша, нелегально создали «Украинский национальный союз», который хотел свергнуть гетмана и заставить его добровольно передать власть Центральной Раде.

Решено было, что от нашей партии в гетманское правительство Лизогуба будет введено 4 министра, которые убедят гетмана уйти от власти.

Чтобы формально партия не отвечала за наши действия, мы на время вышли из партии.

Я был назначен министром труда, Лотоцкий — министром вероисповеданий, Стебницький — министром просвещения и Вязлов — министром юстиции.

Выполняя указания «Украинского национального союза», мы убеждали гетмана передать власть Центральной Раде. Скоропадский поставил этот вопрос на обсуждение совета министров, который не согласился с нами.

Об этом мы поставили в известность председателя Союза Винниченко, который на другой день вместе с Петлюрой и др. выехал в Белую Церковь, откуда начали восстание.

15

Протокол допроса
Июнь 2 дня 1945 года

Я, Зам. Начальника 1-го отделения Отдела
Контрразведки «Смерш» 4-ой гвардейской Тан-
ковой армии гв. Капитан Шинаев, всего числа
допросил в качестве арестованного;
Славинского Максима Антоновича,
1868 года рождения, уроженца м-ка
Ставище, быв. Киевской губернии,
то соучастника из крестьян,
то националист Украины, с
высшим образованием, безпод-
данства, проживав в Праге
Чехословакия, на Весели и 738.-

Вопрос: - К каким политическим партиям
Вы принадлежите?

Ответ: - В 1888 году, я начал принимать участие
в так называемой радикально-демок-
ратической кружке, которая функци-
онировала вокруг профессора Киевского
Университета - Духовникова (брат
матери Леси Украинки), который в конце
прошлого столетия эмигрировал в Не-
мечу, а затем в Болгарию.
Радикально-демократические круж-
ки, впоследствии эмигрировали на Украину

М. Славинский

Протокол допиту
М. Славінського
від 2 червня 1945 р.
(початок)
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71178-фп,
арк. 15-16.

Перед вступлением петлюровских войск
в Киев /14 декабря 1918 года/ Скоро-
падский вызвал к себе меня, полтавского
помещика и сахарозаводчика Леонтовича
и предложил просмотреть текст его отрече-
ния от власти.

Я просмотрел его, откорректировал,
и при мне Скоропадский подписал этот
текст. После вступления петлюровских
войск в Киев, директория начала посылать
свои дипломатические миссии в разные
страны, добываясь признания и помощи.

Мне было предложено возглавить мис-
сию в Чехословакии. Я согласился и 19 ян-
варя 1919 года выехал в Прагу.

[...]

в «Радикально-демократическую партию»,
которая в 1917 году получила название партии
социалистов-демократов. В составе этой
партии, во главе которой тогда стоял про-
фессор - Игнатовский, я и выехал в 1918 и пос-
ледующие годы проживал в партии Советской
власти.

После в 1918 году в гор. Львове и
«Украинскому Национальному Совету», во
главе которого стоял - Винниченко, я вскоре
добыл видного положения при Директории
и Правительстве «УНР» - Украинской Наход-
ной Республики, которыми в 1919 году и
был послан в Чехословакию во главе дип-
ломатической миссии. С тех пор я без-
выездно проживал в г. Праге. В 1923 году
я был вынужден покинуть Львов миссией
и передать все ее дело Петлюре, проми-
вавшись в гор. Варшаве.

После в гор. Праге, я был избран в
число профессоров Земледельческой акаде-
мии в гор. Надейрада, в которой все время
«Миссия 19 Советов» и «Миссия Украина».

Моя политическая деятельность в
эмиграции заключалась в работе в
эмигрантской организации так называемой
«Радикально-демократической партии»,
во главе которой попрежнему стоял -

М. Славинский

Допрос закончен в 13 час. 30 мин.
25.X.1945 г.
/перерыв с 15-35 24.X. до 10-40
25.X.45 г./

Записано с моих слов правильно, мною
прочитано. [М. Славінський]
ДОПРОСИЛ: НАЧАЛЬНИК ОТДЕЛЕНИЯ
СЛЕДЧАСТИ НКГБ УССР
капитан [підпис] /Дубок/
Стенографировала: Кулагина
[підпис]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71178-фп, арк. 90-98.
Оригінал. Машинопис.

профессор Чусевский и Магжесов. 16
В „Радикально-демократической партии“
я состоял до 1949 года, а затем она была
распущена и как партия прекратила свое
существование.

Вопрос: - Расскажите о своей практической анти-
советской националистической деятель-
ности?

Ответ: - Социализируясь с венгерскими
целями и идеями антисоветских украин-
ских националистических организаций, я
неоднократно выступал в докладах те-
матическом национальном вопросе, при-
чем все они носили явно антисоветский
характер. В своем докладе „Национально-
государственная проблема в СССР“ про-
читанном мною 17 мая 1937 года в гор.
Партизе, я доукомплектовал свои пункты так:
„ Путь от Москвы, от святой
Москвы, - Красной и белой, от свя-
того русского, - царского, Романов-
вского и демократического, от
святого имперского единства, - внеш-
него и внутреннего, путь от России
вообще“ (Национально-государствен-
ная проблема в СССР ст. 68). -
М. Славинский

Мои доклады читались перед
широкой аудиторией, которая собиралась
благодаря старательному ведению
Николаем/Генрихом Куцаком имени
„Масштабного Националиста“, Виши Камен-
Нена Клевейной по адресу Советского Союза
и коммунистической партии. В этом
же докладе мною было сказано:
„Террор, как известно, является
неотъемлемой принадлежностью
советского режима; он существовал
всегда, а национальные терроры в
этом отношении неслыханны. Если
считают все равно, тюрьмы и ссылки,
часть убивавшихся модерной
смерти, то выдворят этих людей, -
без преувеличения - поднимается до
лимитов“ (Национально-государствен-
ная проблема в СССР ст. 70). -
Максим Антонович, на протяжении всех
лет эмиграции, я не оставил антисоветской
националистической деятельности. -
Протокол в моих слов записан про-
шло мне записан, в нем и расставлен
М. Славинский
Вопрос: Зап. Нап. 1-й инд. РК „Смелый“
11 кв. танковой армии.
18. капитан Пилишгор (Минск)

Протокол допиту
М. Славинського
від 2 червня 1945 р.
(закінчення)

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71178-фн,
арк. 15-16.

Документ № 40

по /ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР /
ст. ст. 58-2 и 58.11 УК РСФСР/.

Обвинувальний висновок по справі М. Славинського

«У Т В Е Р Ж Д А Ю»
НАРОДНЫЙ КОМИССАР ГОСУДАРСТВЕННОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ УССР
ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТ [підпис]
- САВЧЕНКО -
«9» ноября 1945 года

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ

По следственному делу № 516/
148434 по обвинению Славинского
Максима Антоновича

[...]

На основании изложенного ОБВИНЯ-
ЕТСЯ:

Славинский Максим Антонович,
1868 года рождения, уроженец

17

"УТВЕРЖДАЮ"

НАЧ ПРАЖСКОЙ ОПЕРАТИВНОЙ ГРУППЫ "СМЕРЬ"
ГВКР ФРОНТА - ПОДПОЛКОВНИК *Меркулов*
/ТЕРЯКОВ/

"14" VI 1945 г.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
/о пред'явлении обвинения/

Город Прага. 1945 года июля "14" дня

Я, сотрудник Пижской оперативной группы "Смерь" Первого Украинского фронта - гв. капитан МИНАЕВ, рассмотрев следственный материал по делу №-516 и приняв во внимание, что СЛАВИНСКИЙ Максим Антонович, достаточно заслуживает в том, что он является членом реакционной партии "Радикал" - "Демократ" и солидаризируется с сепаратистскими стремлениями антисоветских украинских националистических организаций, на протяжении ряда лет, вел активную работу направленную на свержение Советской власти на Украине, отторжение ее от Советского Союза и создание на Украине самостоятельного буржуазного государства.

ПОСТАНОВИЛ:

Руководствуясь ст. ст. 128 и 129 УПК РСФСР привлечь СЛАВИНСКОГО Максима Антоновича в качестве обвиняемого, пред'явив ему обвинение по ст. ст. 88-2 и 89-11 УК РСФСР, о чем об'явить обвиняемому под расписку в настоящем постановлении.

Копию настоящего постановления в порядке ст. 146 УПК РСФСР направить Прокурору.

СОТРУДНИК ПРАЖСКОЙ ОПЕРАТИВНОЙ ГРУППЫ "СМЕРЬ"
Г ВКР ФРОНТА - ГВАРДИИ КАПИТАН *Минаев*
/МИНАЕВ/

Настоящее постановление мне об'явлено "14 июня" 1945 г.
Подпись обвиняемого *М. Славинский*

Постанова про пред'явлення обвинувачення М. Славинському.
14 червня 1945 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71178-фп, арк. 17.

Постанова про передачу слідчої справи на М. Славинського до НКГБ УССР. 2 серпня 1945 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71178-фп, арк. 104.

с. Ставице Киевской области, из крестьян, по профессии литератор-публицист, с высшим образованием, бывший прапорщик царской армии, украинец, без гражданства, не судим, с 1890 по 1930 год член антисоветской радикально-демократической партии. Проживал в гор. Праге, —

в том, что:

1. С момента создания Советской власти в России и на Украине вел активную борьбу за отторжение Украины от Советского Союза и создание украинского буржуазного государства.

В 1918 году был министром труда, советником министра иностранных дел «пра-

вительства» гетмана Скоропадского и занимал в нем другие руководящие должности.

2. С 1919 по 1923 год был главой дипломатической миссии петлюровского правительства в Чехословакии, лично приобрел и отправил для петлюровской армии 3 вагона медикаментов и 2 вагона обмундирования.

Отправил в распоряжение петлюровских властей около 10.000 человек — украинцев из числа военнопленных бывшей русской армии.

Издавал и распространял брошюры, в которых призывал население Чехословакии оказывать помощь петлюровскому правительству в борьбе против Советского государства.

104

"УТВЕРЖДАЮ"

ЗАМ. НАЧ. УБЪ НКГБ УССР
ПОДПОЛКОВНИК /Зайцев/

2 августа 1945 г.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
/о передаче следственного дела/

1 августа 1945 года, гор. Киев.

Я, Следственный 4-й НКВД УССР майор *Минин*
рассмотрев следственное дело № 516 по обвинению
Славинского Максима Антоновича
в преступлениях, предусмотренных ст. ст. 51-9 и 51-11
УК УССР, —

нашел:

По распоряжению Народного Комиссара Внутренних Дел УССР, Генерал-Лейтенанта тов. Рыского, указанное дело вместе с арестованным Славинским М. А. подлежит передаче в НКГБ УССР.

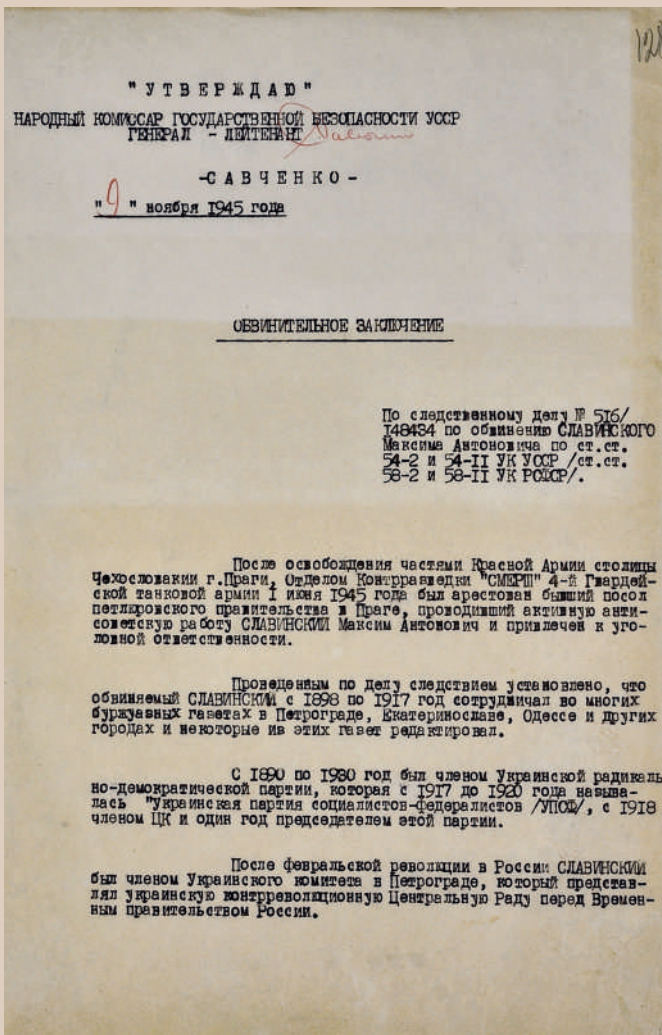
В соответствии с изложенным, —

ПОСТАНОВИЛ:

Следственное дело № 516 вместе с арестованным Славинским Максимом Антоновичем передать через 1 Спецотдел НКВД УССР в следственную часть НКГБ УССР.

След. 4-й НКВД УССР Майор Минин

Согласен: Зам. Нач. След. отдела УБЪ НКВД УССР
Капитан *Крутяков*

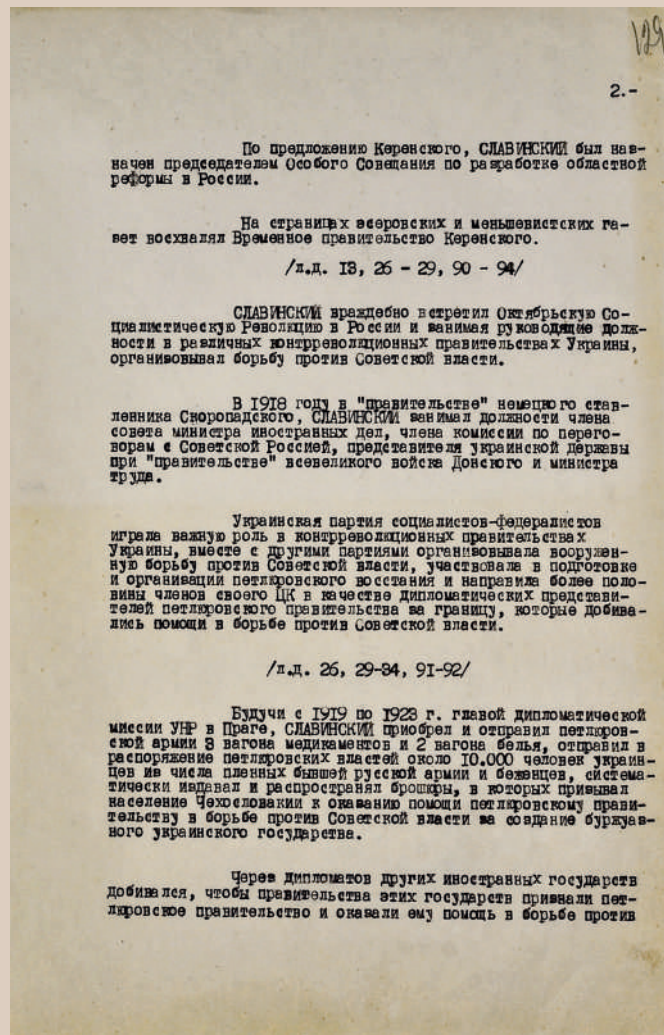
Обиувальний висновок
на М. Славинського.
9 листопада 1945 р.
(початок)
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71178-фн,
арк. 128-132

3. С 1926 по 1935 год был членом, а с 1935 по 1938 год председателем правления «Республиканско-демократического клуба» в Праге, где систематически выступал с докладами антисоветского содержания, призывая капиталистические государства к борьбе против СССР.

Приглашал для чтения таких докладов петлюровских генералов и министров.

4. В течение 10 лет сотрудничал в петлюровской газете «Трезуб» [так у тексті], издававшейся в Париже, где систематически помещал свои статьи антисоветского содержания.

В 1937 году специально ездил в Париж для чтения доклада, в котором призывал к вооруженной борьбе против Советского Союза, за отторжение от него националь-

По предложению Керенского, СЛАВИНСКИЙ был назначен председателем Особого Совещания по разработке областной реформы в России.

На страницах эсеровских и меньшевистских газет восхвалял Временное правительство Керенского.

/л.д. 18, 26 - 29, 90 - 94/

СЛАВИНСКИЙ враждебно встретил Октябрьскую Социалистическую Революцию в России и занимая руководящие должности в различных контрреволюционных правительствах Украины, организовывал борьбу против Советской власти.

В 1918 году в "правительстве" немецкого ставленника Скоропадского, СЛАВИНСКИЙ занимал должности члена совета министра иностранных дел, члена комиссии по переговорам с Советской Россией, представителя украинской державы при "правительстве" всевеликого князя Донского и министра труда.

Украинская партия социалистов-федералистов играла важную роль в контрреволюционных правительствах Украины, вместе с другими партиями организовывала вооруженную борьбу против Советской власти, участвовала в подготовке и организации петлюровского восстания и направил более половины членов своего ЦК в качестве дипломатических представителей петлюровского правительства за границу, которые добивались помощи в борьбе против Советской власти.

/л.д. 26, 29-34, 91-92/

Будучи с 1919 по 1928 г. главой дипломатической миссии УНР в Праге, СЛАВИНСКИЙ приобрел и отправил петлюровской армии 3 вагона медикаментов и 2 вагона белья, отправил в распоряжение петлюровских властей около 10.000 человек украинцев из числа пленных бывшей русской армии и беженцев, систематически издавал и распространял брошюры, в которых призывал население Чехословакии к оказанию помощи петлюровскому правительству в борьбе против Советской власти за создание буржуазного украинского государства.

Через дипломатов других иностранных государств добивался, чтобы правительства этих государств призывали петлюровское правительство и оказали ему помощь в борьбе против

ных республик и создания там буржуазного строя.

5. С 1918 по 1930 год был членом ЦК и один год председателем антисоветской украинской партии социалистов-федералистов, которая организовывала активную борьбу против Советской власти,

т. е. в преступлениях, предусмотренных ст. ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

Виновным себя признал (л. д. 18-21, 90-97).

Изобличается показаниями обвиняемых Россиневича и Зленко и вещественными доказательствами (л. д. 99-101, 108-125).

Руководствуясь ст. 204 УПК УССР, следственное дело № 516/148434 по обвинению Славинского Максима Антоновича

Советской власти. О своей работе информировал петляровское правительство и лично Петляру.

/л.д. 84-88, 41-52, 92 - 94/

С 1926 по 1938 год был членом правления "Республиканско-демократического клуба" в Праге, в т.ч. с 1925 по 1938 год его председателем, в котором организовывал и лично систематически читал доклады и лекции антисоветского содержания. В качестве докладчиков приглашал бывш. петляровских генералов ОМЕЛЬЯНОВИЧА-ПАВЛЕНКО и ПЕТРОВА, министров МАРТОСА, ШУДЫГИНА, ЯСОВИЦА и др.

Лично читал лекции и доклады о Петляре, Центральной Раде, национальной политике большевиков и др., в которых в наглой форме клеветал на Советский Союз и принимал капиталистические государства к борьбе с ним.

/л.д. 57- 59, 77- 78, 95 /

В течение десяти лет сотрудничал в петляровской газете "Трезуб", издававшейся в Париже, помещал на ее страницах статьи антисоветского содержания. В 1937 году специально ездил в Париж, где прочел доклад на тему "Национально-государственная проблема в СССР", в котором клеветнически утверждал, что русский народ угнетает все другие народы, что в СССР проводится бесчеловечный террор и что только борьбой и кровью можно разрешить национальную проблему в СССР, оторгнув от него национальные республики и создав в них буржуазный режим.

Этот доклад был распространен во многих капиталистических странах среди эмигрантов.

СЛАВИНСКИЙ неоднократно участвовал на различных конференциях и совещаниях украинской эмиграции.

/л.д. 56- 57, 60-69, 95- 97/

На основании изложенного ОБВИНЯЕТСЯ:

СЛАВИНСКИЙ Максим Антонович, 1868 года рождения, уроженец с.Славиче, Киевской области, из крестьян по профессии литератор -публицист, с высшим образованием, бывший прапорщик царской армии, украин-

нец, без гражданства, не судим, с 1890 по 1930 год член антисоветской украинской радикально-демократической партии. Проживал в гор.Праге,-

в том, что:

1. С момента создания Советской власти в России и на Украине вел активную борьбу за отторжение Украины от Советского Союза и создание украинского буржуазного государства.

В 1918 году был министром труда, советником министра иностранных дел "правительства" германа Скоропадского и занимал в нем другие руководящие должности.

2. С 1919 по 1923 год был главой дипломатической миссии петляровского правительства в Чехословакии, лично приобрел и отправил для петляровской армии 3 вагона медикаментов и 2 вагона обмундирования.

Отправил в распоряжение петляровских властей около 10.000 человек украинцев из числа военнопленных бывшей русской армии.

Издавал и распространял брошюры, в которых призывал население Чехословакии оказывать помощь петляровскому правительству в борьбе против Советского государства.

3. С 1926 по 1935 год был членом, а с 1935 по 1938 год председателем правления "Республиканско-демократического клуба" в Праге, где систематически выступал с Докладами антисоветского содержания, призывая капиталистические государства к борьбе против СССР.

Приглашал для чтения таких докладов петляровских генералов и министров.

4. В течение 10 лет сотрудничал в петляровской газете "Трезуб", издававшейся в Париже, где систематически помещал свои статьи антисоветского содержания.

В 1937 году специально ездил в Париж для чтения доклада, в котором призывал к вооруженной борьбе против Советского Союза, за отторжение от него национальных республик и создания там буржуазного строя.

Обвинувальный висновок на М. Славинського.

9 листопада 1945 р.

(продовження)

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71178-фп, арк. 128-132

через Прокурора УССР направить на рассмотрение Военного трибунала.

НАЧАЛЬНИК ОТДЕЛЕНИЯ СЛЕДЧАСТИ
НКГБ УССР
КАПИТАН [підпис] /Дубок/

СОГЛАСЕН: НАЧАЛЬНИК СЛЕДЧАСТИ
НКГБ УССР
Полковник [підпис] /Павловский/
Обвинительное заключение составлено «1» ноября 1945 г. — г. Киев.

СПРАВКА: 1. Обвиняемый Славинский М.А. содержится в тюрьме № 1 УНКВД — гор. Киев.
2. Вещественные доказательства и личные документы при деле.

НАЧАЛЬНИК ОТДЕЛЕНИЯ СЛЕДЧАСТИ
НКГБ УССР
Капитан [підпис] /Дубок/

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71178-фп, арк. 128-132.
Оригінал. Машинопис.

5.-

5. С 1918 по 1920 год был членом ЦК и один год председателем антисоветской украинской партии социалистов-федералистов, которая организовывала активную борьбу против Советской власти.

т.е. в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-2 и 54-II УК УССР.

Виною себя признал /л.д. 18-21,90-97/.

Исключается показаниями обвиняемых РОССИНСКИХ и ЗДЕНКО и вещественными доказательствами /л.д. 99-101,108-125/.

Руководствуясь ст.204 УПК УССР - следственное дело № 516/148454 по обвинению СЛАВИНСКОГО Максима Антоновича через Прокурора УССР - направить на рассмотрение Военного Трибунала.

НАЧАЛЬНИК ОТДЕЛЕНИЯ СЛЕДСТВИЯ ИТЭБ УССР
КАПИТАН /Дубок/

СОГЛАСЕН: НАЧАЛЬНИК СЛЕДСТВИЯ ИТЭБ УССР
ПОЛКОВНИК /Павлошенко/

Обвинительное заключение составлено
" " ноября 1945 г. - г. Киев.

СПРАВКА: 1. Обвиняемый СЛАВИНСКИЙ М.А. содержится в тюрьме № 1 УНКВД - гор. Киев.

2. Вещественные доказательства и личные документы при деле.

НАЧАЛЬНИК ОТДЕЛЕНИЯ СЛЕДСТВИЯ ИТЭБ УССР
КАПИТАН /Дубок/

Обвинувальный висновок на М. Славинського. 9 листопада 1945 р. (закінчення)

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71178-фп, арк. 128-132

Акт засвідчення смерті М. Славинського 23 листопада 1945 р. з дозволом начальника тюрми УНКВД по Київській області на поховання тіла

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71178-фп, арк. 138.

138

23.11.1945. М.А. Славинський, народився 23.11.1868 р. в с. Козарівка, Київська губернія, Україна. Закінчив Київський університет. Працював в різних закладах. Під час війни працював в Україні. З'явився в тюрмі № 1 УНКВД по Київській області 23.11.1945 р. Звинувачений у вбивстві радянських солдатів. Засуджений до смертної кари. Помер 23.11.1945 р. в тюрмі № 1 УНКВД по Київській області.

Врач: Дубок

Секретно.
Кл. № 1. 134

СРСР
ПРОКУРАТУРА СОЮЗУ
РАДЯНСЬКИХ СОЦІАЛІСТИЧНИХ
РЕСПУБЛІК
ПРОКУРОР
Української Радянської
Соціалістичної Республіки
№ 11/403-18-38
23.11.1945 р.
м. Київ

ВОЕННОМУ ТРИБУНАЛУ ВОЙСК НКВД
Киевской области

КОПИЕ: - Начальнику Отдела "А" НКВД УССР
на №-М/1/24086 от 18.11.45г.

Направляется при этом законченное следственное дело №-516/148454 по обвинению СЛАВИНСКОГО Максима Антоновича для рассмотрения.

Арестованный СЛАВИНСКИЙ М.А. с него числа содержания под стражей перечисляется за Вами.

ПРИЛОЖЕНИЕ: - Следдело в I томе и пакет с документами.

ПОМ ПРОКУРОРА УССР ПО СПЕЦДЕЛАМ
А. Карпачевич

Отт. 8 вкл.
- адрес
- наряд
DM

№ 1284-2 00

Лист про направлення слідчої справи разом із М. Славинського до Военного трибуналу військ НКВД, 22 листопада 1945 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71178-фп, арк. 134.

134

МЕДСПРАВКА

Видана на з/в Славинський М.А. 1945

в том, что он при медосвидетельствовании оказался *сущесвенно слабостью физическою, почти неспособен к труду*

БРАЧ ВТ ИТЭБ УССР
29.12.1945 г.
ГОР. КИЕВ

Медична довідка про непридатність М. Славинського до фізичної праці.

29 жовтня 1945 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71178-фп, арк. 127.

внизу. Лист начальника тюрми №1 УНКВД по Київській області про неможливість доправлення М. Славинського у зв'язку із його смертю. 3 грудня 1945 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 71178-фп, арк. 137.

Фотопортрет передає записку про Славинського М.А. 1868р. Умревшего 23.11.1945 г.

Нар. тюрма № 1 УНКВД по Київській області

Секретно

Секретно

Копия следственного дела № 516/148454 по обвинению СЛАВИНСКОГО Максима Антоновича, рассмотренного Военным трибуналом войск НКВД Киевской области 23.11.1945 г.

Приложение: копии акта смерти СЛАВИНСКОГО Максима Антоновича, выданного 23.11.1945 г. в тюрме № 1 УНКВД по Киевской области.

Секретно

Г. П. У. — У. С. С. Р.
ПОЛТАВСКИЙ ОПЕРАТИВНЫЙ СЕКТОР

Экз. №

СЕКРЕТНО

**Микола
Стасюк**

1885-?

ОБВИНИТЕЛЬ

ПО ДЕЛУ

**ОТРАСЛЕВОЙ К.-Р. ВРЕДИТЕЛЬСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ
В УКРКООПТАХЕ**

Генеральный
секретарь
харчових справ

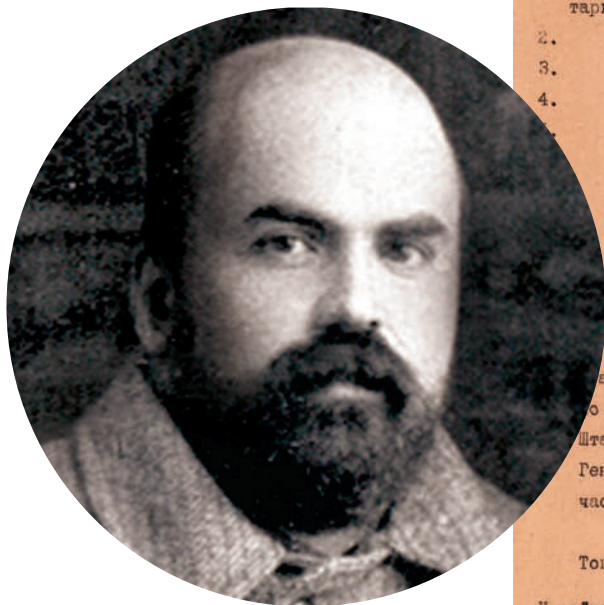
Украинский к.-р. кооперативный центр

Тов.

~~14970~~

16535-8

Микола Михайлович Стасюк народився у Катеринославі (нині — м. Дніпро). Навчався у сільській школі, Катеринославському реальному училищі (випуск 1902 р.), у Петербурзькому гірничому інституті (випуск 1912 р.).

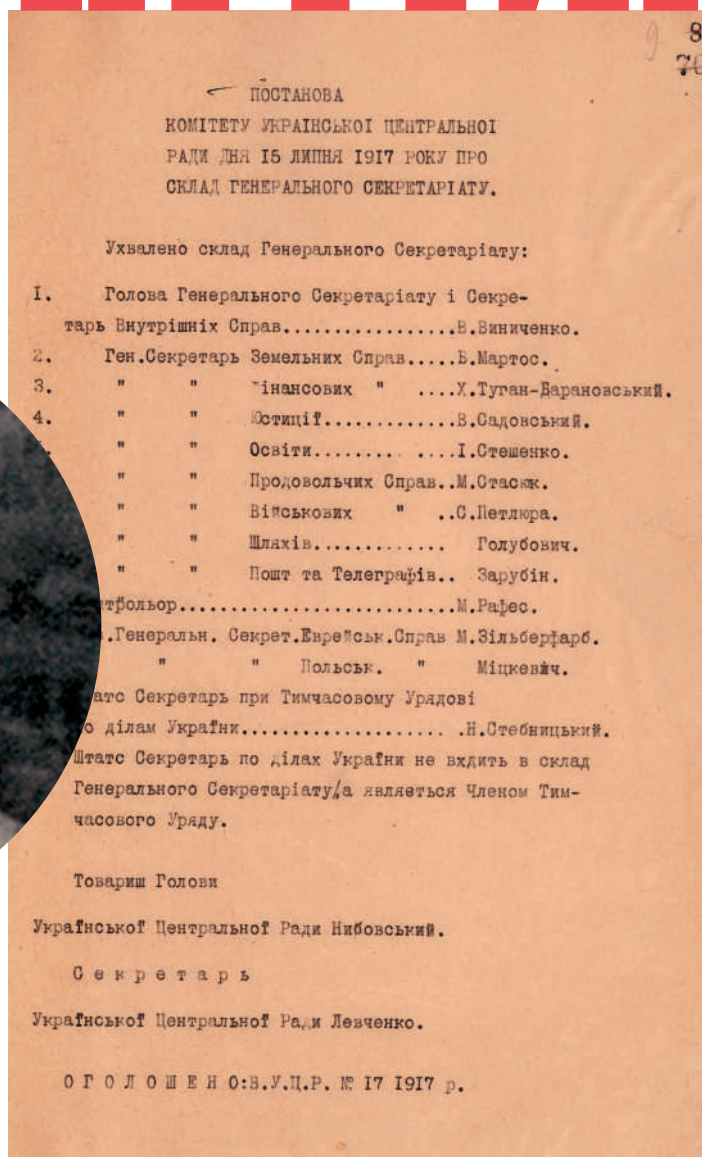
Член Української студентської громади у Петербурзі, Революційної української партії та Української партії соціалістів-революціонерів (УПСР). Автор наукових праць з економіки.

У 1905–1909 рр. за політичну діяльність неодноразово засуджували до ув'язнення.

Працював у Києві в редакціях журналів «Комашня» та «Наша кооперація».

Із 1 листопада 1913 р. працював у київському відділенні Союзбанку. У 1916 р. перейшов на роботу до «Центроцукру».

У квітні 1917 р. обраний головою Селянської спілки та членом Української Центральної Ради.

Постанова комітету Української Центральної Ради про затвердження складу Генерального Секретаріату. 15 липня 1917 р. ЦДАВОУ, ф. 1115, оп. 1, спр. 1, арк. 9.

У червні 1917 р. обійняв посаду Генерального секретаря харчових справ. У серпні відправлений у відставку. Восени 1917 р. обраний членом Все-російських Установчих Зборів від Київської губернії за списком УПСР.

У квітні 1918 р. обраний до складу Київської губернської народної (земської) управи. Звільнений в часи Гетьманату. У вересні 1918 р. став головою правління «Книгоспілки». У 1919 р. був затриманий більшовиками. Відмовився від пропозиції Си-

мона Петлюри виїхати до Варшави. Із 1920 р. обіймав ряд посад у Держвидаві та Губсельбанку. У 1922 р. переїхав до Харкова, де став секретарем правління об'єднання «Сільський господар», у 1924–1926 рр. знову переїхав до Києва на роботу в «Укрсельцукрі», а з січня 1927 р. — в «Укркооптасі». Працював завідувачем відділу інкубації «Укркоопптаха».

20 вересня 1930 р. заарештований. Звинувачений у «шкідництві» та 27 лютого 1931 р. засуджений до роз-

ДІОДІТ СІАЮ

стрілу. 3 березня 1931 р. Судова трійка при колегії ГПУ УССР замінила розстріл на 10 років концтаборів. 10 серпня 1936 р. трійка при НКВД УССР ухвалила достроково звільнити Миколу Стасюка. Проте уже 25 жовтня це рішення було скасоване.

У 1941 р. проживав у Маріуполі. Після вступу у місто нацистів став редактором «Маріупольської газети», заступником голови місцевої «Просвіти». Автор спогадів «На межі божевілля».

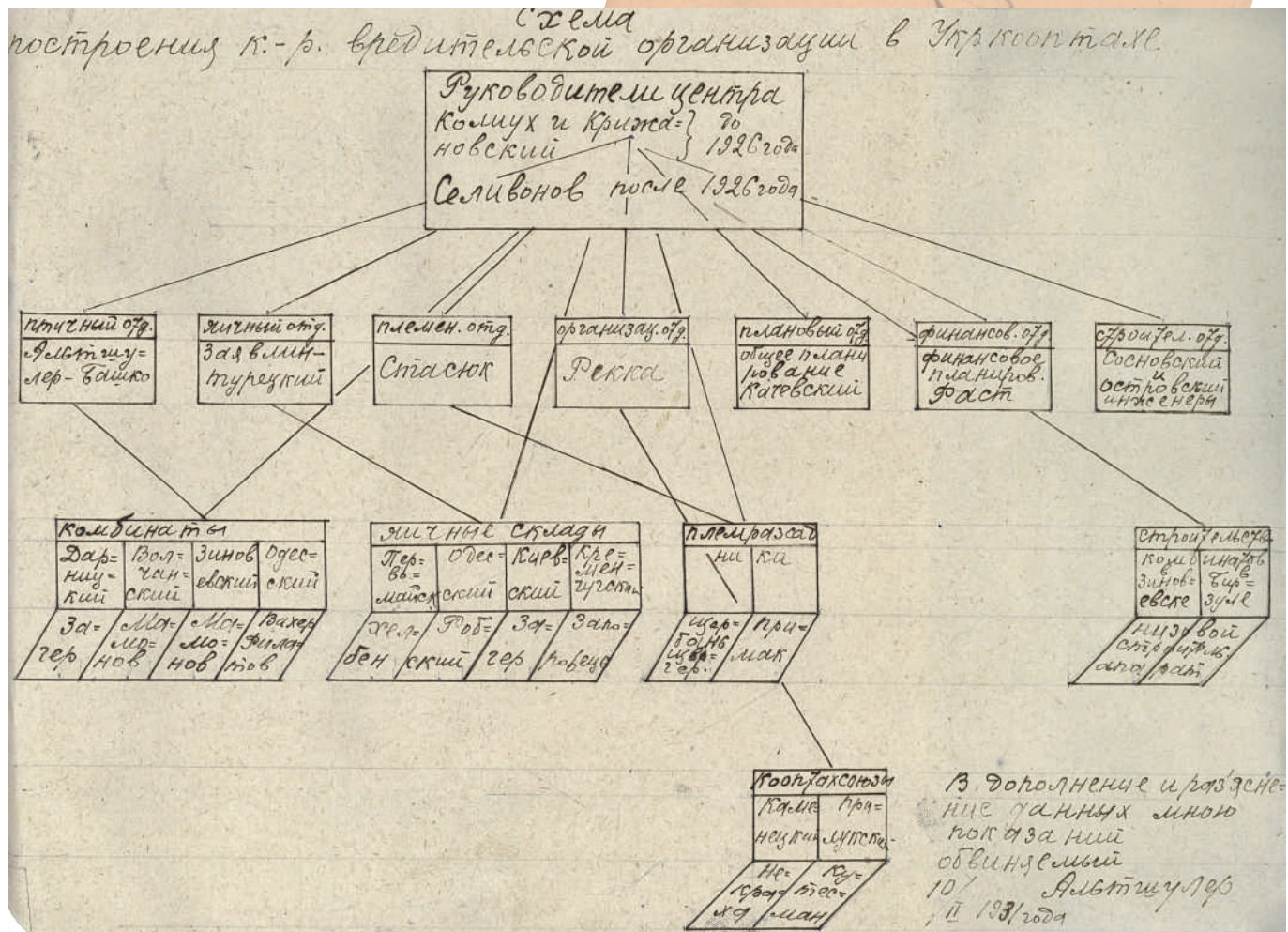
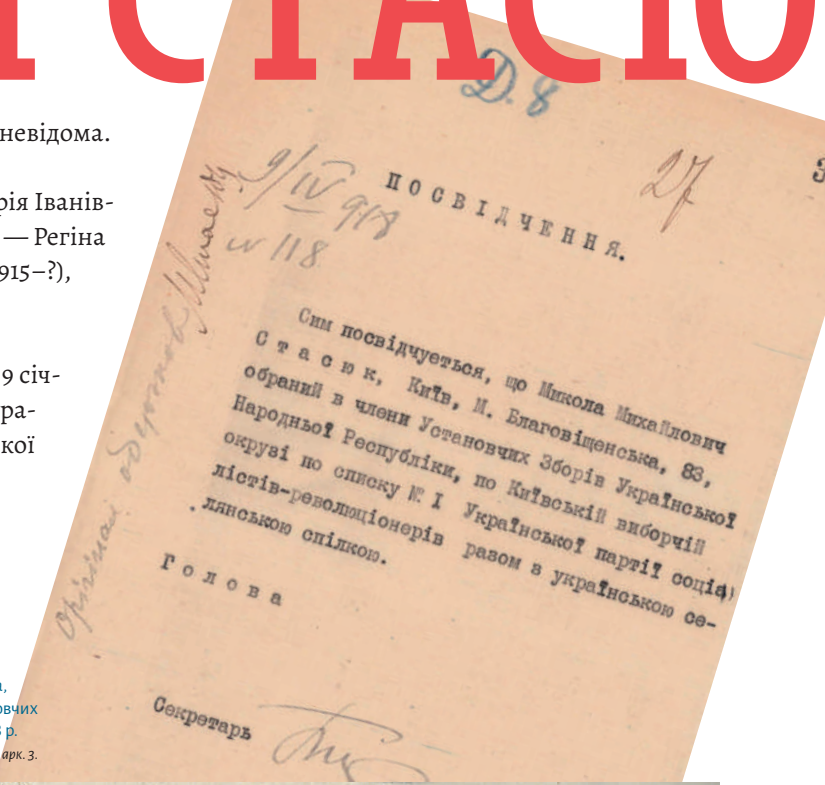
Подальша доля невідома.

Дружина — Марія Іванівна (1893—?), діти — Регіна (1913—?), Марк (1915—?), Галина (1918—?).

Реабілітований 9 січня 1990 р. прокуратурою Полтавської області.

Схема «контрреволюційної шкідницької організації» в Укркооптагу
 АПУСБУ в Полтавській обл., ф. 5, стр. 16535-п, т. 8, арк. 16а.

Посвідчення М. Стасюка, обраного членом Установчих Зборів УНР 9 квітня 1918 р. ЦДАВОУ, ф. 1157, оп. 1, спр. 44, арк. 3.

Ф. № 90/орг. 2

У. С. Р. Р.

ДЕРЖАВНЕ ПОЛІТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ

Ордер № 234 2/6

По справі _____

Дійсний на _____ доб.

Дано 20 вересня 1930 р.

Співробітників _____

на переведення _____

гр. Миколай Михайлов

на адресу ул. 1-го Мая № 2.

Усім військовим і громадянським владам, а також громадянам Республіки належить давати всяку законну допомогу пред'явників ордера при виконанні покладених доручень.

Голова ДПУ УСРР

Секретар

"Полтава-Поліграф" № 37-651 300x200.

Ордер у Мілліції висувати належ. їть, не належить (непогрібно закреслити)

Витяг з протоколу допиту М. Стасюка про політичну та урядову діяльність

Протокол допроса

1930 г. *Сентября* месяца 21 дня. Уполномоченный ЕКУ ГПУ УССР Кричман, допросив ниженазванного гр. *Стасюка* в качестве [обвиняемого], который показал:

1. Имя, отчество, фамилия: *Стасюк Николай Михайлович*
2. Возраст, год рождения: *1885 г.*
3. Место рождения и прописки: *г. Днепрпетровск*
4. Социальное происхождение: *из служащих*
5. Сословная принадлежность до революции: *дворянин*, имущественное положение до революции и в настоящий момент: *неимущий*
6. Гражданство: *УССР*
7. Образование: *высшее*
8. Семейное положение: *женат*
9. Отношение к воинской повинности: *на учете не состою*
10. Профессия: *кооператор-экономист*
11. Место службы и занимаемая должность: *Укркооптах, зав. отделом инкубацией*
12. Сведения о судимости и нахождении под следствием: *не судился*
13. Партийная принадлежность: *беспартийный*
14. Состоит ли в профсоюзе: *совторгслужащих*
15. Точный адрес: *ул. Первого мая, № 17, кв. 2*
16. Служба в антисоветских армиях и учреждениях, и организациях (добровольно или по мобилизации): *не служил*
17. Будучи предупрежденным о содержании ст. 89 УК УССР, 61 и 161 УПК УССР по существу дела показал:

[...]

Революция 1917 г. Застала меня беспартийным социалистом, так как прежние связи с УСДРП у меня порвались. В 1917 г. я вначале тяготел к украинским с.д., но их оппортунистическая тактика по отношению к правительству Керенского меня

Ордер ГПУ УССР на обшук та арешт М. Стасюка. 20 вересня 1930 р.

АП УСБУ в Полтавській обл., ф. 5, спр. 16535-п, т. 2, арк. 216.

Анкета

для обвинувачених _____ 1930 року.

Питання	Відповідь
Прізвище _____	Стасюк
Ім'я та по батькові.	Миколай Миколайович
Рік народження.	1885 г.
Місце народження.	Губерн. <u>г. Дмитропетровск</u> Повіт _____ Волость _____ Село _____
Адреса.	Харьков <u>ву. Кельменшай</u> <u>№14 кв. 2</u>
Час арешта.	<u>20/IX</u> 19 <u>30</u> р.
Ким заарештований.	По ордеру № _____
Звідки і коли прибув.	

РІД ЗАНЯТТЯ, АБО МІСЦЕ СЛУЖБИ.		Сол.-проф. належність
а) Сільське господарство.	Якої окр. й села.	Кукуль.
б) Держ. пром. доб. й обр.	Назва підприєм. Посада або станок.	Середняк.
в) Кооп. пром. доб. й обр.	Назва підприєм. Посада або станок.	Відник.
г) Державні установи.	Назва установи. Посада або станок.	Батрак.
а) Державна торгівля.	Назва установи. Посада або станок.	Адміністр.
е) Прив. торг. пром. та інші пр.	Назва підприєм. Посада або станок.	Службовець.
ж) Кооперация.	Назва підприєм. Посада або станок.	Робітник.
з) Транспорт.	Назва залізнич. Посада або станок.	Господар.
и) Арія й флота.	Назва частини. Посада.	Червоноарм.
к) Органи ДПУ.	Назва органа. Посада.	Конскалад.
л) Міліція.	Назва органа. Посада.	Особ. військ. профес.
м) Громадські органи. (парт., проф., добров. громади).	Назва організації. Посада або станок.	Учбовець.
н) Інші.		Духовництво.
ПАРТІЙНІСТЬ:		Кустар.
комуніст, член ЛКСМ, меньшевик, лів. ср., прав. с-р., прав. парт. сіоніст, інші партії, <u>повопартійний.</u>		Інш. занят.
№ чл. картки _____		Без певн. занят.
Якої організ. _____		

Освіта.	Неписаний, неолітерний, низьк. середня, <u>школа.</u>
Зріст.	До 17 р., від 18 до 24 р., від 25 до 30 р., від 31 до 40 р., від 41 до 55 р., старше 55 р.
Національність.	Українець, росіянин, білорус, єврей, поляк, молдавін, німець, австро-американ. інші _____
Громадянство.	<u>С. Р. С. Р.</u> , — людеземець _____

Злочинство: (в чому обвинувач).

1) контр-револ. діяльн.; 2) належність до антирад. парт., н.-р. агит. й пропаганда, 3) шпигунство військов., 4) шпигунство екон. і н.-р., 5) бандизм, 6) незакон. перехід кордону, 7) контрабанда, 8) фальшивомонет., 9) військов. злочин., 10) зложивання владою, дискредитація рад. влади, 11) розтрата, 12) хабарство, 13) безгосподарність, 14) Інші злочин. Арт. арт. _____ К. К.

Склад родини, зріст і адреса членів.

Ступень споріднення	Прізвище, ім'я та по батькові	Зріст	Заняття й місце служби	Адреса
1.	<u>Зина</u>	<u>Марія Іванівна</u>	<u>37 "Вісти"</u>	<u>ву. Кельменшай</u>
2.	<u>Зина</u>	<u>Росина</u>	<u>17 "Вісти"</u>	<u>Дмитропетровск</u>
3.	<u>Сын</u>	<u>Мак</u>	<u>15 "</u>	<u>" "</u>
4.	<u>Зина</u>	<u>Сашин</u>	<u>12 "</u>	<u>Харьков</u>
5.				
6.				
7.				
8.				

Підпис обвинуваченого М. М. Стасюк

Де утримується _____

За яким залучено _____

Підстава залучення _____

Окремі прями обвинувачен. _____

ПРИМІТКА: _____

Анкета заарештованого
М. Стасюка. 20 вересня 1930 р.
АПУСБУ в Полтавській обл., ф. 5,
спр. 16535-п, т. 2, арк. 218.

от них совершенно оттолкнули и я к ним не примкнул и выступал как беспартийный социалист. С начала 1917 г. я, как старый работник крестьянского союза, принялся организовывать «Селянську спілку» и входил в состав ее Центрального комитета и в качестве члена Всеукраинского совета крестьянских депутатов вошел в состав Центральной Рады.

В качестве генерального секретаря продовольственных дел я был выдвинут в состав первого Генерального секретариата Центральной Рады. Генеральный секретариат в период моего в нем пребывания никакой реальной власти не имел. С Генерального секретариата я вышел 1 августа 1917 г. в связи с несогласием с наметившимся соглашением Генерального секретариата с Керенским.

При выборах в Учредительное собрание я был выбран по объединенному списку Селянской спілки, УСД и УСР.

Постанова про арешт завідувача агровідділу «Укркооптаха»
М. Стасюка. 20 вересня 1930 р.
АПУСБУ в Полтавській обл., ф. 5,
спр. 16535-п, т. 2, арк. 215.

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА.

СТАСЮКА НИКОЛАЯ МИХАЙЛОВИЧА

От 21 сентября 1930 года.

...Революция 1917 г. возмела меня беспартийным социалистом, так как принял связи с УОДРП у меня порвалися. С 1917 г. я вначале тяготел к украинским с.д. но их оппортунистическая тактика, во отношении к Провителюству АВРНОГО, меня от них совершенно оттолкнула и я к ним не примкнул и выступал, как беспартийный социалист.

С начала 1917 года, я как старший работник крестьянского револ. союза принялся организовывать селянскую спилку и входил в состав ее центрального комитета и в качестве члена Всеукраинского совета крестьянских депутатов вошел в состав Центральной Рады.

В качестве генерального секретаря продовольственных дел я был выдвинут в состав первого генерального секретариата Центральной Рады.

Генеральный секретариат в период моего в нем пребывания никоим образом реально не имел. С генерального секретариата я ушел 1 августа 1917 года в связи с несогласием с намечавшимся соглашением генерального секретариата с КЕРНЕСКИМ.

При выборах в Учредительное собрание я был избран по объединенному списку селянской спилки, УОД и УОР, но открытие Учредительного собрания не ездил.

Октябрьская Революция 1917 г. и установление в РСФСР Советской власти встретил на Украине со стороны Центральной Рады открытую борьбу. В некоторых этапах этой борьбы я принимал активное участие, а именно активно выступил на областном съезде Советов, созванном в Киеве в начале декабря, во главе делегатов селянской спилки.

Какие были причины моего активного выступления в этот период против Советской власти? Национальный вопрос. Мне казалась неудовлетворительной программа большевиков по национальному вопросу.

Социальная политика у меня вызвала сочувствие.

В январской борьбе 1918 г. я не принимал никакого участия и остался в Киеве в период Советской власти. После ухода Советских войск и возвращения на германских штыках Центральной Рады я ярко выраженными националистическими и анти-социалистическими настроениями и очутился в полной изоляции и в составе небольшой группы в Центральной Раде, в состав которой входил т. ПОЛОЗ /Менделеевич- Пал/ и т. НОВАКОВСКИЙ /Уполномоченный/. В 1921 г. пробовал делать оппозицию, но ~~не успел~~ не успел организовать, как Центральная Рада была разогнана немцами.

На открытые Учредительного собрания не ездил.

Октябрьская революция 1917 г. и установление в РСФСР советской власти встретила на Украине со стороны Центральной Рады открытую борьбу. В некоторых этапах этой борьбы я принимал активное участие, а именно активно выступил на областном съезде советов, созванном в Киеве в начале декабря во главе делегатов Селянской спилки.

Какие были причины моего активного выступления в этот период против советской власти? Национальный вопрос. Мне казалась неудовлетворительной программа большевиков по национальному вопросу. Социальная политика у меня вызвала сочувствие.

В январской борьбе 1918 г. я не принимал никакого участия и остался в Киеве в период советской власти. После ухода

После разгона Центральной Рады я от украинских националистических организаций отошел, в национальном союзе /объединение всех украинских национальных организаций/ участия не принимал.

После бегства Гетьмана я вступил в инициативное объединение члена земской Угравы и при наступлении Советских войск выехал в Винницу, имея поручения Правления Книгоспийки добиться у Директории кредитов на издательскую работу.

При отступлении Директории из Винницы, я остался в Виннице, зайдя пропуск в комендантуру и сел в поезд, что шел на Киев. В Колновке был арестован Советскими военными властями, возвращен в Винницу и из Винницы доставлен в Киев.

В Киеве после допросов был освобожден и ел в Киеве, работал в Книгоспийке до ухода советских войск.

Когда Киев был занят денкивскими войсками, я пешком ушел из Киева в Винницу, а с Винницы переехал в Камениц, во время борьбы с денкивцами, где около месяца работал председателем комиссии снабжения.

Когда Петлюра подписал договор с поляками и предложил всем служащим перебраться в Польшу, я ушел с Каменица и пешком добрался до Киева. В Киеве около двух недель скрывался от денкивцев, а с приходом советских властей легко добрался и начал работать опять в Книгоспийке.

Во время прихода полка в Киев я скрывался, так как петлюровцы меня хотели арестовать. Польская ориентация Петлюры меня окончательно оторвала от националистов. Для меня было совершенно ясно /идея германский спилки/, что всякая ориентация на Польшу грозит национальной и социальной неволей. Я не скрывая высказывал свои мнения по этому вопросу и начал участвовать все большую изолированность среди украинских кругов. В свое время мне это было неприятно, но это стало ясно после раскрытия "Союза освобождения Украины" во мне СВУ"ца видели чудового и опасного для них человека.

Улучное разрешение коммунистической партии национального вопроса показало, что только коммунистическая партия может обеспечить Украине национальное развитие, подымаи благосостояние и культуру бедняцких и середняцких масс села.

В студенческие годы я мечтал слышать Вагнера на украинском языке - эту мечту Советская власть осуществила и это было по моему мнению, показавшей, что национальный вопрос для нас Советской власти полностью разрешен /так я писал тов. ЗАЙНУЧЕВУ в конце 1926 года, что как бы так не считается чувство голода, так и у меня исчезло национальное чувство - чувство непродолжительного голода.

С Петлюрой я знаком был с 1907 г., когда он заведывал редакцией украинского социал-демократического журнала "Слово", издаваемого в Киеве. Я был в редакции два или три г. говорил с ним по вопросам распространения журнала и "Слово" в журнал корреспонденции.

[...]

Оглядываясь на свою прежнюю деятельность, я могу отметить единственное свое активное выступление против установления советской власти — это советских войск и возвращения на германских штыках Центральной Рады с ярко выраженными националистическими и антисоциалистическими настроениями я очутился в полной изоляции и в составе небольшой группы в Центральной Раде, в состав которой входил т. Полоз /Менделеевич- Пал/ и т. Новаковский /Уполномоченный/. В 1921 г. /пробовал делать оппозицию, но группа не успела [организоваться], как Центральная Рада была разогнана немцами. После разгона Центральной Рады я от украинских националистических организаций отошел, в Национальном союзе /объединении всех украинских национальных организаций/ участия не принимал.

Протокол допиту М. Стасюка від 21 вересня 1930 р.

(початок, закінчення справа)

АП УСБУ в Полтавській обл., ф. 5, спр. 16535-п, т. 2, арк. 231-233.

В 1908 или 1909 году встречался с ними еще раз в клубе "Родина" в Киеве и один или может быть два раза он был в Петербурге и выступал на студенческой фракции УСДРП в Петербурге в 1910 г.

После 1910 г. я Петлюру не видел до 1917 г., когда встретился с ним в Киеве на съезде, куда он прибыл делегатом от Западного фронта, где он служил в Земском или городском совете бухгалтером.

В Киеве с Петлюрой приходилось встречаться довольно часто в генеральном секретариате Центральной Рады. Выходя отсюда, у меня с ним не было, а только официальные. После выхода моего из Секретариата 1 августа, я с ним почти не встречался, так как деловых отношений в это время у меня с ним не было, а личных не поддерживал.

Следует отметить, что под влиянием обращения среди военных и в частности быв. офицеров у Петлюры начался бандитские замашки и высокомерие, которое меня отталкивало.

После Гетьманского переворота Петлюра был избран Председателем Киевской губернской земской управы, членом которой я состоял. В Управе Петлюра работал недолго, кажется недели две-три и был арестован гетьманом.

Встретился я с ним когда Петлюра после бегства Гетьмана возвратился в Киев с Директорией. Вместе устроило встречу и Петлюра захватил на 5 минут в Управу. С Петлюрой я встретился один раз в Виннице в феврале 1919 г., когда решался вопрос о Фрешках для Винносырки.

Следующая моя встреча состоялась в октябре 1919 г. в Каменце, когда была выдвинута моя кандидатура в комиссию снабжения. Комиссия эта к слову сказать осталась почти на бумаге, так как в Каменце ничего достать нельзя было.

В начале ноября я видел Петлюру два раза. Держался он диктатором никого не слушал и подготавливал Союз с Польшей, о чем не знало большинство его окружавших. Союз с Польшей был для Петлюры единственным выходом, чтобы устроить личную карьеру.

Как только мне стало известно о соглашении с Польшей, после ухода петлюровцев с Каменца я решил уйти, так как считал что этот союз кроме нового национального и социального гнета дать ничего Украине не может. ПЕТЛЮРА мой уход из Каменца с большинством рассматривал как запрещение и обещал посчитать если я поеду в его руки.

ПЕТЛЮРА не отличался особыми дарованиями, был плохим полководцем и администратором, но обладал крайним честолюбием, в жертву которому готов был принести все и действительно продал Польшу Галицию и Западную Волынь.

Остальная Директория была в того хуже. Член Директории ШВЕЦ отличался безынициативностью и любовью к закулкам, член Директории МАДЖАРСКИИ был просто не чист на руку и готов при случае пожать плеча.

Самым фигурой являлся меньший МИЛАТОВ Мартос, брат которого был заведующим охранной экспедиции заготовления денежных знаков в Каменце, шла молва, что это должно стоить дохода обоим братьям.

Следует отметить, что пребывание мое в Каменце за три-четыре недели мне открыло постепенно всю глубину разложения петлюровской верхушки и даже если бы не случилось бы договора с Польшей, то все равно я бы порвал с этой сворой, договор с Польшей только ускорил мой разрыв.

После ухода моего с Каменца никаких отношений ни с Петлюрой, ни петлюровцами у меня не было и никаких отношений ни через кого я не поддерживал.

Следует еще отметить фигуру теперешнего главы Директории Андрея ДВИБИЦКОГО, бывшего раньше министром сначала внутренних, а потом иностранных дел. Андрей ДВИБИЦКИЙ почти всегда пьяный и отличался крайне ограниченными умом.

В начале декабря 1917 года был Украинским комитетом большевиков Украины созван в Киеве областной / Всеукраинский съезд советов /.

Неудовлетворившись низкой нормой продовольствия крестьян Центральный комитет предложил выслать на этот съезд сверх нормы по одному делегату от волости, а результате чего рабочие и солдатские депутаты должны были потонуть в крестьянском море.

За день до открытия съезда начали прибывать делегаты селянских волостей киевщины было остроено предварительное заседание, на котором я выступил с докладом о причинах их отсутствия и недостаточности крестьянских представителей на съезде советов.

На другой день должен был открыться съезд в б. царском дворце, шли переговоры с большевиками о соглашении, но соглашение не было достигнуто, в частности разногласие было по вопросу о том, будет ли объединенное собрание всех делегатов и съезда советов и селянской спилки. Съездом или совещанием. Когда шли споры об этом т. ЗАТОНСКИЙ попробовал было объявить открытие совещания, но ему это не удалось и совещание было открыто АР. СТАНИСКИИ.

Следует отметить, что в декабре месяцу на съезде я проработал до пяти часов вечера и в многих местах селянской спилки областной волости занятой частью села. В результате на съезде прибыло большое количество зашуганного и худшего элемента, которые крайне враждебно встречали речи большевиков и среди делегатов селянской спилки была некоторая, не большая часть большевистски-настроенных крестьян, но их было немного.

борьба против декабрьского съезда советов — и вижу, что мои выступления на съезде были ошибочны, так как можно было достичь соглашения с большевиками и объединив с ними бедняцкую часть делегатов селянской спилки, и образовать революционное большинство; мы же понесли за националистическими лозунгами и не учли социальной дифференциации селянской спилки, что конечно вредно отразилось на деле Украинской революции.

[М. Стасюк]

Допросил: Ст. Уполномоченный ЭКУ
[Кричман]

АП УСБУ в Полтавській обл., ф. 5, спр. 16535-с, т. 2,
арк. 220-230.

Оригінал. Рукопис на бланку, рукопис.

В результате длительной борьбы победа на совещании осталась за Центральной радой и большевистские делегаты уехали в Харьков где и состоялся первый съезд советов Украины.

Победа была полная и казалось надо было радоваться, но как ясно я помню уходил я с закрывающегося совещания не веселый. Эмоциональная ненависть ко всем. Вс. украинцам, которая была проявлена значительным числом делегатов меня отталкивала и хотя сам не был в тот момент социальной состав совещания — я чувствовал в нем враждебные нотки, враждебные социалистическому строительству.

После совещания я отошел от политической работы и перестал работать в селянской спилке.

Оглядываясь на свою прежнюю деятельность я могу отметить единственное свое активное выступление против установления Советской власти — это борьба против декабрьского съезда советов и вижу, что мои выступления на съезде были ошибочны, так как можно было достичь соглашения с большевиками и объединив с ними бедняцкую часть делегатов селянской спилки и образовать революционное большинство, мы же понесли за националистическими лозунгами и не учли социальной дифференциации селянской спилки, что конечно вредно отразилось на деле Украинской Революции.

СТАСЮК.

ГМ/В.

Допросил Ст. УПОЛНОМОЧЕННЫЙ ЭКУ

30020

Сов. секретно

ОТДЕЛ ПРАВИТЕЛЬСТВЕННОЙ СВЯЗИ

ОТКУДА ИЗ ХАРЬКОВА	КОЛИЧЕСТВО СЛОВ ПРИНЯТА	ПРОВЕРЕНА
КОМУ КИЕВ НАЧ ОТДЕЛА, А., МГБ УССР ТОВ. ПОДОБЕДОВУ.	ПЕР 13/4-51 13-00 мин.	
ТЕЛЕГРАММА		
Н.Р. 2254		

В СООТВЕТСТВИИ С ДИРЕКТИВОЙ МГБ СССР НР 147 ОТ 27/6-1947 Г. НАКИ РАЗЫСКИВАЕТСЯ СТАСЮК НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВИЧ, 1885 Г. РОЖДЕНИЯ, УР. Г. ДНЕПРОПЕТРОВСКА. ПО ИМЕЮЩИМСЯ У НАС ДАННЫМ, СТАСЮК ПРОХОДИТ ПО АРХИВНЫМ СЛЕДСТВЕННЫМ ДЕЛАМ НР 175504 И НР 247095, ХРАНЯЩИМСЯ В АРХИВЕ ОТДЕЛА, А., МГБ УССР. ПРОШУ ВАШЕГО УКАЗАНИЯ ВЫСЛАТЬ УКАЗАННЫЕ ДЕЛА ДЛЯ ОЗНАКОМЛЕНИЯ В НАШ АДРЕС.

НР ВЧ-1804 ЗАМ НАЧ УМГБ ХАРЬК. ОБЛ. ЕГОШН

*К. Ред. Сидоренко
Видеосъемка
Андрей "Я" Копыт
Береза & Мухоморовичев
16/IV-57*

Справка
Автоматически
заключено в Качагера на М. Стасюк Н.М. 49
по делу УНЦ.
Уроженец Днпропетровска

Телеграма з УМГБ по Харківській області з проханням вислати справи на М. Стасюка. 13 квітня 1951 р.

АП УСБУ в Полтавській обл., ф. 5, стр. 16535-п, т. 6, арк. 51.

Довідка ГПУ про відбування М. Стасюком покарання в концтаборі по «справі УНЦ». 1932 р.

АП УСБУ в Полтавській обл., ф. 5, стр. 16535-п, т. 6, арк. 49.

Витяг із обвинувального вироку на М. Стасюка по справі «контрреволюційної шкідницької організації в Укркооптасі»

Утверждаю
Начальник Полтавского
оперативного сектора ГПУ УССР
Розанов [підпис]
17 февраля 1931 года.

ОБВИНТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ

По делу отраслевой К.-Р. вредительской организации в «Укркооптах».

Полтавским оперативным сектором ГПУ УССР раскрыта К.-Р. вредительская организация, существовавшая на протяжении 5 с лишним лет в «Укркооптах».

К.-Р. вредительская организация «Укркооптах» является отраслевой организацией Украинского К.-Р. вредительского кооперативного центра, возглавляемого старыми видными кооператорами — ответственными работниками Центральной кооперативной системы УССР.

Украинский К.-Р. вредительский кооперативный центр действовал по указаниям закордонного «Кооперативного центра» в Польше, во главе которого стояли эмигрировавшие из СССР старые кооператоры.

Конечная цель Украинского К.-Р. вредительского центра — свержение Советской власти путем вооруженного восстания и интервенции и установления в России буржуазно-демократической Республики.

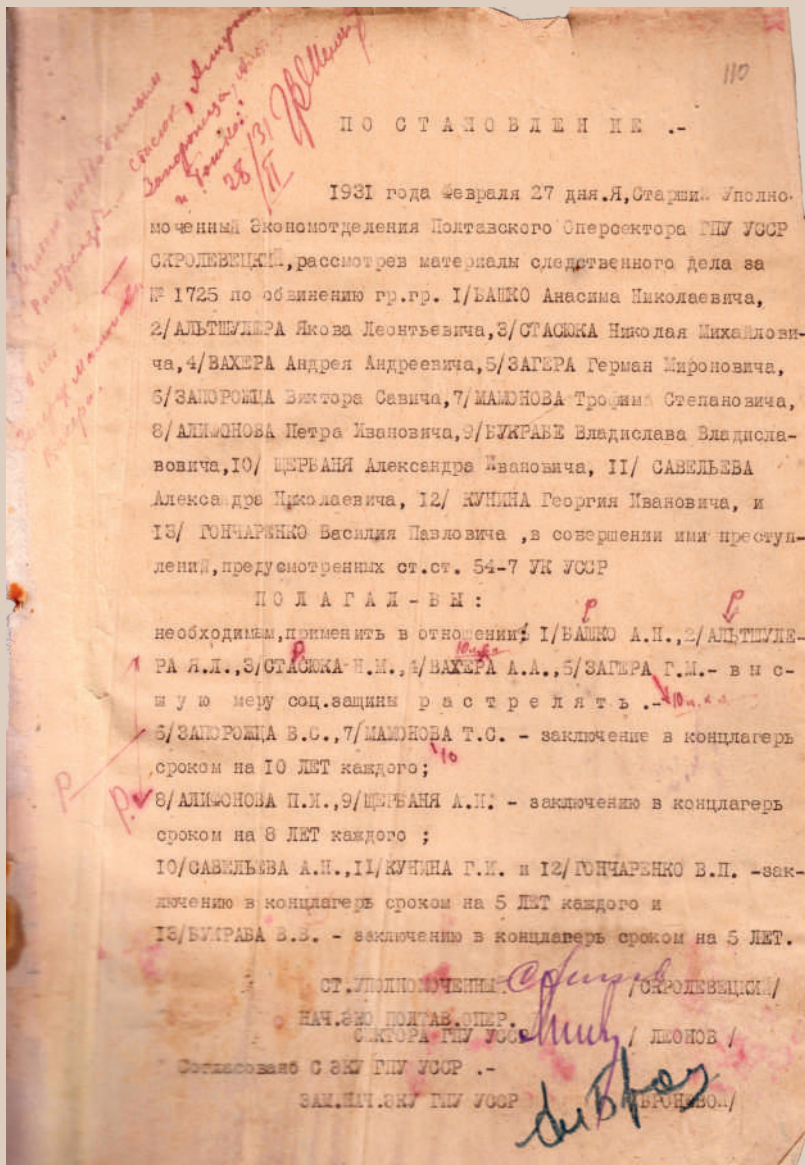
[...]

VI. РЕЗОЛЮТИВНАЯ ЧАСТЬ

На основании материалов предварительного следствия в качестве обвиняемых по настоящему делу привлекаются нижеследующие лица, В ТОМ ЧТО ОНИ:

[...]

6. Стасюк Николай Михайлович, рождения 1885 г., уроженец г. Днепропетровска, украинец, из дворян, сын ветврача, с высшим образованием, горный инженер, женат,

Постанова про призначення
М. Стасюка до вищої міри
соцзахисту — розстрілу.
27 лютого 1931 р.
АПУСБУ в Полтавській обл., ф. 5,
спр. 16535-п, т. 8, арк. 110.

б/п, в прошлом генеральный секретарь Центральной Рады по продовольственным делам, член партии УСД, по специальности кооператор-экономист, бывший зав. плановым и племенным отделами Укркооптаха, в момент ареста зав. отделом инкубации Укркооптаха.

а/ Являясь старым кооператором и будучи популярной антисоветской личностью был завербован руководителем отраслевой К.-Р. организации Селивановым, являясь активным членом ее вплоть до ареста.

б/ Занимая ответственные должности в Укркооптахе, вначале зав.

Орготделом, а затем зав. Племоотделом, с целью наибольшего охвата периферии К.-Р. ячейками по поручению Селиванова завербовал заведующего Борковским племрассадником Щербаня и зоотехника Тесленко, на Проскурковском заведующего Лещенко и специалиста Бочковского.

в/ На базе своей кулацкой идеологии выводимые сорта племенной птицы на племрассадниках направлял главным образом через птицеводные товарищества в зажиточные и кулацкие хозяйства, умышленно игнорируя соцсектор.

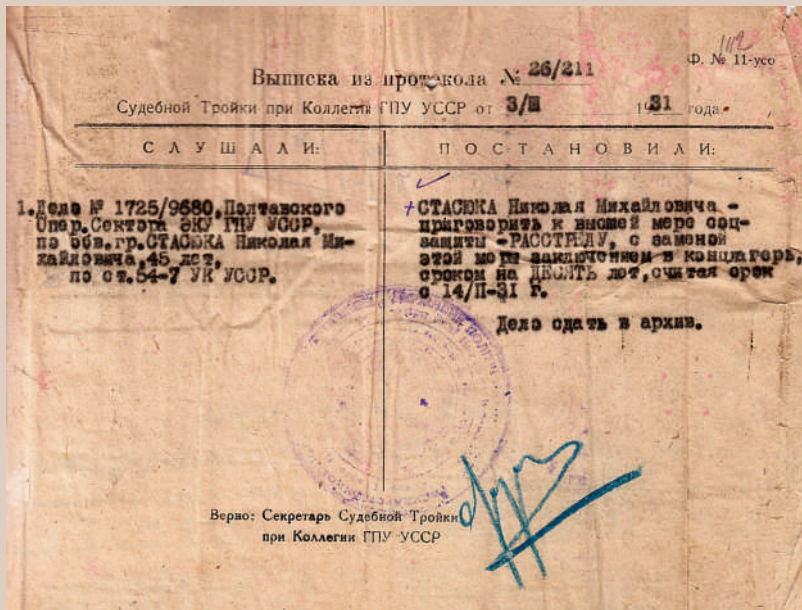
г/ С вредительской целью содействовал ввозу иностранной племенной птицы, не смотря на явное отсутствие условий для развития таковой, в то время когда опыт завезенной первой партии племенной птицы, погибшей на племрассадниках, сигнализировал безусловную гибель завозимых последующих партий.

д/ С целью уничтожения дорогостоящей импортной птицы обвиняемый Стасюк с обвиняемым проф. Букрабой умышленно ввели в рацион кормов птицы кровяную суку, вареный картофель и т. д., вызывающие у птицы заболевания и усугубившие появившийся на племрассадниках белый понос.

е/ Умышленно игнорировал развитие отечественной племенной птицы, более устойчивой и дававший лучший эффект яйценоскости нежели импортная.

ж/ Сорвал прямое назначение организованных племрассадников как промышленные селекционные базы, создавая эпизоотию, саботируя и срывая меры борьбы с таковой, в результате чего Проскурковский и Балтский племрассадники были консервированы, Борковский и др. потеряли свое значение из-за гибели на них основного массива племенной птицы и в результате выбыли из строя.

з/ С целью срыва крупного инкубаторного дела и уменьшения тем самым птичного стада ввез импортные мелкие кулацкие инкубаторы (600-ки) вместо крупных, чем нанес Республике значительный материальный ущерб, сорвав развитие птицеводства в соцсекторе.

Витяг із протоколу судової трійки при колегії ГПУ УССР про смертний вирок М. Стасюку із заміною на 10 років концтабору. 3 березня 1931 р.
 АПУСБУ в Полтавській обл., ф. 5, спр. 16535-п, т. 8, арк. 112.

и/ Умышленно не направляя на комбинаты кадры советских зоотехников с целью срыва зоотехнической работы и предотвращения падежа.

За выполнение вредительских актов, а также для оплаты вредительства членам К.-Р. организации, завербованным Стасюком, последний в 1928 г. получил одновременно денежное вознаграждение от руководителя отраслевой К.-Р. организации Селиванова в сумме 2.000 рублей.

Все указанные выше вредительские акты Стасюком проводились в соответствии с общей установкой центра К.-Р. организации и рассчитаны на подрыв экономической мощи Республики, а также на интервенцию.

Преступления эти предусмотрены ст. 54-7 УК УССР.

ВИНОВНЫМ СЕБЯ ПРИЗНАЛ ЧАСТИЧНО.

[...]

На основании всего вышеизложенного настоящее дело за № 1725 направляется в судебную тройку при коллегии ГПУ УССР на предмет его рассмотрения.

Примечание: 1. Материалы в отношении обвиняемых Селиванова Прохора Климентьевича и Колиуха Дмитрия Викторовича из настоящего дела выделены и направлены Экономуправлению ГПУ УССР, где сосредоточено следствие по делу Укр. К.-Р. кооперативного центра, активными членами коего являются Селиванов и Колиух.

[...]

НАЧАЛЬНИК ЭКО ПОЛТАВСКОГО ОПЕРАТИВНОГО СЕКТОРА ГПУ УССР

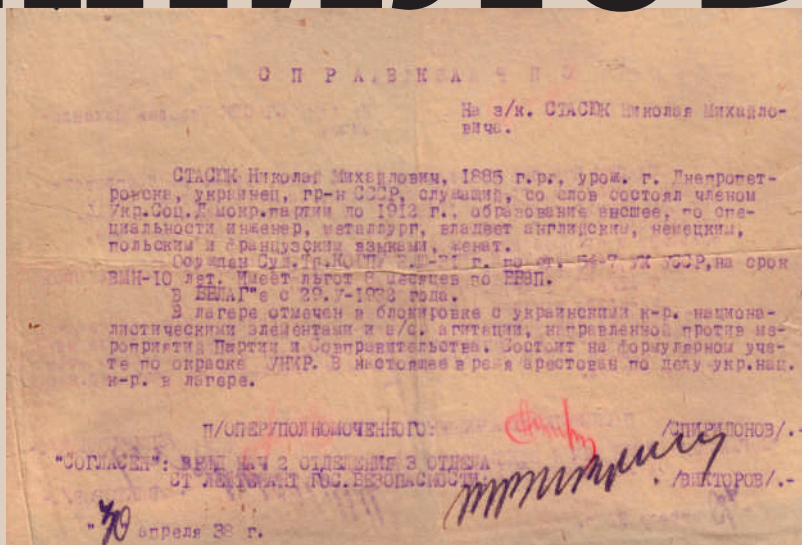
[підпис] /Леснов/

СТАРШИЙ УПОЛНОМОЧЕННИЙ ЭКО

[підпис] /Скरोливецкий/

АПУСБУ в Полтавській обл., ф. 5, спр. 16535-с, т. 8, арк. 16, 86-87, 94-95, 105, 106.

Оригінал. Машинопис.

Довідка на в'язня М. Стасюка про його табірний арешт у справі української національної контрреволюції. 30 квітня 1930 р.

АПУСБУ в Полтавській обл., ф. 5, спр. 16535-п, т. 8, арк. 114.

У С С Р

НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

Управление

по ББ

Отдел

Следств

40

ДЕЛ

Іван
Фещенко-
Чопівський

1884-1952

По обвинению Фещенко

Андреевича по ст. ст. 5
УСР

1342

Начато "4" апрель 1945 г.

В 1 томах

Окончено "10" сентябрь 1945 г.

Том № 1 Министр
промышленности

и торгу

Украинской

Народной

Республики

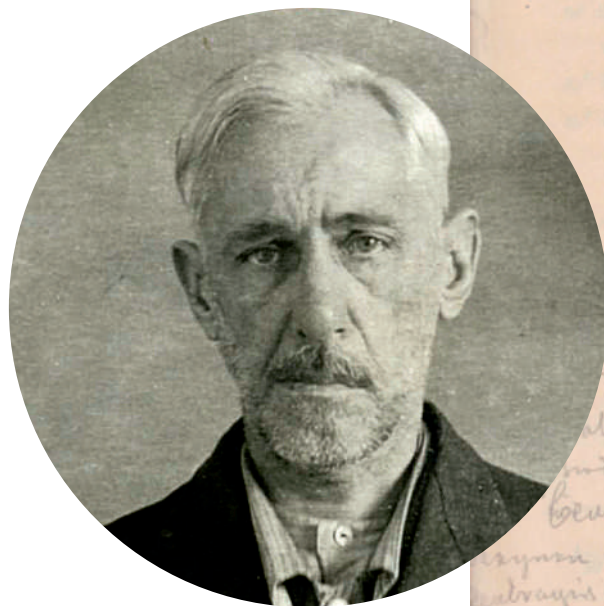
После судебного рассмотрения и вступления приговора в силу, настоящее дело подлежит немедленному возвращению в 1-й спецотдел НКВД УССР (гор. Киев). К делу должна быть приобщена копия приговора.

Передача находившихся в производстве следственных дел, производится исключительно через 1-й спецотдел, хотя бы временно, производит исключительно через 1-й специальный отдел НКВД.

Основание: приказ НКВД, Прокуратуры и НКЮ Союза ССР № 00359 от 10 апреля 1939 г.

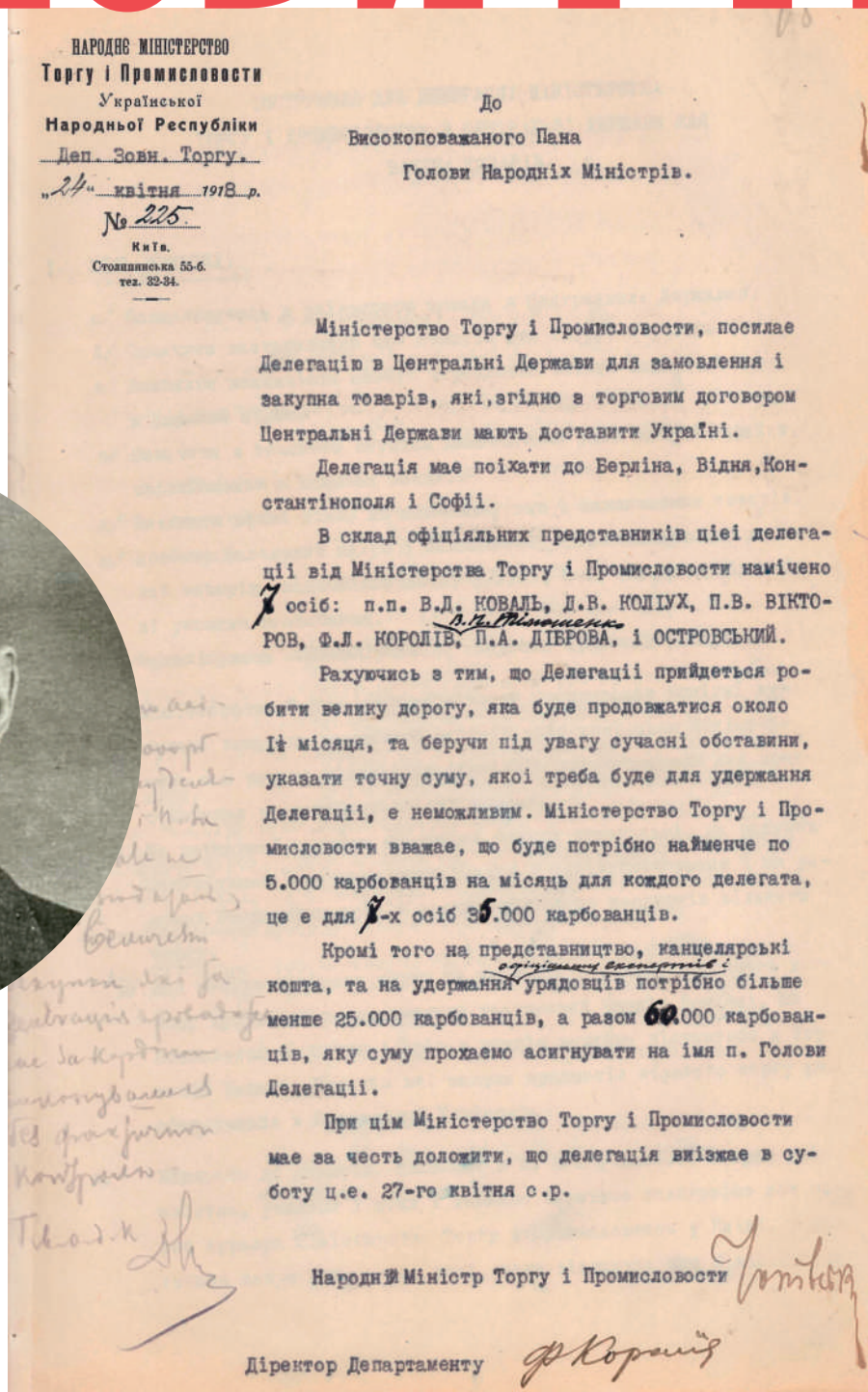
Передача следственного дела оформляется постановлением, утверждаемым начальником соответствующего управления НКВД или его заместителем.

Іван Андріанович Фещенко-Чопівський народився у Чуднові Житомирського повіту Волинської губернії (нині місто Житомирської області). Навчався у Чуднівській двокласній народній школі, першій житомирській класичній гімназії, житомирській реальній гімназії (випуск 1903 р.). У 1908 р. закінчив хімічний факультет Київського політехнічного інституту.

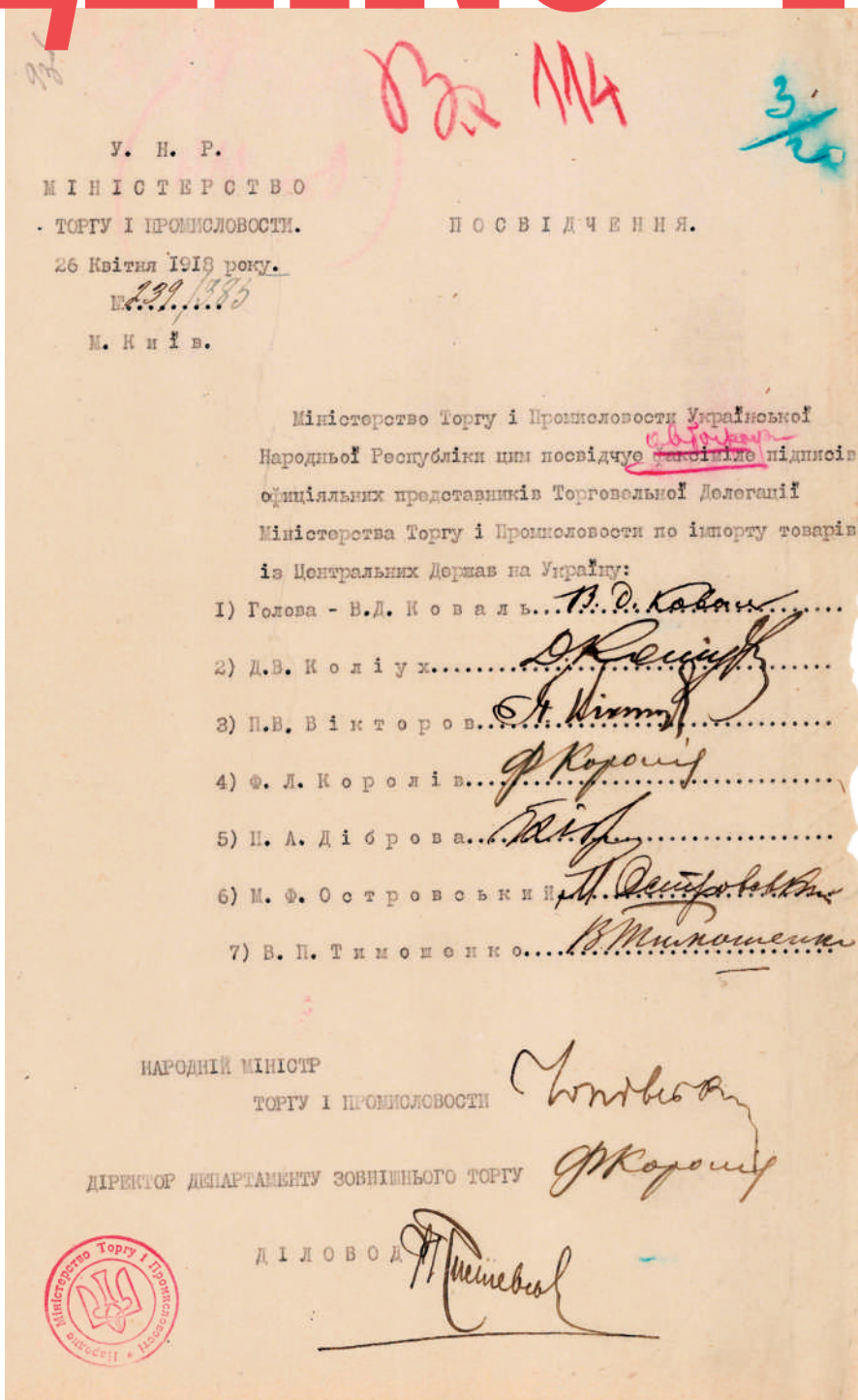

Входив до складу Київської громади Товариства українських поступовців, член Української радикально-демократичної партії, із 1917 р. — Української партії соціалістів-федералістів. Брав участь у роботі «Просвіти» та Українського наукового товариства.

Працював лаборантом хімічної лабораторії Брянського Олександрівського заводу, старшим асистентом, доцентом на кафедрі металургії Київської політехніки. Стажувався у провідних європейських країнах, брав участь у міжнародних наукових конгресах. Із початком Першої світової війни продовжив

Лист народного міністра торгу і промисловости
І. Фещенко-Чопівського про делегацію УНР
до Центральних держав. 24 квітня 1918 р.
ЦДАВОУ, ф. 1064, оп. 2, стр. 20, арк. 18.

Посвідчення підписів членів Торговельної делегації УНР Міністерства торгу і промисловості, завірене І. Фещенком-Чопівським. 26 квітня 1918 р.
ЦДАВОУ, ф. 3084, оп. 1, стр. 4, арк. 9 зб.

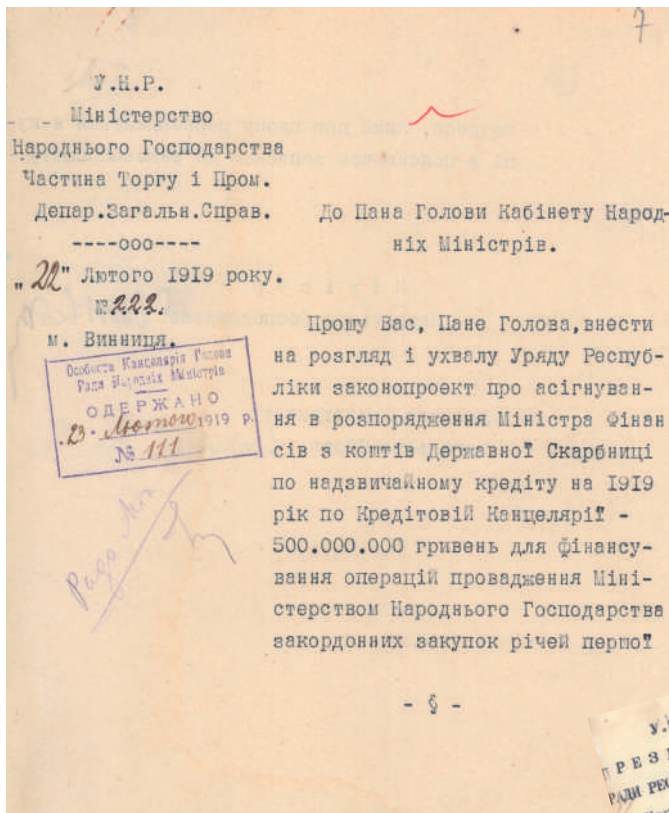
викладати у Київській Політехніці, працював в управі головноуповноваженого з розподілу палива.

Член Української Центральної Ради. Очолював Київську губернську українську раду. Влітку 1917 р. обраний гласним (виборним членом) Київської міської думи.

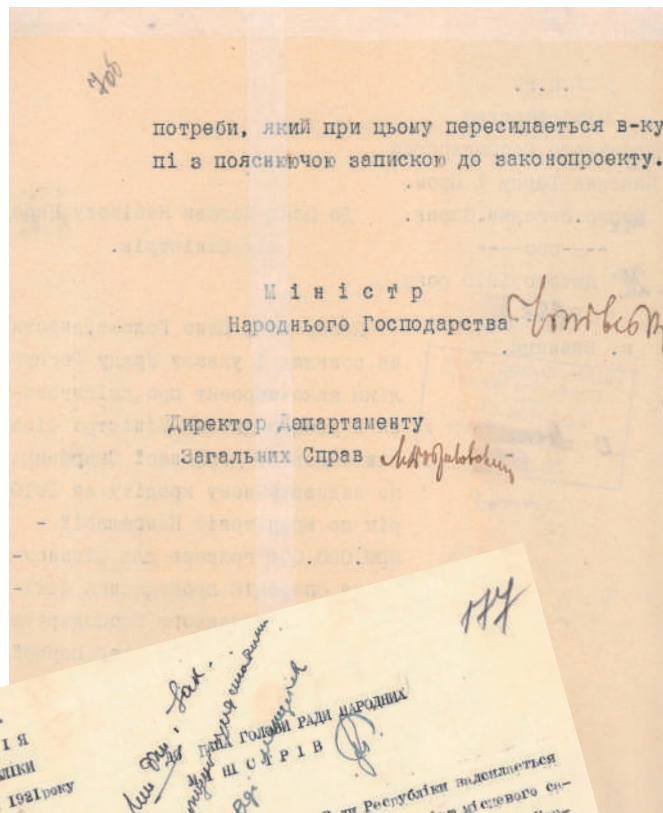
Із червня 1917 р. — директор департаменту промисловості генерального секретарства промисловості і торгу. У лютому 1918 р. обійняв посаду міністра промисловості і торгу Української Народної Республіки. За Гетьманату Павла Скоропадського — радник «Дніпросоюзу».

У 1919 р. повернувся на державну службу і обіймав посади заступника міністра та міністра народного господарства, заступника прем'єр-міністра УНР, дипломатичного радника та торгового аташе УНР у Румунії. У січні — серпні 1921 рр. — голова екзильної Ради республіки в Тарнові.

Із 1921 р. працював професором Варшавської політехніки та Гірничої академії у Кракові. Водночас керівник дослідницької лабораторії металургійного заводу «Байльдон» у Катовіце. У 1927 р. отримав науковий ступінь доктора наук, а у 1931 р. — доктора габілітованого (другий, вищий кваліфікаційний ступінь на-

Лист міністра народного господарства І. Феценка-Чопівського до Голови Кабінету Народних Міністрів про виділення коштів. 22 лютого 1919 р.
ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, стр. 12, арк. 7.

Лист Голови Ради Республіки І. Феценка-Чопівського до Голови Ради Народних Міністрів УНР. 4 червня 1921 р.
ЦДАВОУ, ф. 3205, оп. 1, стр. 57, арк. 177.

укового ступеню). Із 1933 р. — член-кореспондент Польської академії наук. Автор наукових статей, монографій, підручника з металознавства, член багатьох наукових товариств.

Із початком нацистської окупації Польщі та включенням Катовице до складу Німеччини очолював окружну управу Українського національного об'єднання — однієї

з двох дозволених нацистським режимом громадських організацій у Німеччині. У січні 1944 р. затриманий гестапо, але був звільнений через місяць.

У квітні 1945 р. затриманий органами НКГБ СРСР. 2 жовтня 1945 р. Військовим трибуналом НКВД Київської області засуджений за статтями 54-3 та 54-13 Кримінального кодексу УРСР на 10 років позбавлення волі.

2 вересня 1952 р. помер у в'язниці.

Дружина — Зінаїда Олександрівна Лукіна (1893–1949), син — Юрій (1923–1988), донька — Ірина Богун (1920–2012).

Реабілітований Генеральною прокуратурою України 29 листопада 1993 р.

Утверждено:
 Нач. Опергруппы в Катовице
 Майор Ф. Кравачек
 "14" марта 1945 года

Госизановление
 о задержании
 14 марта 1945 года

Я офицер в.к. 32750 капитан Ситуневичев
 рассматривая материал поступивший на
 Гопивского Ивана Андриановича, родя.
 1884 года, урож. м. Гудилова, Волынской губ,
 украинец, образование высшее, в армии
 не служил, не имеет, работал на заводе
 "Баллон" в г. Катовице зав. лабораторией,
 проживал ул. Жамна n 3

Гопивский И.А. в 1918 году был министром
 в правительстве УНР.

В 1919 году был Украинской дипломатической
 миссии в Румынии по подготовке условий к
 заключению мирного договора между УНР и Румынией.

В 1920-1921 г. председатель рады УНР.

В 1941 году вступил в "УНО" и занял пост
 председателя Катовицкой Обл.районной группы "УНО"

Госизановил:
 Гопивского задержать для установления
 его вражеской деятельности против СССР

Офицер в.к. 32750
 Капитан Ситуневичев

Постанова про затримання І. Фещенка-Чопівського
 у м. Катовіце (Польща). 14 березня 1945 р.
 ГДА СБУ, ф. 6, спр. 70713-фп, арк. 2.

Витяг з протоколу допиту І. Фещенка-
 Чопівського про урядову та політичну
 діяльність

Стенограмма

Протокол допроса
 обвиняемого Фещенко-Чопивского
 Ивана Андриановича

4 мая 1945 года, гор. Киев.
 Допрос начал в 11 час. 20 мин.

[...]

Вопрос: Перечислите должности, ко-
 торые вы занимали в Центральной Раде
 и правительстве УНР?

Ответ.

В апреле 1917 года от имени укра-
 инской общественности гор. Киева я был
 избран членом Украинской Центральной
 Рады.

По поручению ЦК партии [Української
 партії соціалістів-федералістів — упоряд-
 ник] и от его имени я был избран членом
 Киевской городской думы, где был членом
 школьной и театральной комиссии.

Летом 1917 года от имени партии был
 избран членом Киевской губернской наци-
 ональной рады и периодически присутство-
 вал на ее заседаниях.

В июле 1917 года был назначен началь-
 ником отдела промышленности генерально-
 го секретариата торговли и промышленно-
 сти Центральной Рады.

В марте 1918 года после того, как ми-
 нистр торговли и промышленности ГОЛУ-
 БОВИЧ был назначен премьер-министром
 правительства Центральной Рады, я вместо
 него был назначен министром промышлен-
 ности и торговли. В этой должности я был
 до конца апреля 1918 года, т. е. до установ-
 ления власти Гетмана.

С установлением власти гетмана СКО-
 РОПАДСКОГО я работал консультантом
 в Днепросоюзе до декабря 1918 года.

После того, как войска Директории
 заняли Киев и свергли власть гетмана, во-
 енными властями Директории я был вре-
 менно назначен комиссаром министерства
 торговли и промышленности. Через
 несколько дней после этого я был

УТВЕРЖДАЮ
 4 апреля 1945 г.
 Зам. Наркома Госбезопасности СССР
 Копия в: Госбезопасность /Дроздовский/

Форм. № 1
 Арест санкционирую
 5 апреля 1945 г.

**ПОСТАНОВЛЕНИЕ
 (НА АРЕСТ)**

Гор. Киев 4 апреля 1945 г.

Я. Нач. 2 Отделения Следчасти НКГБ УССР
 (должность)
~~полковник~~ Капитан Госбезопасности - ДУБОК
 (звание и фамилия)

рассмотрев поступившие в НКВД СССР материалы о преступной деятельности ФЕЩЕНКО-ЧОПИС
СКОГО Ивана Андриановича, 1884 года рождения, уроженца м. Чуднов,
Литомирской области, украинца, с высшим образованием, до ареста
проживавшего в г. Катовицы /Польша/
 (фамилия, имя и отчество)
 (национальность)
 (участие в преступлении)
 (место рождения)
 (место проживания)

Н а ш е л:

ФЕЩЕНКО-ЧОПИСКИЙ в годы гражданской войны на Украине
 был членом Украинской Центральной Рады и одновременно занимал
 должности министра торговли и промышленности, министра Народного
 хозяйства в Правительстве Петлюры, членом дипломатической Миссии в
 Бухаресте, а затем в Варшаве по вопросу снабжения петлюровской
 армии для борьбы против Советской власти.

После изгнания петлюровской армии с территории Украины,
 находясь в Польше, по предложению Петлюры в 1921 году был назначен
 председателем "Рады Украинской Республики" и направлял на террито-
 рию Советской Украины вооруженные петлюровские банды.

С мая 1941 года являлся членом, а с августа 1941 года
 председателем Катовицкой Областной Управы УНО, которая ставила
 своей задачей борьбу за отторжение Украины от Советского Союза
 и Создание под протекторатом немцев т.в. "Самоотличной Украины"

Был агентом гестапо и выполнял их разведывательные задания.

ПОСТАНОВИЛ:
ФЕЩЕНКО-ЧОПИСКОГО Ивана Андриановича
 (фамилия, имя и отчество)
 проживающего в гор. Катовицы /Польша/
 подвергнуть аресту и обыску

НАЧ. 2 ОТДЕЛЕНИЯ СЛЕДЧАСТИ НКГБ УССР
КАПИТАН ГОСБЕЗОПАСНОСТИ /ДУБОК/
 СОГЛАСЕН: Нач. следчасти (НКГБ УССР)
ПОЛКОВНИК ГОСБЕЗОПАСНОСТИ /ПАВЛОВСКИЙ/

назначен вице-министром торговли и промышленности и зав. промышленным отделом правительства Украинской Народной Республики.

В марте 1919 года я был назначен министром народного хозяйства в правительстве УНР, возглавляемом ОСТАПЕНКО.

В связи с наступлением Красной армии правительство ОСТАПЕНКО ушло в отставку и я не вошел в состав нового правительства Мазепы.

Я лично, без семьи, выехал в г. Станислав, где пробыл около месяца, а затем приехал в гор. Каменец-Подольск и в июле 1919 года был назначен советником дипломатической миссии УНР в Румынии. Возглавлял эту миссию МАЦИЕВИЧ. В Бухаресте в составе этой миссии я находился до июня 1920 года.

К этому времени правительство Петлюры вместе с польскими войсками повело наступление против Советской Украины и заняло Киев.

Из Киева я получил распоряжение о назначении меня председателем экономической комиссии по переговорам с польским правительством. На этой работе с разными перерывами я был до декабря 1920 года.

В январе 1921 года от имени партии я был выделен в «Раду Республики», а того же года был избран председателем Рады украинской республики и в этой должности находился до июля 1921 года.

На этом и закончилась моя деятельность в правительстве УНР.

Вопрос: Почему Вы были избраны членом Украинской Центральной Рады? Какой политический авторитет Вы имели к этому времени среди украинских буржуазных партий?

Ответ: Общественные организации Украины избирали своих представителей на Украинский национальный конгресс, который должен был избрать членов Украинской Центральной Рады.

На этом конгрессе, который состоялся 8-12 апреля 1917 года я был избран от своей партии, а уже на самом конгрессе от представителей гор. Киева был избран членом Украинской Центральной Рады.

К моменту выбора меня в Центральную Раду среди общественности гор. Киева я был известен как человек, знакомый с хо-

Постанова про арест І. Фещенко-Чопівського.
 4 квітня 1945 р.
 ГДА СБУ, ф. 6, спр. 70713-фн, арк. 3.

У С С Р 5

**Народный Комиссариат Государственной
Безопасности**

О Р Д Е Р № 384

6 апреля 1945 г.

Выдан Народным Комиссариатом Государственной Безопасности УССР

тов. Дубок

на проведение ареста и обыска

Фещенко-Чопівського
Івана Андрійовича

Адрес с. Малишівка / Болвица /

Народный Комиссар Государственной
Безопасности УССР
Нач. отдела НКГБ

СПРАВКА: _____

Ордер на арест і обшук І. Фещенка-Чопівського.
6 квітня 1945 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 70713-фп, арк. 5.

Довідка про проходження І. Фещенком-Чопівським
дактилоскопії. 7 квітня 1945 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 70713-фп, арк. 9.

С П Р А В К А 9

Арестованный Чопівський, Фещенко І. І.

...1824...года рождения, дактилоскопирование прошел во
Внутренней тюрьме НКГБ УССР "7 апреля 1945г. дактомете-
риаллы: дактокарты и алфавитные карточки сданы в 1-й
Спецотдел НКВД УССР.

НАЧАЛЬНИК ВТ НКГБ УССР
КАПИТАН ГОСБЕЗОПАСНОСТИ

зайтвенно-економическими проблемами Украины. К этому времени я уже работал в военно-промышленном комитете и был знаком с рядом видных общественных деятелей гор. Киева. Поэтому меня, как знакомого с экономическими вопросами жизни Украины, выдвинули в члены Украинской Центральной Рады. От общественности г. Киева в Центральную Раду было избрано 8 человек, в число которых входил и я.
[...]

Допрос окончен в 0 час. 40 мин.
5.V.1945 года
/перерыв с 16 час. 30 м. До 21 час.
20 м./

Записано с моих слов правильно, мною прочитано: [І. Фещенко-Чопівський]

ДОПРОСИЛ: НАЧ. ОТД. СЛЕДЧАСТИ
НКГБ УССР
Капитан Госбезопасности
[підпис] /Дубок/

Стенографировала: КУЛАГИНА [підпис]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 70713-фп, арк. 37- 44.
Оригінал. Машинопис.

Витяз з протоколу допиту І. Фещенка-Чопівського про діяльність на посаді міністра промисловості та торгівлі

Стенограма

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА
обвиняемого Фещенко-Чопивского
Ивана Андриановича

17 мая 1945 года, гор. Киев

Допрос начат в 10 час. 30 мин.

Вопрос: В чем заключалась Ваша деятельность на посту министра промышленности и торговли в правительстве УНР?

Анкета заарештованого І. Фещенка-Чопівського.

7 квітня 1945 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 70713-фл, арк. 10-11.

УССР
2 Киев

Передать анкету для выполнения арестованному — запрещается. Заполнение со слов арестованного и проверяется по документам.

Анкета арестованного

1. Фамилия, имя и отчество.	Чопивский - Андрианов Иван Андрианович
2. Год и место рождения.	1884 г.р. м.с.с. Чопово, Житомирской обл.
3. Постоянное место жительства до ареста (подробный адрес).	г.р.о.д. у.л.д.а. дом №, кварт. № район г. Катерино, (Полесье) область, край
4. Профессия и специальность.	детторг - инженир
5. Последнее место работы или род занятий до ареста. Если не работал, когда и откуда уволен.	завед. Балочен м.с.с. Ладиславская
6. Национальность.	украинец
7. Гражданство (при отсутствии паспорта, указать, какой документ удостоверяет гражданство или записано со слов).	а) гражд. (полн.). Полесье б) паспорт серии № выдан
8. Партийность.	б/п с года
9. Образование общее и специальное (подчеркнуть) и указать что закончил.	высшее, среднее, низшее специальное Чопивский политехнический институт
10. Социальное и политическое прошлое.	из служащих
11. Судимость (состоял под судом и следствием, где, когда, за что, приговор).	не судим.

Анкета заповнена
7.4.45 в.с.с. Житомирська обл.
м.с.с. Чопово, Житомирської обл.
Київ.

Город, село, ж.д. ст.
Д/п.

Кем
Д/п.

Подпись
Фещенко

Место для фотокарточки арестованного

Отпечаток указательного пальца
правой руки
(от одной крошки ногтя до другой)

Личная подпись
(арестованного)
И. Фещенко

Ответ: В министерство промышленности и торговли я пришел летом 1917 года и был назначен начальником департамента промышленности. Премьер-министром в то время был ВИНИЧЕНКО Владимир, а министром промышленности и торговли, насколько мне помнится, Валентин САДОВСКИЙ.

Начальником департамента промышленности я был до конца 1917 года, когда правительство УНР бежало в Житомир. Я же остался тогда в Киеве.

В марте 1918 года, с возвращением в Киев правительства УНР, я был назначен министром торговли и промышленности и являлся им полтора месяца до гетманского переворота.

118

"УТВЕРЖДАЮ"

ЗАМ. НАРКОМА Внутренних дел УССР
ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТ
СТРОНАЧ /

10 сентября 1945 года.

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ

По следственному делу 148399
по обвинению

ФЕЩЕНКО-ЧОПИВСКОГО Ивана Андрия-
новича по ст. 64-3, 64-13 УК УССР

Следственными органами Украины в апреле мес. 1945 года арестован бывший министр "правительства" Петлюра, член дипломатической миссии этого "правительства" в Бухаресте и Варшаве, председатель Котовицкой областной управы "УНО" - Фещенко-Чопивский Иван Андриянович и привлечен в качестве обвиняемого по настоящему делу.

Следствием по делу установлено:

Фещенко-Чопивский Иван Андриянович, будучи враждебно настроенным по отношению Советской власти, изменил Родине и с 1917 года состоял членом ЦК антисоветской украинской партии "социалистов-федералистов" и членом "правительства" "Украинской Центральной Рады" и петлюровской так называемой "УНР".

/ л. д. 12, 16, 33, 37, 48, 80 /

Являясь членом "Украинской Центральной Рады", а затем членом петлюровского "правительства" - "УНР", в период 1917-1921 г. г. занимал посты министра: "народного хозяйства", "Торговли" и "Промышленности". Являясь членом дипломатической миссии "правительства Петлюры" в Румынии и Польше, где вел переговоры по вопросу снабжения всеми необходимыми средствами петлюровскую армию для участия ее в дальнейшей вооруженной борьбе против Советской власти.

/ л. д. 12, 17, 33, 35, 37, 40, 41, 48, 56, 57, 63 /

Обиновувальний висновок
у справі І. Фещенка-Чопівського.
10 вересня 1945 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 70713-фн, арк. 111.

Я занимался организационными вопро-
сами, создавая штат департамента промыш-
ленности и министерства торговли и про-
мышленности, разрабатывал структуру
министерства и департаментов, входивших
в него.

Министерство торговли и промышлен-
ности составляло планы своей работы,
подчинение промышленности и торговли
государству, реорганизации их и т. п., од-
нако практически осуществить намеченные
мероприятия в то время было невозможно
по ряду причин.

На Украине шла война, железные доро-
ги не работали, связь почти отсутствовала,
в министерстве отсутствовали специалисты,

- 2 -

116

Как один из злейших врагов Советской власти, Фещенко-Чопивский лично Петлюрой в 1921 году был назначен председателем так называемой "Рады Украинской Республики", в функции которого входило направлять петлюровские банды из Польши на Украину, для организации повстанческой борьбы.

/ л. д. 18, 36, 42, 65 /

На протяжении всего периода гражданской войны лев. Фещенко-Чопивский ориентировался на германских бело-эмигрантских польских империалистов и участников антанты, преследуя этим цель - свержения молодой советской республи-
ки.

/ л. д. 18, 38, 53, 61 /

С момента полной победы советского народа над врагами революции Фещенко-Чопивский, вместе со всей петлю-
ровской кликой, эмигрировал на территорию Польши, где при-
нял польское подданство.

/ л. д. 12 /

Проживая в мае 1941 года на территории города Котовицы, оккупированного в то время немецкими фашистами, добровольно вступил в члены организации "Украинского Национального Об'єдинення" - "УНО", а с августа мес. 1941 года по август 1944 года являлся председателем Котовицкой областной управы "УНО".

/ л. д. 13, 21, 22, 35, 86 /

"УНО" была создана по инициативе немецких фа-
шистов, главная управа которой непосредственно находилась
в центре фашистской Германии - Берлине, проводила немецко-
украинскую политику об'єдинения всех украинских национа-
листических течений для совместной с фашистской Германией
борьбы за отторжение от СССР Советской Украины и устанав-
ления на ее территории буржуазно-националистического го-
сударства, т. н. "Самостийной Украйны".

/ л. д. 13, 21-23, 89, 90, 95 /

Допрошенный в качестве обвиняемого Фещенко-
Чопивский виновным себя в пред'явленном ему обвинении
признал.

/ л. д. 35 - 36 /

На основании изложенного **ОБВИНЯЕТСЯ** :

которые были сведущие в вопросах про-
мышленности и торговли.

Достаточно сказать, что с моим прихо-
дом в департамент промышленности, в шта-
те департамента я был один.

В декабре месяце, с приходом к власти
Директории на смену гетмана, я был назна-
чен вице-министром торговли и промыш-
ленности.

В начале февраля 1919 года под давле-
нием наступающих советских войск прави-
тельство УНР выехало в Винницу.

Во второй половине марта, в момент
смены кабинета ЧЕХОВСКОГО, я был назна-
чен министром народного хозяйства
в кабинете ОСТАПЕНКО.

209

Фещенко-Чопивский Иван Андрианович, 1884 года рождения, уроженец м. Чуднів, Житомирской области, УССР, житель гор. Катовиц/Польша/, украинец, ино-поданный, из служащих, служащий, инженер по обработке твердых сталей, с высшим техническим образованием, с/партийный, не судимый, -

217/11-15

в том, что:

- 1. Изменил Родине, на протяжении всего периода гражданской войны 1917-1921 годов вел активную вооруженную борьбу против Советской Власти. Являясь членом ЦК антисоветской партии "социалистств-федералистов" и членом "Украинской Центральной Рады", "УНР", в которых занимал посты министра "Торговли", "Промышленности" и "народного хозяйства", был членом дипломатической миссии этого "правительства" в Румынии и Польши, вел переговоры по вопросу снабжения петлюровской армии для дальнейшей борьбы против Советской Власти.
- 2. Как один из злейших врагов Советской Власти, лично Петлюрой был назначен в 1921 году председателем так наз. "Рады Украинской Республики", в функции которого входило направлять петлюровские банды на Украину для организации повстанческого движения.
- 3. Находясь в эмиграции принял Польское подданство, а в мае 1941 года добровольно вступил в украинскую националистическую организацию "УНО", в составе которой до августа 1944 года исполнял обязанности председателя Катовицкой областной управы", -

т.е. в совершении преступлений, предусмотренных ст. 54-3 УК УССР.-

Руководствуясь ст. 204 УПК УССР, следственное дело №148399 по обвинению Фещенко-Чопивского Ивана Андриановича по ст. 54-3 УК УССР направить Военному Прокурору КВО для предания обвиняемого суду Военного Трибунала.

Обвинительное заключение составлено 10 сентября 1945 года в городе Киеве.

Ст. следователь УББ НКВД УССР Капитан Рабинович /Рабинович/

Согласен: Нач. Следотдела УББ НКВД УССР /Спиваковский/ Ма й о р

Если до момента бегства правительства УНР и проводилась кое какая поточная работа в смысле выработки планов и структуры, то примерно уже в конце января 1919 года всякая работа министерства прекратилась и с этого времени министерство все время находилось на колесах, почти ежедневно меняя свое место пребывания.

Так было до моего ухода в отставку, т. е. до конца апреля 1919 года.

[...]

Допрос прерван в 15 час. 50 мин.

Протокол допроса записан с моих слов верно, мною прочитан.

/подпись/ [И. Фещенко-Чопівський]

ДОПРОСИЛ: СТ. СЛЕДОВАТЕЛЬ СЛЕДЧАСТИ НКГБ УССР ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ — ПОГРЕБНОЙ [підпис]

Стенографировала: БЛИЗНЮК [підпис]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 70713-фп, арк. 52-60.

Оригінал. Машинопис.

Handwritten note: Ді, начальника конвою... Рабинович... передали... Тюрма №1 м. Києва

Обвинувальний висновок у справі І. Фещенка-Чопівського. 10 вересня 1945 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 70713-фп, арк. 111.

СПРАВКА.- 1. Обвиняемый Фещенко-Чопивский Иван Андрианович под стражей содержится в тюрьме №1 гор. Киева. 2. Личные документы обвиняемого приобщены и делу в отдельном пакете. 3. Вещ. доказательств по делу нет. Ст. следователь УББ НКВД УССР Капитан Рабинович /Рабинович/

Розписка начальника конвою про передачу засудженого І. Фещенка-Чопівського для конвоювання в тюрму №1 м. Києва ГДА СБУ, ф. 6, спр. 70713-фп, арк. 130.

Довідка про місце відбукання покарання І. Фещенком-Чопівським та відсутність речових доказів ГДА СБУ, ф. 6, спр. 70713-фп, арк. 114.

" У Т В Е Р Ж Д А Ю "

УТВЕРЖДАЮ 137

Заместитель Генерального прокурора Украины Прокурор Украинской ССР
государственный советник юстиции класса ~~государственный советник юстиции~~ класса

Мельников /Мельников/

"29" ноября 1993 г. 199 г.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

в отношении Фещенко-Чопивского И.А.
(фамилия, инициалы)

по материалам уголовного дела (арх. № 10338)

Фамилия, имя и отчество Фещенко-Чопивский Иван Андрианович

Год рождения 1884

Место рождения м. Чудново, Житомирской области

Место работы и должность до ареста завод "Бальдон" /Польша/
начальник лаборатории

Место жительства до ареста г.Катовица / Польша /

Сведения о партийности б/п

Когда, каким органом, по каким статьям УК был осужден (репрессирован), в чем признан виновным, изменялось ли решение по делу и как: 2 октября 1945 года, Военным трибуналом войск НКВД Киевской области, Фещенко-Чопивский И.А. осужден по ст.ст. 54-3, 54-13 УК УССР к 10 годам лишения свободы в ИТЛ без конфискации имущества. Он признан виновным в том, что "... будучи антисоветски настроенным, в 1918-1919 годах являлся членом Украинской Центральной Рады и занимал в правительстве Самостийной Украины посты министра торговли, промышленности и народного хозяйства. Кроме того являлся членом дипломатических миссий указанных контрреволюционных правительств в Румынии, Польше, где по поручению Петлюры вел переговоры по вопросу снабжения Петлюровской армии снаряжением и боеприпасами и по вопросам признания правительства Самостийной Украины.

Висновок про реабілітацію І. Фещенка-Чопівського,
затверджений 29 листопада 1993 р. (початок)

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 70713-фп, арк. 137.

Вирок военного трибунала військ НКВД
про заслання І. Фещенка-Чопівського
на десять років до виправно-трудоxив
таборів

Секретно

ПРИГОВОР ИМЕНЕМ СОЮЗА СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК

1945 г. октября «2» дня, Военный трибунал войск НКВД Киевской области в гор. Киеве в помещении Военного трибунала в закрытом судебном заседании, в составе:

Председательствующего *майора юстиции Сиротенко*

и членов: *капитана юстиции Кулагина, сержанта Рябошапки,*

при секретаре: *Сламчинской,*

без участия обвинения и защиты

Рассмотрев дело по обвинению гр. *Фещенко-Чопивского Ивана Андриановича, 1884 года рождения, уроженца м. Чуднов Житомирской области, жителя гор. Катовице (Польша) происходящего из служащих, служащего, украинца, подданства Польского, беспартийного, женатого, с высшим техническим образованием, профессора, доктора технических наук, с 1917 по 1922 год состоявшего в партии украинских «социалистов-федералистов», несудимого, в преступлениях, предусмотренных ст. ст. 54-3 и 54-13 УК УССР, установил:*

Фещенко-Чопивский, будучи антисоветски настроенным в 1918-1919 годах являлся членом «Украинской Центральной Рады» и занимал в правительствах так называемой «самостийной Украины» посты министра «торговли и промышленности» и «народного хозяйства», и кроме того являлся членом дипломатических миссий указанных контрреволюционных правительств в Румынии и Польше, где по поручению Петлюры вел переговоры как по вопросу снабжения петлюровской армии снаряжением и боеприпасами, так и по вопросам признания Антантой правительства «самостийной Украины».

Висновок про реабілітацію І. Феценко-Чопівського, затверджений 29 листопада 1993 р. (закінчення)

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 70713-фп, арк. 137.

Являлся председателем Рады Украинской Республики. С 1941 по 1944 год был председателем Катовицкой областной управы УНО, которая ставила своей целью создание соборной самостийной Украины при поддержке и контроле фашистской Германии."

В последующем дело не пересматривалось, решение по нему не изменялось.

Арестован «14» марта 1945 года.

Освобожден умер: 2 сентября 1952 года.

Содержался под стражей, в местах лишения свободы, на принудительном лечении (ненужное вычеркнуть):

7 лет, 5 месяцев, 19 дней.

Находился в ссылке . . . лет, . . . месяцев, . . . дней.

Данные о репрессированном или его родственниках:

дочь: Богун Ирина Ивановна проживает в гор. Львове.

адрес: 290055 г. Львов, а/с 4321.

На Феценко-Чопивского Ивана Андриановича (ф. и. о.) распространяется действие ст. 1 Закона Украинской ССР «О реабилитации жертв политических репрессий на Украине» от 17 апреля 1991 года так как в материалах дела отсутствует совокупность доказательств подтверждающих обоснованность привлечения к уголовной ответственности.

Первый зам. Начальник Следственного управления Службы безопасности Украины полковник юстиции В. Буяльский

Начальник отдела по надзору за соблюдением законов о безопасности, границе и таможенном деле Генеральной прокуратуры Украины госсоветник юстиции 3 класса П. Кушнир

29 ноября 1993 года

ПРИМЕЧАНИЕ: справка о реабилитации (фамилия, инициалы) 29 ноября 1993 года направлена

фамилия: Богун Ирине Ивановне (ссылка родства, ф. и. о.) по адресу: 290055 г. Львов, а/с 4321

В. Сидоренко

Подпись

исп. Батурин зак. 02002-1991 г.

В 1921 году, находясь в эмиграции, подсудимый являлся председателем т. н. «Рады Украинской Республики» при атамане Петлюре, на которой неоднократно обсуждались вопросы организации вооруженной борьбы с Советским Союзом за отторжение от СССР Советской Украины.

В 1927 году Феценко-Чопивский принял подданство буржуазной Польши.

В мае 1941 года, в связи с намечавшимся вторжением немецко-фашистских захватчиков на территорию Советского Союза и активизацией деятельности украинско-немецких националистов, Феценко-Чопивский вступил в украинскую националистическую организацию «УНО» [Українське народне об'єднання — упорядник] председателем Катовицкой областной управы до августа 1944 года.

Указанными действиями подсудимый совершил преступления, предусмотренные ст. 54-3 и 54-13 УК УССР.

Считая нецелесообразным применение полной санкции ст. 54-2 УК УССР и руководствуясь ст. ст. 296, 297 УПК УССР приговорил:

Феценко-Чопивского Ивана Андриановича по совокупности совершенных преступлений им, на основании ст. 54-3 УК и санкции ст. 54-2 УК УССР лишить свободы в ИТЛ сроком на десять (10) лет, без конфискации имущества за отсутствием такового у осужденного.

Отбытие наказания исчислять с 14 марта 1945 года.

Приговор может быть обжалован в ВТ войск НКВД Украинского округа в 72-часовой срок.

Председательствующий [Сиротенко]

Члены: 1. [Кулагина]

2. [Рябошапка]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 70713-фп, арк. 127-128.

Оригинал. Рукопис на бланку.

О.Г.П.У.

АРХИВ
Учётно-архивного отдела
КГБ при Сов. Министров УССР
СЛЕД. ФОНД

ДЕЛ

**Павло
Христюк**

1890-1941

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦ. ЦЕНТР.

[1931]

(СЛЕДСТВЕН. МАТЕРІАЛ)

ТОМ № 7

5988

Арх. № 516

В 117 ТОМАХ

Генеральний
писар

Міністр
внутрішніх справ
Української
Народної
Республіки

Державний
секретар
Української
Народної
Республіки

ПОСТАНОВА
КОМІТЕТУ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ
ІО ЛИПНЯ 1917 РОКУ ПРО ПОСАДУ ГЕНЕРАЛЬ
НОГО ПИСАРЯ.
Генеральний Писарь / Христюк / входить в склад
Генерального Секретаріату.
Товариш Голови
Української Центральної Ради. Ніковський.
Секретарь
Української Центральної Ради Лещенко.

Копія постанови Комітету Української
Центральної Ради про призначення
П. Христюка генеральним писарем.
10 липня 1917 р.
ЦДАВОУ, ф. 1115, оп. 1, спр. 1, арк. 8.

Лист народного міністра внутрішніх
справ П. Христюка із законопроектом про
українізацію вивісок та написів на установах.
14 березня 1918 р.
ЦДАВОУ, ф. 1115, оп. 1, спр. 29, арк. 140.

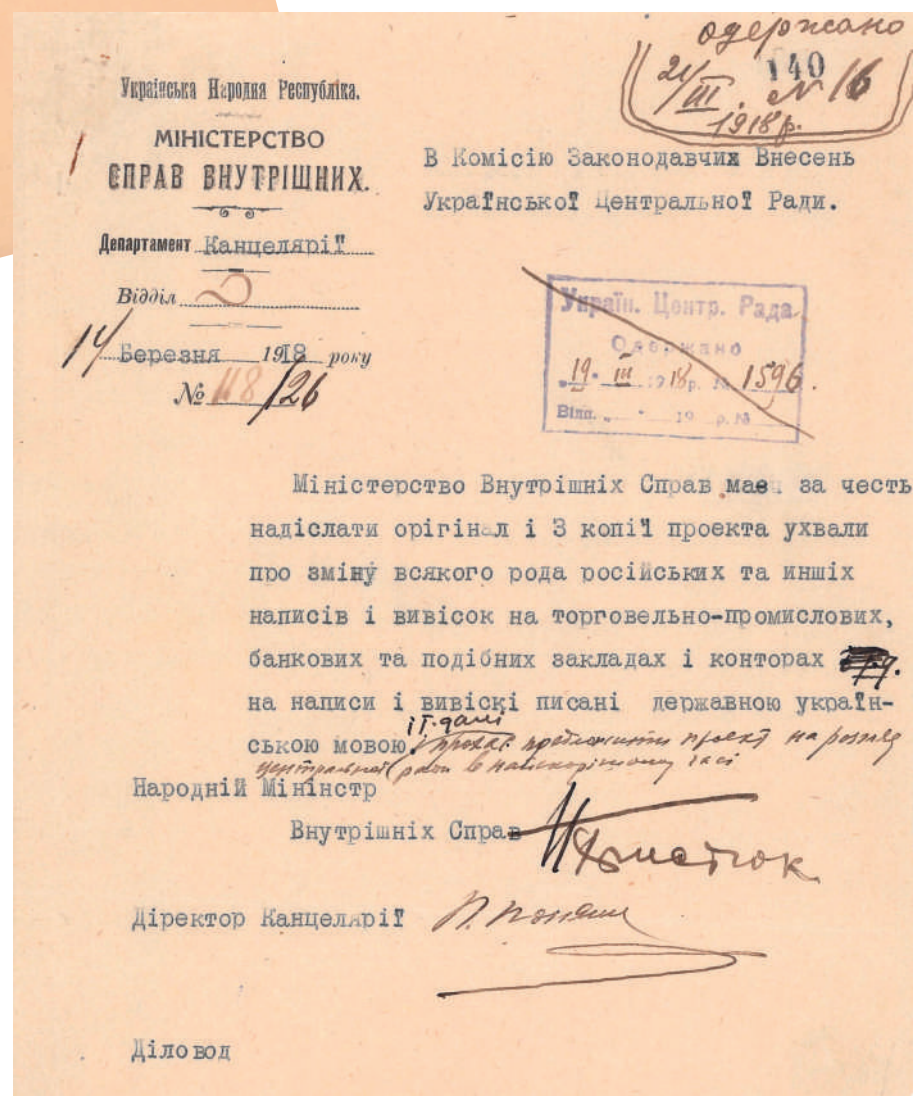
Павло Оникійович Хри-
стюк народився у станиці
Елісаветинська Катерино-
дарського відділу Кубанської області
(нині Краснодарський край, Росія).

Навчався у гімназії у м. Баку та Ки-
ївському політехнічному інституті.
Працював у редакції газети «Рада».
У 1916–1917 рр. — редактор журналу
«Комашня».

У 1917 р. — член Української Цен-
тральної Ради. Член ЦК Української
партії соціалістів-революціонерів
(УПСР) та ЦК Селянської спілки.

Після Першого Універсалу у червні
1917 р. став Генеральним писарем Ге-
нерального Секретаріату Української
Центральної Ради. У серпні відправ-
лений у відставку. У січні 1918 р. став
міністром внутрішніх справ УНР,
а дещо пізніше — державним секре-
тарем УНР.

Після гетьманського перевороту заареш-
тований. По звільненні брав активну
участь у діяльності опозиційного до
Павла Скоропадського Україн-
ського національного союзу.

Міністерство Внутрішніх Справ має за честь
надіслати оригінал і 3 копії проекту ухвали
про зміну всякого рода російських та інших
написів і вивісок на торговельно-промислових,
банкових та подібних закладах і конторах
на написи і вивіски писані державною україн-
ською мовою *і т. д.*
Народній Міністр
Внутрішніх Справ *П. Христюк*

Директор Канцелярії *П. Прокаш*

Діловод

За часів Директорії — товариш (за-
ступник) міністра внутрішніх справ
в урядах Бориса Мартоса та Ісака
Мазепи. У 1919 р. виїхав до Відня.
На еміграції видав працю «Замітки
і матеріали до історії Української
революції 1917–1920» та продовжував
роботу у структурах УПСР, працював
в Українському соціологічному інсти-

туті. У 1922 р. — завідувач торговель-
ного представництва Вукоопспілки
в Австрії.

У 1923 р. переїхав в УСРР. Працював
в Українбанку, Держвидаві, нарко-
маті фінансів УСРР. Займався політо-
логічними, історичними та літера-
турознавчими студіями. Із 1930 р. —

Наказ голови Директорії УНР про призначення П. Христюка в.о. державного секретаря. 12 грудня 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 1429, оп. 2, спр. 1, арк. 11.

Постанова Директорії УНР про виділення коштів на формування Четвертої стрілецької бригади. 11 січня 1920 р. ЦДАВОУ, ф. 1429, оп. 2, спр. 6, арк. 11.

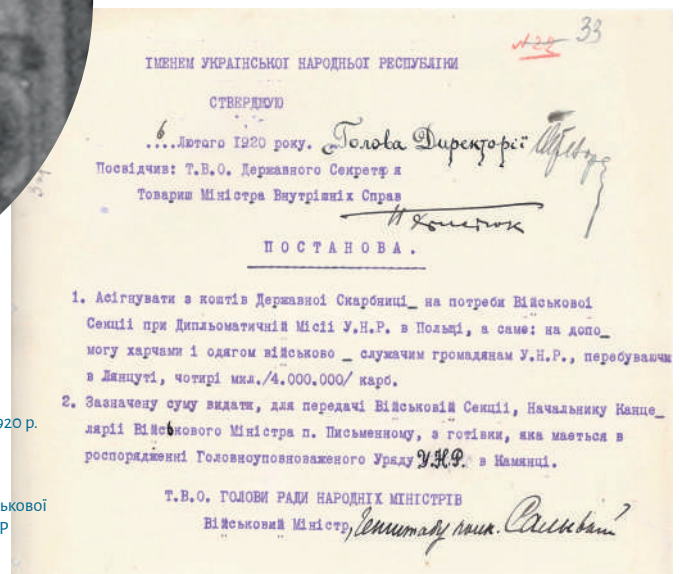
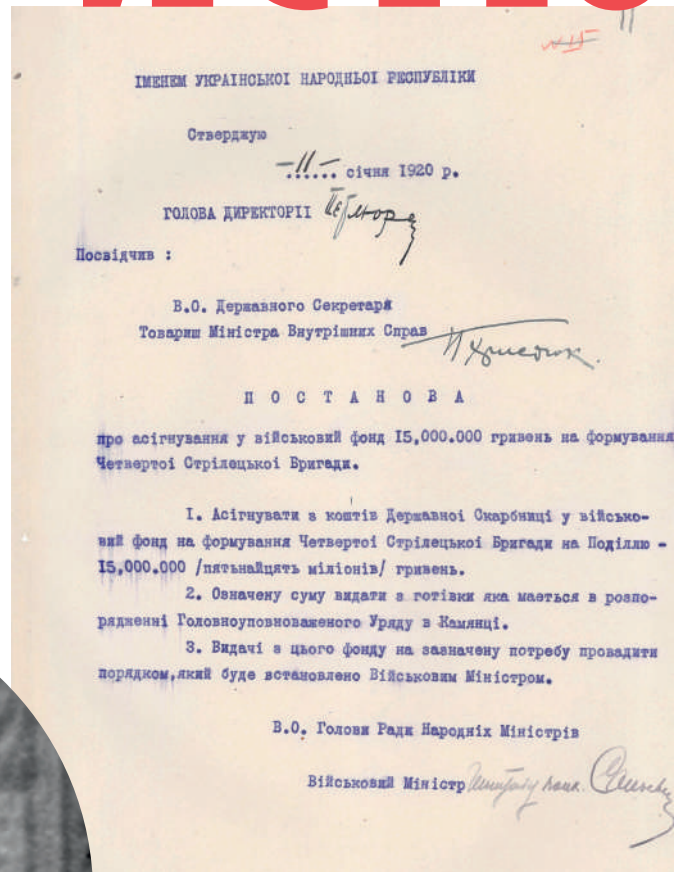
Постанова Директорії УНР про виділення коштів для Військової секції Дипломатичної місії УНР в Польщі. 6 лютого 1920 р. ЦДАВОУ, ф. 1429, оп. 2, спр. 6, арк. 33.

науковий співробітник Інституту літератури ім. Т. Шевченка.

Заарештований 2 березня 1931 р. за справою «Українського національного центру». 7 лютого 1932 р. його засуджено на 5 років ув'язнення. Згодом вирок переглядався, а строк ув'язнення збільшувався. Оста-

точно засуджений 3 вересня 1937 р. за ст. 58-10 ч.1, 58-11 Кримінального кодексу РСФСР до 8 років ув'язнення. Помер 19 вересня 1941 р. у таборі «Сев-востлагу» (північний схід Росії).

Дружина — Марфа Панасівна (1880—?), донька — Наталя (1918—?). Реабілітований у 1989 р.

Дело зарегистрировано под № _____ ф. № 21/УССО

1а
3

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(о начатии следствия, избрании меры пресечения и предъявлении обвинения)

Гор. Харьков 1 марта 1931 г., уполномоченный С. П. Шингалт
 Рай(он) Отделения _____ Сектора ГПУ УССР _____

рассмотрев материалы о преступной деятельности гр-на Христюка Павла Олексевича
 выразившейся в Участьи в Кр. организации, створившей себе фальшиві свертки Сов. Валюты

и, усматривая в означенных деяниях наличие признаков преступлений, предусмотренных ст.ст. 54-11 У.К.С.С.Р.

ПОСТАНОВИЛ:

- На основании ст.ст. 93 п.2 и 108 УПК, настоящее дело принять к своему производству и начать предварительное следствие.
- На основании ст. 126 и, руководствуясь ст. 127 УПК, привлечь гр-на Христюк Павла Олексевича по настоящему делу в качестве обвиняемого, предъявить ему обвинение по ст.ст. 54-11 УК УССР.
- На основании ст.ст. 142 и 144 и, руководствуясь ст.ст. 145 и 156 УПК, мерой пресечения способной уклонения от суда и следствия в отношении обвиняемого Христюк П. О. избрать Содержанием в тюрьме в камере № _____

Заполняется сотрудниками ГПУ, путем опроса обвиняемых и по материалам следствия.

А Н К Е Т А

АРЕСТОВАННОГО ПО ДЕЛУ "УКРАИНСКО-НАЦИОНАЛЬНЫЙ ЦЕНТР"

азвание органа ГПУ ГПУ УССР
 время ареста 2-го 1931
 место заключения Камеры от 2 комнаты 46

ВОПРОСЫ:	ОТВЕТЫ:
Фамилия, имя и отчество	<u>Христюк Павел Афанасьевич</u>
Время и место рождения	<u>1890. Рай. Билзавский, Куб. обл.</u>
Национальность и гражданство.	<u>Украинец</u>
Бывшее сословие или происхождение до революции.	<u>Кавказ - Уездный.</u>
Профессия, род занятий.	<u>Машинист</u>
Социальное и имущественное положение.	<u>Служащий</u>
Семейное положение и род занятий членов семьи.	<u>Жена, жена дан. воз. дочь - Наталья 12 л. Мать - Мария</u>
Образование:	<u>Высшее</u>
а) Общее	<u>Киев</u>
б) Военное	
Служба и чин в старой армии, при бедн.	
Петлюре и Гетмане,	
в учреждениях бывш. Дрявительства.	<u>Сект. Украинский работн. в Крайовском ур. и директорий УССР.</u>
/хронологически/	

Копии настоящего постановления препроводить _____

Прокурору и Начальнику места лишения свободы _____

Уполномоченный С. П. Шингалт

Согласен Нач. С. П. Шингалт

Утверждаю Нач. С. П. Шингалт

Постановление мне объявлено _____ 1931 г.

Подпись обвиняемого _____

Постанова ГПУ УССР про початок слідства та утримання під вартою П. Христюка. 1 березня 1931 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 7, арк. 1а.

Анкета арештованого П. Христюка у справі Українського національного центру. 25 березня 1931 р. (початок) ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 7, арк. 2.

Документ № 46

Витяг зі свідчень П. Христюка від 2 липня 1931 р.

[...] Нитки франко-польської орієнтації нашої організації йдуть ще зо 1919 року, коли Уряд Петлюри, літом склав тимчасову угоду з Польщею і відрядив своє посольство до Варшави (Андр[і]я Лівіцького). Ціною територіальних поступок Петлюра забезпечив собі, мовляв, «дружні взаємини» з Польщею. Наприкінці цього року й на початку 1920-го справа дійшла до поглиблення цієї тимчасової угоди. Я був свідком і учасником підготовки цієї поглибленої угоди з поляками.

Коли в грудні 1919 року дійшло фактично до повної ліквідації Української Народної

Служба в красной армии совучреждениях; последнее место службы	Кеи. Участвуя в службе в Красной Армии в должности старшего лейтенанта на фронт в 1918 г. и окончил службу
Был ли за границей, когда, сколько времени и как вернулся в СССР.	С 1920-23 в Венгрии воевал как подполковник уезд в Венгрии. Вернулся в СССР в 1923 г.
В каких антисоветских и организациях состоял; участие в борьбе против Соввласти, арестовывался ли, когда, результаты суда	Состоял в ГИР Кеи.
Состоял ли ранее членом ВКП/б/ и причины вы- хода	Кеи.
Точное местожительство до ареста.	Уездный уезд в Венгрии Уездный уезд в Венгрии

Подпись осужденного *[подпись]*
1934 года.

ДЛЯ ОТМЕТОК *[подпись]*
Кем. ради, м.м. В.К. ЧЕР, ген. секр.
Кабинет зам. начальника, з.м. м.м. В.К.
м.м. В.К. ЧЕР; м.м. В.К. ЧЕР

Анкета арештованого
П. Христюка у справі
Українського національного
центру. 25 березня 1931 р.
(закінчення)

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фн, т. 7,
арк. 2.

справа. Звернення
до органів ГПУ
із заповненнями готовності
надати свідчення.
3 березня 1931 р. (початок)
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фн, т. 7,
арк. 3-4.

Республіки, Директорія розпалась, Петлюра мусив залишити Кам'янець і з військом та міністрами (на чолі з Мазепою) подався на Шепетівщину, мене було уповноважено Урядом і зокрема Петлюрою перейти на територію Польщі разом з цивільними громадянами і частиною урядовців та військових, що боялись залишатись в Кам'янці, до якого наближались денікінці й могли вчинити український погром; разом з посольством (власне з А. Лівіцьким) я мав подбати не тільки про влаштування тих громадян, що перейшли на терен Польщі, але й подбати про допомогу Урядові Петлюри, що намагався врятуватись від ліквідації й створити нову територіальну військову базу для провадження дальшої боротьби проти більшовиків.

З перших же днів перебування в Польщі я переконався, що польська буржуазія та

До друку: 43

Зрештою свідати
в антруаденській організа-
ції, яка була заснована
бувши. М.м. соу-рив (в.м.м.
в.м.м.) як ро- Уряд, Генерал
і, бувши командиром В.В. М.
зрештою і до якої мене
заслав коли був в.м.м.
Б. Ф. М. М. М., Балабаню,
О. М. М. М. М., яка все
це провадила антруаден-
ську діяльність, і її
м.м.м. і ч.м.м.м.м.м.м.
м.м.м.м.м.м.м.м.м.м.м.м.м.
розмовляв з.м.м.м.м.м.м.м.
і знаю про діяльність
ц.м.м.м.м.м.м.м.м.м.м.м.м.
м.м.м.м.м.м.м.м.м.м.м.м.м.
свою провину перед

поміщики можуть дати допомогу Урядові Петлюри лише за ціну дуже важливих і дошкульних з нашого боку поступок. До мене в Тарнополь приїхав з Варшави від А. Лівіцького есер М. Ковалевський і поінформував мене та Арк[адія] Степаненка (зі мною переїхали до Польщі, крім Степаненка також і есери — Часник та Григоріїв), — про стан польсько-українських взаємин. Він заявив, що поляки можуть дати допомогу Урядові УНР для боротьби проти більшовиків лише за умови, що: 1) Уряд УНР зречеться Галичини й західної Волині та західного Полісся; 2) що в своїй внутрішній політиці він твердо піде шляхом встановлення буржуазно-демократичного ладу і, зокрема, в основу проведення земельної реформи покладе принцип збереження права приватної власності й викупу поміщицької

Радянської владою і
заснувати право на працю
на Радянській Україні
під проводом Радянської
Влади. Додаю, що змов-
ною радянською органи-
заці. Було використано
вони незаконно, мис-
ливоє право в різних
організаціях, як по
"Формі", "Рух", "Науков-
ство" тощо, де окремі
члени цієї організації
проводили свою антра-
подію, інформуючи, здійс-
нюючи основу мого
радянської організації. Голо-
ве керівництво в органи-
зації налічує: В.М.
Зуренков, В.Ф. Іванович,
М. Штан, М. Теренів, О.П.
Ковч, мене, — зв'язок
з іншими членами
організації та ст. зв'язу

мене намір використати
інформую через роботу
в різних моваріях на
ураховують, крім того, що
офисом цієї організації
був акад. М. Зуренков-
ич, але основні в мене
остатки вказують з мене
були інформанти, по мож-
ливо, що від мене і що
інтер'єр конструювався. Оби-
чній дар свідому члену і
докладному свідченню про
радянську діяльність
нашої організації

3/11/31

Іван

Андрій Штан

Звернення до органів
ГПУ із заповненнями
готовності надати свідчення.
3 березня 1931 р. (закінчення)
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 7,
арк. 3-4.

землі. Але на таку угоду А. Лівіцький може піти тільки після того, як одержить санкцію есерів та есдеків; йому — Ковалевському доручено з'ясувати питання з есерами. Не маючи мандатів від ЦК партії, ми — Христюк і Степаненко — заявили Ковалевському, що, на нашу думку, Партія мусить піти на ці вимоги Польщі, щоб забезпечити надалі можливість проводити боротьбу проти Радянської влади.

Щось через кілька днів після цієї наради, я приїхав до Варшави. З розмови з послом А. Лівіцьким я переконався, що за меншу ціну, ніж про яку говорив Ковалевський, польський уряд дій[сно] допомоги не дасть. Під час мого перебування у Варшаві (січень-лютий і кілька днів березня 1920 року) весь час відбувались

між Урядом УНР (Лівіцьким, Петлюрою, що також приїхав до Варшави) і Урядом Польщі переговори в справі угоди. А. Лівіцький вів переговори з міністерством закордонних справ; з польського боку вів переговори директор департаменту східних справ міністерства, а також брав діяльну участь Юзефський (майбутній міністр в Петлюрівському уряді). Петлюра мав побачення з Пілсудським. Рівночасно підготовлювано ґрунт для майбутньої угоди і неурядовою, громадсько-політичною лінією. На квартирі у Лівіцького відбулась вечірка зустрічі польських і українських громадських діячів, на якій були, в числі інших: А. Лівіцький, есери — Ковалевський, Христюк, кілька українських есдеків (не пам'ятаю хто саме), С. Русова і кілька чоловік з польського

166 74
Ф. № 21/УСО

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(о начатии следствия, избрании меры пресечения и предъявлении обвинения)

Гор. Харьков " 30 июля 1931 г., я, уполномоченный Смо Мухомов
Рай(Гор)Отделения Сектора ГПУ УССР
рассмотрев материалы о преступной деятельности гр-на

Христюка Павла Омариловича

развившейся в принадлежности к всеукраинскому
контр-революционной организации,
возникшей в связи с войной в Польше
востановления и деятельности
группы Соц. Восток на территории

усматривая в означенных деяниях наличие признаков преступлений, предусмотренных ст.ст. 54-4,
54-11 УК У. С. С. Р.

ПОСТАНОВИЛ:

1. На основании ст.ст. 93 п. 2 и 108 УПК, настоящее дело принять к своему производству и начать предварительное следствие.
2. На основании ст. 126 и, руководствуясь ст. 127 УПК, привлечь гр-на Христюка Павла Омариловича по настоящему делу в качестве обвиняемого, предъявив ему обвинение по ст.ст. 54-4, 54-11 УК УССР.
3. На основании ст. ст. 142 и 144 и, руководствуясь ст. ст. 145 и 156 УПК, мерой пресечения способной склонения от суда и следствия в отношении обвиняемого Христюка Павла Омариловича избрать одежды лишние под стражей в домашнем заключении.

Копии настоящего постановления препроводить _____
Прокурору и Начальнику места лишения свободы
Уполномоченный Смо Мухомов
Согласен Нач. _____
Утверждаю Нач. Смо

Постановление мне объявлено 30 июля 1931 г.
Подпись обвиняемого Христюк

боку (між ними і письменник Жеромський). Офіційна тема зустрічі була — заснування польсько-українського товариства культурного зв'язку; в дійсності ж мова йшла про польсько-українську угоду. У своїх виступах ми вказували (виступав з промовою і я), що більшовизм являв собою загрозу не тільки для нас — українців, але і для поляків, і що поляки у власних інтересах мусять допомогти нам у боротьбі проти Радянської влади. Відбулось також і кілька нарад з лідерами пепеесовців [Польська партія соціалістів — упорядник]. На одній з таких нарад був і я (разом з есерами Ковалевським та Рженецьким і еседеками — Старосольським, Ганкевичем і ще кимсь — не пам'ятаю), в числі інших пепеесовців був і Дашинський. Ми вимагали від польських соціалістів, щоб вони вплинули на польський уряд в напрямі полегшення умов угоди. Але польські соціалісти не виявили ніякого бажання зробити щось в цьому напрямі, зокрема, справу приналежності Галичини до Польщі вважали вони за цілком розв'язану: Галичина мусить належати до Польщі.

Нарешті відбулась (оскільки пам'ятаю — у січні) у Варшаві, в українському посольстві українська громадсько-політична нарада, на якій були, крім посла А. Лівіцького, також представники українських еседеків, есерів, есефів, кілька чоловіків військових. Від есерів були: М. Ковалевський, Христюк, Рженецький. Стояло питання про основні моменти польсько-української угоди. Виступивши в числі інших промовців, я висловився за потребу піти на умови, що їх пропонували поляки. Ні один з учасників наради в основі проти угоди і польських виго не виступав. Ця нарада дала підтримку Петлюрі в його дальших стосунках з Польщею (договір в квітні 1920 р.).

В складенні умови мені вже не довелось брати участь. З Відня чи з Праги я одержав (десь у лютому місяці) листа від М. Грушевського (яко голови Закордонної делегації УПСР); листа, в якому він пропонував мені не брати далі участі в польсько-українських переговорах і виїхати з Польщі. На початку

31
14. XI 1988
Молодцов Е. М.

Приложение № 18
Инструкция
Место для надписи подразделения

10 отдел КГБ СССР
(наименование органа и подразделения, куда направляется требование)

1. Фамилия ХРИСТЮК

2. Имя и отчество Павел Аникиевич

3. Год рождения 1890 4. Место рождения ст. Елизаветская Кубанская область

5. Адрес _____

6. Место работы и должность _____

7. Какая нужна справка наличие компматериалов

Следственный отдел КГБ УССР
(наименование органа и подразделения)

ст. следователь [подпись] Корятин
(должность) (подпись)

« 4 . » ноября . . . 19 88 года.

Исполнитель _____
(фамилия)

Телефон № _____

Заполнить по наличию или отсутствию материалов, при этом фамилию, имя и отчество — печатными буквами

Перевірка КГБ УССР про «наявність компрометуючих матеріалів» на П. Христюка.

4 листопада 1988 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фл, т. 122, арк. 59.

Справка
Особливе совещание НКВД СССР 03.09.37
обстоятельств на Украине. (за уклонение в КР Украины) - срок - 3 г. 6 м.
Уделье 29 IX 41 (губ. на Украине)

Арх. 12664 УКГБ Архангельской области

Он же с 1892 годового реж. 1938 г.
Коллек. суд. 7. 11. 32 ст. 58, 59, 60, 1142
срок - 5 г. 6 м.

Особливе совещание НКВД СССР 21. 1. 35
Ссылать в Север. край на 3 года
без от. обстоятельств.

Арх. 51692 КГБ УССР

Справку наложил сотрудник
ОСО Г. Д. В. А. СССР
Кавалаша Л. А.
19 37

77110

березня (з великими труднощами — Петлюра і Лівіцький були проти мого виїзду, і на цій підставі поляки не давали мені візи) я виїхав з Польщі до Відня, де жив до повороту на Радянську Україну (1923 року).

[...]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фл, т. 8, арк. 23–28.

Оригінал. Рукопис.

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА
Особого Совещания при Народном Комиссаре Внутренних Дел СССР
от „21“ января 1935 г.

слушали	постановили
28. Дело № 121159 (пересмотр) ХРИСТЮК Павла Аникиевича, ос. пост. Кол. ОГПУ от 7/II-32 г. к заключению в итл сроком на 3 ЛЕТА.	До отбытия срока наказания ХРИСТЮК Павла Аникиевича сослать в Северный Край срок ком на ТРИ года. Войти с ход. в През. ЦИК СССР об утверждении настоящего постановления.

Отв. Секретарь Особого Совещания [подпись]

Витяг із протоколу Особливої наради при НКВД СРСР від 21 січня 1935 р. про заслання П. Христюка на 3 роки до Північного краю після завершення ув'язнення ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фл, т. 116, пакет 8.

Київ

АРХИВ
Учетно-архивного отдела
НКВД СССР при Сов. Министров СССР
СЛЕД. ФОНД

НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР

4^й отд.

Теофан Черкаський

1892-1938

ДЕЛО № 49741

ГОДУ

ПО ОБВИНЕНИЮ

Черкасска

Теофана

Василь

па ст. ст.

54-8 и 54-11

УК УССР

Міністр
народного
господарства
Української
Народної
Республіки

Міністр преси
та пропаганди
Української
Народної
Республіки

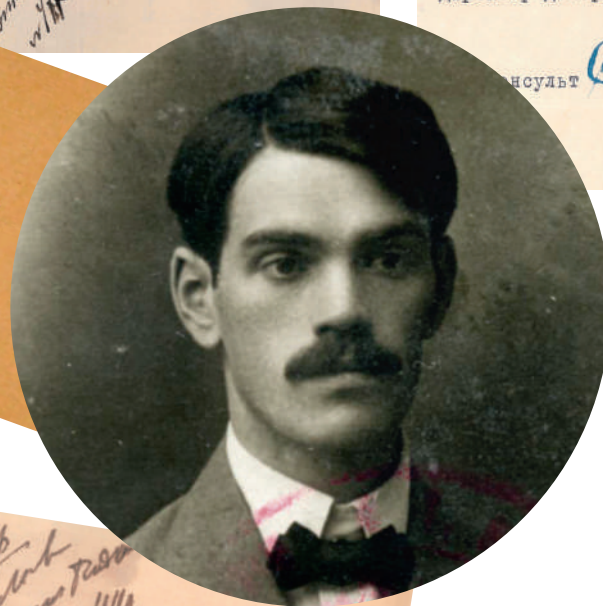
287245

ДОФАЛІ ВАСИЛІ

455
 У. А. А.
 МІНІСТЕРСТВО
 НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА
 Департамент
 Загальних Справ
 Чернівці, 1919 р.
 Ч. 587
 2. 58
 19/VI - 1919
 Стор. Р. К. М.
 Надіслано при цьому проект постанови Ради Народних Міністрів про дозвіл вільного продажу продовольчих продуктів, на як за честь внести його позачергово на розгляд Ради Народних Міністрів, як маючи особливе значення.
 Міністр Народного Господарства *Медведко*
 Директор Департаменту *С. Ківова*
 24/VI
 Фом. Стор. 1919

Об'ява по Міністерству народного господарства.
 "31" липня 1919 року.
 Міністерство народного господарства, по проханні Німецько-Австрійського Міністерства закордонних справ від 10 лютого б.р., яке переділо 25 цього липня, повідомляє, що, згідно розпорядженню Німецько-Австрійської Міністерства продовольчих справ, всі легітимації/квитки, які в свій час були видані з Німецько-Австрійського Міністерства продовольчих справ приватним купцям для покупки харчів на Україні, об'явлені недійсними і що про це подано до відома власників зазначених легітимацій. А тому купці, які пред'являють такі легітимації, або рекомендації від Німецько-Австрійського Міністерства Продовольчих справ, користуються ними незаконним способом.
 Міністр народног господарства *Медведко*
 Директор Департаменту зовнішнього торгу
 Консулт *Седимович*

Теодран Черкаський
 Міністр Преси й Пропаганди

Візитівка міністра преси і пропаганди уряду УНР Т. Черкаського
 ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фл, т. 116, пакет 4.

Нагорі зліва. Лист міністра народного господарства Т. Черкаського з проектом постанови про дозвіл вільного продажу продовольчих товарів. 19 червня 1919 р.
 ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, спр. 1, арк. 65.

Оголошення Міністерства народного господарства за підписом міністра Т. Черкаського. 30 липня 1919 р.
 ЦДАВОУ, ф. 9, оп. 1, спр. 38, арк. 11.

У. А. А.
 МІНІСТЕРСТВО
 НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА
 Департамент
 Загальних Справ
 Чернівці, 1919 р.
 Ч. 197
 7/VI - 1919
 Державного Секретаря.
 Прикладено при цьому пояснювчому записку до законопроекту про штати фабричної інспекції та постанову про зазначені штати, на як за честь прохати внести їх в черговий засідання на розгляд і затвердження Ради Народних Міністрів і Високої Директорії.
 Міністр Народного Господарства *Медведко*
 Директор Департаменту *Седимович*
 26

Лист міністра народного господарства Т. Черкаського із законопроектом про штати фабричної інспекції. 6 серпня 1919 р.
 ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, спр. 8, арк. 36.

ТЕОФАН ВАСИЛЬОВИЧ ЧЕРКАСЬКИЙ народився у с. Росішки (нині Тетіївський район Київської області) у родині учителя. У 1912 р. став завідувачем школи у с. Глушки на Київщині. Із 1914 р. через вивчення забороненої літератури отримав статус «політично неблагонадійної особи» і був усунутий від учителювання. На початку весни 1918 р. переїхав до Києва і почав працювати інструктором організаційної комісії Центральної Ради.

ПОЯСНЮЮЧА ЗАПИСКА ДО ЗАКОНОПРОЕКТУ ПРО ШТАТИ
ФАБРИЧНОЇ ІНСПЕКЦІЇ

Необхідність зміни тимчасових штатів фабричної інспекції, затверджених законом 4 Липня 1918 р. диктується тим, що мізерні штатні оклади по сьому закону, а також канцелярські та роз'їздні гроші, завдяки загальній дорожнечі, не дають можливості більш-менш нормального виконання службових обов'язків, не говорячи уже про ініціативне ведення належної праці. Уряду треба мати працевдатний апарат, а таким він може бути лише при умові матеріяльного забезпечення служачих. Штатні оклади фабричної інспекції, затверджені законом 4 Липня 1918 р. значно ріжняться в бік зменшення, як це видно низченаведеного порівняння з штатами інших місцевих установ, відносно виробу і проведення в життя яких були положенні в основу нормальні штатні утримання.

	Фінанс. палата	Окружний Суд	Державн. Контроль	Фабрич. Інспекція
У кл.	10800 карб.	11400-9400 к.	10800 карб.	6000 карб.
VI "	8000-7500 "	7800-7500 "	9000-8400 "	4500 "
IX "	4200 "	4800 "	4200 "	3000 "
Держ. Вістн.	Держ. Віст.	Держ. віст.	держ. віст.	
№ 31/ 1918 р.	№ 25/1918 р.	№ 28/1918 р.	№ 23/1918 р.	

Тому виключно в основу проєктуємих штатних окладів фабричної інспекції, складеної виключно з людей з вищою освітою /інженіри/ положені нормальні штатні утримання, як для техніків-спеціалістів.

Брак паперу і надзвичайне підвищення цін на паперові вироби - 1918 р. грудень коло 150 карб. за стопу писчого паперу середньої якості, 1919 р. липень - 450 карб. за стопу, коли даже взяти якусь середню цифру зовсім не дає можливості інспекції нормально провадити канцелярську працю. Після звільнення території від большевиків чекати значного зменшення цін на папер не приходиться. Тому асигновки на канцелярські видатки підвищені.

Роз'їздні гроші також значно підвищені. Це викликається тим, що транспорт наш знаходиться в сильному занепаді і коли потрібні своєчасні відомости, або полегдження тих чи інших службових справ

приходиться наймати коні, на що требаються кошти значно перевищуючі раніше відпускаемі. Крім того необхідність більш інтенсивної праці примушує більшу часту робити роз'їзди по участкам /де і зовсім нема залізниць/ не менше ніж один раз в місяць, на що також потрібно підбільшення роз'їздних. По проєкту роз'їздні гроші розпреділяються від Міністерства Народнього Господарства в підконтрольну відчотність місцевих контрольних установ з витратами по дійсній вартісті.

На телефони річно підвищена сума відпуску вдвоє з розпреділенням цієї суми від Міністерства Народнього Господарства, згідно дійсним потребам.

Міністр Народнього Господарства

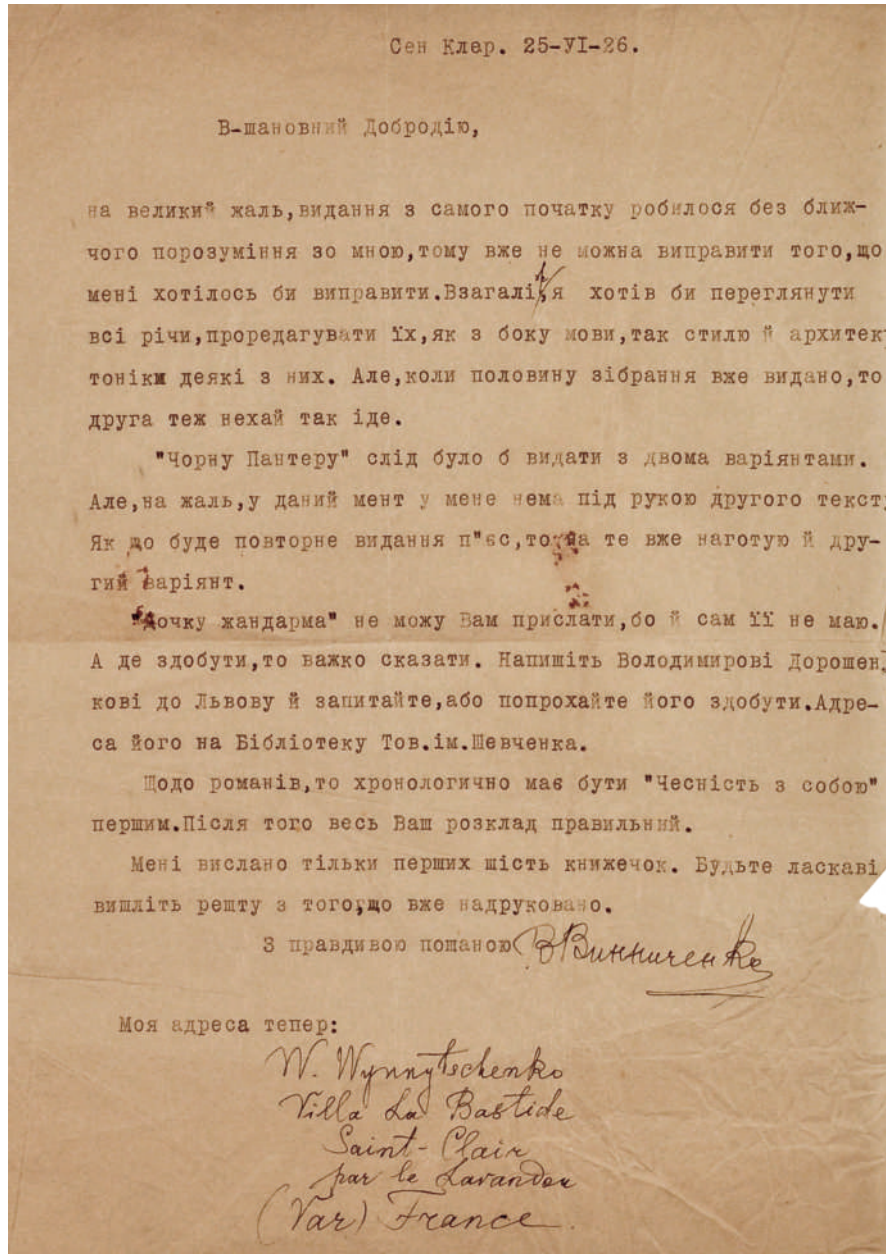
М. Грушевський

Пояснювальна записка до законопроєкту про штати фабричної інспекції за підписом міністра Т. Черкаського. 6 серпня 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, стр. 8, арк. 51.

Член ЦК Селянської спілки та Української партії соціалістів-революціонерів (УПСР), із липня 1918 р. — член Центрального бюро УПСР (центральної течії), із 1919 р. — секретар ЦК УПСР. Входив до складу Організаційного комітету, що проводив переговори із лівими есерами про об'єднання. У січні 1919 р. обраний делегатом Трудового конгресу України.

У червні — серпні 1919 р. — міністр народного господарства УНР, у серпні — грудні 1919 р. очолював міністерство преси і пропаганди УНР. Наприкінці 1919 — початку 1920 рр. був одним із засновників «Ради Республіки», що повинна була замінити, на їхню думку, Директорію.

Після еміграції уряду УНР залишився в УСРР. Начальник секретно-оперативної частини особливого відділу Центрального управління надзвичайних комісій України Семен Дукельський в обвинувальному висновку у кримінальній «справі уряду УНР» від 20 січня 1921 р. оголосив Т. Черкаського «ворогом народу» і вимагав засудити його до розстрілу. Але оскільки він не був арештований — оголосив його поза законом. Однак це не мало для нього подальших наслідків. Протягом 1920-х займався науковою та літературною роботою, працював у київському представництві харківського кооперативного видавництва «Рух». Співпрацював із академіком ВУАН Михайлом Грушевським.

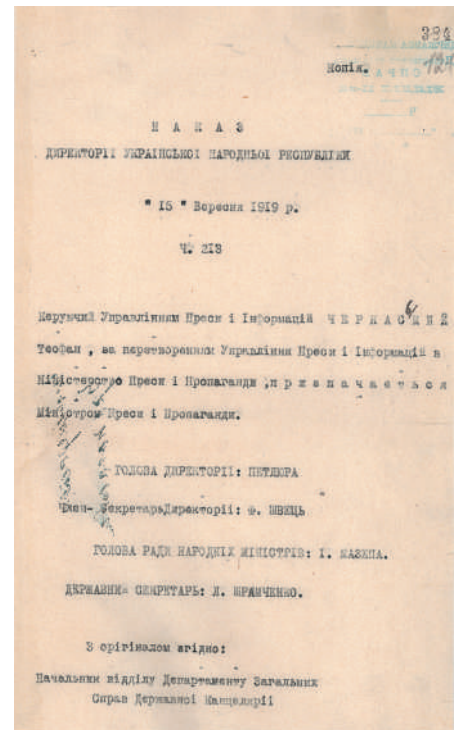

Лист В. Винниченка із Франції до Т. Черкаського щодо видавництва своїх творів в УСРР, написаний 25 червня 1926 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 116, пакет 4.

5 квітня 1931 р. Т. Черкаський був арештований у Києві у справі «Українського національного центру» за минулу «есерівську діяльність». 7 лютого 1932 р. ухвалою Особливої наради при колегії ОГПУ ССРР ув'язнений на 3 роки у виправно-трудовому таборі. У 1934 р. Т. Черкаського звільнили і він оселився із дружиною та сином у Ялті. Працював у «Крим-

держпроекті» та Лівадійській середній школі учителем російської мови. Арештований у Ялті 13 лютого 1938 р. співробітниками четвертого відділу УГБ НКВД УССР. Його звинуватили в організації «підпільного ЦК УПСР» та «підготовці повстання в Україні». Війзною сесією Військової колегії Верховного Суду ССРР 22 вересня

Наказ Директорії УНР про призначення Т. Черкаського міністром преси і пропаганди. 15 вересня 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, спр. 26, арк. 121.

1938 р. у Києві Т. Черкаський був звинувачений по ст. 54-8, 54-11 Кримінального кодексу УРСР і засуджений до розстрілу із конфіскацією всього належного йому майна. Судове засідання тривало 15 хв. Вирок був виконаний 22 вересня 1938 р. Похований поблизу с. Биківня (нині Національний історико-меморіальний заповідник «Биківнянські могили»).

Особий архив № 567938

С П Р А В К А . -

В томах № 54, 55 и 56, сосредоточены следующие материалы на обвиняемого ЧЕРКАССКОГО Теофана Васильевича:

Том № 54-55 - следственный материал

Том № 54 - пронумерован с 1-го листа по 96

- " № 55 - " - " - с 97-го - " - по 201

Том 56 - выписки из протоколов показаний других обвиняемых, проходящих по данному делу.

Том пронумерован с 202 листа по 265.

Все тома пронумерованы с 1-го листа по 265-й включит.

ПРИМЕЧАНИЕ: справка о расположении материалов дела по томам находится в 1-ом томе.

ОМ. ИНСПЕКТОРА 5 ОТД-НИЯ 8 ОТДЕЛА ГУГБ НКВД: *Иванов* Ковлева/

"*25*" апреля 1937 г.

Довідка про матеріали обвинувачення на Т. Черкаського. 25 квітня 1937 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 54, арк. 1.

Ордер УГБ НКВД УССР на обшук та арешт Т. Черкаського. 10 лютого 1938 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69473-фп, арк. 4.

У. С. С. Р.
НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
УПРАВЛЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

ОРДЕР № 1629

Выдан *Февраль 10* для 1938 г. _____ управления
Государственной Безопасности НКВД УССР

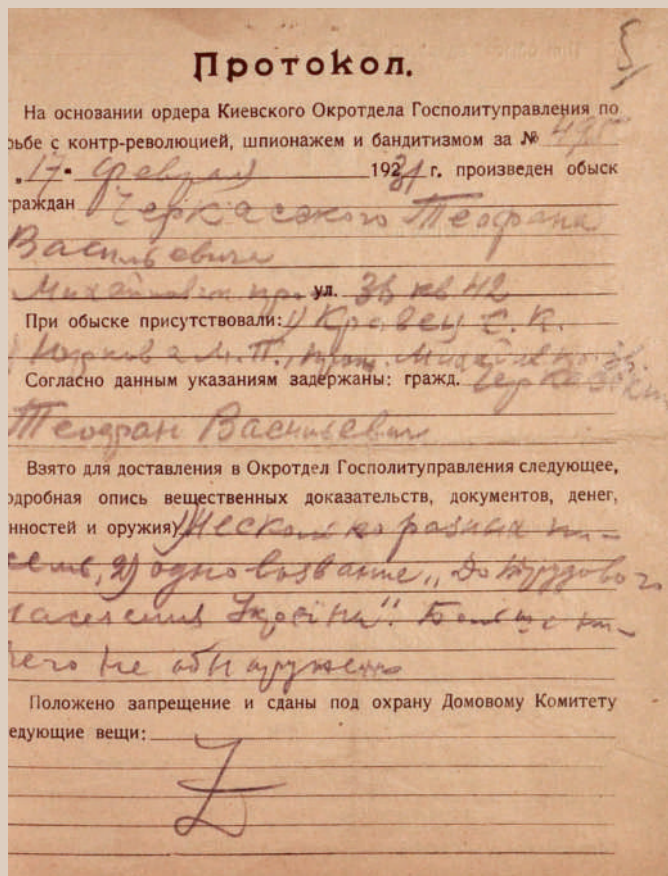
производство *Выска и ареста*

Черкаского
Теофана Васильевича

Адрес _____
Народный комиссар Внутренних Дел УССР
Начальник Второго отдела УГБ НКВД
СПРАВКА

Дружина — Олена Іванівна (1890—?),
син — Дмитро.

Реабілітований військовою прокуратурою Київського військового округу у справі «Українського національного центру» 28 лютого 1989 р., Генеральною прокуратурою України у справі від 1938 р. — 23 червня 1992 р.

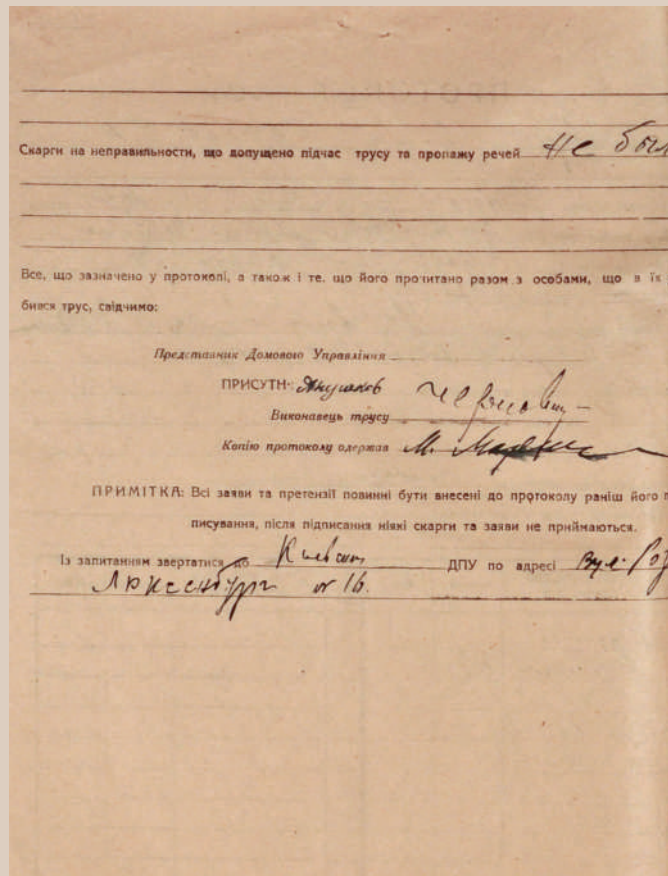

Протокол обшуку Т. Черкаського.
17 лютого 1931 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 54, арк. 5.

Витяг з допиту Т. Черкаського про видавничу діяльність

Показання Черкаського Т.В.
от 12/VIII[19]31.

[...]
[...] Спеціально, щоб популяризувати
Винниченка, я зібрав усі його твори, перевірив
тексти для повного видання його творів
(23 томи в виданні «Рух» за моєю редакцією).
Теж я робив і підготовляючи до друку
і опрацьовуючи видання белетристичних

Документ № 47

творів Грушевського («Під зорями» —
вид[ання] «Рух»), літературно-критичних
статей («Книги і люди»).

Всю роботу організації на науково-культурному фронті, про яку я тут говорив, я визнаю за націоналістичну, народницьку, ідейно ворожу до сучасних настановлень ради, отже за відверто контрреволюційну.

[...]
1931.VIII.12 Теофан Черкаський
Допросил Короленко

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 59881-фп, т. 55, арк. 193–195а.
Оригінал. Рукопис.

Ф. № 21/в. По делу № 25

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Гор. Киев " 8 " Февраль 8 года я, Оперуполномоченный IV Отдела УГБ НКВД УССР Х А Б Т рассмотрел следственный материал о гр-не ЧЕРКАССКОМ Теофане Васильевиче

нашел, что произведенными следственными действиями установлено:

ЧЕРКАССКИЙ Т.В. являлся одним из руководителей контрреволюционного украинского эсеровского подполья на Украине. На протяжении ряда лет проводил активную контрреволюционную эсеровскую работу, по сколачиванию эсеровских кадров на Украине а также вел активную подрывную работу на идеологическом фронте

На основании ст. 126 УПК и руководствуясь ст. 127 УПК УССР,

ПОСТАНОВИЛ:

Привлечь гр. ЧЕРКАССКОГО Теофана Васильевича в качестве обвиняемого, предъявив ему обвинение в том, что обвинение изложено выше

г. е. в преступлениях, предусмотренных ст. ст. 54-8, 54-11 УК УССР

Копию настоящего постановления направить Прокурору КРО Оперуполномоченный IV Отдела ХАБТ

Согласен: Начальник Отделения IV Отдела ЛИФАРЬ

Утверждаю: Начальник IV ОТДЕЛА УГБ НКВД УССР ПЕРЦОВ

Постановление мне объявлено М. Черкасский

" 8 " Февраль 1938 г.

Постанова УГБ НКВД УССР
про обвинувачення Т. Черкаського.
08.02.1938 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69473-фп, арк. 25.

Витяз з протоколу допиту Т. Черкаського
про посаду в Уряді УНР

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА
ЧЕРКАССКОГО Теофана Васильевича
от 20 марта 1938 года

Черкасский Т.В., 1892 года рождения, быв[ший] секретарь ЦК УПСР, быв[ший] министр народного хозяйства и прессы правительства Украинской Народной Республики. В момент ареста — преподаватель русского языка неполной средней школы в Ливадии /Крым/.

ВОПРОС: - С какого времени вы проживали в Крыму?

ОТВЕТ: - В 1931 году я был арестован и осужден, как участник украинской эсеровской организации. После окончания срока в 1934 году, я поселился в Крыму — Ялте, где жил до дня ареста.

ВОПРОС: - Какова ваша роль в УПСР?

ОТВЕТ: - В 1919 году я был секретарем центрального комитета партии украинских эсеров.

ВОПРОС: - В состав контрреволюционных правительств на Украине вы входили?

ОТВЕТ: - При правительстве УНР я занимал пост министра народного хозяйства, а в бытность премьером правительства Украинской народной республики — Мазепы, я короткое время, около двух месяцев, был министром прессы.

[...]

Протокол читал, мои показания записаны правильно. [Т. Черкаський]
НАЧ[АЛЬНИК] IV ОТДЕЛА УГБ НКВД УССР
ДОПРОСИЛИ: МАЙОР ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
[підпис] /ХАТЕНЕВЕР/
НАЧ[АЛЬНИК] 3 ОТДЕЛЕНИЯ IV ОТДЕЛА
СТАРШИЙ ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
[підпис] /ЛИФАРЬ/

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69473-фп, арк. 27-101.

Оригінал. Машинопис.

**Вирок військової колегії про засудження
Т. Черкаського до розстрілу**

ПРИГОВОР

Именем Союза Советских
Социалистических Республик
выездная сессия
Военной Коллегии Верховного Суда
Союза ССР в составе:

Председательствующего диввоенюриста
ОРЛОВА А.М.

Членов: бригавоенюриста ГАЛЕНКОВА И.С.
и военюриста 1 ранга КЛИМИНА Ф.А.
При секретаре военном юристе 1 ранга
КУДРЯВЦЕВЕ Л.Н.

В закрытом судебном заседании, в гор[оде]
Киеве
«22» сентября 1938 года, рассмотрела дело
по обвинению:

ЧЕРКАССКОГО Теофана Васильевича,
1892 г[ода] р[ождения], быв[шего] пре-
подавателя русской школы в г[ороде]
Ливадия /Крым/ — в преступлениях,
предусмотренных ст. ст. 54-2, 54-8 и 54-11
УК УССР.

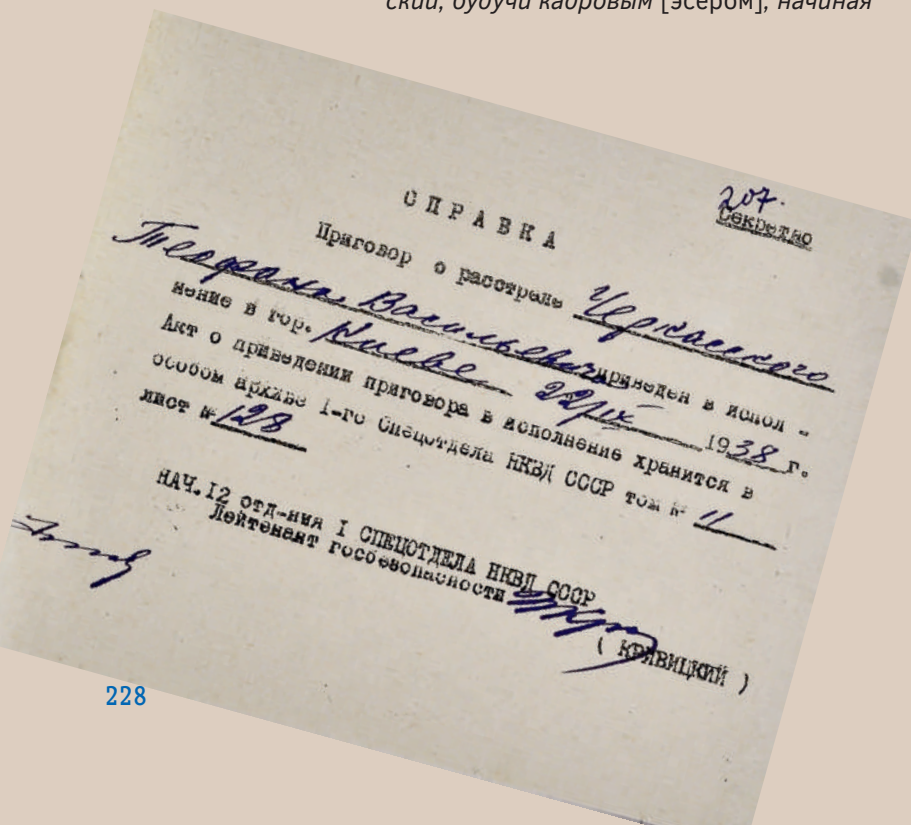
Предварительным и судебным следстви-
ем установлено, что *подсудимый Черкас-
ский, будучи кадровым [эсером], начиная*

с 1920-го года являлся членом и секретарем подпольного [ЦК] УПСР и до дня своего ареста проводил активную контрреволюционную эсеровскую деятельность и, как один из руководителей этой организации, поддерживал организационную связь с загранделегацией УПСР, был в курсе о шпионской деятельности ряда участников организации. [В 1935] году подсудимый Черкасский вошел в состав антисоветского [...] повстанческого комитета и в своей антисоветской деятельности был организационно связан с рядом областных подпольных эсеровских комитетов и руководил их повстанческой и диверсионной деятельностью. По заданию организации, подсудимый Черкасский хранил у себя на квартире печати ЦК УПСР и закордонной делегации, партийный архив УПСР, в том числе и переписку с закордоном, а также нелегальную партийную кассу. Зная о террористических установках организации, подсудимый Черкасский являлся активным сторонником террористических методов борьбы против руководителей ВКП(б) и Советского правительства. Таким образом доказана виновность подсудимого Черкасского в совершении им преступлений предус[отренных] ст. ст. 54-2, 54-8 и 54-11 УК УССР. На основании изложенного и руководствуясь ст. ст. 296 и 297 УПК УССР, Военная Коллегия Верховного Суда Союза ССР приговорила:

Черкасского Теофана Васильевича к высшей мере уголовного наказания — расстрелу, с конфискацией всего лично ему принадлежащего имущества. Приговор окончательный и на основании постановления президиума ЦИК СССР от 1-го декабря 1934-го года подлежит немедленному исполнению.

Председательствующий [А. Орлов]
[Галенко]
члены [Клімін]

Довідка НКВД ССРС
про розстріл Т. Черкаського
22 вересня 1938 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69473-фп, арк. 207.

ГДА СБУ, ф. 6,
спр. 69473-фп,
арк. 206.
Оригінал. Машинопис
та рукопис на бланку.

Принято: Деж. следов.....

Передано: Уполномочен.....

„ Пом. уполном.....

АРХИВ № 2

Киевск. Губериск. Чрезвычайная Комиссия

по борьбе с контр-революцией, спекуляцией и преступлениями по должности

ПРИ ГУБЕРИНСКОМ

РЕГИСТРАЦИОННО-КАТАСТРОВЫЙ ОТДЕЛЕНИЕ.

**Володимир
Чехівський**

1876-1937

Д

(регистрационная часть) № 207/123

№

По обвин. гр.

*Чеховского
Владимира Ивановича*

Голова Ради
Народних
Міністрів
Української
Народної
Республіки

ОВБ в К-Р

Міністр
закордонних
справ
Української
Народної
Республіки

Веществ. док. №

Начато

17/III

1922

Окончено

15/III

1922

На

12

листах

Українська Народна Республіка. Міністерство Закордонних Справ. Приданий Відділ. Січня..дня 1919р.

3

З а к о н о п р о е к т

про доповнення закону про штати Надзвичайних Дипломатичних Місій примітною п'ятою.

Рада Міністрів ухвалила:

Доповнити закон про штати Надзвичайних Місій примітною п'ятою: представити право Міністрові Закордонних Справ асигнувати в розпорядження Голов Надзвичайних Місій суми, по його углядженню, на допомогу українським громадянам, проживаючим по за кордоном, із десятиміліонного фонду із кредиту по 4 ст.2 сміти 1919р. [таємні гроші].

Міністр Закордонних Справ *В. Чехівський*

Директор Загального Департаменту *В. Чехівський*

Чехівський 13/1 грудня 1919.

Українська Держава. Міністерство Закордонних Справ. Приданий Відділ. Грудня..дня 1919р.

4

З а к о н о п р о е к т

про асигнування 400.000 карбованців на ліквідацію консульств Російської Федеративної Республіки і на допомогу українським громадянам консульств.

Рада Міністрів ухвалила:

Асигнувати Міністерству Закордонних Справ на ліквідацію консульств Російської Федеративної Республіки і на допомогу українським громадянам консульств 400.000 карбованців

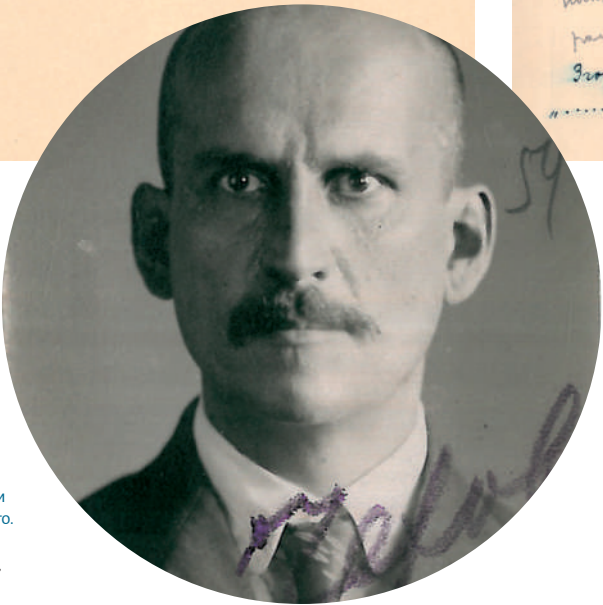
Міністр Закордонних Справ *В. Чехівський*

Директор Загального Департаменту *В. Чехівський*

Свердлов: Указом самозамануватиметься в ліквідацію консульств Російської Федеративної Республіки і на допомогу українським громадянам консульств. Рада Міністрів 4/1 1919.

Державні архіви України. Фонд 1000. С. 1000. К. 1000. Л. 1000.

Згодом, як що тільки вистіп і тільки так попрабу: "..... консулства Україн. Держави в Рос. Респ. Сербії. " 11/1. Мин. Р. С. Чехівський.

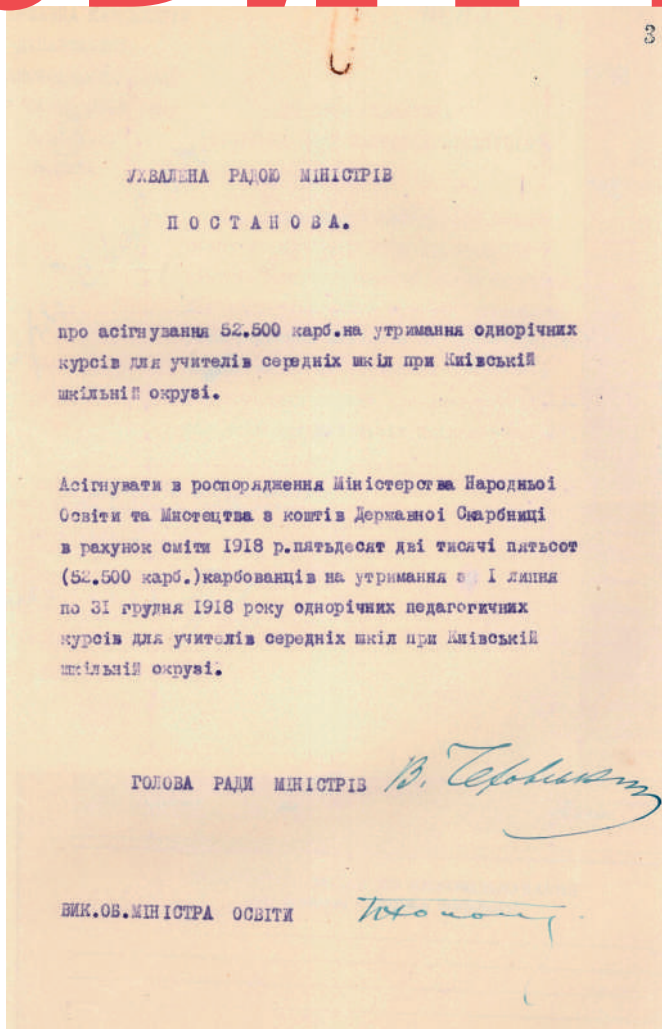

Законопроект про штати Надзвичайних дипломатичних місій за підписом міністра закордонних справ УНР В. Чехівського. Січень 1919 р. ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, стр. 50, арк. 3.

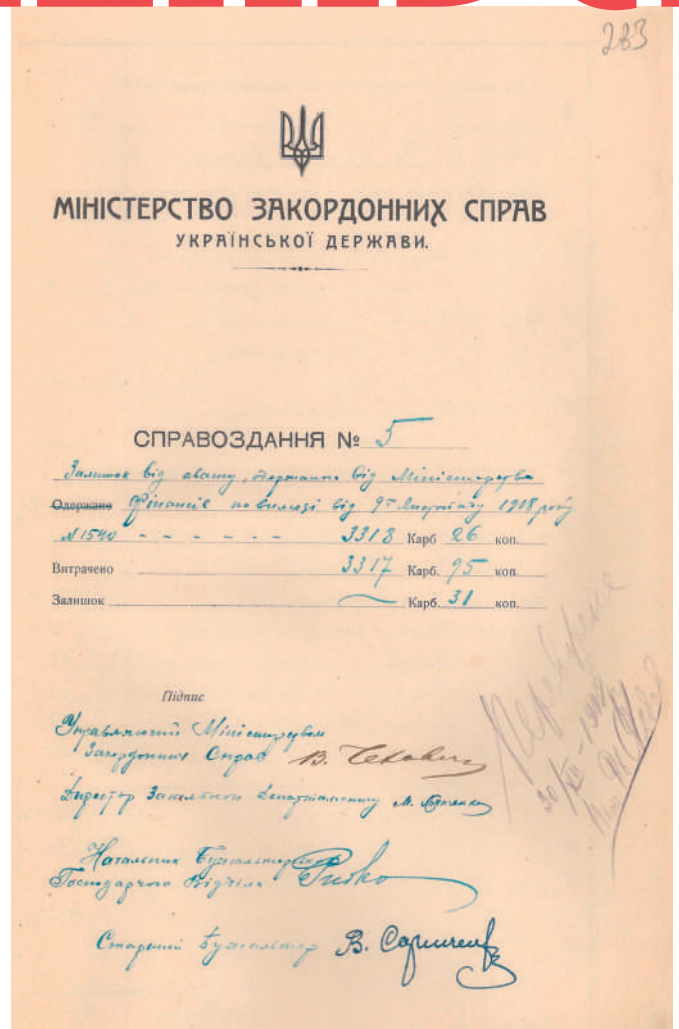
Законопроект про виділення коштів на ліквідацію консульств Російської Федеративної Республіки за підписом В. Чехівського. Грудень 1918 р. ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, стр. 163, арк. 4.

Володимир Мусти́лович Че́хівський народився у с. Горохуватка Київської губернії (нині село Кагарлицького району Київської області) у родині священика. У 1900 р. закінчив Київську духовну академію, кандидат богослов'я. Із 1897 р. — член студентського гуртка українських соціал-демократів.

У 1901–1904 рр. — помічник інспектора Подільської духовної семінарії у Кам'янці-Подільському, із 1904 р. — Київської духовної семінарії. У 1905–1906 рр. — викладав у Черкаському духовному училищі, учитель історії

Постанова про виділення коштів на однорічні педагогічні курси Київської шкільної округи за підписом В. Чехівського. 30 грудня 1918 р. ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, спр. 171, арк. 3.

Справоздання Міністерства закордонних справ № 5, підписане міністром В. Чехівським. 27 грудня 1918 р. ЦДАВОУ, ф. 3362, оп. 1, спр. 27, арк. 283.

літератури та теорії словесності у Черкаській чоловічій гімназії. У 1905 р. — один із ініціаторів створення Всеукраїнської учительської спілки.

У 1902–1904 рр. — член Револьюційної української партії, з 1905 до січня 1919 р. — член Української соціал-демократичної робітничої партії (УСДРП). За участь у політичній діяльності у 1906 р. висланий до Вологди, у 1907 р. повернувся до Києва.

У 1908–1917 рр. працював в Одеській третій гімназії, комерційному і тех-

нічному училищах. Активний член Української громади і товариства «Просвіта». На початку 1917 р. — редактор одеської газети «Українське слово», очолив Одеський комітет УСДРП.

Член Української Центральної Ради.

Із травня 1917 р. — окружний інспектор Одеської шкільної ради, голова Одеської філії Всеукраїнської учительської спілки, депутат Одеської міської думи. Очолював Херсонську губернську раду об'єднаних громадських організацій, у жовтні — листо-

паді 1917 р. — Одеський революційний комітет.

Із листопада 1917 р. — політичний комісар Одеси і губернський комісар освіти Херсонської губернії. У листопаді 1917 р. обраний делегатом Всеросійських Установчих Зборів. Із квітня 1918 р. — директор департаменту віросповідань Міністерства внутрішніх справ УНР.

Перебував в опозиції до Павла Скоропадського, член Українського національного союзу, під час антигетьманського повстання —

Заява В. Чехівського
про відтермінування дати
виїзду за межі країни.
30 серпня 1922 р.
ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1,
спр. 52735-фл, арк. 69.

Витяг із паспортної книжки виданої
директором Одеської третьої гімназії
викладачу В. Чехівському 12 червня 1917 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фл, т. 9, арк. 53.

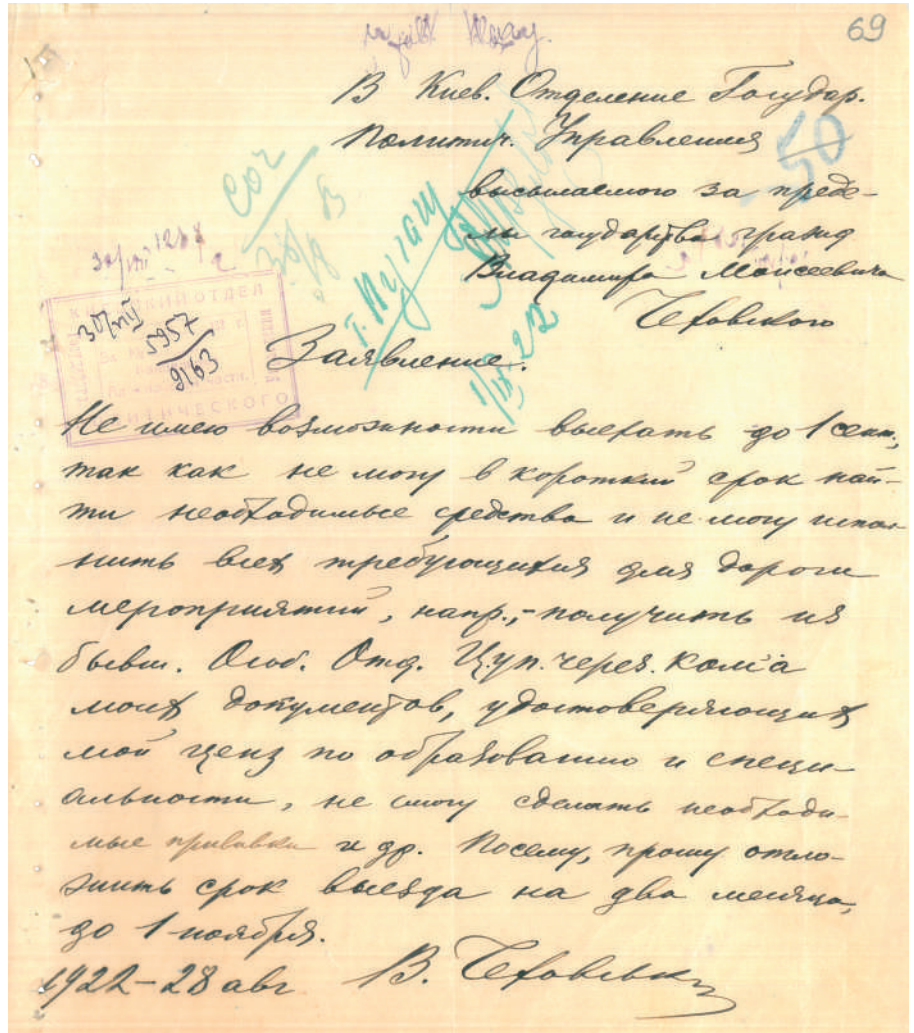

член Українського революційного комітету.

У грудні 1918 р. — лютому 1919 р. — голова Ради Народних Міністрів Української Народної Республіки, міністр закордонних справ. Один із ініціаторів підписання Акту Злуки УНР і Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР), схвалення законів про державну мову, автокефалію Української православної церкви та ін. Розбудовуючи українську державність, водночас пропонував політичний договір із російськими більшовиками. Виступав про-

232

тивником угоди із Антантою,

що спричинило конфлікт із іншими політичними керівниками УНР і подальшу його відставку.

У березні 1919 р. — голова Комітету охорони республіки, що діяв у Кам'янці-Подільському і планував захопити владу в УНР. У 1919–1920 рр. — викладав у Кам'янці-Подільському університеті, із початку 1921 рр. — професор Вінницького інституту народної освіти. Володів грецькою, німецькою і латинською мовами.

Після еміграції уряду УНР залишився на території УСРР. У 1920 р. — один з лідерів Української Комуністичної партії

(незалежних). Арештований співробітниками Подільського ГубЧК у Вінниці згідно з телеграмою Київського ГубЧК у січні 1921 р., але вже у березні був звільнений під підписку про невиїзд. Начальник секретно-оперативної частини особливого відділу Центрального управління надзвичайних комісій України Семен Дукельський в обвинувальному висновку у кримінальній «справі уряду УНР» від 20 січня 1921 р. наполягав на розстрілі В. Чехівського. Але на лаву підсудних через прорадянські погляди не потрапив.

У жовтні 1921 р. брав участь у Першому Всеукраїнському Церковному Со-

борі, який підтвердив автокефалію Української автокефальної православної церкви. Один із ідеологів української церковної автокефалії, прихильник християнського соціалізму, радник митрополита УАПЦ Василя Липківського, організатор Пастирських курсів у Києві. У жовтні 1927 р. — член Другого Всеукраїнського собору УАПЦ. Працював в історико-філологічному відділенні Всеукраїнської Академії наук, професор медичного та політехнічного інститутів у Києві.

Арештований у Києві 17 липня 1929 р. у справі «Спілки визволення України». Засуджений Верховним судом УСРР 19 квітня 1930 р. за ст. 54-2, 3, 4,

8, 11 Кримінального кодексу УСРР до 10 років ув'язнення. Покарання відбував в Ярославському політизоляторі ОГПУ ССРСР, Соловецькому виправно-трудоному таборі (Росія).

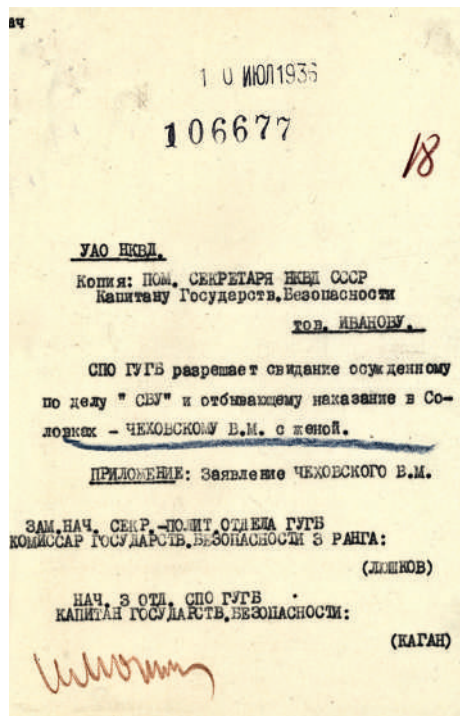
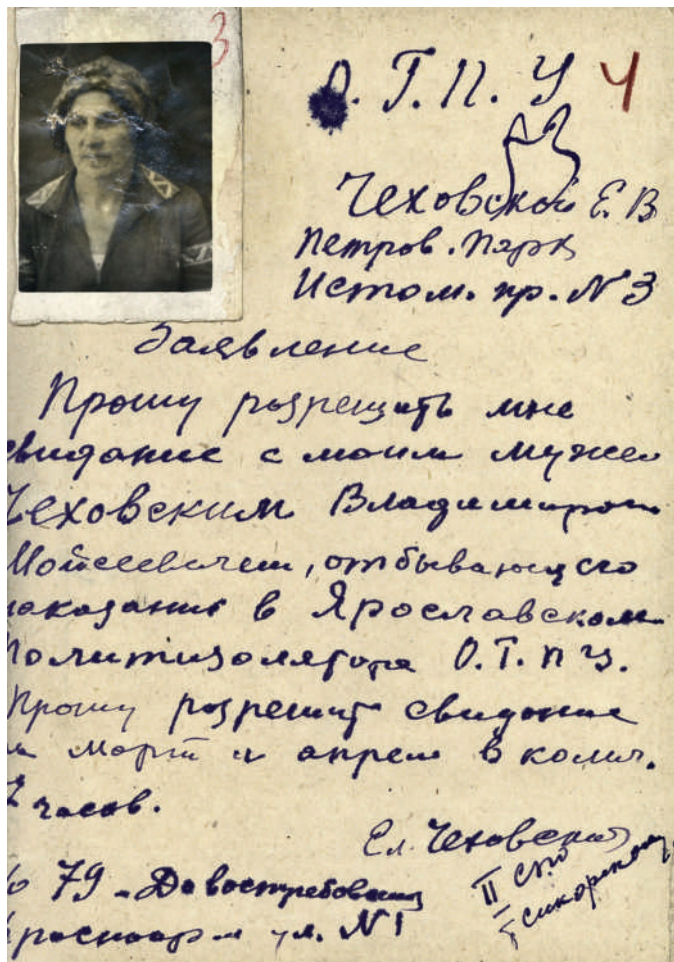
Згідно з ухвалою трійки УНКВД по Ленінградській області від 9 жовтня 1937 р. був розстріляний 3 листопада

1937 р. Похований в урочищі Сандармох (Карелія).

Дружина — Олена (1884–?), донька — Любов (1907–1923) померла від хвороби в 16 років.

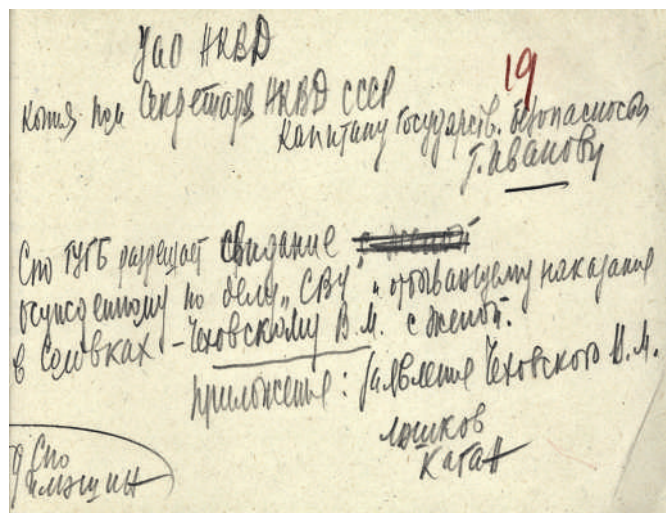
Реабілітований Верховним судом УРСР 11 серпня 1989 р.

Заява О. Чехівської про побачення з чоловіком в Ярославському політизоляторі
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 476, арк. 4.

Дозвіл на побачення В. Чехівського з дружиною на Соловках. 10 липня 1936 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 476, арк. 18.

Дозвіл на побачення В. Чехівського з дружиною на Соловках
ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 476, арк. 19.

У. С. С. Р.

Подольская Губернская Чрезвычайная Комиссия

По борьбе с контр-революцией, спекуляцией и преступлением по должности

ГОДЕН НА 1 СУТКИ

ОРДЕР № 253

Пред'явитель сего тов. *Бугка и Скизрук*

загадается произвести обыск, арест, выемку документов, ценностей,
манцик и конфискацию оружия у гр. *Чеховского*

живающего по ул. д. № кв. №

вспомогательно от обыска задержать гр. *Чеховских*

г. Винница.

17 с. 17 с. 1921 г.

Ордер на обыск
та арешт
В. Чехівського.
17 січня 1921 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр.
69270-фп, т. 9,
арк. 1.

Дежурному по тюремному под'отделу.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ.

21/1 1921 года.

Я дежурный следователь Киевской Губернской Чрезвычайной Комиссии по борьбе с контр-революцией, бандитизмом, спекуляцией и преступлениями по должности, опросив гражданина *Чеховского Владимира Моисеевича*

арестованного *по ст. 101. Подольской по Суд. Устава Кав.*

за № *289* нахожу нужным граждан *Чеховского*

заключить под стражу

согласно т. 101. Устава Кав. т. 101. Устава

исполнить 30 С.О.О.

Дежурный следователь *В. М.*

Отметки: 1-я в какой тюрьме
содержать

2-я в какой камере
содержать (одиночной или общей)

Постанова
слідчого Київської
ГубЧК про
взяття під варту
В. Чехівського.
21 січня 1921 р.
ГДА СБУ, ф. 6, спр.
69270-фп, т. 9, арк. 5.

**Протокол допиту В. Чехівського
по «справі уряду УНР»**

Киевская Губернская Чрезвычайная
Комиссия
ПО БОРЬБЕ С КОНТРРЕВОЛЮЦИЕЙ,
СПЕКУЛЯЦИЕЙ, ПРЕСТУПЛЕНИЯМИ
ПО ДОЛЖНОСТИ И БАНДИТИЗМОМ

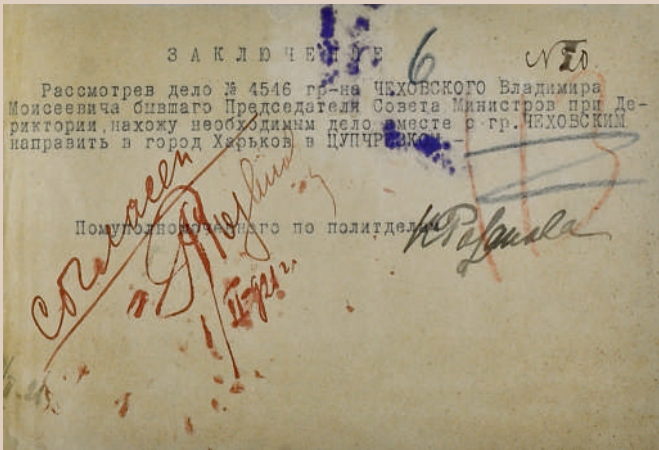
Секретно-Оперативный Отдел.

ПРОТОКОЛ №

«.....» 21/I 1921 г. я, Дежурный
След[ователь] уполномоченный Киевской
Губчрезкомиссии допросил гр. *Чеховского*
в качестве обвиняемого в.....

по делу №..... и он показал:

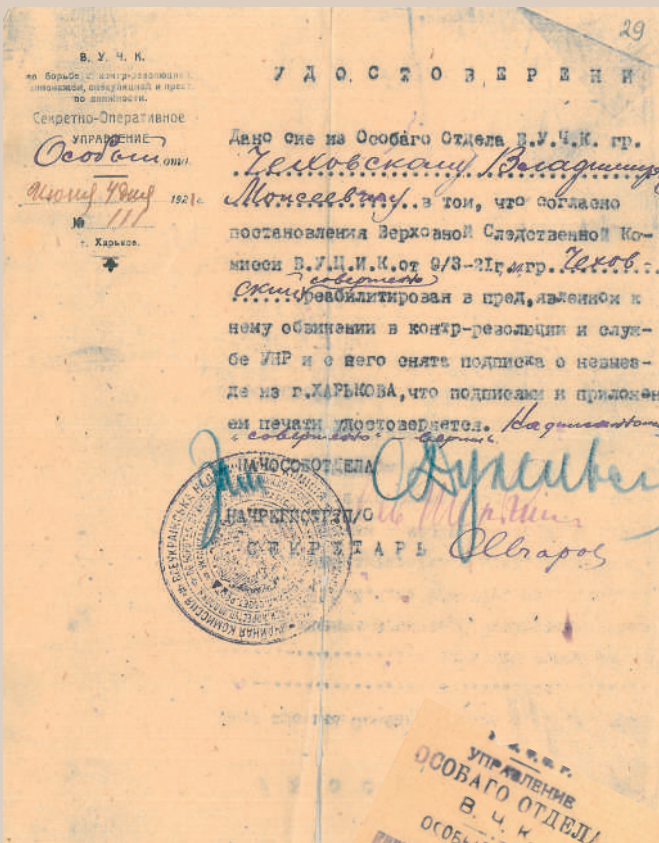
1. Фамилия *Чеховский*
 2. Имя и отчество *Владимир Моисеевич*
 3. Возраст *44*
 4. Происхождение *из почетных граждан*
 5. Социальное положение *Учитель*
 6. Место прописки *г. Киев*
 7. Адрес *г. Винница Подольск[ой]*
Губер[нии] Романовская ул., д. 63
 8. Род занятий *профессор*
Винницк[ого] Высшего Института
 9. Имущественное положение *....*
 10. Семейное положение *женат*
 11. Партийная принадлежность *член*
УКП, Удост[оверение] № 289
 12. Образование *Высшее*
 13. Судимость *под судом не состоял*
 14. Чем занимался и где служил
 - а) при Керенском *был учителем*
гимназии
 - б) при Гетмане *тоже*
 - в) при Директории *был*
председ[ателем] совета министров
при Директории до объявления войны
Сов[етской] России
 - г) при Советской власти *был в Га-*
лиции
 - д) при Деникине *был в К[амеице]-*
Подольске
 - е) при польско-петлюровской влас-
ти был в Виннице
- За что арестован точно не знаю, но*
по словам сотрудника Подольской Губчека,

Висновок про направлення В. Чехівського зі слідчими матеріалами до Харкова. 1 лютого 1921 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 9, арк. 6.

производившего у меня обыск, арестовываюсь согласно телеграммы К.Г.Ч.К. Допускаю, что я арестован потому, что был Председателем Совета Министров в начале власти Директории в г. Киеве. Но моя позиция по отношению к Советской власти при Директории неизвестна, лицам, ставившим мне вину моего председательства в министерстве Директории.

Протокол мною прочитан
[В. Чехівський]
Деж[урный] Следователь
[підпис нерозбірливий]

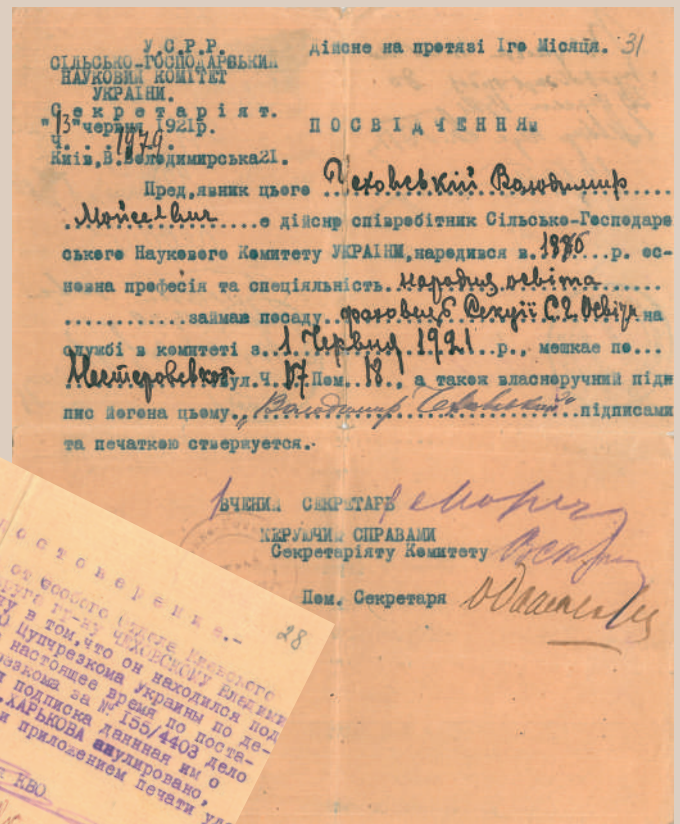

Посвідчення співробітника Сільсько-Господарського Наукового Комітету України В. Чехівського. 13 червня 1921 р. ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 52735-фп, арк. 31.

Принадлежность к укр[аинской] Коммунистической партии в настоящее время находится в неопределенном положении вследствие устно заявленного мною несогласия с программой партии в религиозном вопросе.

[В. Чехівський]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 69270-фп, т. 9, арк. 4.
Оригінал. Рукопис на бланку.

Посвідчення ВУЧК видане В. Чехівському про реабілітацію і скасування підписки про невізд з м. Харкова. 4 червня 1921 р. ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 52735-фп, арк. 29.

Посвідчення про скасування підписки про невізд з м. Харкова, видане В. Чехівському. 1 червня 1921 р. ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 52735-фп, арк. 28.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

61

По следственному делу №...
Чеховской, Владимире Май-
севице...

Я, Полн. Уполномоченный...
рассмотрев дело о гр-не Чеховской Владимире Май-
севице...
...выслать из пределов РСФСР за границу

Согласен: Начальник...
Сотиссен.
Сам Марков
Еврейц

Витяг зі свідчень В. Чехівського даних у липні 1929 р. по «справі СВУ»

Протокол

1929 р. 27-VII я нижчепідписаний показав:

[...]

3) Провина моя в пораді тихого поминання Петлюри на панахиді по Ів[анові] Франкові має такі обставини: а) Я не хотів надавати поминанню Петлюри політичного характеру і не пішов на те, і не сподівався. Політичний характер поминання залежав не від мене, а від індивідуального настрою того, хто молився; б) Керувався я лише думкою задоволити право на молитву кожного вірного зокрема; в) Тихе поминання Петлюри я радив лише тим, хто питав мене про панахиду по Петлюри.

4) Провина моя в належності до «Спільки визв[олення] України» має такі умови: а) «Визволення України» в назві я розумів не як визволення Радянської України, а як визволення всієї соборної України, себто, як закінчення процесу визволення, що почав-

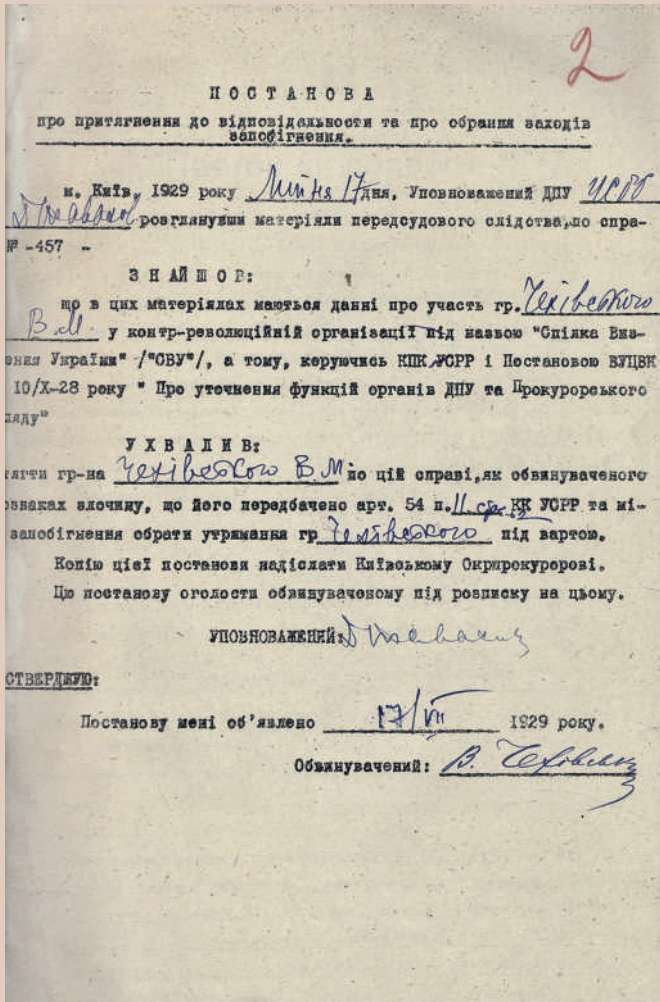
Висновок про висилку В. Чехівського за межі РСФСР 9 вересня 1922 р. ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 52735-фн, арк. 61.

Постанова про скасування висилки В. Чехівського за кордон РСФСР та відновлення спостереження. 15 грудня 1923 р. ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 52735-фн, арк. 101.

ПОДПИСА...
Чеховской Владимир
...
"25" Августа 1929 года

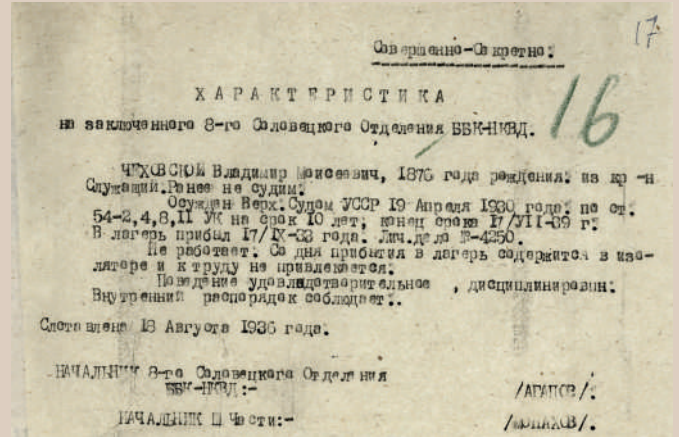
Підписка В. Чехівського ОГПУ про добровільну згоду на виїзд за межі радянських республік до 1 вересня 1922 р. ЦДАГОУ, ф. 263, оп. 1, спр. 52735-фн, арк. 64.

ПОСТАНОВА...
1929 года 27-го июля я, Полномоченный...
...
Согласен: Начальник...
...
С ПОДПИСАНИЕМ ВЪ РУКОВОДСТВЕ ПШТУА Копия

Постанова ГПУ про притягнення до відповідальності В. Чехівського у справі СВУ та взяття його під варту. 17 липня 1929 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 45, арк. 2.

ся на Радянській Україні. Відзначивши своє розуміння на першому ж зібранні, я при такому розумінні і залишився. Ніхто того не заперечував; б) Спілка була поєднанням культурно-громадським і політичної боротьби не вела; в) Ніяких функцій від «Спілки» я не виконував; г) Після першого засідання за роки три і до останку ніякої роботи не проводив в «Спілці», бо і засідань не було, і не говорив ні про «Спілку», ні про її справи ні з ким. Не маючи роки ніяких відомостей про «Спілку», я вважав, що вона припинила своє існування фактично, перестав і думати про неї вже два роки; г) На першому і єдиному засіданні «Спілки», що відбулось, своїм виступом про розуміння «визволення України» я лише загально відмежував «Спілку» від змішування її з орієнтаціями, що шукали б визволення

Характеристика на в'язня 8-го Соловецького відділення БК-НКВД В. Чехівського. 18 серпня 1936 р. ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 47а, арк. 17.

Радянської України». Я покладав думку пізніше розкрити більш ґрунтовно своє розуміння визволення і показати шлях, що ним має йти життя до визволення всієї Соборної України, себто, поєднання Буковини, Закарпаття, Галичини та Волині (що під Польщею) з Радянською Україною. Ця робота повинна бути на дальніших засіданнях. На них я мав намір розкрити ту свою думку, що єдиною і основною базою визволення України, що вже сталося, є Радянська Соціалістична Республіка Українська з цілою її державністю, з її спілкою з СРСР, з її соціальною і національною політикою, і що на цій ґрунті можна і треба шукати шляхів і до остаточного визволення від пережитків старого часу і в культурі, і в громадянстві, від елементів буржуазного прошарування, що ще не зникли, а також і до визволення Соборної України. Через відсутність у «Спілки» імпульсів до діяльності, діяльність її після першого ж засідання не йшла далі і засідання не продовжувалися, через те питання назви «Спілка визволення України» зосталась не формульованим до кінця, хоч і обмеженим.

[Володимир Чехівський]

Подав 31-VII-1929 р.

Допросил [Підпис нерозбірливий]

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 45, арк. 47-50. Оригінал. Рукопис.

СПРАВКА № _____

На ЧЕХОВСКОГО Владимира Моисеевича

ЧЕХОВСКИЙ Владимир Моисеевич, 1876 года рождения, гр. СССР, уроженец с. Горюковатки, Киевской области, служений, образование — профессор историк.

Являлся членом ЦК УСД, премьером, министром УНР. В период 1926—1927 гг. был заместителем председателя СДУ. Вел активную повстанческую работу и руководил деятельностью этой организации. По поручению президиума к/р. организации, организовал Авто-Кефальную пятерку СВУ. Проводя задание СВУ завербовал из среды церковников наиболее пригодных для командной и организаторской к/р. работы, кадры для вооруженного восстания против Сов. власти. Звербовал для роли повстанческих руководителей к/р. организации бывших Петлировских старшин и атаманов повстанческих банд.

Организовал через завербованных кадры повстанческого и антисоветского элемента. Презирал церкви в повстанческие контрреволюционные штабы. Церковные автаны использовал как трибуны для к/р. агитации.

Верховным судом УССР от 19/IV—30 года по ст. 54—2, 4, 8, 11 УК УССР осужден на срок 10 лет.

Нач. Соловецкой Тюрем ГУГБ
Ст. Майор Государственной Безопасности:
(Апелтер)

Пом. Нач. Соловецкой Тюрем
Капитан Государственной Безопасности:
(Равский)

ЧЕХОВСКОГО
Владимира Моисеевича
РАССТРЕЛЯТЬ.

Довідка начальника
Соловецької тюрми
на В. Чехівського

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп,
т. 47, арк. 1.

Виписка
з Соловецької тюрми
щодо В. Чехівського

ГДА СБУ, ф. 6,
спр. 67098-фп, т. 47,
арк. 19.

А К Т

Приговор Тройки УНКВД по протоколу № 53
от 9 октября 1937 года, в отношении осужденного к
ВМ ЧЕХОВСКОГО, Владимир Моисеевич
приведен в исполнение 3 ноября 1937 года, в чем и
составлен настоящий акт.

ЗАКОННОМУ УНКВД по
Ленинградской области
3 ноября 1937 года

Акт про виконання смертного
вироку особливої трійки УНКВД
по Ленінградській області
щодо В. Чехівського. 3 листопада 1937 р.

ГДА СБУ, ф. 6, спр. 67098-фп, т. 47а, арк. 20.

Витяг із свідчень В. Чехівського, даних
у грудні 1929 р. по «справі СВУ»

Зведені показання про контрреволюційну
організацію та діяльність СВУ і мою
участь в ній

[...]

Я працював в революційних організаціях України з 1897 р. З 1900 р. був членом РУП, а з 1905 і до 1919 [рр.] — УСДРП. Боровся проти націоналізму, стояв за інтернаціоналізм: сприяв недопущенню погрому в Черкасах 1905 р. і недопущенню погрому в Кам'янці 1919 р., як член Комітету охорони республіки, ставив завдання — поєднання з Рад[янською] владою. Боровся за Рад[янську] владу, протестуючи проти ухилу до буржуазної орієнтації верхівки Центр[альної] Ради і внісши на VIII сесії Центр[альної] Ради внесення про негайне замирення з Рад[янською] владою. Пішов в повстання проти бурж[уазної] влади гетьмана за Рад[янську] владу на Україні, коли був членом Рев[олюційного] Ком[ітету] України. В жовтневі дні в Одесі на чолі Рев[олюційного] Ком[ітету], скинувши тимчасовий уряд, передав владу в Одес[ькому] Окрузі Рад[янській] владі. В Директорії весь час стояв за Рад[янську] владу, послав посольство до Держ[авного] Уряду РФСР. Пропоновані умови Предсовнаркома В.І. Ленін прийняв і підписав, як і т. т. Чичерін та Красін. Коли Директорія ухилилась до антантовської орієнтації, я одійшов і від Директорії, і від партії. Залишившись самотою, я виступав публічно і в Кам'янці, і в Вінниці 1919—[19]20 р. За Рад[янську] владу.

[...]

[Володимир Чехівський]

1929 року

29 грудня Допитував [Джавахів]

ГДА СБУ, ф. 6, спр.
67098-фп, т. 47, арк. 78,
113—114.

Оригінал. Рукопис.

**Книгу підготовано
на основі архівних справ:**

ГДА СБУ

- Ф. 5. *Кримінальні справи на нереабілітованих осіб*: спр. 11845; спр. 55435.
- Ф. 6. *Кримінальні справи на реабілітованих осіб*: спр. 44987-фп; спр. 59881-фп; спр. 62149-фп (КСС); спр. 62447-фп (КСС); спр. 64675-фп (КСС); спр. 67098-фп; спр. 68428-фп; спр. 69270-фп; спр. 69473-фп; спр. 70713-фп; спр. 71178-фп; спр. 71179-фп; спр. 75160-фп.
- АП УСБУ в Житомирській обл., ф. 6. *Кримінальні справи на реабілітованих осіб*, спр. 4920-п.
- АП УСБУ в Одеській обл., ф. 6. *Кримінальні справи на реабілітованих осіб*, спр. 27008-п.
- АП УСБУ в Полтавській обл., ф. 5. *Кримінальні справи на реабілітованих осіб*, спр. 16535-с.
- АП УСБУ в Харківській обл., ф. 6. *Кримінальні справи на реабілітованих осіб*, спр. 036019.

ЦДАВОУ

- Ф. 9. *Міністерство народного господарства Української Народної Республіки, січень 1919 р. — м. Київ, червень-листопад 1919 р. — м. Кам'янець-Подільський, травень 1920 р. — м. Київ, липень-серпень 1920 р. — м. Кам'янець-Подільський, з 1921 р. — м. Тарнів (Польща)*, оп. 1, спр. 38.
- Ф. 1063. *Рада Народних Міністрів Української Народної Республіки, м. Житомир, з квітня — м. Київ*, оп. 1, спр. 1.
оп. 3, спр. 1.
- Ф. 1064. *Рада Міністрів Української Держави, м. Київ*, оп. 1: спр. 4; спр. 7; спр. 138; спр. 278.
оп. 2: спр. 16, спр. 20.
- Ф. 1065. *Рада Народних Міністрів Української Народної Республіки, м. Київ, м. Кам'янець-Подільський, травень 1920 р. — м. Київ,*

- липень-серпень 1920 р. м. Кам'янець-Подільський, з 1921 р. — м. Тарнів (Польща)*, оп. 1: спр. 1; спр. 2а; спр. 6; спр. 8; спр. 12; спр. 26; спр. 50; спр. 163; спр. 168; спр. 171.
оп. 4; спр. 8; спр. 57.
- Ф. 1092. *Міністерство внутрішніх справ Української Народної Республіки, м. Київ, м. Вінниця, м. Проскурів, м. Рівне, м. Кам'янець-Подільський, Станіслав, Тарнів*, оп. 6, спр. 2.
- Ф. 1115. *Українська Центральна Рада, м. Київ, з 08.02.1918 р. — м. Житомир, з березня 1918 р. — м. Київ*, оп. 1: спр. 1; спр. 29.
- Ф. 1143. *Волинська окружна комісія по виборах до Українських Установчих Зборів, м. Житомир Волинської губернії*, оп. 1, спр. 6.
- Ф. 1157. *Київська окружна комісія по виборах до Українських Установчих Зборів, м. Київ*, оп. 1: спр. 32; спр. 44.
- Ф. 1429. *Канцелярія Директорії Української Народної Республіки, м. Київ, з лютого 1919 р. — м. Кам'янець-Подільський, з грудня 1920 р. — Польща, Чехословаччина*, оп. 1: спр. 7; спр. 9.
оп. 2: спр. 1; спр. 6; спр. 54.
- Ф. 1434. *Міністерство фінансів Української Народної Республіки, м. Київ*, оп. 1, спр. 1.
- Ф. 1509. *Міністерство фінансів УНР, січень 1919 р. — м. Київ, лютий 1919 р. — м. Вінниця Подільської губернії, квітень 1919 р. — м. Ровно, Волинської губернії, листопад м. Кам'янець-Подільський, Подільської губернії, 1920 р. — м. Кам'янець-Подільський, м. Вінниця, м. Тарнів (Польща)*, оп. 1, спр. 31.
- Ф. 2094. *Народне міністерство шляхів Української Народної Республіки, м. Київ*, оп. 1, спр. 2.
- Ф. 2197. *Народне міністерство продовольчих справ Української Народної Республіки, м. Київ*, оп. 1, спр. 113.

- Ф. 2201. *Міністерство освіти Української Держави, м. Київ*, оп. 1: спр. 53; спр. 80.
- Ф. 2582. *Міністерство народної освіти Української Народної Республіки, м. Київ, Вінниця, Кам'янець-Подільський, з 1920 р. — Польща*, оп. 1, спр. 4.
- Ф. 2592. *Народне міністерство закордонних справ УНР, м. Київ*, оп. 1, спр. 84.
- Ф. 3084. *Міністерство торгу та промисловості Української Народної Республіки, м. Київ*, оп. 1, спр. 4.
- Ф. 3205. *Особиста канцелярія Голови Ради Народних Міністрів Української Народної Республіки, м. Вінниця, з 1920 р. — на тер. Польщі*, оп. 1, спр. 57.
- Ф. 3305. *Міністерство праці Української Народної Республіки, м. Київ, з 1920 р. м. Тарнів (Польща)*, оп. 1, спр. 10.
- Ф. 3325. *Державний контроль Української Держави, м. Київ*, оп. 1, спр. 213.
- Ф. 3362. *Державний контроль Української Народної Республіки, м. Київ, з 1920 р. — Польща*, оп. 1, спр. 27.
- Ф. 3696. *Міністерство закордонних справ Української Народної Республіки, м. Київ, з листопада 1919 р. — м. Кам'янець-Подільський, з травня 1920 р. — м. Вінниця, м. Тарнів (Польща)*, оп. 2: спр. 17; спр. 170; спр. 552.
оп. 3, спр. 7.
- Ф. 3697. *Дипломатична місія Української Народної Республіки в Латвії, м. Рига*, оп. 1, спр. 1.
- Ф. 3766. *Міністерство закордонних справ Української держави, м. Київ*, оп. 2, спр. 3.
- Ф. 4453. *Безпалко Осип — видавець і редактор соціал-демократичного часопису «Боротьба» в Чернівцях, активний діяч СБУ в таборях військовополонених українців в Німеччині, член ЦК УСДРП, член Української Центральної Ради, міністр праці УНР, лектор Господарської академії*, оп. 1: спр. 1; спр. 19.

ЦДАГОУ

- Ф. 263. *Колекція позасудових справ реабілітованих*, оп. 1: спр. 52735-фп; спр. 62149-фп; спр. 62447-фп; спр. 64675-фп.

ДАХО

- Ф. Р-6452. *Кримінальні справи на репресованих громадян м. Харкова та Харківської області*, оп. 3, спр. 650

Фотографії:

Галузевий державний архів Служби безпеки України, Центральний державний архів вищих органів влади і управління України, Центральний державний архів громадських об'єднань України, Український інститут національної пам'яті, Архів Центру досліджень визвольного руху, Музей Української революції 1917–1921 років, Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Віртуальний музей УНР, відкриті джерела.

На обкладинці використано фотографію І. Феценка-Чопівського.

ФОТОГРАФІЇ НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ.
Перший Генеральний секретаріат Української Центральної Ради.
Стоять (зліва направо): П. Христюк, М. Стасюк, Б. Мартос. Сидять (зліва направо): І. Стещенко, Х. Барановський, В. Винниченко, С. Єфремов, С. Петлюра (1917 р.).

Уряд та вище командування Армії УНР. Перший ряд (зліва направо): І. Омелянович-Павленко, А. Левицький, С. Петлюра, О. Саліковський, М. Омелянович-Павленко, Г. Базильський. Другий ряд (зліва направо): Є. Архипенко, О. Удовиченко, невідомий, О. Галкин, О. Загородський, П. Красний, М. Безручко, А. Долуд, П. Ліпка, А. Гулий-Гуленко, С. Тимошенко (с. Ялтушків Барського району Вінницької області, 7 листопада 1920 р.).

ФОТОГРАФІЇ НА ДРУГІЙ СТОРІНЦІ.
Обвинувачені у «справі уряду УНР» (ЦК УПСР) напередодні засідання Ревтрибуналу. Сидять (зліва направо): Ю. Ярослав, І. Часник, Н. Петренко, І. Лизанівський, В. Голубович (травень 1921 р.).

Зала засідань судового процесу у «справі СБУ» (м. Харків, 1930 р.).

Науково-документальне видання

**Горе переможеним.
Репресовані міністри
Української революції**

Автори та упорядники

Андрій Когут (відп. упор.), Роман Подкур,
Віталій Скальський, Вячеслав Василенко,
Наталія Григорчук, Надія Савченко

Редакційна колегія

Геннадій Боряк, Владислав Верстюк,
Наталія Маковська, Ольга Бажан,
Анатолій Хромов, Валерій Огороднік

Додрукарська підготовка: Юрій Марченко

Дизайн та верстка: Мітя Кобринський

Редактор: Віталій Хропко

Архівні документи комуністичних
репресивних органів та Української
революції 1917–1921 років
висвітлюють ціну поразки для
двадцяти трьох міністрів періоду
першої Української Незалежності.
Усі вони були репресовані
комуністичним тоталітарним
режимом насамперед за їхню
державницьку діяльність. Книга
буде корисна всім, хто цікавиться
історією становлення української
держави, та особливо громадським
і політичним діячам.

Рекомендовано до друку Вченою радою
Інституту історії України НАН України,
Протокол № 11 від 11 грудня 2018 р.

Науково-допоміжна робота

Володимир Бірчак, Віталій Говоруха, Ірина Лябах,
Анна Моргун, Анна Олійник, Данило Саламін,
Володимир Скиба, Світлана Стеценко, Андрій Тищенко

Горе переможеним. Репресовані міністри Української революції /
Упоряд.: А. Когут (відп. упор.), Р. Подкур, В. Скальський, В. Василенко,
Н. Григорчук, Н. Савченко. — К.: К.І.С., 2018. — 240 с.

ISBN 978-617-684-233-0.

Видавництво «К.І.С.»

04080, Київ-80, а/с 1; тел. +38 044 462-52-69. kis.prom.ua
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК № 677 від 19.11.2001.

Замовлення №17/12 від 17.12.2018. Підписано
до друку 22.12.2018. Формат 84×100/16. Гарнітури
Alegreya, Clear Sans та Lugature. Папір крейдований.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 25,2. Наклад 1000 прим.

Друк СПД ФО Кудла Г. Я.